

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. B

S. o. n.
0

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935:14

JUSTITIEDEPARTEMENTET

LAGBEREDNINGENS

FÖRSLAG

TILL

LAG OM SKULDEBREV

M. M.

S T O C K H O L M

1 9 3 5

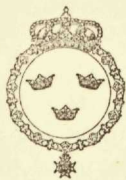
Statens offentliga utredningar 1935

Kronologisk förteckning

1. Betänkande med förslag angående åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. Marcus. 134 s. Jo.
2. Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. Beckman. 86*, 265 s. S.
3. Kortfattad framställning av organisationsakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den sammhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. Beckman. 23 s. S.
4. Promemoria angående tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. Marcus. 70 s. Ju.
5. Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. Norstedt. 79 s. Ju.
6. Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. Norstedt. x, 338, 32* s. S.
7. Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. Hæggström. 130 s. K.
8. Betänkande med förslag angående åtgärder mot statsfientlig verksamhet. Idun. 406 s. Ju.
9. Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisningen. Perén. 164 s. Jo.
10. Utredning och förslag angående rundradion i Sverige. Norstedt. 202 s. 13 kartor. K.
11. Betänkande med utredning och förslag angående inrättande av en statsvetenskaplig examen. Marcus. 80 s. E.
12. Betänkande med förslag till förordning angående allmän automobiltrafik. Hæggström. 227 s. K.
13. Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havandeskap. Marcus. (4), 132, 68 s. Ju.
14. Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. Norstedt. vj, 211 s. Ju.

Anm. Om särskild tryckort ej angives, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsebokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. E. = ecklesiastikdepartementet, Jo. = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1935: 14
JUSTITIEDEPARTEMENTET

LAGBEREDNINGENS
FÖRSLAG

TILL

LAG OM SKULDEBREV

M. M.

STOCKHOLM 1935

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

344002

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

PHYSICS DEPARTMENT

RECEIVED

1954

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF CHICAGO

Till KONUNGEN.

Genom nådigt beslut den 30 april 1931 har Eders Kungl. Maj:t förordnat att lagberedningen skulle, så snart omständigheterna medgäve, övergå till behandling av frågan om revision av lagstiftningen om skuldebrev. I samband

härmed föreskrevs — med anknytning till en från danska regeringens sida gjord framställning om nordiskt samarbete på skuldebrevslagstiftningens område — att, därest avtal om sådant samarbete komme till stånd, beredningen eller vissa dess ledamöter för Sveriges del skulle efter Kungl. Maj:ts vidare förordnande deltaga i de gemensamma förhandlingar som kunde komma att anordnas.

Efter avslutande av vissa tidigare åt beredningen uppdragna lagstiftningsarbeten fann beredningen sig hösten 1932 kunna, vid sidan av arbete å särskilda konventioner om vilka beredningen hade att förhandla med övriga nordiska länder, ingå på förberedande behandling av skuldebrevslagstiftningen. I detta arbete deltog undertecknad Marks von Würtemberg, dåvarande ledamoten i beredningen revisionssekreteraren Harry Guldberg och undertecknad Bergendal. Sedan undertecknad Bergendal den 13 januari 1933 entledigats från uppdraget att vara ledamot i beredningen, blev i stället undertecknad Sterzel samma dag förordnad till ledamot. Den 9 juni 1933 blev Guldberg utnämnd att från och med den 25 september samma år vara justitieråd, varigenom hans ledamotskap i beredningen upphörde; och i samband härmed blev undertecknad Bergendal den 30 juni 1933 på nytt förordnad att från och med viss senare dag vara ledamot i beredningen.

Sedan avtal träffats om nordiskt samarbete på lagstiftningen om skuldebrev m. m., hava i detta arbete deltagit, från Sverige lagberedningen, från Danmark professorn vid Köpenhamns universitet Henry Ussing, i egenskap av de danska kommitterades ordförande, nationalbankdirektören F. C. G. Schröder och landsdommer A. Drachmann Bentzon med fuldmächtig i justitsministeriet C. C. Dybdal såsom sekreterare, från Finland justitierådet Onni Petäys samt från Norge professorn vid universitetet i Oslo Ragnar Knoph och høiesterettsadvokaten L. Villars-Dahl.

Det första nordiska sammanträdet ägde rum i Stockholm under tiden från och med den 24 april till och med den 20 maj 1933. Därvid fördes förberedande förhandlingar på grundval av en från svensk sida utarbetad promemoria och upprättades ett första utkast till lag om skuldebrev och till vissa andra författningar.

Sedan detta utkast inom lagberedningen varit föremål för närmare behandling, deltog beredningen under tiden från och med den 20 november till och med den 16 december 1933 i ett nytt nordiskt sammanträde i Köpenhamn, varvid utarbetades en reviderad text till lagutkast om skuldebrev, över vilket enligt överenskommelse yttranden skulle inhämtas inom de olika länderna. För sådant ändamål befordrades det svenska utkastet till trycket och försågs med kortfattade förklarande anmärkningar i form av noter vid den föreslagna lagtexten. På beredningens framställning blev utkastet därefter genom nådig remiss den 19 februari 1934 för yttrande överlämnat till åtskilliga myndigheter, institutioner och sammanslutningar vilkas verksamhet beröres av den tillämnade lagstiftningen.

Yttranden inkommo under år 1934 från: överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Malmöhus och Stockholms län, överexekutor i Göteborgs stad, bank- och

fondinspektionen, sparbanksinspektionen, Sveriges allmänna hypoteksbank, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, handelskammaren i Göteborg, Sveriges advokatsamfund, Svenska bankföreningen, Svenska försäkringsföreningens sakkunnigenämnd, Sveriges industriförbund och Svenska sparbanksföreningen.

Under arbetets fortgång har beredningen därjämte, med Eders Kungl. Maj:ts tillstånd, samrått med särskilt tillkallade sakkunniga, nämligen härads hövdingen C. E. Arhusiander, verkställande direktören i Svenska bankföreningen f. d. härads hövdingen K. Dahlberg, advokaten A. Hemming-Sjöberg, bankdirektören G. W. Söderberg, direktören G. Åkerlindh och bankombudsmannen A. Åström.

Beträffande särskilda frågor har beredningen under åren 1933 och 1934 jämväl överlagt med den dåvarande aktiebolagskommittén och sjölagskommittén samt med förste deputeraden i riksbanken I. Rooth och representanter för riksgäldskontoret.

Ett sista nordiskt sammanträde hölls i Oslo under tiden från och med den 22 maj till och med den 15 juni 1934. Den förnyade granskning som utkastet härvid underkastades föranledde åtskilliga ändringar, såväl i sakligt som redaktionellt avseende. Sedermera har undertecknad Bergendal under tiden från och med den 2 till och med den 4 mars 1935 sammanträtt i Helsingfors med den finske representanten för överläggning angående vissa för Sverige och Finland gemensamma frågor.

Sedan beredningen nu avslutat arbetet på motiv till de under samarbetet avfattade texterna och utarbetat ett antal lagförslag rörande ämnen som äga samband med skuldebrevslagstiftningen, får beredningen härmed i underdånighet överlämna av motiv åtföljda förslag till

- 1) lag om skuldebrev;
- 2) lag angående införande av lagen om skuldebrev;
- 3) lag angående vissa utfästelser om gåva;
- 4) lag om tillägg till 6 kap. giftermålsbalken;
- 5) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 juni 1928 (nr 279) om arv;
- 6) lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 april 1930 (nr 107) om arvsavtal;
- 7) lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken;
- 8) lag om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man;
- 9) lag om ändrad lydelse av 75 § utsökningslagen;
- 10) lag angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag;
- 11) lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 (nr 88) om aktiebolag;
- 12) lag angående tillägg till lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse;
- 13) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om bankrörelse;

14) lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker;

15) förordning om ändrad lydelse av § 7 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken;

16) lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 (nr 85) om dödande av förkommen handling; samt

17) lag angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 (nr 10) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.

Det nordiska samarbetet har huvudsakligen varit inriktat på de frågor som behandlas i de under 1), 7) och 11) upptagna förslagen. Det under 3) upptagna förslaget har utarbetats under samråd med den finske representanten. De av grannländernas kommitterade utarbetade lagtexterna bifogas, i vad de avse dessa frågor.

Underdånigst

E. MARKS VON WÜRTEMBERG.

RAGNAR BERGENDAL.

F. STERZEL.

Stockholm den 2 maj 1935.

LAGFÖRSLAG.

L. A. GÖRSTEN

Förslag
till
Lag
om skuldebrev.

Häri genom förordnas som följer:

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Utfärdar någon skuldebrev, svare han för sin förskrivning; dock äge han, där ej annat må anses avtalat, utan hinder av förskrivningen göra gällande invändningar beträffande rättsförhållande som föranlett handlingens utfärdande.

2 §.

Är skuldebrev utfärdat av flere, utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, svare de en för alla och alla för en för vad förskrivet är.

Där någon av dem betalt gälden, äge han att av varje medgäldenär utkräva dennes andel. Har någon medgäldenär kommit på uppenbart obestånd eller, ändå att så ej är fallet, underlåtit att, inom fjorton dagar efter det krav framställtts eller meddelande om kravet på ändamålsenligt sätt avsänts, erlægga vad på honom belöper, eller är hans vistelseort okänd, gälde envar av de övriga så stor del av bristen som på honom belöper.

3 §.

Är ej bestämt var betalningen skall erläggas, varde den fullgjord i borgenärens bostad eller, om han driver näring, i hans affärslokal. Flyttar borgenären från ett land till ett annat, eller övergår fordringen till borgenär i annat land, skall betalningen likväl erläggas å den ort som förut var betalningsort.

Borgenären äge att, inom det land där betalning skall erläggas, anvisa annan betalningsort än nyss är sagd, där detta ej medför väsentlig olägenhet eller kostnad för gäldenären.

Har borgenären flyttat eller fordringen övergått till annan borgenär, och saknar gäldenären kännedom om var betalning i ty fall skall erläggas, äge borgenären ej tala å dröjsmål med betalningen som därav föranledes; och

svare han för kostnad och skada som tillskyndats gäldenären därigenom att förändringen ej varit denne kunnig.

4 §.

Utgivas i större antal obligationer eller andra skuldebrev som uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, varde, där ej annat förbehåll träffats, betalningen fullgjord i gäldenärens affärslokal.

Lag samma vare i fråga om insättningsbevis som utfärdats av bank. Med bank förstås i denna lag envar som äger driva bankrörelse.

5 §.

Är förfallotid ej avtalad, vare gäldenären pliktig att infria skuldebrevet när helst borgenären det fordrar och äge rätt att betala så snart han själv vill.

Inträffar skuldebrevs förfallotid å söndag eller annan allmän helgdag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallogdag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag.

6 §.

Är i skuldebrev ränta utfäst, skall den, sedan gälden förfallit till betalning, utgå efter enahanda grund som därförinnan.

Är ränta ej utfäst, gälle i fråga om skyldighet att den giva vad i 9 kap. 10 § handelsbalken sägs.

Har borgenären av dröjsmål med betalningen haft särskild skada, vilken ej skall anses ersatt genom räntan, njute han därför ersättning såsom för annan skada.

7 §.

Är skuldebrev ställt att betalas i myntslag, som icke är gångbart å den ort där betalningen sker, må, där ej annat förbehåll träffats, skulden gäldas i ortens mynt efter värdet å betalningsdagen.

Varder skuldebrev å myntslag, som ej är gångbart å den ort där betalning skall ske, icke i rätt tid infriat, och har kursen å det utländska myntslaget där fallit, äge borgenären kräva betalning i ortens mynt efter kursen å den dag då betalning hade bort erläggas. Föranleda omständigheterna annan beräkning av den skada borgenären må hava lidit genom kursfallet, varde betalningen därefter lämpad. Kan det antagas att borgenären ej av kursfallet haft skada, gälle vad i första stycket är sagt. Beror dröjsmålet av borgenären, eller av lagbud, avbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande oöverstigligt hinder, det där ej bort av gäldenären tagas i beräkning vid skuldebrevets utfärdande, äge första stycket ock tillämpning.

8 §.

Skulle tillämpning av villkor som upptagits i skuldebrev uppenbarligen vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbörlig, må villkoret jämkas eller lämnas utan avseende.

9 §.

Varder skuldebrev annorledes än genom gåva överlåtet å annan, svare överlåtaren för fordringens giltighet, utan så är att den till vilken fordringen överläts ägde kännedom om att den var ogiltig eller hade skälig anledning till misstanke därom.

För gäldenärens vederhäftighet vare överlåtaren ej utan särskilt åtagande ansvarig.

10 §.

Vad i denna lag sägs om överlåtelse av skuldebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

2 KAP.

Om löpande skuldebrev.

11 §.

Såsom löpande anses skuldebrev som är ställt till innehavaren eller till viss man eller order.

Lika med skuldebrev som är ställt till innehavaren anses skuldebrev varav ej framgår till vem betalning skall ske.

Har den som utfärdat skuldebrev till viss man därå tecknat medgivande till inteckning, gälle skuldebrevet såsom vore det ställt till viss man eller order, utan så är att, genom orden »icke till order» eller motsvarande uttryck, i skuldebrevet träffats förbehåll att det ej skall vara löpande.

12 §.

Tecknas å skuldebrev som är ställt till innehavaren påskrift, enligt vilken det skall gälla såsom ställt till viss man eller till viss man eller order, vare, utan hinder därav, skuldebrevet gällande i innehavarens hand, där ej påskriften var gjord av gäldenären, eller av skuldebrevet framgår att den var tillkommen med hans samtycke.

13 §.

Är skuldebrev ställt till innehavaren, skall den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande.

Är skuldebrev ställt till viss man eller order, och innehaves det av annan än den till vilken det är ställt, skall ock den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, där han till stöd för sin rätt förmår åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, även om någon av dem är ställd till innehavaren eller tecknad in blanco. Är skuldebrevet intecknat, och innehaves det av den intecknade egendomens ägare, skall denne förmodas äga rätt att förfoga över skuldebrevet, ändå att han ej förmår åberopa skriftlig överlåtelse från sin fångesman.

14 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlätet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var rätt borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste, att överlåtaren ej ägde förfoga över skuldebrevet, eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelsen var verkställd av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

15 §.

Har någon, efter överlåtelse, i god tro kommit i besittning av löpande skuldebrev, må ej mot nye borgenären göras gällande:

att skuldebrevet är ogiltigt på grund av tvång som avses i 29 § lagen om avtal eller på grund av svek eller annat förhållande som avses i 30—33 §§ sagda lag;

att betingat vederlag ej tillgodokommit gäldenären, eller att i övrigt det rättsförhållande som föranlett skuldebrevets utfärdande medför rätt till jäv; ej heller

att, innan överlåtelsen skett, skuldförhållandet upphört eller förändrats genom betalning, avtal, kvittning, uppsägning eller dom.

Ej må nye borgenären anses hava varit i god tro, där han kände omständighet varå invändningen grundas, eller hade skäligen anledning till misstanke därom.

Har, angående betalning, uppsägning eller annan omständighet som här förut är nämnd, å skuldebrevet tecknats påskrift som ej lätteligen kunnat avlägsnas, men har detta likväl skett, må, ändå att nye borgenären var i god tro, den omständighet varom fråga är göras gällande.

I fråga om invändning att löpande skuldebrev tillkommit för skens skull, eller att det utan undertecknarens vilja kommit ur dennes besittning, är stadgat i lagen om avtal.

16 §.

Har gäldenären guldit ränta eller sådan avbetalning som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angiven tid, eller har i fråga om dylikt belopp betalningsskyldigheten eljest upphört eller förändrats, må det, utan hinder av vad i 15 § är stadgat, åberopas jämväl mot ny borgenär som i god tro fått handlingen på sig överlåten sedan beloppet förfallit till betalning.

17 §.

Ändå att ny borgenär är i god tro, må gäldenären mot honom göra gällande: att skuldebrevet är förfalskat, eller å gäldenärens vägnar utfärdat av någon som därtill saknade behörighet, eller ogiltigt såsom tillkommet under tvång varom sägs i 28 § lagen om avtal eller såsom utfärdat av någon som var omyn- dig; eller handlade under inflytande av rubbad själsverksamhet; eller att skuldebrevet dödats eller betalning fullgjorts genom fordringsbeloppets nedläggande i allmänt förvar, eller att borgenären i följd av preskription eller proklama förlorat sin talan, eller att skuldförhållandet ändrats genom tvångs- ackord.

18 §.

Har skuldebrevet genom överlåtelse kommit i ny borgenärs hand, och äger gäldenären hos tidigare borgenär genfordran, må den ej göras kvittningsvis gällande, med mindre dess indrivande skulle äventyras genom kvittningsrät- tens upphörande och nye borgenären uppenbarligen insåg detta då skuldebre- vet kom i hans hand.

Grundar sig genfordringen på det rättsförhållande som föranlett skulde- brevet utfärdande, gälle vad i 15 § är stadgat om jäv på grund av sådant förhållande.

19 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betal- ningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra for- dringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller an- tagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

20 §.

Har löpande skuldebrev efter överlåtelse kommit i ny innehavares hand, vare ändock räntebetalning som, då förfallotid är inne, erlägges till överlåta- ren gill, utan så är att gäldenären visste, att denne ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skäligen anledning att det misstänka. Vad sålunda stad- gats om ränta gälle ock i fråga om avbetalning som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angiven tid.

Erlades betalningen av löftesman eller av någon som icke, eller allenast med intecknad egendom eller annan pant, svarade för förbindelsen, vare betalningen ej gill, med mindre såväl denne som gäldenären var i god tro på sätt i första stycket sägs.

21 §.

Ej vare gäldenären pliktig att infria löpande skuldebrev utan att det till honom återställles; och give borgenären honom särskilt kvitto, där sådant påfordras.

I fråga om betalning av ränta eller avbetalning å huvudstolen äge gäldenären kräva att särskilt kvitto lämnas och anteckning göres å skuldebrevet; dock må anteckning om räntebetalning eller om sådan avbetalning som enligt skuldebrevet skall ske å däri angiven tid ej krävas, där betalningen erlægges till någon som, enligt vad skuldebrevet visar, innehaft detta.

Uppsägning av skuldebrevet varde på gäldenärens begäran tecknad å handlingen.

22 §.

Överlåtelse av löpande skuldebrev vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning.

Säljer bank löpande skuldebrev, vare försäljningen gällande mot bankens borgenärer, ändå att skuldebrevet för förvaring kvarlämnats hos banken.

23 §.

Där till obligationer eller andra skuldebrev, varom förmäles i 4 § första stycket, utfärdats räntekuponger, tillkomme innehavare av sådan kupong, ändå att han icke innehar huvudförbindelsen, att, mot kupongens överlämnande, uppbära räntan. Jämväl i övrigt skall, under förutsättning att huvudförbindelsen lagligen medfört betalningsskyldighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong som finnes vara förvärvad i samband med huvudförbindelsen skall anses allenast såsom tillbehör till denna. Bestämmelser som innefattas i huvudförbindelsernas gemensamma text vare mot kuponghavaren gällande.

Ej må betalning krävas för räntekupong som skulle förfallit efter det, enligt bestämmelse i huvudförbindelsen, denna är, i följd av utlottning eller eljest, förfallen till betalning.

Finnes kupong hava tidigare än en månad före förfalldagen, utan samband med huvudförbindelsen, överlåtits till kuponghavaren, äge 14 och 15 §§ ej tillämpning; ej heller skall 19 § vinna tillämpning där, tidigare än nu är sagt, betalning för kupong erlægges till annan än den som visar sig innehava huvudförbindelsen.

24 §.

Äro utdelningskuponger utfärdade till aktiebrev, tillkomme kuponghavare att, mot kupongens överlämnande, uppbära utdelningen, ändå att han ej är aktieägare. Så snart beslut om utdelning fattats, skall jämväl i övrigt, under förutsättning av aktierättens giltighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong, som finnes hava förvärvats i samband med aktiebrevet, skall anses allenast såsom tillbehör till detta.

Vad i bolagsordningen må vara stadgat angående kuponger lände kuponghavaren till efterrättelse.

Finnes kupong hava, utan samband med aktiebrevet, överlåtits till kuponghavaren innan utdelningen beslutits, gälle ej vad i 14 och 15 §§ är stadgat.

25 §.

Har ränte- eller utdelningskupong ej företetts till inlösen inom tre år från förfallodagen, vare den ej vidare gällande. Avtal om kortare tid vare utan verkan.

Anmäler någon hos gäldenären, inom tiden för kupongs giltighet, att kupongen förstörts eller eljest förkommit, och gitter han göra sin rätt till kupongen sannolik, äge han, när samma tid gått till ända, utfå betalning, ändå att kupongen ej företes.

3 KAP.

Om enkla skuldebrev.

26 §.

Enkelt skuldebrev är det som ställes till viss man.

Att skuldebrev, som är ställt till viss man och av gäldenären försetts med medgivande till inteckning, gäller såsom löpande är stadgat i 11 §.

27 §.

Varder enkelt skuldebrev överlätet, njute nye borgenären ej mot gäldenären bättre rätt än den överlåtaren ägde; dock gälle, i fråga om skuldebrev som upprättats för skens skull, vad därom är stadgat i lagen om avtal.

28 §.

För fordran hos överlåtaren äge gäldenären njuta kvittning, utan så är att han förvärvat genfordringen efter den tid då överlåtelsen blev honom kunnig eller han fick skälig anledning till förmodan därom. Förföll genfordringen först efter sagda tid och senare än skuldebrevet, äge kvittning ej rum.

29 §.

Har enkelt skuldebrev överlåtits, vare, där gäldenären ändock erlägger betalning till överlåtaren, sådan betalning gill, utan så är att gäldenären visste, att den andre ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skälig anledning att det misstänka.

30 §.

Erlägges betalning till den som beropar sig å skriftlig överlåtelse av enkelt skuldebrev, och finnes sedan överlåtelsen vara ogiltig, vare, utan hinder därav, betalningen gill, så framt ej gäldenären ägde kunskap om den omständighet som medförde ogiltigheten eller hade skälig anledning till misstanke därom; dock äge gäldenären ej tillgodoräkna sig betalningen, där överlåtelsen var förfal-

skad eller eljest tillkommen under någon av de omständigheter som enligt 17. § medföra ogiltighet av förskrivning.

31 §.

Överlåter någon enkelt skuldebrev, vare överlåtelsen ej gällande mot hans borgenärer, med mindre gäldenären om åtgärden underrättats av överlåtaren eller den till vilken överlåtelsen skett; innebar överlåtelsen gåva, gälle om dess verkan vad därom är särskilt stadgat. Har skuldebrevet blivit överlåtet till flere, som var för sig voro i god tro, äge den företråde, om vars rätt gäldenären, på sätt här förut är sagt, först erhållit kunskap.

Har någon avhänt sig rörelse varmed följer skyldighet att föra handelsböcker och omfattar avhändelsen de i rörelsen uppkomna fordringar, äge vad i första stycket är stadgat ej tillämpning.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser angående vissa enkla skuldebrev.

32 §.

Innehåller bevis rörande tillgodohavande hos bank förbehåll enligt vilket medlen ej må uttagas utan att beviset återställs eller förses med påskrift, vare, i fråga om bankens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare borgenär, tillämpat vad i denna lag är stadgat med avseende å löpande skuldebrev. Överlåtelse av bevis som här avses vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning. Varder sådant bevis överlåtet till flere, äge den företråde som i god tro fått beviset i besittning.

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank skall vad i första stycket är stadgat gälla, ändå att motboken ej innehåller förbehåll som där är sagt.

Enkla skuldebrev som, under namn av förlagsbevis eller eljest, utgivas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, vare ock, oansett saknaden av sådant förbehåll, ansedda lika med löpande skuldebrev i de hänseenden nu äro angivna.

33 §.

Har i motbok rörande tillgodohavande hos bank eller i annat enkelt skuldebrev intagits förbehåll, som skulle medföra att betalning till innehavaren finge anses gill ändå att han ej vore rätt borgenär eller behörig att å rätte borgenärens vägnar uppbära betalning, må sådant förbehåll ej åberopas, där gäldenären åsidosatt skälig aktsamhet vid prövning huruvida innehavaren var den till vilken skuldebrevet var ställt eller dennes rättsinnehavare eller ägde å rätte borgenärens vägnar uppbära betalningen.

Beträffande motbok som utfärdats av sparbank gälle vad därom är särskilt stadgat.

Förslag
till
Lag
angående införande av lagen om skuldebrev.

Härigenom förordnas som följer:

1 §.

Den nu antagna lagen om skuldebrev skall, jämte vad här nedan stadgas, lända till efterrättelse från och med den . . . .

2 §.

Genom nya lagen upphävas:

9 kap. 1—4 §§ handelsbalken;

10 § 1—3 samt 6—10 mom. förordningen om nya utsökningslagens införande;

så ock vad i övrigt finnes i lag eller författning stridande mot nya lagens bestämmelser.

3 §.

Vad i lag eller författning är stadgat om gäldenärer eller löftesmän, som iklätt sig ansvarighet en för alla och alla för en, skall äga tillämpning i varje fall då flere samfällt åtagit sig betalningsskyldighet utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen.

4 §.

Å skuldebrev som tillkommit före nya lagens ikraftträdande äge äldre lag tillämpning, i den mån ej annat följer av vad här nedan stadgas.

5 §.

Vad 8 § nya lagen innehåller om jämkning eller åsidosättande av villkor, vars tillämpning skulle vara otillbörlig, lända till efterrättelse jämväl i fråga om äldre skuldebrev, där sådant villkor göres gällande först efter lagens ikraftträdande.

6 §.

Stadgandena i 16, 18, 20, 22 och 31 §§ nya lagen skola äga tillämpning jämväl å äldre skuldebrev, där det efter lagens ikraftträdande överlätits; dock

äge gäldenären ej i något fall framställa invändning som avses i 16 §, där han på grund av äldre lag var förhindrad att göra invändningen gällande mot överlåtaren.

7 §.

Föreskrifterna i 21 § andra stycket nya lagen skola, i fråga om belopp som förfalla efter lagens ikraftträdande, tillämpas jämväl å äldre skuldebrev.

8 §.

De i 23—25 §§ nya lagen givna bestämmelser om ränte- och vinstkuponger skola äga tillämpning jämväl å kupong till äldre huvudförbindelse eller aktie; dock att

1) vad i 23 § tredje stycket och 24 § andra stycket är stadgat i fråga om överlåtelse av kupong skall gälla allenast överlåtelse som äger rum efter lagens ikraftträdande; samt

2) den i 25 § angivna tid för kupongs företeende till inlösen skall, i fråga om kupong som förfallit till betalning före dagen för ikraftträdandet, räknas från sagda dag.

9 §.

Har sådant bevis om tillgodohavande hos bank som avses i 32 § nya lagen eller sådant enkelt skuldebrev som i sista stycket av sagda paragraf förmåles utfärdats före lagens ikraftträdande, skall, i fråga om gäldenärens rätt till invändning på grund av förhållande som inträffat efter ikraftträdandet, nya lagen vinna tillämpning. Vad samma paragraf innehåller om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer skall ock äga tillämpning, där sådan handling överlåtits efter ikraftträdandet.

10 §.

Har, till säkerhet för skuldebrev som är ställt till viss man, inteckning blivit före tiden för nya lagens ikraftträdande beviljad, eller är vid sagda tid ansökan om sådan inteckning vilande, skall från och med den ...¹ eller den tidigare dag efter ikraftträdandet då skuldebrevet efter inlösen åter utgivits av den förskrivna egendomens ägare, skuldebrevet, i fråga om rätten att göra inteckningen gällande i egendomen, anses lika med skuldebrev till innehavaren, utan så är att å skuldebrevet tecknats särskilt förbehåll att det ej skall vara löpande. Har, före den tid som nu är sagd, den förskrivna egendomens ägare hos inteckningsmyndigheten anmält att han menar sig äga rätt till invändning, som icke skulle kunna framställas därest skuldebrevet vore löpande, njute han sin rätt till godo. Anteckning om sådan anmälan skall ske på enahanda sätt som i fråga om anmälan angående innehav av intecknat fordringsbevis är stadgat.

¹ Tre år från lagens ikraftträdande.

Förslag
till
Lag
angående vissa utfästelser om gåva.

Häri genom förordnas som följer:

1 §.

Utfästelse om gåva av lös egendom varom i denna lag sägs vare, så länge gåvan ej fullbordats, utan verkan, med mindre utfästelsen gjorts i skuldebrev eller annan urkund som blivit till gåvotagaren överlämnad, eller omständigheterna vid dess tillkomst utmärka att den varit avsedd att komma till allmänna kännedom.

Har gåvan ej fullbordats, vare mot givarens borgenärer utfästelsen ogill, ändå att den gjorts så som i första stycket är sagt.

2 §.

Gåva av penningar eller lösören gälle ej såsom fullbordad, med mindre det som givet är kommit i gåvotagarens besittning.

3 §.

Bortgiver någon aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, gälle gåvan såsom fullbordad då gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. Efterskänkes sådan fordran, vare gåvan för fullbordad hållen först då handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Bortgives annan fordran än i första stycket är sagt, vare överlåtelsen för fullbordad ansedd då gäldenären underrättats av givaren. Har gåvan tillkommit genom skriftlig utfästelse varom sägs i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som där avses, och sker underrättelse genom gåvotagaren, gälle överlåtelsen ock såsom fullbordad. Efterskänkes fordran varom här är fråga, gälle gåvan strax såsom fullbordad.

4 §.

Varda, efter det gåvan blivit utfäst men innan den fullbordats, givarens förmögenhetsvillkor så försämrade att, i betraktande jämväl av gåvotagarens villkor, gåvans utkrävande skulle vara uppenbart obilligt, må den återkallas eller minskas.

5 §.

Gör gåvotagaren givaren märklig orätt, och är gåvan ännu ej fullbordad, stånde givaren fritt att den återkalla; give dock, inom ett år från det han fick kunskap om orätten, återkallelsen till känna för gåvotagaren.

6 §.

Om utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat stadgas i giftermålsbalken.

Att viss utfästelse om gåva skall gälla allenast såsom testamente stadgas i lagen om arvsavtal.

Denna lag skall träda i kraft den ....

Förslag

till

Lag

om tillägg till 6 kap. giftermålsbalken.

Häri genom förordnas, att i 6 kap. giftermålsbalken skall införas en ny paragraf, betecknad 6 a §, av följande lydelse:

6 a §.

Har make, utan tillbörlig hänsyn till andra makens giftorätt, genom gåva av annan egendom än i 4 § sägs väsentligen minskat sina tillgångar; visar sig, efter äktenskapets upplösning, eller boskillnad eller hemskillnad, att vederlag ej kan till fullo utgå vid bodelningen, och finnes gåvotagaren hava insett eller bort inse att gåvan lände andra maken till förfång, skall gåvan eller dess värde återbäras i den mån sådant erfordras för tillgodoseende av andra makens rätt. Ej må dock på sådan grund talan väckas sedan fem år förflutit från det gåvan fullbordades.

Var vid tiden för bodelningen gåvan ej fullbordad, må den ej göras gällande i den mån det skulle lända till intrång i andra makens rätt.

Denna lag skall träda i kraft den .... Äro makars förmögenhetsförhållanden att bedöma enligt äldre giftermålsbalken, skall vad i lagen är stadgat äga motsvarande tillämpning, där endera maken, utan tillbörlig hänsyn till andra makens rätt, bortgiver egendom som står under givarens förvaltning.

Förslag

till

Lag

angående ändring i vissa delar av lagen den 8 juni 1928 (nr 279) om arv.

Härigenom förordnas, att 2 kap. 3 §, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § lagen den 8 juni 1928 om arv skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

2 KAP.

3 §.

Har — — — boet.

Kan — — — mottogs.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej göras gällande, för så vitt det skulle lända arvingarna efter den först avlidne till förfång.

7 KAP.

4 §.

Har — — — kvarlåtenskapen.

Vill — — — förlorad.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej, med mindre särskilda skäl därtill äro, göras gällande, för så vitt det skulle lända till intrång i bröst-arvinges laglott.

8 KAP.

4 §.

Har — — — värde.

Var vid dödsfallet gåvan ej fullbordad, må den ej göras gällande, för så vitt det skulle lända till intrång i barnets rätt till underhållsbidrag.

Denna lag skall träda i kraft den . . . .

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 april 1930 (nr 107) om arvsavtal.

Härigenom förordnas, att 3 § lagen den 25 april 1930 om arvsavtal skall erhålla följande ändrade lydelse:

3 §.

Avtal, varigenom arvlåtare förfogat över sin kvarlåtenskap, vare ej gällande. Innebär utfästelse om gåva att denna ej må göras gällande annat än i givarens kvarlåtenskap, gälle om utfästelsen vad om testamente är stadgat.

_____

Denna lag skall träda i kraft den ....

_____

Förslag

till

Lag**om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken.**

Härigenom förordnas, att 10 kap. 11 § handelsbalken skall erhålla följande ändrade lydelse:

11 §.

Hava två eller flere gått i borgen utan förbehåll om delad ansvarighet, svare de en för alla och alla för en för sin förbindelse.

Denna lag skall träda i kraft den . . . .

Förslag

till

Lag**om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man.**

Med upphävande av förklaringen den 24 maj 1872 (nr 27) av 17 kap. 3 § handelsbalken angående företrädesrätt till betalning ur lös pant förordnas som följer:

Vad i lag är stadgat om lös pant som panthavaren har i händer skall ock gälla i fall där lös egendom, vari panträtt är av ägaren utfäst, innehaves av tredje man, och denne om utfästelsen underrättats av ägaren eller panthavaren.

Denna lag skall träda i kraft den .... Varder efter nämnda tid under rättelse som i lagen sägs meddelad innehavaren, vare lagen tillämplig, ändå att denne redan före sagda tid innehade godset.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 75 § utsökningslagen.

Härigenom förordnas, att 75 § utsökningslagen skall i nedan angivna del erhålla följande ändrade lydelse:

75 §.

Skall fordran eller rättighet utmätas, och är den grundad å löpande förbindelse eller annan handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande, tages utmätningssmannen handlingen i förvar.

Utmätas — — — förskjuta.

Denna lag skall träda i kraft den. . . .

Förslag

till

Lag

angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen den 28 juni 1895 (nr 64) om handelsbolag och enkla bolag.

Härigenom förordnas, att 49—51 §§ lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

49 §.

Genom — — — avtalet.

Hava flere bolagsmän deltagit i avtalet, njute de efter huvudtalet lika rätt emot den med vilken avtalats och vare en för alla och alla för en ansvarige för vad utfäst är. Innebär avtalet annan bestämmelse, lände den till efterrättelse.

50 §.

Användes vid avtals ingående benämning, som i 49 § sägs, må ej den benämning innehålla personnamn eller något av orden »handelsbolag», »aktiebolag» eller »förening», vid äventyr att bolagsmän, med vilkas begivande sådant skett, svara för uppkommande förbindelser, en för alla och alla för en.

51 §.

Drives handel eller annan näring, med vars utövande följer skyldighet att föra handelsböcker, vare om ansvarigheten för därigenom uppkommande förbindelser lag, som i 50 § sägs.

_____

Denna lag skall träda i kraft den . . . .

_____

Förslag
till
Lag
angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 (nr 88) om aktiebolag.

Härigenom förordnas, att i lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag skall införas en ny paragraf, betecknad 27 a §, av följande lydelse:

27 a §.

Har aktiebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtarens ej var rätt aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att han visste, att överlåtarens ej ägde däröver förfoga, eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om aktiebrev till viss man vare lag samma, där den som verkställde överlåtelser kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco, eller han skäligen kunde hållas för den, å vilken aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet, eller antagas vara berättigad att handla å dennes vägnar. Huruvida tidigare överlåtelser är äkta och i övrigt giltiga, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelser av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

Denna lag skall träda i kraft den . . . . Den äger tillämpning jämväl å aktiebrev som före den dagen förkommit för aktieägaren eller obehörigen blivit honom avhänt; dock gälla äldre lag där aktieägaren före den . . .¹ gör ansökan om aktiebrevets dödande eller mot innehavaren instämmer talan om bättre rätt till detta.

¹ Två år från lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

angående tillägg till lagen den 25 maj 1917 (nr 257) om försäkringsrörelse.

Härigenom förordnas, att i lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse skall införas en ny paragraf, betecknad 21 a §, av följande lydelse:

21 a §.

Har aktiebrev blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att den som verkställde överlåtelsen ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företråde till aktien, där han var i god tro och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste att den som verkställde överlåtelsen icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

Denna lag skall träda i kraft den . . . Den äger tillämpning jämväl å aktiebrev som före den dagen förkommit för aktieägaren eller obehörigen blivit honom avhänt; dock gälle äldre lag, där aktieägaren före den . . .¹ gör ansökan om aktiebrevets dödande eller mot innehavaren instämmer talan om bättre rätt till detta.

¹ Två år från lagens ikraftträdande.

Förslag

till

Lag

**angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 (nr 74) om
bankrörelse.**

Härigenom förordnas, att i lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse skall införas en ny paragraf, betecknad 22 a §, av den lydelse nedan sägs, samt att i samma lag 52 §¹ och bestämmelsen i 260 § 4 mom. under 3) skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives:

22 a §.

Har aktiebrev blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att den som verkställde överlåtelsen ej var rätt aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, där han var i god tro och överlåtaren kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco.

Förvärvaren skall anses hava varit i ond tro, ej allenast där han visste att den som verkställde överlåtelsen icke var den, å vilken handlingen var ställd eller senast överlåten, eller berättigad att handla å dennes vägnar, utan ock där han försummat att med skälig omsorg pröva huruvida så var fallet. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

52 §.

Varda — — — bolaget.

En och samma — — — motboken.

I fråga om efterlysande och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.

260 §.

3) I fråga om de bankaktiebolag, som hava utelöpande aktier, ställda till innehavaren, skola bestämmelserna i 22 a §, 23 § 1, 2, 3 och 4 mom., 71 § 1 mom. 2 och 4 punkterna samt 81 § 2 mom. icke gälla för dylika aktier.

Denna lag skall träda i kraft den . . . De i 22 a § meddelade bestämmelserna äga tillämpning jämväl å aktiebrev, som före den dagen förkommit för aktieägaren eller obehörigen blivit honom avhänt; dock gälle äldre lag, där aktieägaren före den . . .² gör ansökan om aktiebrevets dödande eller mot innehavaren instämmer talan om bättre rätt till detta.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1923: 350.

² Två år från lagens ikraftträdande.

Förslag

till

L a g

angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 (nr 286) om sparbanker.

Härigenom förordnas, att 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker skall erhålla följande ändrade lydelse:

23 §.

Insättning i sparbank skall antecknas i motbok. Motboken, som skall vara försedd med ordningsnummer, må ej vara ställd till innehavaren eller eljest löpande; ej heller må sparbanken träffa förbehåll, som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare kunde av sparbanken åberopas. I motboken skall intagas erinran om att överlåtelse bör till nye ägarens säkerhet anmälas hos sparbanken. Har beträffande de insatta medlens utbetalning förbehåll gjorts, skall anteckning därom ske i motboken. Vid motboken skola vara fogade utdrag av denna lag och sparbankens reglemente, i vad de avse förhållandet mellan sparbanken och insättare.

Då medel, som insatts i sparbank, lyftas, skall anteckning därom ske i motboken.

I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.

_____

Denna lag skall träda i kraft den ....

_____

Förslag
till
Förordning
om ändrad lydelse av § 7 förordningen den 21 juni 1922 (nr 277) angående postsparbanken.

Härigenom förordnas, att § 7 förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken skall erhålla följande ändrade lydelse:

§ 7.

Förlust av motbok. I fråga om efterlysning och dödande av förkommen motbok gälle vad därom är särskilt stadgat.

Denna förordning skall träda i kraft den ....

Förslag

till

Lag

**angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 (nr 85) om
dödande av förkommen handling.**

Härigenom förordnas, *dels* att i 1 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling sista stycket skall utgå, *dels* att i lagen skall införas en ny paragraf, betecknad 12 §, av nedan angivet innehåll, *dels ock* att 12 § samma lag¹ skall erhålla beteckningen 13 §.

12 §.

Har motbok rörande tillgodohavande hos bankaktiebolag, sparbank, postsparbanken eller annan bank förkommit, och överstiger ej insättarens tillgodohavande tvåtusen kronor, äge insättaren, där han ej vill, på sätt här förut är sagt, söka motbokens dödande, påkalla dess efterlysning genom bankstyrelsens försorg.

Äskar någon sådan efterlysning, och lämnar han uppgift om tid och omständigheter under vilka boken förkommit, skall efterlysningen, på sökandens bekostnad, av styrelsen verkställas genom kungörelse en gång i allmänna tidningarna och en gång i tidning inom orten. Har boken icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit, och förekommer ej skäl原因 anledning till tvivel om riktigheten av insättarens uppgifter, vare han berättigad att utbekomma sitt tillgodohavande; och äge, efter det medlen sålunda utbetalts, motboken ej gällande kraft.

Denna lag skall träda i kraft den . . . ; dock att, där vid sagda tid förkommen motbok är efterlyst i enlighet med äldre bestämmelser, dessa fortfarande skola äga tillämpning.

¹ Senaste lydelse, se SFS 1934: 260.

Förslag

till

Lag

**angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862
(nr 10) om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.**

Härigenom förordnas, att §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer skola erhålla följande ändrade lydelse:

§ 5.

Äro flere gäldenärer, som samfällt åtagit sig gälden utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, vare likväl, där borgenären försummar att sin fordran hos någon av dem bevaka efter 1 §, de andra ej skyldiga att gälda var mer än sin del efter huvudtalet. Uppkommer hos någon av dem brist, varde den lika fördelad mellan de övriga, och falle borgenären den del till last, som gäldas skolat av den, han låtit bliva ansvarigheten kvitt.

Har borgenär under tionde året utfått sin fordran hos en av flere gäldenärer, som en för alla och alla för en svara; då äge denne, inom ett år sedan fordringen gulden blev, sin rätt bevaka hos de andra, av vilka ersättning bör utgå, för vad han över egen del betalt.

§ 13.

Äro flere gäldenärer, som samfällt åtagit sig gälden utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, och har kallelse å någonderas borgenärer ågått; då äge var av de andra gäldenärerna, lika med borgenären, att fordringen bevaka, ändå att den ej blivit förut hos någondera utsökt.

Denna lag skall träda i kraft den . . . .

MOTIV.

MITOM

Förslag till lag om skuldebrev.

Inledning.

Det föreliggande förslaget avser att i ett sammanhang genomföra erforderliga lagregler rörande skuldebrev av olika slag. En lagstiftning av denna innebörd har knappast motsvarighet i främmande lagar. Vål pläga dessa innehålla bestämmelser om vissa särskilda slag av sådana skuldebrev som äro avsedda för omsättning i handel och vandel, och stundom även bestämmelser om skuldebrev överhuvud. Men rättsreglerna om de för omsättning beräknade (»negotiable», »löpande») skuldebreven, vilka regler enligt sakens natur i mycket måste närma sig växelrättsbestämmelserna, har man esomoftast låtit ingå i växel- eller handelslagstiftningen eller i särskilda kapitel i civillagen, och de bestämmelser man funnit sig böra giva om skuldebrev i allmänhet inskränka sig, där de överhuvud förekomma, till ett fåtal regler, vilka inpassats här och var i den civila lagbokens obligationsrättsliga partier.

*Allmänna
synpunkter.*

Att man sålunda ej ansett lämpligt att i en särskild grupp av lagbestämmelser sammanställa de rättsregler, som skola gälla för skuldebrev i allmänhet och för de särskilda slagen av sådana förbindelser, är i själva verket naturligt nog. De rättsförhållanden, som låta sig härledas ur ensidiga skriftliga utfästelser, sådana som skuldebrev, äro till sin natur väsentligen likartade med dem som hava sitt upphov i skriftligen avfattade kontraktsbestämmelser om prestationer i penningar eller i muntliga utfästelser om sådana prestationer; och när man, såsom i flertalet stater å Europas fastland är fallet, skridit till en genomförd systematisk kodifikation av civilrätten, har anledning ej ansetts föreligga att vid uppställande av de regler som bort givas om skuldförhållandens uppkomst, innebörd och avveckling skilja mellan förbindelser som grundas på skuldebrev och sådana som härröra av andra utfästelser.

Väsentligen annorlunda ligger saken i vårt land. En fullständigt genomförd legislativ behandling av förmögenhetsrätten läser hos oss näppeligen vara att motse under en närmare framtid. Vål hava sedan länge inom obligationsrättens område vissa huvudämnen gjorts till föremål för ny lagstiftning, och man torde kunna hoppas att det sålunda inledda, av förhållandena i hög grad påkallade lagarbetet kommer att fortgå. Men den väg till vilken man härvid synes vara hänvisad är den partiella och successiva revisionens. Vad man kan våga hoppas är att, likasom familjerätten genom steg för steg genomförda lagar blivit helt nydanad, en häremot svarande bearbetning av förmögenhets-

rätten skall efter hand komma till stånd. En fullständig planläggning av ett härtill syftande arbete lärer nu ej kunna ifrågakomma; men något som, med hänsyn till lagstiftningstraditionerna och den allmänna uppfattningen i vårt land, torde kunna förutsägas är att vid en eventuell samlad kodifikation av förmögenhetsrätten man icke kommer att mera än nödigt är uppställa rätts-satser av abstrakt och generell art. Man lärer helt visst föredraga att vid be-handling av den ena eller andra gruppen av obligationsförhållanden upptaga de regler som hava sin största betydelse för denna grupp och, i den mån dessa regler kunna äga betydelse även å andra områden, låta dem bliva föremål för analogisk tillämpning, exempelvis alltså i ett kapitel om skuldebrev intaga be-stämmelser om solidaritet mellan samgäldenärer, om betalningsort vid penning-prestationer, om verkan av fordrans överlåtande jämte andra bestämmelser, vilkas analogiska tillämpande utanför skuldebrevsområdet är mer eller mindre självklart. Vare härmed huru som helst, lärer i nuvarande skede av lagstift-ningsarbetet på obligationsrättens område någon betänklighet ej böra möta att i den fristående lag om skuldebrev som nu skall förberedas upptaga, förutom regler som enligt sin natur kunna tillämpas allenast å skuldebrev, även sådana bestämmelser av mera allmän innebörd som de nyss antydda och andra med dem jämförliga. Ett liknande förfarande har med fördel tillämpats i tidigare lagar. Särskilt må erinras om den år 1905 tillkomna köplagen, vars bestäm-melser i många hänseenden, såsom i fråga om dröjsmål och annat kontrakts-brott, om undersöknings- och reklamationsplikt m. m., tydligen äga tillämp-ning även utanför köpeavtalets område.

Ehuru, såsom nu antytts, man i främmande lagar förgäves söker en mot den nu tillämnade lagstiftningen svarande sammanställning av rättsregler rörande skuldebreven och deras särskilda arter, torde det, för belysning av det förelig-gande ämnet, ej vara ur vägen att i största korthet omnämna de huvudprinci-per som i vissa främmande rättssystem gjort sig gällande i fråga om ensidiga skriftliga förbindelser.

*Utländsk
rätt.*

I den *romerska rätten* voro ursprungligen sådana förbindelser så gott som okända. Åtagande av en fristående förpliktelse skedde genom »stipulatio», en formbunden, muntlig rättshandling, sammansatt av en fråga från den blivande fordringsägaren («Lovar du att betala x sestertier?») och ett jakande svar från den tillstädesvarande gäldenären («Jag lovar»). Läng-re fram släppte man emellertid mer och mer efter på formkravet, och sedan det blivit vanligt att, för bevisnings skull, uppsätta skriftliga instrument över stipulationer («cautiones»), kom man under senromersk tid därhän, att en så-dan cautio kunde helt ersätta det muntliga formalförfarandet. Därvid gjordes emellertid skillnad mellan »cautiones discretæ» — förbindelser som innefat-tade uppgift om ett visst bakomliggande rättsförhållande («causa») och »cau-tiones indiscretæ» — rent abstrakta förbindelser. De förra tillerkände man processuell och materiell rättsverkan, med förbehåll allenast om rätt för ut-ställaren att, inom en viss tidsfrist, invändningsvis åberopa det bakomlig-gande förhållandet. Beträffande de abstrakta förbindelserna äro de senromer-ska rättskällorna dunkla och motsägande. I senare tids rättsvetenskap har

man merendels, dock under stark meningsskiljaktighet, antagit att — i motsats till vad som gällde om den abstrakta stipulationen — den »indiskreta» skriftliga förbindelsen icke medfört någon som helst rättsverkan.

Denna uppfattning om de romerska principerna gjorde sig i alla händelser länge gällande vid den romerska rättens tillämpande i det sydliga och västliga Europa samt, längre fram, även i Tyskland. En skuldförbindelse ansågs alltså böra, för att erkännas såsom rättsligt gällande, innehålla en mer eller mindre konkret uppgift om den »valuta» som lämnats. Omständigheternas makt omöjliggjorde emellertid efter hand ett förbehållslöst fasthållande av denna princip. Sålunda sökte i Italien — där handelsintressena redan under medeltiden gjorde sig starkt gällande — köpmännen bereda sina helt självständiga skuldförbindelser giltighet genom att kläda dem i formen av ett inför en judiciell ämbetsman (domare, men senare även notarie) avgivet naket erkännande av en skuld till visst belopp. Men även beträffande förbindelser utan varje notariell karaktär eftergav man längre fram mångenstädes kravet på valutans konkreta angivande i fordringsbevisen och nöjde sig med intetsägende fraser (»valuta bekommen i varor» eller dylikt, eller helt enkelt »valuta bekommen»). Särskilt blev detta vanligt i fråga om växlar och andra merkantila förbindelser. Å vissa stora handelsplatser (de tyska Hansestäderna m. fl.) synes man för övrigt tidigt nog hava kommit därtill, att ett omnämnande av valuta överhuvud betraktades såsom överflödigt, något som, i vad angick växlar, här och var fastslogs genom uttrycklig lag.

Den romerska kejsarrättens *cautiones vero* ställda till viss man. Någon motsvarighet till senare tiders order- eller innehavarepapper hava icke kunnat med säkerhet påvisas. Enligt romersk rätt synes således en ny borgenär hava under alla förhållanden varit underkastad de invändningar som kunnat göras mot hans företrädare.

I *Tyskland* — där den romerska rätten i stora delar av landet gällde fram till början av innevarande århundrade — hade man visserligen på växelrättens och den speciella handelslagstiftningens område uttryckligen erkänt de abstrakta skuldförbindelserna; men beträffande allmänna skuldebrev fasthöllo de flesta kravet på en valutaklausul. I den från sekelskiftet tillämpade civillagen, *Bürgerliches Gesetzbuch*, fastslogs emellertid, att en skriftlig skuldförklaring äger giltighet oberoende av varje dylik klausul.

I övrigt torde beträffande den tyska lagstiftningen böra nämnas följande:

Enligt civillagen kan en skuldförklaring avgivas på två olika sätt: såsom utfästelse att prestera (*Schuldversprechen* § 780) och såsom erkännande av en redan bestående skyldighet att prestera (*Schuldanerkenntnis* § 781). Någon saklig skillnad mellan dessa två skuldebrevsformer föreligger icke. Deras åtskiljande i lagen torde hava tillkommit allenast av teoretiska hänsyn.

Vad formen beträffar kräver lagen i allmänhet allenast skriftlighet, ej officiellt bestyrkande eller vittnespårskrift. I fråga om benefika förklaringar kräves dock, att handlingen upprättas inför domstol eller notarie.

I fråga om de icke-löpande skuldebreven innehåller civillagen, utöver nu nämnda bestämmelser, allenast vissa särskilda stadganden, spridda här och

var i lagen. I övrigt regleras hithörande rättsförhållanden — särskilt frågan om verkan av cession — genom stadganden som röra fordringar i allmänhet.

Förutom de icke-löpande skuldebrevens behandlas i civillagen två andra skuldebrevstyper: innehavarepapper och legitimationspapper.

Innehavarepapper som avse visst penningbelopp få enligt civil-lagen ej utfärdas annorledes än efter tillstånd av vederbörande administrativa myndighet (§ 795). Ett utan tillstånd tillkommet papper av denna art är ogiltigt men ådrager utfärdaren skadeståndsplikt gentemot innehavaren.

Ett innehavarepapper medför, såsom dess benämning utmärker, legitimation för innehavaren. Genom betalning till denne frigöres gäldenären från skulden (§ 798). Invändningar kunna framställas endast såvitt de gälla förbindelsens lagliga tillkomst eller förhållanden som framgå av själva handlingen eller röra innehavarens omedelbara förhållande till gäldenären (§ 796). Mot vindikation skyddas godtroende förvärvare av ett innehavareskuldebrev, även om hans fångesman stulit papperet från rätte ägaren (§ 935).

Med **legitimationspapper** förstås i civillagen (§ 808) ett namnpapper vari gäldenären förbehållit sig att med laga verkan erlägga betalning till handlingens innehavare. Förbehållet medför ej någon rätt att på grund av blotta innehavet framtvunga betalning, utan den innehavare som ej kan styrka sig vara den ursprunglige borgenären eller hans rättsinnehavare är i viss mån underkastad gäldenärens godtycke.

Orderpapper äro främmande för tyska civillagen. För den händelse att i ett namnpapper som faller under denna lag skulle förekomma orderklausul, synes man i allmänhet uppfatta klausulen såsom verkningslös och vilja låta överlåtelsen bedömas efter de allmänna reglerna om cession.

Inom det av tyska handelslagen (Handelsgesetzbuch) reglerade kommersiella rättsområdet erkänns däremot orderpapper. Skuldebrev som utfärdas av en köpman och äro ställda till order, kunna nämligen indosseras — till viss man eller in blanco — med den verkan att ny innehavare som kan återropa indossament därigenom legitimeras såsom borgenär. Sådan innehavare skyddas mot invändningar och vindikation i samma utsträckning som innehavare av en växel (§§ 363—365).

I avseende å den *franska* rätten äro att märka de i civillagen (code civil) art. 1131 och 1132 givna bestämmelserna att en förbindelse som saknar bakomliggande grund («causa», »cause») eller vilar på en rättsstridig grund är utan rättsverkan, men att den grund som kan vara för handen ej behöver vara utsatt i själva förbindelsen. Dessa stadganden, som givit upphov till ändlösa diskussioner i den juridiska litteraturen, förstås numera i allmänhet så, att en abstrakt skriftlig utfästelse gäller, så länge det ej visas att ett bakomliggande förhållande är olagligt. Egendomligt nog har emellertid just för de företrädesvis merkantila förbindelserna — växlar och orderskuldebrev — kravet på valutaklausuls införande upprätthållits av handelslagen (code de commerce art. 110 och 188). Först genom en lag av 1882 hava be-

stämmelserna härom upphävt. I den allmänna åskådningen synes, bortsett från merkantila förhållanden, alltjämt ingå att ett skuldebrev bör innehålla en uppgift eller åtminstone en antydning om »la cause».

Ett icke-löpande skuldebrev (»billet simple», »promesse», »bon») bör, så framt det ej har formen av en inför notarie eller annan offentlig funktionär upprättad urkund (»acte authentique»), enligt civillagen vara i sin helhet skrivet av gäldenären eller ock försett med hans namnteckning med tillägg av ordet »bon» eller »approuvé» jämte skuldsumman i bokstäver (art. 1326). Åsidosätts dessa föreskrifter, utgör handlingen ej i och för sig ett fordringsbevis utan endast en »början till bevis», som måste kompletteras genom annan bevisning (art. 1347). Kravet på egenhändigt skriven text eller skuldsummans utsättande i bokstäver gäller emellertid ej för skuldebrev av köpmän och vissa andra näringsidkare (art. 1326).

Utöver nu anförda bestämmelser i art. 1326 innehåller fransk lag ej några stadganden som särskilt gälla icke-löpande skuldebrev. De rättsförhållanden till vilka dessa giva upphov — frågorna om betalningstid, betalningsort, cession m. m. — regleras genom bestämmelser av mera allmän innebörd.

Vid sidan av de icke-löpande skuldebreven känner den franska lagen order-skuldebrev och innehavarepapper.

Till orderskuldebrev (»billets à ordre») hänföras de med orderklausul försedda skuldebreven, utan hänsyn till gäldenärens egenskap av köpman eller icke-köpman eller det bakomliggande förhållandet. När den å 1930 års Genève-konferens antagna växelrättskonventionen kommer att ratificeras av Frankrike — vilket väntas snart inträffa — torde dessa förbindelser komma att regleras av det kapitel i växellagen, som i andra länder handlar om egna växlar. Frankrike har nämligen å konferensen genomdrivit förbehåll om rätt för en stat att med egna växlar likställa orderförbindelser som ej i sin text äro betecknade som växlar. Växellagens regler om indossamentets verkningar i fråga om legitimation, vindikation, invändningar och överlåtarens ansvarighet för skulden komma alltså att vinna tillämpning å orderskuldebrev.

Innehavareskuldebrev kunna enligt fransk rätt utgivas utan särskilt tillstånd. Att utfärda innehavarepapper som skola betalas vid uppvisandet anses dock ej vara tillåtet, när däri skulle ligga en kränkning av sedelprivilegiet. Mot den som företeer ett innehavarepapper kan gäldenären ej göra invändningar som avse förhållandet till tidigare innehavare. I fråga om vindikation märkas de bestämmelser civillagen innehåller om godtrosskydd för förvärvare av lös sak (art. 2279, 2280). Dessa innebära, bland annat, att ett förkommet eller stulet papper efter förloppet av tre år ej kan frånvinnas godtroende förvärvare och, om det förvärvats å börser, överhuvud ej kan vindiceras annorledes än mot lösen. Genom lagar av 1872 och 1902 har emellertid i fråga om de till innehavaren ställda masspapperen — i allmänhet dock ej statspapper — vindikationsskyddet blivit i så måtto begränsat, att den, för vilken ett sådant papper på vad sätt som helst gått förlorat, kan genom iakttagande av ett visst publikationsförfarande bereda sig möjlighet att, obero-

ende av treårstiden, utan lösen återvinna papperet från den som först efter publikationen förvärvat detsamma.

En särskild ställning intaga de skuldebrev som hänföras till »titres nominatifs». Härmed förstås masspapper, som äro utgivna till viss man på sådana villkor att utfärdaren är förpliktad att i ett av honom fört register införa såsom borgenär den som, med företeende av handlingen, anmäler sig och visar överlåtelse från företrädaren. Genom registreringen — vid vilken papperet antingen utbytes mot ett nytt eller av gäldenären förses med påskrift om registrering — vinner nye innehavaren självständig rätt mot gäldenären och skyddas mot vindikation.

Den gällande *schweiziska* lagen av år 1911 om skuldförhållanden (Das Obligationenrecht) innehåller åtskilliga i ett sammanhang uppställda stadganden om orderpapper och innehavarepapper, men i övrigt påträffas i denna lag endast spridda bestämmelser som särskilt hava avseende å skuldebrev. De rättsförhållanden vartill dessa handlingar giva upphov falla nämligen under lagens bestämmelser om fordringar i allmänhet. Sålunda innehåller art. 17 den å såväl muntliga som skriftliga viljeförklaringar syftande bestämmelsen att ett skulderkännande (Schuldbekentnis) är gällande utan att någon »förpliktelsegrund» behöver nämnas; och å fordringar överhuvud syfta i det hela de stora partier av lagen som angiva sig handla om obligationers uppkomst, verkan och upphörande samt om cession av fordringar.

Lagens bestämmelser om *order skuldebrev* hava avseende å förbindelser som innehålla en uttrycklig orderklausul samt uppgift om skuldsumman, betalningstiden och betalningsorten. Om dylika förbindelser överlätas genom indossament, gälla i fråga om legitimation, invändningar, vindikationsbegränsning och mortifikation samma bestämmelser som för växlar (art. 843, 844). Innehåller ett sådant orderskuldebrev även övriga uppgifter som, bortsett från beteckningen växel, krävas för att papperet skulle kunna räknas för egen växel (dag och ort för utställandet, den ursprunglige borgenärens namn samt skuldsummans belopp i bokstäver), medför indossamentet även växelrättslig ansvarighet för skulden (art. 840).

Innehavarepapper kunna utfärdas utan särskilt tillstånd. Invändningar som röra tidigare innehavare komma i betraktande endast om de avse handlingens giltighet eller kunna härledas ur själva handlingen (art. 847). Skuldebrev av denna art kunna ej vindiceras från godtroende förvärvare (civilagen art. 935).

Bestämmelserna om order- och innehavarepapper äro sedan länge föremål för revision. Flere olika förslag hava framlagts, men frågan har hittills ej blivit löst.

Enligt *engelsk* rätt behöver ett skuldebrev icke innehålla någon uppgift om lämnad valuta. Invändningsvis kan dock gäldenären hävda, att skuldebrevet är ogiltigt på grund av att valuta (»consideration») ej föreligger. Begreppet consideration är i viss mån obestämt. Det avser en förmån av materiell eller ideell art eller en uppoffring av ett eller annat slag från löftemot-

tagarens sida. Är skuldebrev, förutom att vara underskrivet av gäldenären, försett med hans sigill, bortfaller frågan om consideration.

Likasom i Frankrike återfinnas i England de huvudsakliga bestämmelserna om löpande skuldebrev i den växelrättsliga lagstiftningen (engelska växelagen av 1882). Den franska rättens billett à ordre motsvaras av den engelska rättens promissory note. Båda äro underkastade växelregler, även om de ej innehålla benämningen växel. I olikhet mot vad som gäller enligt fransk rätt kan emellertid en promissory note ställas till innehavaren och, för den händelse den är ställd till viss man, synes orderklausulen ej vara obligatorisk.¹ Den som i god tro förvärvar en promissory note skyddas mot sådana invändningar som grunda sig på gäldenärens förhållande till tidigare innehavare. Han är även skyddad mot vindikation, dock med den — jämväl för de dragna växlarna gällande — begränsningen, att indossamentet ej får vara falskt eller å borgenärens vägnar tecknat av obehörig person (§ 24). Gäldenären skyddas, där han i god tro betalat till någon som är legitimerad genom indossament, under förutsättning att indossamentet är äkta och, om det är tecknat av fullmäktig eller representant, att undertecknaren var behörig att företräda indossanten (§ 24).

Ett skuldebrev, som ej har formen av en betalningsutfästelse utan betecknar sig allenast som erkännande av en skuld, är icke negotiabelt utan underkastat allmänna regler om cession. Dylika skuldebrev innehålla ofta allenast den starkt förkortade kontexten »I. O. U.» (»I owe you«).

I *Danmark* och *Norge* innehålla de under Christian V:s tid tillkomna lagböckerna åtskilliga bestämmelser om skuldebrev. Av dessa framgår, att »abstrakta» — från varje »causa» bortseende — utfästelser tidigt varit erkända. Medan i fråga om växel de båda lagböckerna uppställa krav på valutas omnämning i handlingen, förekommer beträffande skuldebrev icke något dylikt krav.

Någon åtskillnad mellan skuldebrev, alltefter deras egenskap av »negotiabla» eller »icke-negotiabla» papper, antydes icke i Christian V:s lagböcker. Man antager att tidigt nog, vid sidan av de till viss man ställda skuldebreven, förekommit förbindelser till innehavaren, eller till viss man eller innehavaren, eller till viss man eller order; men oklart synes vara, vilka rättsverkningar då voro förknippade med den ena eller andra av dessa förpliktelseformer. Beträffande skuldebrev till viss man uppstodo mot slutet av adertonde århundradet tvivel, huruvida en av gäldenären erlagd avbetalning, som ej antecknats å skuldebrevet, kunde åberopas mot godtroende ny förvärvare av handlingen. Detta spörsmål erhöi sin lösning genom en den 9 februari 1798 utfärdad, ännu gällande förordning, varigenom för skuldebrev i allmänhet fastslogs att borgenär som krävde betalning för ett skuldebrev skulle vara förpliktad att återställa detta, att avbetalning å huvudstolen skulle avskrivast å skuldebrevet, samt att kapitalavbetalning, som ej sålunda antecknats, ej gällde mot ny innehavare av skuldebrevet, v a r e m o t räntebetal-

¹ Enligt nordamerikansk lagstiftning — den i samtliga unionsstater genomförda »negotiable instruments law» — äro däremot namnskuldebrev utan orderklausul icke negotiabla.

ning, som styrktes med särskilt kvitto, finge återopas mot varje ny innehavare.

Att sålunda ett allenast till viss man ställt skuldebrev kan — utan hänsyn till skedd inlösen eller kapitalavbetalning — göras gällande av godtroende ny innehavare av papperet, är en märklig regel, varigenom den dansk-norska lagstiftningen skiljer sig från de flesta andra lagar.

Även i fråga om andra invändningar än den i 1798 års förordning uttryckligen omnämnda betalningsinvändningen har man i doktrin och domstolspraxis ansett sig kunna, analogivis, tillämpa förordningen. Man har sålunda icke hyst någon betänklighet mot att fränkänna gäldenären möjlighet att mot godtroende förvärvare av skuldebrevet göra gällande invändning om kvittning, om bristande valuta, om svek eller om ocker eller annat förhållande som strider mot goda seder.

För ytterligare underlättande av skuldebrevens omsättlighet har man vidare, utan stöd av uttrycklig lag, ansett sig kunna fastslå, att, när gäldenär i god tro erlägger betalning till innehavare, som kan återropa en till det yttre oantastlig överlåtelse, gäldenären blir fri från skulden, även om någon av överlåtelseerna skulle befinnas falsk eller eljest ogiltig; sådan innehavare är med andra ord legitimerad att uppbära betalning.

Den gynnade rättsställning som man sålunda ansett sig böra tillägga skuldebrevets innehavare i förhållande till gäldenären har man däremot icke trott sig kunna tillerkänna innehavaren gent emot tredje man som skuldebrevet obehörigen frångått. Där någon i god tro förvärvat och fått å sig överlåtet ett namnskuldebrev, men överlåtelsen befinnes vara falsk eller eljest lida av vissa grövre fel, är han icke fredad för vindikation; dock har i Danmark genom en förordning av 1844 möjlighet beretts förvärvare av vissa statsobligationer och andra masspapper att genom inskrivning i ett av gäldenären fört register («notering») och påskrift å papperet efter viss tid erhålla säkerhet mot vindikation.¹

Innehavareskuldebrev förekomma i Danmark och Norge huvudsakligen i form av massobligationer. Enligt dansk stämpellagstiftning är utgivandet av sådana papper och av innehavareskuldebrev överhuvud beroende av särskilt tillstånd; men ett åsidosättande av detta fiskaliska påbud anses ej kunna betaga handlingen privaträttslig verkan. I Norge synes den övervägande meningen vara, att innehavareskuldebrev kunna med laga verkan utfärdas även utan särskilt medgivande. I fråga om invändningar mot godtroende förvärvare lyda innehavarepapperen samma regler som namnskuldebrev. Innehavareskuldebrev kunna ej vindiceras från godtroende förvärvare. I Danmark kommer emellertid, i fråga om vissa obligationer och andra masspapper som äro ställda till innehavaren, det nyss berörda noteringsinstitutet till användning på det sätt, att ett sådant fordringsbevis kan i gäldenärens böcker noteras på innehavarens namn, med verkan att denne, om fordringsbeviset sedermera kommer på orätta händer, kan inom viss tid vindicera det enligt de för namnskuldebrev gällande reglerna.

¹ Noteringsreglerna hava, efter omarbetning, upptagits i det danska förslaget till skuldebrevslag kap. 5.

Förskrivningar motsvarande de kontinentala och svenska namnskuldebrev — alltså vad man hos oss kallar icke-löpande skuldebrev — kunna i Danmark och Norge komma till stånd endast genom särskilt förbehåll i handlingen och synas vara tämligen sällsynta.

Inom det *svensk-finska* rättsområdet kunna handlingar av skuldebrevstyp spåras redan i medeltidslagarna.¹ Under 1600-talet omtalas i åtskilliga författningar² förskrivningar och »obligationer», som vid gäldenärsmora medföra omedelbar rätt till utmätning. Särskilt äro att märka de bestämmelser exekutionsstadgan av 1669 innehåller om exekutivt förfarande när någon har »klart och rent skuldebrev».

*Svensk och
finsk rätt.*

Något krav på valutas omnämnande i skuldförbindelse omnämnes ej i dessa författningar och har tydligen ej ifrågakommit.³ Invändning om bristande valuta synes hava fått göras till och med när — såsom ofta torde hava varit fallet — skuldebrevet innehållit mer eller mindre bestämt förklarande att valuta lämnats.⁴

Någon åtskillnad mellan löpande och icke-löpande skuldebrev göres ej i någon av nu nämnda lagbestämmelser. Att döma av ordalagen i Lands- och Stadslagen, skulle ett löst kvitto under alla förhållanden gälla emot skuldebrevets innehavare. Av Abrahamssons i början av 1700-talet författade anmärkningar till Landslagen⁵ framgår emellertid, att — i varje fall under hans tid — förekommit innehavare- och orderskuldebrev, och att mot ny innehavare av sådan förskrivning genfordran hos tidigare innehavare ej kunnat göras kvittningsvis gällande.

Utsökningsbalken av 1734 års lag skiljer däremot i viss mån mellan å ena sidan innehavare- och orderskuldebrev och å andra sidan skuldebrev till viss man. Gemensamma för alla dessa slag av skuldebrev äro de i 4 kap. 2 och 3 §§ av nämnda balk givna bestämmelserna om nekande av hand och förskrivning samt invändning om tvång eller förledande, vilka senare invändningar skulle komma i betraktande endast om gäldenären inom en i lagen angiven frist gjort anmälan om viljefelet, men i så fall vinna avseende utan hinder av skuldebrevets löpande natur. Bortsett från dessa invändningar gällde enligt 4 § i samma kapitel, att när förskrivning var ställd till innehavaren eller gäldenären givit lov att den finge komma i annan mans hand, innehavaren »skulle njuta full utmätning», d. v. s. vara oberörd av invändning om betalning eller kvittning, varemot i 5 § stadgades, att förskrivning, som utan gäldenärens lov blivit av borgenären överlåten — d. v. s. skuldebrev till viss man — ej för nye innehavaren medförde annan rätt än som tillkommit förste borgenären. Här föreligger alltså i huvudsak den differentiering mellan löpande och icke-löpande skuldebrev som fortfarande råder i svensk lag.

Denna åtskillnad framträdde ytterligare i en förordning av den 19 maj 1756, varigenom innehavare av (»klart och ostridigt») skuldebrev, som ställts

* 1 Södermannalagens ärvdebalk fl. 5; Landslagens konungabalk 33 kap.; Stadslagens konungabalk 11 kap. Ytterligare exempel hos Sjögren i T. f. R. 1901 s. 1.

² Ex. Patent den 15 augusti 1619; Kungl. brev den 30 september 1654.

³ Ej ens i fråga om växlar antydes i 1671 års växelstadga något dylikt krav.

⁴ Rålam b, *Observationes juris practicæ* (1679) s. 121.

⁵ Abrahamssons upplaga av Landslagen (1726) s. 207, 208.

antingen till sedelhavaren eller till viss man eller order förklarades vara berättigad att vid utebliven betalning genast påkalla gäldenärens bysättning, en åtgärd som eljest ej fick ifrågakomma så länge denne någonstades hade egen- dom inom riket varmed han kunde göra rätt för sig eller han förmådde ställa pant eller borgen.

Bortsett från vissa andra, mindre väsentliga tillägg och förändringar förblevo de i 1734 års lag givna bestämmelserna i kraft fram till 1878 — i Finland till 1897 — då utsökningsbalken ersattes av ny utsökningslag. I 10 § av den svenska promulgationsförordningen inflöto nämnda stadganden i något förändrad avfattning men med väsentligen samma sakliga innehåll. Även enligt den nya avfattningen var godtroende innehavare av löpande skuldebrev utsatt för invändning om tvång eller förledande, under förutsättning att gäldenären ej åsidosatt föreskriften om anmälan angående viljefelet.

Numera har emellertid denna begränsning i godtrosskyddet i väsentlig grad undanröjts. I samband med tillkomsten av 1915 års svenska avtalslag — finska avtalslagen av år 1929 — undergick nämligen förordningen om nya utsökningslagens införande den ändring att, oberoende av varje anmälan, invändning som avses i 29—33 §§ avtalslagen är utan verkan mot godtroende förvärvare av löpande skuldebrev. Han kan alltså icke mötas med invändning om förledande — ett förhållande som beröres i avtalslagen 30 § — eller om sådant tvång som avses i lagens 29 § — det slags tvång som utövas annorledes än genom personligt våld eller hot som inneburit trängande fara. Gäller det däremot det grövre tvång som åsyftas i 28 § — ett förhållande som saknar nämnvärd praktisk betydelse — äger gäldenären framställa invändning härom även mot godtroende förvärvare av skuldebrevet, förutsatt blott att denne fått meddelande om tvånget inom skälig tid. Vad angår invändningar rörande utövande av ocker vid skuldebrevets tillkomst (31 §) eller misstag från gäldenärens sida (32 §) eller skuldebrevets återopande mot tro och heder (33 §) givas i avtalslagen för första gången uttryckliga stadganden om otillåtligheten av dylika omständigheters återopande mot godtroende ny innehavare. Att märka är slutligen i detta sammanhang att avtalslagen i 34 och 35 §§ meddelar särskilda, även å vissa andra handlingar än löpande skuldebrev tillämpliga, bestämmelser angående invändningar som gå ut på att handlingen upprättats för skens skull eller att den utan undertecknarens vilja kommit ur dennes besittning.

Härmed hava i huvudsak angivits de ändringar av lags natur som utsökningsbalkens bestämmelser undergått intill nuvarande tid.

I två punkter, beträffande vilka utsökningsbalken icke innehöll uttryckliga bestämmelser, har senare tids svenska domstolspraxis fastslagit bestämda regler.

I fråga om skuldebrev, som enligt av gäldenären givet »lov» skulle få komma i annan mans hand (»orderskuldebrev»), lämnade utsökningsbalken i viss mån öppet huruvida en dylik handling skulle, för att gälla i ny innehavares hand, vara å honom transporterad eller blotta innehavet vore tillfyllest. Härutinnan har i Sverige utvecklats en fast praxis, varigenom innehavet i och för

sig — alltså utan transport — kommit att medföra samma legitimation som ligger i besittningen av ett innehavareskuldebrev. I Finland gäller däremot enligt 12 § i promulgationsförordningen till utsökningslagen att innehavet ej utan en å skuldebrevet tecknad överlåtelse medför legitimation för nye innehavaren.

I avseende å vindikation av innehavarepapper har efter hand den meningen gjort sig gällande, att godtrosvärvarare är skyddad mot vindikation under alla förhållanden, också om skuldebrevet genom stöld frångått rätte innehavaren.

Den nu lämnade framställningen torde visa, vilken splittring som på skuldebrevslagstiftningens område förekommer mellan de olika staterna. Någon utsikt torde ej föreligga, att denna splittring skulle kunna övervinnas inom en överskådlig tid. De förhållanden som gjort det möjligt att på växelrättens område få till stånd en omfattande sammanslutning och gemensamma rättsregler äga ej motsvarighet när det gäller skuldebreven. Skiljaktigheterna äro större och behovet av rättsenhet ej lika utpräglat.

Mellan de nordiska länderna, med deras livliga inbördes affärsförbindelser, är emellertid överensstämmelse i hithörande rättsregler tydligen önskvärd, och det samarbete som ligger bakom det nu föreliggande förslaget har visat att gemensamma bestämmelser låta sig hos oss genomföras utan uppoffring av nationella värden.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Förslaget innehåller icke någon definition å begreppet skuldebrev. Av ålder har man i vårt land varit obenägen mot att i lagstiftningen upptaga definitioner. De hava ansetts mindre väl förenliga med det drag av folklighet och även med den karaktär av bjudande rättsnorm som man, så vitt möjligt, sökt förläna lagen.

Skuldebrevets allmänna innebörd.

Någon nödvändighet att i förevarande fall frångå denna princip torde ej föreligga. Att skuldebreven, i stort sett, utgöra ensidiga, till det yttre fristående, skriftliga utfästelser att erlægga penningebelopp, torde, utan någon legal definition, stå klart för envar. Utan tvivel finnas handlingar som falla under nämnda begreppsbestämning, men dock enligt gängse språkbruk icke betecknas med ordet skuldebrev. Detta gäller om de massförskrivningar som gå under benämningen obligationer, och även om motböcker som utvisa tillgodohavande i penninginrättningar. Något tvivel om den föreslagna lagstiftningens tillämplighet å dylika förbindelser kan emellertid så mycket mindre ifrågakomma som förslaget i fråga om dem innehåller särskilda bestämmelser.

Tvivel torde i vårt land ej heller kunna råda om att med skriftlig betalningsutfästelse är att likställa ett förbehållslöst skriftligt erkännande av förefintlig penningsskuld.

Huruvida förslaget äger tillämpning å förbindelse att utgiva, icke en summa penningar, utan viss myckenhet av en vara, kan måhända synas tvivelaktigt. Spörsmålet är emellertid av ringa praktisk vikt, då de föreslagna bestämmelserna i varje fall lära komma att i regel erhålla analogisk tillämpning å dylika, sällan förekommande handlingar.

Utfästelser att utgiva bestämt gods falla däremot tydligen utanför skuldebrevsområdet. De viktigaste bland sådana utfästelser äro konossement och upplagsbevis. Dessa båda slag av handlingar äro underkastade särskild lagstiftning. I den mån emellertid denna ej lägger hinder i vägen för analogisk tillämpning av skuldebrevslagstiftningen lärer helt visst sådan tillämpning kunna i viss omfattning äga rum. Detsamma gäller om försäkringsgivares i försäkringsbrev gjorda, å visst belopp lydande utfästelser, esomoftast beroende av ännu icke fullgjorda motprestationer.

Såsom tidigare framhållits, har i vårt land giltigheten av en i skuldebrev gjord utfästelse aldrig varit beroende av att i skuldebrevet lämnats uppgift eller antydning om presterad valuta. Lika klart står det emellertid av gammalt för svensk uppfattning att ett förbehållslöst utfärdande av skuldebrev i regel icke innefattar avsägelse av invändning rörande uteblivande av valuta, som förutsatts skola utgå, eller av annan invändning rörande det rättsförhållande som ligger till grund för skuldebrevet. Förmår gäldenären styrka att han aldrig bekommit den försträckning som han vid skuldebrevets utfärdande motsett, eller att den varuleverans som givit anledning till skuldebrevets utfärdande led av fel eller blev för sent fullgjord, bör i regel den som av honom bekommit skuldebrevet — eller den som vid överlåtelse av icke-löpande skuldebrev inträtt i förste borgenärens rättsställning — ej på skuldebrevet kunna bygga någon rätt till betalning.

Å andra sidan måste naturligtvis utfärdaren kunna från början avsäga sig invändningar av dylik art, och även utan uttrycklig avsägelse kunna omständigheterna vid ett skuldebrevs tillkomst giva vid handen att sådan avsägelse varit åsyftad: att t. ex. skuldebrevet inneburit en förlikningsvis tillkommen uppgörelse av ett mellanhavande, varvid betalningsutfästelsens ovillkorliga natur utgjort vederlag för medgivanden från motpartens sida.

Åt nu anförda principer är det som beredningen sökt giva uttryck i den föreslagna redaktionen av förevarande paragraf. Såsom huvudregel uppställles skuldebrevets i och för sig — oberoende av varje valutaklausul — bindande verkan. I sammanhang därmed framhållles gäldenärens rätt att invändningsvis åberopa det bakomliggande förhållandet, men antydes tillika, huru som denna rätt kan vara utesluten icke blott genom uttryckligt medgivande utan ock genom särskilda, i skuldebrevet icke angivna omständigheter, som på grund av avtalslärans allmänna principer medföra ovillkorlig bundenhet.

Vad i det föregående anförts om möjlighet för utfärdare av skuldebrev att — uttryckligen eller annorledes — eftergiva sin rätt till invändning rörande

det förhållande som givit anledning till skuldebrevets utfärdande har ej avseende å de undantagsfall, där detta bakomliggande förhållande är ett sådant som saknar rättsordningens gillande och stöd: ett av de fall alltså där krav på grund av en åtagen förpliktelse skall, såsom stridande mot lag eller goda seder eller mot tro och heder eller såsom uppenbart obilligt, lämnas utan avseende av de rättsskipande organen. I fall av denna art kan uppenbarligen någon förändrad rättsställning ej inträda därigenom att förhållandet regleras medelst utgivande av ett skuldebrev. Mot den som mottagit en sålunda tillkommen handling eller hans rättsinnehavare bör gäldenären under alla förhållanden bibehålla de invändningar som förut stått honom öppna. Kan han t. ex. styrka att skuldebrevet utgivits till likviderande av en spelskuld eller för att möjliggöra uttagande till fulla beloppet av viten, som jämlikt 36 § avtalslagen skulle kunna vara underkastade jämkning — såsom fallet kan vara med viten som utfästas i s. k. kartellavtal eller i vissa intressesammanslutningar — bör betalningsförpliktelsen bedömas på samma sätt som om något skuldebrev ej vore för handen.¹ Att låta detta ur allmänna grundsatser härrörande förhållande få uttryck i paragrafens text har ej ansetts nödigt eller lämpligt.

2 §.

Till de frågor av allmänare räckvidd som lämpligen böra behandlas i samband med den tillämnade skuldebrevslagstiftningen hör, såsom redan i inledningen antytts, den, huru skuldförhållandet gestaltar sig, när flere gemensamt iklätt sig betalningsskyldighet. Främst gäller härvid att avgöra huruvida — i fall då avtalet ej erbjuder särskild ledning — sådana gäldenärens ansvarighet i förhållande till borgenären bör vara delat eller solidariskt.

*Skuldebrev
av flere.*

*Solidarisk
ansvarighet.*

I utländsk rätt hava i detta avseende olika grundsatser kommit till uttryck.

Den franska rätten uppställer i civillagen art. 1202 grundsatsen att solidarisk ansvarighet inträder endast på grund av uttryckligt åtagande eller särskild lag. Denna grundsats tillämpas på det icke-kommersiella området. I handelsförhållanden åter gäller — delvis på grund av lag, i övrigt på grund av sedvana — den motsatta regeln, enligt vilken solidarisk ansvarighet presumeras. Sålunda är, på grund av bestämmelser i handelslagen art. 140 och 187, ansvarigheten solidarisk vid växlar, den franska rättens orderskuldebrev därunder inbegripna.

Även på det rent civila området inträder i åtskilliga fall solidarisk ansvarighet på grund av lag. Sålunda bliva enligt civillagen art. 1419 äkta makar, som leva i egendomsgemenskap, solidariskt ansvariga för gäld som hustrun iklätt sig med mannens samtycke. Andra exempel erbjuda art. 1887 och 2002 som, för de fall att flere gemensamt lånat en sak eller lämnat annan ett uppdrag, föreskriva solidarisk ansvarighet i förhållande till långivaren eller syssломannen.

För skada på grund av brottslig gärning inträder enligt strafflagen art. 55

¹ N. J. A. 1920 s. 280, 1921 s. 151 och 1921 A 7; jfr även N. J. A. 1912 s. 45 och Sv. J. T. 1919 rf s. 34.

solidarisk ansvarighet; och detsamma gäller enligt praxis jämväl där den handling som medfört skadan icke är belagd med straff.

Den schweiziska rätten utgår likaledes i princip från delad ansvarighet. Solidarisk ansvarighet inträder enligt lagen om skuldförhållanden art. 143 endast under förutsättning att gäldenärerna åtagit sig sådan ansvarighet. Åtagandet behöver icke vara uttryckligt utan kan även framgå av omständigheterna. I praxis har man gått synnerligen långt i antagandet av solidarisk ansvarighet utan uttryckligt åtagande. Sådan ansvarighet har t. ex. ansetts föreligga, då flere tillsammans förhyrt en lägenhet för gemensamt bruk, och då flere å exekutiv auktion gemensamt inropat en sak. I åtskilliga fall inträder även enligt schweizisk rätt solidarisk ansvarighet på grund av lag. I huvudsak gäller i denna del detsamma som enligt fransk rätt.

I motsats till de nu behandlade civillagarna innehåller den tyska civilagens § 427 att personer, som genom avtal gemensamt förpliktat sig till en delbar prestation, äro solidariskt ansvariga för denna, där ej annat framgår av omständigheterna. Samma regel gäller enligt § 431 vid odelbara prestationer och enligt §§ 830 och 840 i fråga om ersättningskyldighet på grund av rättsstridig handling.¹

Solidarisk ansvarighet är regel även enligt engelsk och amerikansk rätt, och samma grundsats tillämpas i våra grannländer Danmark och Norge.

Även i äldre svensk rätt finnas vissa spår av solidaritetsgrundsatsen. Sålunda stadgade Stadslagen i 17 kap. rådstuvubalken solidarisk ansvarighet för lån som tages med samnad hand,² en bestämmelse som i 1734 års lag fick sin motsvarighet på bolagsrättens område i 15 kap. 2 och 3 §§ handelsbalken.

Under förarbetena till 1734 års lag upptogos i 1714 och 1723 års förslag till utsökningsbalk särskilda bestämmelser om skuldebrev som utfärdats av flere med samnad hand: därest ett sådant skuldebrev infriades av en av gäldenärerna, skulle även de övriga vara lösta från sin förbindelse. Denna bestämmelse, som häntyder på att gäldenärernas ansvarighet betraktades såsom solidarisk, ersattes emellertid i 1732 års förslag av ett stadgande enligt vilket, bortsett från bolagsförhållanden, ansvarigheten skulle vara solidarisk endast under förutsättning att gäldenärerna förbundit sig att betala en för alla och alla för en, varemot ansvarigheten i annat fall skulle vara delad efter huvudtalet. Bestämmelsen mötte under riksdagsbehandlingen viss kritik, men denna tillbakavisades därmed att alla sådana fall alltid blivit dömda efter förskrivningarna, och att delad ansvarighet antagits, när ej gäldenärerna förbundit sig solidariskt.³ I 1734 års lag erhöll bestämmelsen sin plats i utsökningsbalken 4 kap. 12 §. När sedermera utsökningsbalken ersattes av ny utsökningslag, överflyttades stadgandet till förordningen om nya utsökningslagens införande 10 § 8 mom.

¹ Civillagen § 420 innehåller en å såväl samborgenärer som samgäldenärer syftande regel om delade rättigheter och förpliktelser; men denna regel är, med hänsyn till angivna bestämmelser, så gott som utan betydelse för samgäldenärsförhållandet.

² Jfr Nehrman, Inledning til then swenska jurisprudentiam civilem (1729) s. 226.

³ Sjögren, Förarbetena till Sveriges rikets lag III s. 333, V s. 388, VI s. 468, 488, VIII s. 100.

Även utanför skuldebrevsområdet har understundom uttryckligen fastslagits att samgäldenärer, när annat ej avtalats, svara allenast efter huvudtalet. Exempel härför erbjuda stadgandena om borgen i 10 kap. 11 § handelsbalken och om enkelt bolag i 1895 års bolagslag 49 §. I andra fall åter har solidarisk ansvarighet särskilt föreskrivits. Sålunda äro enligt giftermålsbalken 7 kap. 2 § makar solidariskt ansvariga för gäld som de i äktenskapet gjort gemensamt. Solidaritetsgrundsatsen har vidare fastslagits i 47 § växellagen och 44 § checklagen samt i talrika stadganden på bolags- och föreningsrättens område. I fråga om skadeståndsskyldighet i förhållanden som ligga utanför avtalsområdet tillämpas solidaritetsgrundsatsen med stöd av 6 kap. 5 § strafflagen och bestämmelser i åtskilliga specialförfattningar.

I sådana fall, där flere på grund av avtal gemensamt häfta för en skuld utan att omfattningen av deras ansvarighet är genom lag särskilt reglerad, medför i allmänhet analogien från 10 § förordningen om nya utsokningslagens införande, att ansvarigheten blir att anse såsom delad. Såsom exempel kan anföras att flere gemensamt upplånat penningar eller köpt en sak utan att utfärda skuldebrev å lånesumman eller köpeskillingen. Understundom har emellertid solidarisk ansvarighet ansetts föreligga, såsom i fall då flere som gemensamt åtagit sig en odelbar prestation ej behörigen fullgjort denna och därigenom ådragit sig förpliktelse att ersätta medkontrahenten dennes skada.¹

I Finland har bestämmelsen i 1734 års lag om delat ansvar för dem som gemensamt utfärda ett skuldebrev övergått i 18 § av förordningen om nya utsokningslagens införande. I fråga om bestämmelsens principiella betydelse hava olika meningar yppat sig. Enligt en mening ger lagrummet uttryck åt en allmän regel som, i den mån ej annat följer av särskilda bestämmelser, äger tillämpning jämväl å sådana förpliktelser som flere åtagit sig gemensamt utan att skuldebrev utfärdats. En annan mening åter går ut på att lagrummet endast uppställer ett — låt vara viktigt — undantag från en allmän regel, enligt vilken de som gemensamt åtagit sig en förpliktelse svara solidariskt för dess fullgörande, såvitt ej annat framgår av lag eller särskilt förbehåll. Av sistnämnda uppfattning följer att exempelvis gemensamt inköp av en fastighet presumeras medföra solidarisk ansvarighet för köpeskillingen. Skadegörelse i utomobligatoriska förhållanden ger upphov till solidarisk ansvarighet med stöd av strafflagen 9 kap. 4 §.

I de utlåtanden som inkommit i förevarande lagstiftningsärendet hava olika meningar yppats på förevarande område. I vissa utlåtanden förordas uppställande av en presumtion om solidarisk ansvarighet. Andra åter gå ut på bibehållande av den nu gällande motsatta presumtionen; bland annat hava därvid vissa betänkligheter yppats i anledning av den återverkan en i skuldebrevslagen meddelad solidaritetsbestämmelse skulle, på analogiens väg, medföra utanför skuldebrevens område.

När man undersöker, huru de faktiska förhållandena utvecklats här i lan-

¹ Se N. J. A. 1932 s. 353. Jfr 1895 A 154, 1905 s. 513, 1924 A 67, 1933 A 116 samt 1934 A 158 och 347.

det, finner man att det ojämförligt vanligaste är att gäldenärer som gemensamt utfärda ett skuldebrev därvid ikläda sig solidarisk ansvarighet för gälden. Att den solidariska ansvarigheten här är det normala har så inträngt i det allmänna medvetandet att starka skäl synas tala för att, i motsats till gällande rätt, antaga solidarisk ansvarighet såframt ej förbehåll om delad ansvarighet kan anses träffat.

Likasom för närvarande bestämmelsen i 10 § förordningen om nya utsökningslagens införande anses fastslå en för kontraktsförhållanden i allmänhet gällande huvudregel, skulle otvivelaktigt den i förevarande paragraf föreslagna motsatta regeln komma att analogivis tillämpas jämväl å rättsförhållanden som ej givit upphov till skuldebrev. Om exempelvis flere gemensamt köpt en vara, saknas nämligen inre skäl för att bedöma deras betalningsskyldighet olika allt eftersom de utfärdat ett skuldebrev å köpeskillingen eller allenast underskrivit ett köpekontrakt eller muntligen slutit avtalet. Och om i fråga om betalningsskyldighet på grund av skuldebrev solidariteten uppställles såsom regel, kan ej en för gäldenärerna gynnsammare grundsats tillämpas för den händelse att gemensam ersättningsskyldighet uppstår på grund av kontraktsbrott.

Enligt beredningens mening tala, jämväl om man tar hänsyn till förhållandena utanför skuldebrevens område, övervägande skäl till förmån för den i förslaget uppställda solidaritetsregeln.

Om än i gäldenärernas inbördes förhållande en uppdelning av betalningsskyldigheten framstår såsom naturlig, ter sig nämligen en uppdelning som har avseende jämväl å förhållandet till borgenären ofta nog såsom främmande. Särskilt gäller detta i sådana fall där gäldenärerna var för sig hava ett självständigt intresse i att avtalet i dess helhet behörigen fullgöres, såsom när flere för gemensamt bruk förhyrt en lägenhet eller inköpt en sak. Då i en sådan situation redan de faktiska förhållandena medföra, att envar av gäldenärerna, där han ej vill utsätta sig för att avtalet i dess helhet häves, måste vara beredd att betala hela vederlaget, framstår en regel som ålägger gäldenärerna solidarisk ansvarighet såsom den naturligaste. Även i sådana fall där gemensam betalningsskyldighet grundar sig på kontraktsbrott synes solidaritetsgrundsatsen bäst överensstämma med sakens natur.¹ Den motsatta regeln leder här till sådana otillfredsställande resultat som det att, vid hävande av köp på grund av säljarnas kontraktsbrott, säljarna allenast efter huvudtalet svara för återbäring av förskottsvis erlagd köpeskillning.² Grundtanken i den nu gällande lagbestämmelsen — att det är borgenärens sak att genom särskilt förbehåll binda gäldenärerna till solidarisk ansvarighet — förlorar tydligen i fall av denna typ allt berättigande. Till förmån för solidaritetsregeln talar även att den redan nu gäller i fråga om ersättningsskyldighet utanför avtalsområdet, och att genom regelns utsträckande till kontraktsförhållanden åtskilliga tvistefrågor undanröjas som hänföra sig till gränsmarkerna mellan

¹ Jfr, beträffande ansvarighet för lånfånget gods, 9 kap. 5 § i lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) och 9 kap. 6 § i äldre lagberedningens motsvarande förslag (1850).

² Jfr N. J. A. 1924 A 67.

obligatorisk och utomobligatorisk skadeståndsskyldighet. Då härtill kommer att, på grundval av solidaritetsgrundsatsen, överensstämmelse synes stå att vinna med lagstiftningen i såväl övriga nordiska länder som åtskilliga andra länder, med vilka Sverige står i livliga handelsförbindelser, är grundsatsens införlivande med den svenska lagstiftningen ägnad att även ur internationell synpunkt medföra beaktansvärda fördelar.

Den i förslaget uppställda solidaritetsregeln skall gälla endast under förutsättning att delning av ansvarigheten ej kan anses förbehållen. Sådant förbehåll, som ju avser ansvarigheten gentemot borgenären, måste uppenbarligen göras i förhållande till denne. Huruvida förbehållet är uttryckligt eller allenast följer av omständigheterna vid utfästelsens avgivande är, såsom ock paragrafens avfattning ger vid handen, i och för sig likgiltigt.

I samband med den lagändring som den föreslagna paragrafen åsyftar har ändring föreslagits jämväl i vissa särskilda lagar, vilka, i likhet med förordningen om nya utsökningslagens införande, föreskriva eller förutsätta delad ansvarighet i kontraktsförhållanden.

För den händelse att en av flere personer som under solidarisk ansvarighet utfärdat ett skuldebrev infriat hela gälden, stadgade 1734 års lag i utsökningsbalken 4 kap. 12 §, att han ägde att omedelbart hos vilken som helst av sina medgäldenärer uttaga hela det belopp som han utöver sin del betalt.

Regressrätt.

I lagkommitténs och äldre lagberedningens förslag till handelsbalk upptogs för detta fall en annan regel: den som infriat gälden i dess helhet skulle äga att av de övriga uttaga allenast vad å envar av dem belöpte efter huvudtalet; dock skulle, där någon av dem ej kunde betala sin del, bristen fördelas mellan dennes samtliga medgäldenärer. Såsom huvudskäl till den föreslagna lagändringen anfördes i lagkommitténs motiv, att ehuru envar av gäldenärerna varit emot borgenären förpliktad till full betalning, de likväl inbördes vore och borde anses lika delaktiga i skulden. Om nu av fem gäldenärer den förste som betalt skulle kunna av den andre utsöka hans och de tre övrigas andelar, och den tredje av den fjärde hans och den femtes andelar, men brist för den fjärde yppades hos den femte, bleve en följd, att den fjärde ägde hålla sig till den förste, andre och tredje om ersättning, och att han skulle lida förlust om de ej kunde återbära vad de uppburit utöver hans andel. Detta förfarande komme att medföra flera olägenheter än den nya princip som föreslagits. Det låge i naturen av sådana förbindelser varom nu vore fråga, att den som först söktes av borgenären måste förskjuta de andras andelar. Detta kunde anses som en olycka för honom; men därav följde icke att hans medgäldenärer skulle förpliktas till förskott, den ene för den andre. Därigenom skulle endast olyckan och lidandet spridas till flere, utan att den först lagsökte gäldenären därav ägde någon synnerlig fördel. Hans besvär att söka alla de övriga vore av mindre betydelse än att man, för att därifrån befria honom, borde uppoffra deras verkliga förmån att vara befriade från utbetalning av mera än de vore skyldiga.¹

¹ Lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) 3 kap. 14 § och motiven s. 180—181 samt äldre lagberedningens förslag till handelsbalk (1850) 3 kap. 17 §.

Utsökningsbalkens bestämmelse överflyttades emellertid sedermera även i denna del oförändrad till förordningen om nya utsökningslagens införande 10 § 8 mom., varvid framhölls att den innefattade ett ämne som lämpligast borde behandlas i samband med en kommande omarbeting av handelsbalken.

Samma ståndpunkt som den gällande svenska rätten intaga, bland annat, den danska och den finska, varemot den grundsats som i Sverige hävdats av lagkommittén och äldre lagberedningen kommit till uttryck i fransk, tysk och schweizisk rätt samt, så vitt rörer förhållandet mellan samgäldenärer, även i Norge. Beträffande borgesmän har däremot i sistnämnda land frågan genom särskild bestämmelse lösts i enlighet med det förra alternativet.

Såsom lagkommittén framhållit, leder den svenska rättens regressregel till det otillfredsställande resultatet, att en samgäldenär som nödgas att till den infriande gäldenären förskottsvis utgiva medgäldenärs andel i skulden utsättes för förlust, därest brist uppstår hos den sistnämnde och ersättning ej kan utfås av den som uppburit förskottet. Å andra sidan synes emellertid lagkommitténs förslag leda till ett oskäligt betungande av den infriande gäldenären, då förslaget låter denne ensam bära följderna av att någon av medgäldenärerna genom sin tredska fördröjer den slutliga uppgörelsen.

Förevarande paragraf överensstämmer i så måtto med det av lagkommittén framlagda förslaget, som vid regresstalan envar av medgäldenärerna i regel skall utgiva allenast sin egen del av gälden. Men denna regel underkastas vittgående undantag.

Har någon medgäldenär kommit på obestånd, skall sålunda vad å denne belöper fördelas på samtliga gäldenärer. Bortsett från sådana fall där gäldenärens obestånd kommit till synes genom konkurs eller utmätning, kan det emellertid ofta nog erbjuda svårigheter att visa att han är ur stånd att betala; och även om utebliven betalning icke beror på obestånd utan på tredska, torde, när en viss, ej alltför obetydlig, tid förflutit, bristen bära fördelas på samtliga gäldenärer, envar av dem obetaget att av den försumlige gäldenären återfordra vad han utgivit i dennes ställe. I förslaget har därför med det fall att gäldenären kommit på uppenbart obestånd likställts det, att han underlåtit att inom fjorton dagar efter det krav framställt eller meddelande om kravet på ändamålsenligt sätt avsänts, erlægga vad på honom belöper. Likaså skall enligt förslaget vad som belöper på en gäldenär, vars vistelseort är okänd, fördelas på samtliga övriga gäldenärer.

Det har icke ansetts nödigt eller lämpligt att i förslaget angiva någon norm för fördelningen gäldenärerna emellan. Avgörande blir härutinnan — såframt ej särskilt avtal om fördelningsgrunden träffats — den närmare beskaffenheten av gäldenärernas inbördes mellanhavande. Sålunda kan vid skuldens fördelning bli avgörande, huru stor del envar av dem uppburit av det mottagna vederlaget, eller huru stor del de var för sig äga i den fastighet för vars behov ett lån upptagits; och på denna väg kan även skulden i dess helhet komma att stanna på en enda av gäldenärerna. I den mån särskilda hållpunkter för fördelningen saknas, blir denna enligt sakens natur att verkställa efter huvudtalet.

Beträffande regressrätten har enighet icke kunnat uppnås mellan de nordiska delegationerna. Med det svenska förslaget överensstämman det danska och det norska. Det finska förslaget åter kvarstår på den gällande rättens ståndpunkt och innebär alltså, att en gäldenär som betalat gälden äger att av de övriga — utan begränsning till vars och ens anpart — utkräva vad han över sin del erlagt.

3 §.

I denna och den följande paragrafen regleras frågan om betalningsorten. Denna är ofta bestämd i själva skuldebrevet; för sådana fall erfordras icke något lagstadgande. Även bortsett härifrån är spörsmålet, då det gäller betalning av penningar, ofta av jämförelsevis ringa praktisk betydelse. Emellertid har just i fråga om vissa skuldebrev, nämligen de löpande, spörsmålet i Sverige givit anledning till meningsskiljaktighet som ännu icke funnit sin lösning; den sålunda rådande ovissheten har ansetts böra genom lagstiftning undanröjas.

En översikt av u t l ä n d s k rätt giver vid handen att betalningsorten reglerats mycket olika. Enligt romersk rätt synes en gäldenär i allmänhet hava ägt fullgöra sin betalningsskyldighet på vilken plats som helst, förutsatt att denna icke var för borgenären särskilt oläglig, och sålunda även å gäldenärens hemvist. I fransk rätt är huvudregeln, att gäldenären äger verkställa penningbetalning där han vid tiden för betalningen har sitt hemvist. Men häri göras åtskilliga modifikationer. Sålunda antages i allmänhet, att försträckning skall återgäldas där den erhållits. I tyska civillagen heter det visserligen i fråga om skuldförhållanden i allmänhet, att prestationsorten är den ort, där gäldenären vid förbindelsens uppkomst hade sitt hemvist eller sin affärslokal. Men, när det gäller penningeförpliktelse, undergår, enligt en annan bestämmelse i lagen, denna regel en väsentlig modifikation. I allmänhet är nämligen gäldenären skyldig att på sin kostnad och risk försända betalningen till den ort, där borgenären har sitt hemvist eller, i fråga om affärsfordringar, sin affärslokal. Sådan skyldighet består dock icke för vissa publika penninginrättningar, och ej heller i fråga om betalning av ett innehavare- eller orderskuldebrev. Enligt schweizisk rätt är betalningsorten i allmänhet den ort, där borgenären vid betalningstiden har sin bostad eller affärslokal; för löpande papper gäller, att betalningen skall ske hos gäldenären. I engelsk rätt gäller såsom regel, att betalning skall ske å den ort där borgenären uppehåller sig, dock med den inskränkning att gäldenären ej behöver prestera utomlands, där borgenären efter förpliktelsens uppkomst flyttat ur landet.

Enligt dansk och norsk rätt anses betalning av penningar i regel skola erläggas å den ort, där borgenären vid förbindelsens uppkomst hade hemvist eller affärslokal eller, i brist därav, sin vistelseort. Detta gäller även såsom huvudregel beträffande betalning enligt skuldebrev av negotiabel natur, men i fråga om skuldebrev vilka — såsom börspapperen — i särskild grad äro avsedda att gå från hand till hand, så att det från början är i högre grad osäkert vem som vid en given tidpunkt är borgenär, antages att gäldenären äger av-

*Betalnings-
orten.*

bida att betalningen å hans hemvist uppbäres av borgenären. För den finska rättens del uppställles såsom ledande grundsats, att betalningen skall ske å den ort där borgenären vid tiden därför har sin bostad, dock med jämkning för sådana fall att gäldenären skulle oskäligen betungas. Betalning av löpande förskrivning anses emellertid skola ske å gäldenärens boningsort, dock med det undantag att enskild persons löpande skuldebrev, som gäldenären vederligen innehaves av kreditanstalt, enligt sedvänja skall betalas å dennas kontor.

Beträffande svensk rätt har i 1734 års lag ett allmänt stadgande om betalningsorten givits endast med hänsyn till utsökningsmål, nämligen i utsökningsbalken 4 kap. 10 §, som var av följande lydelse: »Nu är viss ort nämnd, där betalning ske bör; rätte sig Konungens befallningshavande därefter. Är ej viss ort nämnd; pröve då han, var betalning å gäldenärens kostnad ske bör.» Denna föreskrift, vars innehåll numera återfinnes i förordningen om nya utsökningslagens införande 10 § 6 mom., synes, för det fall att överenskomelse om betalningsorten ej träffats, närmast giva vid handen att betalningen såsom huvudregel skall ske hos borgenären, med möjlighet till avvikelse på grund av omständigheterna. Denna uppfattning, som vinner stöd av förarbetena till 1734 års lag,¹ har även vunnit anslutning i vår sparsamt föreliggande rättspraxis.² Inom litteraturen är den ock övertägligande omfattad,³ ehuru jämväl den meningen har framträtt, att betalningsorten principiellt skulle vara förlagd till gäldenärens hemvist.⁴ Av de författare, som avvisa sistnämnda ståndpunkt beträffande penningbetalningar i allmänhet, anse emellertid de flesta, att den är riktig beträffande betalning av löpande skuldebrev. Härvid åberopas, att gäldenären endast är skyldig att betala till det löpande skuldebrevets innehavare och ej kan med säkerhet veta vem denne vid förfallotiden är samt ej bör anses skyldig att efterspana och uppsöka honom.⁵ Understundom formuleras åsikten så, att det avgörande är var gäldenären hade sin bostad eller affärslokal, icke vid betalningstiden utan vid tiden för förbindelsens utställande.⁶ Ibland ifrågasättes, att undantag skulle gälla till förmån för banker och liknande penningverk såsom borgenärer enligt löpande förbindelser. För det fall att gäldenären erhållit uppgift om vem som innehar en löpande förbindelse, har emellertid i rättspraxis den mening framträtt, att borgenären äger avvakta betalning å sitt hemvist,⁷ och även inom litteraturen har denna mening vunnit anslutning.⁸

Beredningen har, vad angår orten för betalning av icke-löpande skuldebrev, ej funnit anledning till någon huvudsaklig avvikelse från den ståndpunkt, som enligt det ovan anförda får antagas vara den gällande rättens, nämligen

¹ Sjögren, Förarbetena till Sveriges rikets lag III s. 333.

² N. T. 1875 s. 597; jfr därst. 1866 s. 426 och N. J. A. 1920 s. 172.

³ Trygger, Kommentrar till utsökningslagen (1904) s. 552; Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 268; Hasselrot, Några spörsmål ang. ocker etc. (1926) s. 82 ff. (och i andra arbeten); Almén, Om köp och byte I (1934) s. 109.

⁴ Björling, Bidrag till obligationsrättens lära om prestationsorten (1897) s. 31, 47.

⁵ Trygger a. st.; Eschelsson a. a. s. 270 f.; mera tveksam Almén a. a. s. 110

⁶ Björling a. a. s. 48.

⁷ J. A. 25 s. 77; Sv. J. T. 1932 rf. s. 54.

⁸ Hasselrot a. a. s. 84 ff.

att betalningen skall ske hos borgenären. Spörsmålet om betalningsorten i fråga om löpande skuldebrev, vilket med hänsyn till den större utbredningen av sådana skuldebrev i själva verket är mera betydelsefullt, har funnits böra i princip erhålla enahanda lösning. Avgörande har härvid varit, att dessa skuldebrev — såväl de som äro ställda till innehavaren som de vilka gälla för viss man eller order — hos oss användas, ingalunda blott då syftet är att skapa ett papper som skall ofta och snabbt byta innehavare, utan även i talrika fall där man från början knappast räknar med att papperet skall övergå till ny borgenär och där sådant ej heller inträffar. I synnerhet då ett löpande skuldebrev utgivits till en bank, är det ovanligt att det överlåtes till annan borgenär; och där så sker plägar gäldenären erhålla underrättelse om förhållandet. Endast för vissa skuldebrev, som i särskild grad äro avsedda att löpa i den allmänna rörelsen, och för vissa andra skuldebrev av säregen beskaffenhet, synes det riktigt att förlägga betalningsorten till gäldenärens affärslokal. För dessa fall, som avse jämväl vissa icke-löpande skuldebrev, föreslås en specialregel i 4 §.

Huvudregeln — om betalning i borgenärens bostad eller affärslokal — är upptagen i första stycket av förevarande paragraf. Någon närmare bestämning av begreppet bostad har ej ansetts erforderlig. Det skall bestämmas efter de faktiska förhållandena vid den tidpunkt då betalningen skall ske; mantalsskrivning och andra sådana legala moment kunna tydligen icke få vara av avgörande betydelse. Om borgenären driver näring, skall betalningen ej ske i hans bostad utan i hans affärslokal, där särskild sådan finnes. Det har ej funnits nödigt att inskränka den ifrågavarande regeln till att gälla endast skuldebrev som äga samband med borgenärens näring; även i fråga om andra fordringar torde det i regel vara för båda parterna bekvämast att betalningen sker i affärslokalen. Stadgandet i första stycket har ansetts böra gälla även då borgenären ändrat bostad eller affärslokal och då skuldebrevet övergått till ny borgenär. Man har nämligen antagit att en sådan regel, som bäst tillgodoser borgenärsintresset, icke i allmänhet är ägnad att, genom ökade kostnader för betalningens verkställande eller dylikt, väsentligen försämra gäldenärens ställning. För vissa fall, där ett oskäligt betungande av gäldenären kunde vara att befara, upptagas emellertid särskilda bestämmelser.

För det fall att betalning, på grund av borgenärens flyttning eller på grund av succession i fordringsrätten, skulle enligt den i första stycket upptagna huvudregeln blivit att erlägga i ett annat land, har man sålunda funnit nödigt att i andra punkten intaga en undantagsbestämmelse, enär genom en sådan förändring gäldenärens kostnad och risk för betalningens verkställande i allmänhet skulle undergå en icke helt oväsentlig ökning. Enligt ifrågavarande bestämmelse skall betalningen alltjämt erläggas å den ort, som förut var betalningsort. För den händelse att det är olägligt för borgenären att i fortsättningen mottaga betalning å denna plats, där han måhända ej vidare har ombud eller andra lämpliga förbindelser, erbjuder regeln i andra stycket honom vanligen en utväg att anvisa en för honom mera lämplig betalningsort.

Regeln i andra stycket, om rätt för borgenären att anvisa förändrad betal-

ningsort, utgår däriifrån att möjligheterna att försända penningar inom ett land, snabbt, säkert och billigt, numera i allmänhet äro sådana, att en förändring av betalningsorten till annan ort inom ett och samma land i allmänhet icke är i nämnvärd grad betungande för gäldenären. Detta gäller i främsta rummet betalning genom posten; härvid må erinras om reglerna i förslagets 16 och 20 §§, vilkas betydelse väsentligen ligger i att ränte- och amorteringslikvider kunna verkställas genom postförsändelse. Den föreslagna anvisningsrätten kan för borgenären ofta vara betydelsefull, enär han ej sällan skall vid själva betalningstiden använda beloppet å annan ort än den som enligt första stycket är betalningsort, antingen för verkställande av viss utbetalning eller därför att han överhuvud förlagt förvaltningen av sina ekonomiska angelägenheter till en annan ort än hemvistet, t. ex. en bankplats. Till förebyggande av tänkbara missbruk från borgenärens sida har det emellertid ansetts nödigt att göra undantag för sådana fall, där efterkommande av en anvisning skulle medföra väsentlig olägenhet eller kostnad för gäldenären.

För att gäldenären skall vara skyldig att ställa sig till efterrättelse en förändring av betalningsorten som grundar sig på att borgenären flyttat eller fordringen övergått till annan borgenär måste tydligen förutsättas, att gäldenären känner till den nya betalningsorten. Närmare bestämt bör fordras, icke blott att han vet att betalning ej vidare skall erläggas å den ursprungliga betalningsorten, utan jämväl att han äger kännedom om den ort, dit borgenären flyttat eller där den nye borgenären har sitt hemvist eller sin affärslokal. Det bör icke i och för sig krävas, att borgenären genom särskilt meddelande till gäldenären underrättat honom om förändringen, utan det bör vara tillfyllest att gäldenären, på vad sätt som helst, bevisligen erhållit kännedom om den nya betalningsorten. Att bristande kännedom om betalningsorten icke kan åberopas av den som utan något besvär (t. ex. genom öppnande av en tillgänglig kalender) skulle kunnat skaffa sig erforderlig upplysning, lärer vara självklart.

Har gäldenären ej erhållit kännedom om den nya betalningsorten, kan det icke läggas honom till last att han ej därstädes verkställer betalning. Han äger sålunda förhålla sig avvaktande utan att på grund därav drabbas av påföljder av dröjsmål. Det måste härvid vara utan betydelse om han gjort försök att verkställa betalningen å den ort, som tidigare var betalningsort. Har emellertid gäldenären varit okunnig om att förändring inträffat rörande betalningsorten och fördenskull vidtagit åtgärder för betalningens verkställande i enlighet med vad tidigare gällt, torde, såsom paragrafens tredje stycke innebär, borgenären böra förpliktas att ersätta gäldenären för kostnad och skada som ådragits honom genom dylika åtgärder.

4 §.

Betalningsort för obligationer m. m. Den i 3 § uppställda grundsatsen att betalning av skuldebrev i regel skall ske hos borgenären lämpar sig tydligen icke för obligationer och andra skuldebrev som äro föremål för massemission. I fråga om dylika värdepapper kan

man, med hänsyn till deras stora antal och starka omsättlighet, icke utgå från att gäldenären i regel äger kännedom om på vems hand skuldebrevet befinner sig. Det naturliga är därför att dessa papper infrias hos gäldenären eller i någon bank som denne anvisat såsom inlösningsställe, en regel som ock allmänt tillämpas här i landet. Första stycket av förevarande paragraf åsyftar ett lagfästade av denna praxis.

De masspapper, om vilka här är fråga, hava i förslaget, med obligationerna såsom exempel, angivits såsom skuldebrev vilka utgivnas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen. Att närmare bestämma vad med obligation skall förstås — en fråga som i Sverige är omstridd¹ — har icke ansetts i detta sammanhang vara erforderligt, då värdepapper som uppfylla de nyss angivna fordringarna bliva hänförliga under denna paragraf, oavsett huruvida de böra betecknas såsom obligationer eller ej. För att ett skuldebrev i förslagets mening skall betraktas såsom »uppenbarligen avsett för den allmänna rörelsen» är det ej obetingat erforderligt att handlingen är ställd till innehavaren eller eljest av löpande beskaffenhet. De »förlagsbevis» som åsyftas i 32 § tredje stycket erbjuda exempel på skuldebrev vilka, utan att vara i egentlig mening löpande, uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen. Utan särskilt stadgande torde vara tydligt att paragrafen skall användas, icke blott å själva huvudförbindelserna, som i allmänhet endast avse huvudstol, utan jämväl å därtill utgivna räntekuponger, såväl då kupong allenast har karaktären av tillbehör till huvudförbindelsen som då den blivit föremål för särskilda rättigheter (jämför 23 §).

Man har utgått från att samtliga här ifrågakommande gäldenärer, vilka så gott som undantagslöst äro juridiska personer, hava särskild affärslokal. Finnas flere sådana lokaler, exempelvis hos banker, äger borgenären kräva betalning vid vilken som helst bland dem, såvitt ej gäldenären genom särskilt förbehåll i förskrivningen angivit viss lokal såsom uteslutande betalningsort.

Från de svenska och finska texterna förete de danska och norska en olikhet, som emellertid är mera skenbar än verklig. Enligt de sistnämnda texterna skall gäldenärens affärslokal vara betalningsort, utom för »massegjeldsbrev», för alla skuldebrev som äro ställda till innehavaren. I de ifrågavarande länderna förekomma emellertid skuldebrev till innehavaren praktiskt taget endast såsom obligationer eller därmed likställda papper. Någon motsvarighet till det i Sverige och Finland utbredda bruket att giva enstaka skuldebrev som ej äro avsedda för omsättning formen av innehavarepapper förekommer icke i Danmark eller Norge. Följaktligen blir tillämpningsområdet för den nu ifrågavarande regeln i samtliga länder i själva verket överensstämmande.

I andra stycket föreslås, att gäldenärens affärslokal skall vara betalningsort även för insättningsbevis som utfärdats av bank. I fråga om denna art av skuldebrev, främst motböcker och s. k. depositionsbevis, är ifrågavarande regel påkallad redan av det stora antal av sådana förbindelser, för vilka en och samma gäldenär häftar, och därav att nödiga bokföringsåtgärder böra ske vid

Betalningsort för insättningsbevis.

¹ Se k. prop. nr 82 till 1909 års riksdag s. 31 ff. samt nr 242 till 1934 års riksdag s. 38 ff.

själva betalningstillfället. Även den omständigheten, att betalningen, såvitt angår motböcker, oftast sker omedelbart på anfordran från borgenären, gör det naturligt att den avhämtas av denne. Bestämmelsen avser allenast insättningsbevis, däremot icke annan förbindelse som utgives av bank. Vid avfattande av de bestämmelser förslaget i olika sammanhang innehåller om banker har man, såsom förevarande paragraf utvisar, utgått från att dessa bestämmelser skola omfatta de företag som enligt banklagstiftningen äga driva bankrörelse, alltså, förutom bankaktiebolag, bland annat även sparbanker och postsparbanken.

5 §.

*Betalnings-
tiden.*

Ett skuldebrevs förfallotid eller sättet för denna tids beräkning framgår i regel av själva handlingen eller av omständigheterna vid dess tillkomst. I den mån så ej är fallet bör det stå envar av kontrahenterna fritt att efter eget skön taga initiativ till skuldförhållandets avveckling. I förevarande paragraf har därför, i anslutning till gällande rätt,¹ upptagits en bestämmelse av innehåll att, för den händelse förfallotid ej är avtalad, gäldenären skall vara pliktig att betala förskrivna beloppet när helst borgenären det fordrar och berättigad att betala så snart han själv vill.

Såsom av den föreslagna avfattningen framgår, rubbar förslaget icke den i Sverige hävdvunna regeln att utfäst ränta skall, så länge kapitalbeloppet ej förfallit till betalning, utgivas årligen, därest ej annorledes överenskommits.²

Lagen den 30 maj 1930 om beräkning av lagstadgad tid föreskriver i 2 § att om tid, då enligt lag eller särskild författning åtgärd sist skall företagas, infaller på söndag eller annan allmän helgdag, åtgärden må företagas å nästa söckendag. I fråga om beräkningen av avtalsmässigt fastställda tider hava likartade bestämmelser meddelats, bland annat, för växlar och checkar,³ men däremot ej för skuldebrev. Denna brist synes i detta sammanhang böra avhjälpas. För vinnande av en enkel och lättfattlig regel har därvid valts den avfattningen att, med hänsyn till den mellankommande helgdagen, nästan söckendag skall anses såsom förfalldag. Det blir följaktligen från sistnämnda dag, och ej från den föregående helgdagen, som uppskovsränta skall beräknas, om skuldebrevet ej behörigen infrias.⁴ Förslagets avfattning avviker i denna del från växellagens, vars bestämmelse att »betalning ej må krävas förrän nästa söckendag» givit anledning till meningsskiljaktigheter i fråga om beräkningen av uppskovsränta.⁵

¹ Jfr handelsbalken 9 kap. 4 §; förordningen den 20 juli 1855 angående löftesmans rätt att uppsäga och betala gäld m. m.; köplagen 12 §.

² N. T. 1864 s. 361 samt N. J. A. 1927 s. 260 och 1928 s. 258. Se även lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) 3 kap. 26 § och äldre lagberedningens förslag till handelsbalk (1850) 3 kap. 30 §.

³ 1932 års växellag 72 §; 1932 års checklag 55 §. Jfr även nyttjanderättslagen 2 kap. 5 § och 3 kap. 3 § samt köplagen 68 §.

⁴ Jfr 1880 års växellag § 91.

⁵ Se, å ena sidan, lagrådets yttrande i N. J. A. II 1932 s. 593; Eberstein, Den svenska växelrätten (1934) s. 123 not 4, s. 202 not 1 och Helper, Vekselloven (1932) s. 270 samt, å andra sidan, Holmboe, Lov om Veksler (1932) s. 148 och Quassowski-Albrecht, Wechselgesetz (1934) s. 396. Jfr även 1932 års växellag 48 § 2).

6 §.

Fordringar enligt skuldebrev äro, såvitt betalning inom kort tid ej är utfäst eller eljest åsyftad, i allmänhet avsedda att bära ränta. Det har förden skull övervägts att i den nya lagstiftningen upptaga en fullständig reglering av ränteplikens förutsättningar och innebörd. Emellertid har beredningen funnit sig böra avstå från att framlägga förslag härom.

*Uppskovs-
ränta.*

Såvitt angår tiden före skuldebrevets förfallodag grundar sig ränteplikten städse på gäldenärens åtagande och är i regel även närmare bestämd därigenom. Uppgiften för en legal reglering är följaktligen i det väsentliga begränsad till att meddela erforderliga tolkningsföreskrifter. Behovet av lagstiftning härutinnan torde icke kunna betecknas såsom mera trängande. Ej ens för det viktigaste av de avtal som föranleda utställande av skuldebrev, nämligen försträckningsavtalet, synes man i detta sammanhang böra föreslå fullständiga stadganden om ränta. Ty dessa kunna ej lämpligen lösryckas från sitt samband med åtskilliga andra spörsmål rörande försträckning. Härtill kommer att den nuvarande tiden, med dess växlande och osäkra förhållanden å penningmarknaden, ej synes ägnad för en räntelagstiftning som skulle hava utsikt att bliva bestående. Slutligen torde det få anses uteslutet att i detta stycke uppnå närmare överensstämmelse mellan lagarna i de olika nordiska länderna.

Något annorlunda ter sig förhållandet i fråga om ränta och andra påföljder vid dröjsmål med betalning. Det är nämligen särdeles vanligt att i skuldebrev icke intagas några bestämmelser om ränta och andra påföljder på grund av sådant dröjsmål. I denna del kan spörsmålet följaktligen icke förbigås i lagen. Vid övervägande därav har beredningen, av samma skäl som nyss anförts, stannat vid att föreslå bibehållandet av de nuvarande, i 9 kap. 10 § handelsbalken givna bestämmelserna om uppskovsränta å skuld varå ränta överhuvud ej varit utfäst, varemot i fråga om uppskovsränta i andra fall en från gällande lag i viss mån avvikande regel ansetts böra upptagas i förslaget.

Beträffande uppskovsränta å skuldebrev, som innehåller utfästelse av ränta, kan i allmänhet icke vara föremål för tvivel att förräntning skall ske även efter förfallotiden, ej heller att den fortsatta förräntningen bör vara oberoende av huruvida dröjsmålet är att tillskriva vållande hos gäldenären. Häråt gives uttryck i första stycket av förevarande paragraf. Tydligt är emellertid att, när det beror av borgenären att betalning ej kunnat ske, ränteplikten i allmänhet bortfaller. Detta följer av allmänna rättsgrundsatser¹ och för vissa fall av 3 § sista stycket.

I fråga om löpande skuldebrev innehåller den gällande svenska rätten en avvikande bestämmelse, som i alltför stor utsträckning synes tillgodose gäldenärens intresse. I 10 § 10 mom. förordningen om nya utsökningslagens införande stadgas nämligen, såvitt angår dylika skuldebrev, att gäldenä-

¹ Jfr beträffande nu gällande rätt N. J. A. 1905 s. 135 och 1911 s. 395 samt motiven till lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, N. J. A. II 1927 s. 298.

ren ej är skyldig att gälda ränta för längre tid efter förfallodagen än från den dag då borgenären fordrat betalning, där ej gäldenären annorledes sig förbundet. Detta stadgande sammanhänger historiskt med det bysättningstvång, som enligt den äldre rätten hotade en gäldenär vilken ej höll penningar i beredskap så att han kunde omedelbart vid anfordran betala en förfallen förskrivning, även om han först genom anfordringen erhållit kännedom till vem betalningen skulle ske. Bestämmelsens betydelse är numera i verkligheten ringa, enär det är vanligt att dess tillämplighet vid ränteutfästelser i löpande skuldebrev utslutes genom särskilt åtagande att erlægga ränta »tills betalning sker». Enär gäldenären i allmänhet även då skuldebrevet är löpande har kännedom om borgenären och, där han skulle sakna sådan kännedom, är jämlikt 3 § fritagen från påföljder av dröjsmål, synas tillräckliga skäl ej föreligga att från den allmänna regelns tillämpningsområde undantaga de löpande förskrivningarna. Stadgandet i 10 § 10 mom. av förordningen om nya utsökningslagens införande bör sålunda upphävas.

Vad härefter angår räntesatsens höjd skall naturligtvis vad därom må hava avtalats lända till efter rättelse. I brist på särskilt avtal om uppskovsräntans höjd är det mest närliggande att den får utgå efter samma räntesats som utfästs för tiden före förfallodagen. Riktigheten härav är för den gällande rättens del bestridd. Sålunda har gjorts gällande, att lagens regler om uppskovsränta i det fall att ränta icke blivit utfäst borde tillämpas även då sådan utfästelse skett och oavsett om den utfästa räntan är högre eller lägre än den legala.¹ För att underkänna ett åtagande att betala högre ränta lär endast kunna anföras det skäl, att de legala reglerna skulle hava till uppgift att förebygga gäldenärens betungande genom oskäligt hög ränta. Sedan den äldre ockerlagstiftningens legala räntemaxima genomgående blivit upphävda, kan det emellertid icke antagas, att reglerna om uppskovsränta skulle hava någon sådan uppgift.² Till stöd för att icke tillämpa en utfäst räntesats som är lägre än den legala kan anföras, att den borgenär som betingat sig viss ränta icke bör efter förfallotiden vara sämre ställd än den som medgivit räntefri kredit.³ Man torde dock få antaga, att den lägre ränta, som borgenären själv funnit tillfredsställande för tiden före förfallodagen, genomsnittligen torde komma den i det särskilda fallet skäligen uppskovsräntan närmare än den legala räntan, som under tider av riklig penningtillgång kan bli alltför hög. På denna grund, som redan för den gällande rättens del torde vara avgörande,⁴ har beredningen ansett sig icke böra föreslå tillämpning av den legala uppskovsräntan i de fall om vilka nu är fråga.

Emellertid kan det icke förnekas, att borgenärens intresse av punktlig betalning skulle bli bättre tillgodosett, om även i dessa fall någon skärpning av gäldenärens förräntningsskyldighet inträdde vid dröjsmål med betalningen. I sådant hänseende har man övervägt att — i viss anslutning till den nu gällan-

¹ Ekström, Om borgen (1916) s. 166.

² Se N. J. A. 1875 s. 69 (angående utfästelse särskilt i fråga om uppskovsränta).

³ Almén, Om köp och byte I (1934) s. 546 not 28 a; N. J. A. 1906 A 23.

⁴ Sv. J. T. 1926 rf. s. 6; Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 282; Hasselrot, Juridiska skrifter II (1922) s. 184, Några spörsmål-ang. ocker etc. (1926) s. 62 ff.

de danska rätten¹ — föreslå en förhöjning vid dröjsmål av den avtalade räntesatsen med 1 %. En antydan härom innefattades i det utkast, varöver yttranden från myndigheter m. fl. inhämtats. I de yttranden, som beröra denna fråga, hava framträtt delade meningar om lämpligheten av en sådan förhöjning av räntesatsen. Vid sådant förhållande och då, såsom ovan anförts, beredningens förslag ej åsyftar en fullständig nydaning av bestämmelserna om uppskovsränta, har man stannat vid att föreslå, att ränta skall, sedan gälden förfallit till betalning, utgå efter enahanda grund som därförinnan.

I tredje stycket har upptagits en bestämmelse angående borgenärens rätt till ersättning för sådan skada, som icke täckes av uppskovsräntan. Spörsmålet härom är föremål för ovisshet, och en bestämmelse därom har ansetts icke böra saknas i förslaget. Frågan gäller visserligen icke allenast dröjsmål med betalning på grund av skuldebrev, men dess allmänna natur lärer ej utgöra hinder för dess behandling i förevarande sammanhang.

Spörsmålet behandlas uttryckligen i åtskillig främmande lagstiftning och har där, åtminstone såvitt angår lagar från senare tid, övervägande lösts i den riktningen att borgenär, som genom dröjsmålet lider skada vilken icke täckes av uppskovsräntan, i större eller mindre utsträckning äger rätt till ersättning därför. I Danmark och Norge har uppfattningen tidigare varit den, att uppskovsränta vore den enda ersättning som en borgenär kunde erhålla på grund av gäldenärens dröjsmål med betalning, men i den nyare litteraturen är man i allmänhet benägen att tillerkänna borgenären ersättning jämväl därutöver. I vårt land uttalade lagkommittén — i motiveringen till ett förslaget förbud mot vitesavtal vid försträckning — att räntan å ett försträckt belopp alltid borde anses utgöra fullt skadestånd för dröjsmål med betalningen.² I motiven till nya lagberedningens år 1894 avgivna förslag till lag om köp och byte framhölls, att en i förslaget intagen bestämmelse om ränta å köpeskillning som ej i tid erlades fått en avfattning, som utmärkte att säljaren utöver ränta ej ägde erhålla annan gottgörelse för kostnad och skada som drabbat honom i anledning av godsets innehållande. Vid granskning av detta förslag uttalade högsta domstolens flesta ledamöter, att det missförstånd att säljaren i omedelbar anledning av köparens dröjsmål med köpeskillningens erläggande skulle äga njuta ersättning utöver föreskriven ränta icke torde vara att befara.³ I 1905 års köplag eller i de svenska förarbetena till densamma beröres ifrågasvarande spörsmål icke, och i motiven till Danmarks och Norges motsvarande lagar upplyses, att kommitterade avsett att lämna spörsmålet öppet. I den svenska litteraturen föreligga talrika uttalanden emot borgenärens rätt till annat skadestånd än uppskovsränta, men därjämte yttranden av författare, som intaga en motsatt ståndpunkt.⁴

¹ Enligt dansk lag den 6 april 1855 § 3 — som emellertid nu från dansk sida föreslås till upphävande — skall från den dag borgenären lagligen sökt betalning ränta utgå med 1 % förhöjning utöver vad som eljest äger rum på grund av lag, avtal eller merkantil sedvänja.

² Lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) 15 kap. 1 § andra punkten, motiven s. 209.

³ N. J. A. II. 1901 nr 1 s. 72.

⁴ Almén a. a. s. 550 f.; K ö e r s n e r i Sv. J. T. 1926 s. 27—31.

Till denna senare ståndpunkt ansluter sig beredningen. För det fall att en gäldenär som utfäst sig att prestera viss myckenhet av en vara åsidosätter denna förpliktelse stadgas i vår rätt, likasom annorstädes, skyldighet för gäldenären att ersätta därav uppkommen skada. Med denna grundsats är det icke väl förenligt att vid utebliven betalning av penningsskuld begränsa borgenärens skadeståndsanspråk till den genom avtal eller lagbestämmelse fastställda räntan. Emellertid torde av praktiska hänsyn böra göras en i själva verket mycket betydelsefull modifikation i borgenärens rätt. Rätten till ränta förutsätter icke någon bevisning om att avsaknaden av det penningbelopp, vars betalning fördröjts, för borgenären medfört förlust som motsvarar räntan, eller ens att förlust överhuvud uppstått. Den oupphörligt återkommande och vanligen föga betydelsefulla frågan om förhandenvaron och omfattningen av sådan förlust måste i borgenärens intresse kunna lösas utan den omgång, som skulle föränledas av särskild utredning. Motsvarande skäl lära påkalla, att borgenärens rätt begränsas till den fastställda räntan även i sådana situationer, då hans ränteförlust varit större därför att han skulle haft möjlighet till en mera gynnsam placering eller nödgats upplåna medel till en högre räntesats.¹ Det har sålunda ansetts icke böra ifrågakomma att, såsom skett exempelvis i tysk rätt, medgiva borgenären ersättning för varje bevislig skada utöver den fastställda uppskovsräntan. Fastmera har i förslaget ersättningen begränsats till »särskild skada», vilken ej skall anses ersatt genom räntan.

Såsom exempel på sådan särskild skada kan anföras, att borgenären på grund av betalningens uteblivande blir ur stånd att förhindra en förlustbringande exekutiv auktion å honom tillhörig egendom² eller att eljest bevaka sin rätt vid en auktion eller vid något annat tillfälle då en affär måste uppgöras utan uppskov. Mera praktiska äro de fall då borgenären genom dröjsmålet gått miste om möjligheten att vid förfallotiden omväxla beloppet efter en då rådande, för honom förmånlig kurs. Vissa fall av denna typ hava gjorts till föremål för en särskild regel i 7 § andra stycket, medan andra fall, t. ex. de som avse betalning här i riket i svenskt mynt,³ bliva att behandla enligt nu förevarande bestämmelse.

Tillämpning av denna torde icke alltför ofta ifrågakomma. Bortsett från sådana fall där skadan grundas på allmänna förskjutningar i penningvärdet torde nämligen vissa allmänna förutsättningar för skadeståndsskyldighet endast sällan vara uppfyllda beträffande särskild skada på grund av dröjsmål med penningbetalning. Det måste sålunda även vid tillämpning av den nu föreslagna bestämmelsen fasthållas, att skadan skall hava kunnat på förhand av gäldenären beräknas bliva en följd av dröjsmålet och att borgenären måste hava varit ur stånd att förebygga den; förstnämnda betingelse torde mycket ofta föränleda, att borgenären för att trygga sin rätt till ersättning för särskild skada måste hava gjort gäldenären uppmärksam på att sådan skada lätt

¹ Jfr Norsk Retstidende 1909 s. 600.

² Jfr Norsk Retstidende 1911 s. 806.

³ Jfr den olika utgången i de rättsfall, som refereras i Sv. J. T. rf. 1933 s. 21 och s. 65; jfr även N. J. A. 1928 s. 252 och 1930 s. 507.

kan inträffa. Om dessa allmänna förutsättningar för skadeståndsskyldighetens inträde gives i förslaget en erinran på det sättet, att borgenären säges skola njuta ersättning såsom för annan skada.

Såsom ovan anmärkts kan i fråga om ränteplikten ej uppnås nordisk rättsgemenskap. Det finska förslaget är överensstämmande med det svenska, men de danska och norska förslagen förete betydande avvikelser. Enligt det sistnämnda förslaget skall gäldenären efter skuldebrevets förfallotid erlægga ränta efter 5 % om året, dock att högre ränta skall utgå, därest gäldenären på särskild grund (t. ex. avtal) är förpliktad att utgiva sådan ränta. Borgenären bibehålles även vid sin rätt till ersättning för sådan skada som räntan icke täcker. Då dröjsmål med betalningen beror av borgenären, skall gäldenären ej vidkännas ränta så länge detta förhållande varar, även om gälden förut löpte med ränta. Om gäldenären med hänsyn till omständigheterna hade bort insätta medlen i bank, är han skyldig att erlægga den ränta som härigenom hade kunnat erhållas. Det danska förslaget upptager i förevarande paragraf bestämmelser om verkan av borgenärens dröjsmål, i nära överensstämmelse med det norska förslagets innehåll i denna del. Dessutom upptagas på annat ställe i förslaget (§ 55) allmänna bestämmelser om uppskovsränta; de avse även andra betalningsförpliktelser än dem som grundas på skuldebrev. Såsom huvudregel föreslås att den som på grund av avtal är skyldig ett bestämt penningbelopp men icke betalar i rätt tid skall erlægga ränta efter 5 % årligen från den dag då betalning skulle hava erlagts. Om borgenären på annan grund kunde kräva högre ränta behåller han emellertid rätten därtill; likaså behålles han vid sin rätt till ersättning för skada, som icke täckes av räntan.

7 §.

Frågor angående betalning i främmande myntslag hava under de senare årtiondena visat sig äga en avsevärd praktisk betydelse, och ett behov av deras reglering gör sig gällande även i förhållandet mellan de nordiska länderna.

I åtskilliga främmande länders rätt äro hithörande frågor lösta. Enligt fransk lagstiftning (civillagen art. 1243, 1895 och handelslagen art. 143) skall betalning ske i det myntslag, varå betalningsförpliktelsen lyder. I engelsk rätt gäller (för växelförhållanden enligt växellagen § 72 mom. 4) att en borgenär, som har att fordra ett belopp i utländsk mynt, kan kräva betalning i engelskt mynt efter omräkning enligt förfalldagens kurs, där ej annat förbehåll gjorts. Den schweiziska lagen om skuldförhållanden stadgar i fråga om växlar (art. 756) att en i främmande mynt utsatt växelsumma kan betalas i landets mynt efter värdet å förfallotiden, där ej effektiv betalning i det främmande myntslaget uttryckligen föreskrivits. Den nu upphävda tyska växelordningen (art. 37) upptog en bestämmelse med enahanda innehåll. Den tyska civillagen (§ 244) stadgar likaledes rätt för gäldenären att, där ej annat förbehållits, betala i inländskt mynt, men omräkning skall ske enligt det »kursvärde» som vid tiden för betalningen gäller på betalningsorten.

Skuldebrev i utländskt mynt.

Sistnämnda regel överensstämmer med de grundsatser, som i nyare rättspraxis tillämpats i de nordiska länderna.¹ Enligt de nordiska växellagarna av 1880 kunde, där det mynt varå växel lydde ej var gångbart på betalningsorten och växelgivaren icke särskilt föreskrivit betalning i det främmande myntslaget, växelsumman gäldas i inländskt mynt efter den växelkurs, vartill på den ort, där betalningen skedde, eller på närmaste inländska växelplats växlar utställda i det främmande myntslaget och lydande på betalning vid uppvisandet, köptes å den tid inlösen skedde; om inlösen ej skett rätttidigt och kursen å det främmande myntet fallit, skulle den kurs beräknas, som gällde när växeln uppvisades, dock att växelnehavaren, om han dröjt med uppvisandet, ej ägde beräkna högre kurs än som gällde å förfallodagen (§§ 35, 36). Den finska växelstadgan av 1858 innehöll väsentligen överensstämmande föreskrifter (§§ 36, 37). Den svenska växellagens bestämmelser skulle enligt 1898 års checklag äga motsvarande tillämpning å check. Enligt 1932 års växellag (41 §) gäller — bortsett från de undantagsfall där effektiv betalning i främmande mynt är betingad — att gäldenären, i stället för att fullgöra likviden i det mynt växeln angiver, kan, om han så finner lämpligt, erlægga betalning i landets mynt efter värdet å förfallodagen. Denna valrätt går förlorad, om förfallotiden försittes. Växelnehavaren äger då kräva, att betalningen fullgöres i landets mynt och bestämma huruvida värdet därvid skall beräknas efter förfallodagens eller betalningsdagens kurs.

Såsom framgår av den nu lämnade översikten uppstår, då en betalningsförpliktelse lyder å främmande mynt, i första rummet den frågan, huruvida betalningen, enbart eller alternativt, får verkställas i inhemskt mynt, och i jakande fall huru omräkningen skall ske. Härtill ansluter sig — för det fall att betalning ej sker i behörig tid och därefter de båda myntens värdeförhållande ändrats — spørsmålet, huruvida betalningsförpliktelsens innehåll på grund av den sålunda inträffade förskjutningen bör undergå någon förändring.

Den regel, som i första stycket föreslås angående betalningssättet, har begränsats till att avse frågan, huru betalning skall verkställas, då skuldebrevet är ställt att betalas i myntslag som icke är gångbart å den ort där betalningen sker. Det har befunnits icke vara möjligt att för det vidsträckta område, som beröres av förslaget, uppställa närmare regler till ledning för det understundom vanskliga avgörandet av i vilket myntslag ett skuldebrev skall anses vara ställt. Förslaget upptager sålunda, bland annat, icke någon motsvarighet till regeln i 41 § växellagen angående myntslag som har enahanda benämning men olika värde i olika länder, ett spørsmål som, med hänsyn till de växlande förhållanden varunder det kan uppkomma, icke ansetts kunna lösas genom en allmän regel.

Där gäldenären har utfäst betalning i främmande mynt och följaktligen äger rätt att fullgöra betalningen i sådant mynt,¹ är det icke givet, att borgenären också skall äga fordra sådan betalning. I det stora flertalet fall kan

¹ Det ålderdomliga stadgandet i 9 kap. 3 § handelsbalken torde icke vinna tillämpning å penningförpliktelse i främmande mynt i annat fall än då effektiv betalning i sådant mynt är utfäst.

det vara mer eller mindre olägligt för gäldenären att erlægga betalningen i främmande mynt, och för borgenären torde det ofta vara utan större vikt, om han erhåller betalningen på sådant sätt eller i inhemskt mynt till motsvarande värde; ej sällan är det sistnämnda betalningssättet även för borgenären mest lägligt. På dessa grunder föreslås såsom huvudregel att gäldenären, där han så önskar, må gälda sin skuld i ortens mynt efter värdet å betalningsdagen. Detta innebär icke någon nyhet i förhållande till den hittills i de nordiska länderna allmänt rådande rättsuppfattningen. Den ifrågavarande befogenheten för gäldenären bör emellertid tydligen, likasom hittills, kunna utslutas genom förbehåll om effektiv betalning i det främmande myntet.

Den befogenhet, som genom bestämmelsen tillerkännes gäldenären, har ansetts böra tillkomma honom ej blott då betalningen sker å den ort, där han är skyldig att verkställa den och där den måste av borgenären mottagas, utan jämväl då betalningen faktiskt sker å annan ort, på grund av överenskommelse mellan parterna eller därför att betalning som ej erlagts frivilligt måste uttagas i exekutiv ordning eller i konkurs. I sådana fall är avgörande, huruvida skuldebrevets myntslag är gångbart å den faktiska betalningsorten.

Den föreslagna regeln förutsätter en omräkning av skuldens belopp från skuldebrevets myntslag till ortens mynt. Denna omräkning skall enligt förslaget ske efter värdet å betalningsdagen, d. v. s. den dag då betalningen faktiskt erlägges, icke förfalldagen. Regeln skall tillämpas även å betalning som sker i förtid, då tydligen förfalldagens ännu okända kurs icke kan läggas till grund för omräkningen. Då betalningen fördröjts utöver förfalldagen, och det myntslag varå skuldebrevet är ställt har stigit i värde, bör likaledes omräkningen ske efter värdet å betalningsdagen. Regeln i första stycket äger här tillämpning. Endast för det fall att, vid inträffat dröjsmål med betalningen, skuldebrevets myntslag fallit i värde lider sagda regel undantag, vilka äro angivna i andra stycket och i stort sett innebära att förfalldagens — och icke betalningsdagens — kurs skall läggas till grund för omräkningen.

Förslagets nu angivna ståndpunkt överensstämmer i det väsentliga med den, som ligger till grund för 1851 och 1880 års växellagar samt med svensk rättspraxis under åtskilliga årtionden även utanför växelrättens område. Förslagets regler leda ock, i stort sett, till samma praktiska resultat som nya växellagen.

I fråga om den norm varefter omräkning till ortens mynt skall äga rum innehåller förslaget ej närmare bestämmelser. Grundtanken måste, även utan uttrycklig föreskrift, vara den, att borgenären skall erhålla så stort belopp i detta mynt som sätter honom i stånd att, därest han så önskar, omedelbart förskaffa sig det förskrivna beloppet i skuldebrevets myntslag. Att binda omräkningsförfarandet vid någon viss noterad eller eljest offentligen tillkännagiven kurs har icke ansetts riktigt, enär sådan kurs ofta saknas och, där den finnes, mången gång är allenast nominell, i vilket fall den icke erbjuder säkerhet för att valuta skall kunna anskaffas till pris, som överensstämmer med kur-

¹ Någon gång kan hava föreskrivits att betalning skall erläggas i inhemskt mynt efter omräkning; och samma resultat kan efter omständigheterna inträda även utan uttrycklig föreskrift. Se t. ex. N. J. A. 1924 A 550; Norsk Retstidende 1920 s. 103.

sen.¹ Det har ej heller ansetts lämpligt att, såsom skett i växel- och checklagarna, föreskriva iakttagande av de å betalningsorten gällande handelsbruk; ty några med tillräcklig fasthet utbildade handelsbruk låta sig för närvarande ofta icke påvisa.² Såsom legal regel har ansetts allenast böra angivas, att omräkningen skall ske efter värdet å betalningsdagen. Det närmare fastställandet därav lär vid betalnings uttagande i exekutiv väg ankomma på exekutionsmyndigheten, och något uttalande därom från domstolens sida torde alltså icke böra ifrågakomma.³

De danska och finska förslagen överensstämma med det svenska. Det norska förslaget företer den avvikelse, att enligt detsamma omräkning till ortens mynt skall ske efter kursen på betalningsdagen.

*Ersättning
för förlust
genom kurs-
fall.*

Den rätt att erlægga betalning i betalningsortens mynt efter värdet å betalningsdagen, som genom bestämmelsen i första stycket medgives gäldenären, innebär icke att skulden vid utebliven betalning övergår till att avse det belopp i ortens mynt, varmed gäldenären å förfallodagen kunnat frigöra sig. Fastmera skall, om dröjsmål med fullgörandet inträffar, betalningen, då den slutligen äger rum, i princip verkställas på sätt i första stycket sägs i enlighet med de förhållanden som råda vid betalningstiden. Allt efter kursutvecklingen kan detta innebära antingen en ökad börda för gäldenären eller en förlust för borgenären. I det senare fallet föranleder redan den i 6 § tredje stycket uttalade grundsatsen att borgenären i allmänhet är berättigad till skadestånd. Med hänsyn till den praktiska betydelsen av dylika kursförluster har emellertid grundsatsen ansetts i detta sammanhang böra närmare bestämmas. Föreskrifter i sådant syfte hava upptagits i andra stycket av förevarande paragraf.

Om efter förfallotiden för ett sådant skuldebrev kursen å det mynt, vari det är ställt att betalas, har fallit å den rätta betalningsorten, följer härav icke med nödvändighet att borgenären lidit någon skada. Huruvida så bör anses hava skett, beror närmast av det sätt, varå betalningen varit avsedd att

¹ I Sverige äro sedan åtskillig tid tillbaka växlar eller andra betalningsmedel i utländsk valuta icke föremål för notering å börs. Sedan några år meddelar ej heller riksbanken formliga noteringar å främmande valutor. Däremot sättas för närvarande i Stockholm vid sammanträde av representanter för affärsbankerna dagligen kurser å vissa viktigare utländska valutor; dessa kurser betecknas emellertid såsom »nominella».

² Enligt inhämtade upplysningar plägar för närvarande vid uppgörelser mellan affärsmän i Stockholm betalning i främmande myntslag ske, i första hand enligt den av affärsbankerna uppgjorda nominella kursen, men, därest kursutvecklingen under dagen föranlett att sålunda angiven kurs icke blivit effektiv, eller därest kurssättning som ovan sagts icke skett, följes det pris, till vilket riksbanken eller ledande affärsbank kan tillhandahålla a-vista-växlar i myntslaget.

³ Vid tillämpning av den nu gällande rätten förfara domstolarna i detta hänseende mycket olika. Understundom utdömes betalning i främmande mynt utan närmare yttrande om betalningssättet. Vanligen plägar man emellertid föreskriva betalningens erläggande antingen i det främmande myntslaget eller med motsvarande belopp i svenskt mynt. Därvid föreskrives ibland omräkning efter gällande »kurs» eller »bankkurs», men vanligen efter växelkurs; i ena eller andra fallet föreskrives ej sällan tillämpning av »högsta» kurs å betalningsdagen. Ibland hänför man sig till kursen å betalningsorten, men ofta, ej endast i mål som handläggas vid Stockholms rådhusrätt, till kursen å Stockholms börs. Såsom av not 1 framgår kunna vissa av dessa alltjämt brukade kursbestämningar för närvarande ej tillämpas efter sin ordalydelse.

av honom disponeras, om han såsom vederbort erhållit den å förfallodagen. Därest den skolat användas å betalningsorten eller eljest inom samma land — till borgenären åliggande utbetalningar eller till inköp eller till placering — uppstår för honom en brist såframt han för ändamålet får tillgång endast till det lägre belopp i inhemskt mynt, som efter kursfallet tillkommer honom jämlikt första stycket. Förlust inträder såväl om han verkställt de avsedda utbetalningarna med andra medel, vilka han haft disponibla i betalningsortens land, som om åtgärderna fått anstå i avbidan på skuldebrevets infriande. Om åter borgenären skolat använda det honom enligt skuldebrevet tillkommande beloppet till utbetalningar i det land, där skuldebrevets mynt är gångbart, lider han ingen förlust genom omräkning till den försämrade kursen, försåvitt dessa utbetalningar kunnat uppskjutas till skuldebrevets betalning eller dessförinnan bestridas av medel, som borgenären haft tillgängliga eller upplånat i det främmande landet. Har borgenären för att verkställa betalningar i främmande mynt nödgats anlita kredit i betalningsortens land, lider han däremot förlust likasom i de förstnämnda fallen. Även andra fall kunna förekomma, i vilka förlust för borgenären antingen inträder eller utebliver. Det anförda torde vara tillräckligt för att ådagalägga att en skyldighet för borgenären att, enligt de för skadeståndsanspråk i allmänhet gällande reglerna, förebringa utredning om skada på grund av kursfallet understundom knappast skulle vara möjlig att uppfylla samt, där detta kan ske, likväl ofta skulle medföra tidsutdräkt och kostnader eller eljest bliva för borgenären besvärande, t. ex. genom nödvändigheten att yppa ekonomiska förbindelser, som det för honom kan vara ett legitimt intresse att hemlighålla. Olägenheter av denna art framträda särskilt skarpt i fråga om de talrika fordringar enligt löpande skuldebrev som, med hänsyn till sin merkantila natur eller eljest, kräva en särskilt snabb avveckling.

För undanröjande av dessa svårigheter har det funnits nödigt att i förslaget upptaga föreskrift om en presumtion till borgenärens förmån. En sådan ligger till grund för växellagens regel om rätt för växelnehavaren att, där förfallotiden försuttits, om han så finner för gott kräva betalning i landets mynt efter värdet enligt förfallodagens kurs. Presumtionen bör, för att fylla sitt syfte, avse såväl att borgenären lidit skada och är berättigad till ersättning därför som ock fastställande av skadeståndets belopp. I motsats till vad enligt växellagen gäller bör emellertid presumtionen höra till dem, som kunna falla för motbevisning. Detta påkallas av de starkt skiftande omständigheter, som kunna föreligga vid betalningsskyldighet enligt skuldebrev av olika slag.

Huvudregeln, som upptagits i första punkten, innehåller, att borgenären äger kräva likvid i den föreskrivna betalningsortens mynt efter kursen å den dag, då betalning hade bort erläggas. Galdenären äger sålunda i princip icke ens till den del, som motsvarar det förskrivna beloppets nuvarande värde, erlägga betalning i det främmande myntet. Den omräkning till inhemskt mynt som borgenären äger fordra bör — med utgångspunkt i förhållandena vid förfallotiden — byggas på en värdesättning av det främmande myntet ef-

ter enahanda princip som ligger till grund för den i första stycket avsedda omräkningen: borgenären skall erhålla vad det skulle kostat honom att å förfalldagen skaffa sig beloppet i det främmande myntslaget. Då likväl det värde å det främmande myntet som omtalas i första stycket icke lätteligen kan, vid tiden för den försenade betalningen, fastställas annorlunda än genom tillämpande av en vid förfallotiden offentligen tillkännagiven kurs, har man ansett sig böra åt nu ifrågavarande bestämmelse giva den avfattningen att värdeberäkningen skall i allmänhet byggas på sådan kurs. Om emellertid visas att denna överhuvud icke motsvarar det verkliga läget eller borgenären faktiskt anskaffat det främmande myntet till ett pris som avvikit från kursen, bör, på sätt andra punkten ock innehåller, vad gäldenären har ett erlægga bestämmas i enlighet med dessa förhållanden.

Det kan ifrågasättas, huruvida presumptionen bör gälla även då »effektiv» betalning i det främmande myntet är utfäst i skuldebrevet. Där så har skett, lärer borgenären jämförelsevis mindre ofta lida en mot kursdifferensen svarande skada; och växellagens presumptionsregel gäller ej för växlar med effektivklausul. Då borgenären dock kan lida skada på samma sätt som eljest även där ett skuldebrev innehåller sådan klausul — t. ex. om han nödgas inom landet upptaga kredit för att kunna rättidigt verkställa en honom åliggande betalning i det främmande myntet — och den föreslagna presumptionen städse må motbevisas, har det ej funnits nödigt att göra undantag därifrån för ifrågavarande särskilda art av skuldebrev, vilka för övrigt förekomma ytterst sparsamt.

Såsom redan antytts, bör det stå gäldenären öppet att åberopa omständigheter, vilka föranleda att borgenären ej skall antagas hava lidit någon skada genom kursfallet, nämligen på den grund att betalningen, därest den influtit rättidigt, skolat av borgenären användas i det land där det främmande myntslaget är gångbart och borgenären icke i anledning av dröjsmålet anlitat tillgodohavande eller kredit i betalningsortens land. Det har icke ansetts nödigt att för presumptionens omintetgörande fordra, att gäldenären skall förebringa full bevisning om sådana borgenärens affärsoperationer, som härvid kunna vara av betydelse; detta skulle ofta vara omöjligt för gäldenären och ej erforderligt för ett med billigheten överensstämmande resultat. Ej sällan kan nämligen genom vissa motpresumtioner göras tillräckligt sannolikt, att borgenären ej lidit förlust; så är i regel fallet, då borgenärens ekonomiska angelägenheter visas vara lokaliserade till det främmande landet — vilket i sin ordning ofta framgår redan av att han där driver sin rörelse eller har sitt hemvist — eller då borgenären gör fordringen gällande icke för egen räkning utan för någon annan, som befinner sig i sådan ställning. Även i dessa fall kan visserligen borgenären lida skada på grund av särskilda förhållanden, men då bör det ankomma på honom att med utredning härom åstadkomma motbevisning mot det slut, som gjorts antagligt genom de av gäldenären förebrogta omständigheterna. Den nu utvecklade innebörden av kravet på motbevisning i fråga om skadans belopp eller existens torde framgå av den föreslagna avfattningen av andra och tredje punkterna.

Den nu ifrågavarande ersättningsskyldigheten för gäldenären bör, likasom andra rättsverkningar av dröjsmål med penningbetalning, principiellt inträda oberoende av vållande å gäldenärens sida; och han bör ej kunna göra gällande, att han ej haft anledning att förutse, att dröjsmålet skulle för borgenären medföra skada genom kursförlust, såsom t. ex. kan bliva fallet då skuldebrevet först genom överlåtelse kommit i en inhemsk borgenärs hand eller då kursskillnaden föranletts av en oväntad rubbning av ett sedan längre tid stabilt värdeförhållande mellan de båda myntslagen. Likväl bör gäldenärens ersättningsskyldighet ej vara undantagslös. I överensstämmelse med vad i allmänhet gäller om påföljder av dröjsmål bör den bortfalla, där betalningens uteblivande beror av borgenärens vägran att mottaga betalningen eller eljest av någon omständighet, som hänför sig till denne. Vidare kunna ifrågakomma händelser av högre hand, som omöjliggöra betalningens verkställande. Sådana kräva i allmänhet ej beaktande i fråga om penningprestationer, när dessa så gott som alltid kunna utföras om gäldenären verkligen är betalningsduglig; men då en betalning skall ske från ett land till ett annat — vilket icke sällan är fallet just då ett skuldebrev är ställt att betalas i ett myntslag, som icke är gångbart å betalningsorten — kan man ej bortse från sådana hinder som utfärdande av lagstiftning i gäldenärens land med förbud mot betalningens verkställande, avbrott i den allmänna samfärdseln t. ex. på grund av krigsutbrott och liknande hinder. Billigheten har ansetts kräva, att gäldenären skall undgå den i första punkten föreskrivna ersättningsskyldigheten, därest betalningen gått om intet på grund av ett hinder av sådan art, förutsatt att det varit oöverstigligt och ej bort av gäldenären tagas i beräkning vid skuldebrevets utfärdande. En bestämmelse i sådant syfte har införts i fjärde punkten. Även i dessa fall ankommer det på gäldenären att åberopa och vid behov styrka de omständigheter, som äro ägnade att medföra undantag från första punktens tillämplighet.

Beträffande det ämne, som avses i andra stycket, är det finska förslaget överensstämmande med det svenska. De danska och norska förslagen förete vissa avvikelser, som emellertid äro av redaktionell natur, delvis sammanhängande med olikheter i fråga om 6 §.

8 §.

Enligt äldre åskådning gällde inom det förmögenhetsrättsliga området så gott som undantagslöst, att en i laga form och utan viljefel tillkommen utfästelse var bindande för den som iklätt sig förpliktelsen. Ett enda undantag från denna princip påträffas i 1734 års lag: det i 9 kap. 6 § handelsbalken stadgade förbudet mot betingande av högre ränta än sex för hundra.¹ I nittonde århundradets lagstiftning förekomma, vid sidan av nämnda förbud, några spridda bestämmelser om avtalsvillkors ogiltighet, exempelvis det genom förordningen den 11 augusti 1815 införda stadgandet om ogiltighet av

*Otillbörlig
tillämpning
av villkor.*

¹ Utan stöd av uttrycklig lag ansåg man sig också kunna underkänna verkan av utfästelser som funnos strida mot god sed, vartill hänfördes sådana som härrörde av spel eller vad.

förbehåll om vite vid försträckning. Men i det hela rådde under förra seklet synnerlig betänksamhet mot tvingande bestämmelser på förmögenhetsrättens område.

Under de senaste årtiondena har emellertid rättsåskådningen, hos oss såväl som annorstädes, härutinnan undergått avsevärd förändring. Satsen att avtal skola hållas — den grundläggande principen för allt rättsliv — kvarstår naturligtvis i det hela oberörd; men man har nödgats erkänna, att på samhällslivets nuvarande stadium fall kunna förekomma där ett undantagslöst upprätthållande av principen om avtals bindande verkan skulle kunna befordra syften som ej böra vinna rättsordningens stöd.

Från en dylik utgångspunkt har man funnit sig föranlåten att i de lagar som i senaste tid stiftats rörande åtskilliga särskilda avtalsförhållanden förläna tvingande karaktär åt vissa av de givna bestämmelserna, med andra ord förklarat utfästelser som stå i strid med dessa bestämmelser sakna laga verkan. Så är fallet med viktiga stadganden i lagen den 14 juni 1907 om nyttjanderätt till fast egendom samt i flere senare lagar om arrende- och hyresförhållanden. Bestämmelser av enahanda natur påträffas i lagen den 11 juni 1915 om avbetalningsköp och, i stor omfattning, i lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal.

Vid sidan av dessa bestämmelser, vilka hava avseende å ett eller annat särskilt moment i det slags avtal som regleras av de nu nämnda lagarna, förekomma emellertid i den nyare lagstiftningen liknande stadganden av mera allmän natur.

Sålunda fann man sig föranlåten att genom den s. k. ockerlagen av den 14 juni 1901 inskrida mot personer som vid penningeförsträckning begagnade sig av annans trångmål, oförstånd eller lättsinne till att betinga sig obehöriga förmåner. Jämte det ett dylikt missbruk av ekonomisk övermakt nu belades med straff, blev, såsom en följd härav, den till ockraren gjorda utfästelsen förklarad verkningslös i vad den översteg beloppet av den bekomna försträckningen. Med de av gammalt såsom viljefel erkända omständigheterna — villfarelse, tvång och svek — likställdes alltså ett av en övermäktig medkontrahent utnyttjat nödläge.

I vidgad omfattning — med tillämpning ej allenast å försträckning utan å rättshandlingar i allmänhet — upptogs denna princip i 31 § av 1915 års avtalslag.

I denna lag infördes därjämte flere ytterligare bestämmelser med syfte, bland annat, att i avtalsförhållanden skydda en uppenbart underlägsen kontrahent mot missbruk av medkontrahentens övermakt.

Hit hör — förutom de i lagens 36—38 §§ upptagna bestämmelserna om ogiltighet eller jämkning av vite eller vissa andra påföljder av kontraktsbrott — den i lagens 33 § givna föreskriften att rättshandling ej må göras gällande när den tillkommit under sådana, av medkontrahenten kända omständigheter, att det skulle strida mot tro och heder att åberopa rättshandlingen. Detta stadgande måste, trots yppad skiljaktighet om dess räckvidd, anses åt domstolarna inrymma en tämligen vidsträckt möjlighet att underkänna avtal som stå

i strid med den allmänna uppfattningen om vad som hör till redlighet i handel ochandel.

En än mera vittgående bestämmelse i liknande syfte upptogs i 1927 års lag om försäkringsavtal. Enligt dess 34 § kan, i fall då ett från lagen avvikande försäkringsvillkor finnes leda till uppenbar obillighet, villkoret jämkas eller lämnas utan avseende, där sådant kan anses överensstämma med god försäkringspraxis. I motiven till detta stadgande framhölls omöjligheten att genom detaljerade lagbud av tvingande art träffa varje fall där missbruk av avtalsfriheten kunde tänkas förekomma, och avvisades farhågorna för att domstolarna skulle i oträngt mål göra bruk av den rätt man tillade dem, eller för att stadgandet skulle uppmuntra till anställande av obefogade rättegångar.

De nu omnämnda lagstiftningsåtgärderna häntyda på en utbredd uppfattning om nödvändigheten att i vissa ytterlighetsfall jämka på principen om utfästelsers bindande verkan. De betänkligheter, som från vissa håll framförts mot stadganden sådana som de i 33 § avtalslagen och 34 § försäkringsavtalslagen givna, hava ej vunnit större anslutning. Ej heller har den erfarenhet som står till buds rörande hittillsvarande tillämpning av dessa stadganden bekräftat yppade farhågor för godtycklighet och för osäkerhet i rättslivet. Snarare torde kunna påstås att uppfattningen om domstolarnas befogenhet att åsidosätta otillbörliga avtalsvillkor i viss mån går längre än den skrivna lagen. Sannolikt skulle i våra dagar en domstol, utan att råka i strid med allmän uppfattning, anse sig berättigad att, även utanför den skrivna lagens område, underkänna eller jämka ett villkor, när dess åberopande skulle stå i skarp strid med gott affärsskick eller eljest vara uppenbart otillbörligt.¹

Under sådana förhållanden synes man svårigen kunna undgå att, vid den successiva omarbetning av handelsbalken vari den nu föreslagna lagstiftningen utgör ett led, låta i den lag varom nu är fråga inflyta ett stadgande motsvarande det i försäkringsavtalslagens 34 § upptagna. Att i skuldebrevslagen förbigå denna fråga kan desto mindre tillstyrkas, som just på skuldebrevsområdet ej alltför sällan inträffar att den ene kontrahenten befinner sig i en övermäktig ställning, som möjliggör ensidigt dikterande av avtalsvillkor. Sådant kan inträffa vare sig långgivaren är en enskild person — till äventyrs någon som driver yrkesmässig utlåning — eller en bank eller annan penninginrättning. Särskilt gentemot bankerna, vilka i sin utlåningsrörelse pläga följa vissa av dem under inbördes samråd uppgjorda skuldebrevsformulär, saknar allmänheten och i all synnerhet den enskilde lånesökanden varje möjlighet att genomdriva uteslutande av klausuler som i tillämpningen skulle kunna leda till missbruk. I själva verket saknas ej hos oss exempel på sådana vittgående klausuler. Hit hör det i formulären för bankers och andra inrättingars låneförbindelser vanliga förbehållet att lämnad pant skall utgöra säkerhet icke blott för alla de förbindelser gäldenären ingått eller kan komma att ingå i förhållande till långgivaren, utan ock för fordringar som denne kan komma att förvärva genom uppgörelse med någon annan av hans fordrings-

¹ Jfr lagrådets utlåtande över förslaget till lag om försäkringsavtal, N. J. A. II 1927 s. 413.

ägare. Om än ett hänsynslöst tillämpande av detta slags förbehåll endast undantagsvis kunnat påvisas så vitt rörer bankerna och med dem jämförliga företag, torde man vid utarbetande av en ny lag om skuldebrev svårigen kunna bortse från möjligheten av dylika missbruk från borgenärs sida. Att till exempel en klausul om »generalhypotek» skulle kunna så tillämpas, att borgenären ur panten uttoge en fordran som han efter pantsättningen fått å sig överlåten och som i överlåtarens hand skulle varit helt värdelös, måste anses i högsta grad stötande.

Vad nu framhållits innebär emellertid icke att ett stadgande i ämnet borde begränsas till fall där det är från borgenärens sida som tillämpning av ett otillbörligt villkor påyrkas, eller det berott av hans övermäktiga ställning att villkoret influerats i skuldebrevet. Fall kunna utan tvivel tänkas, där det varit gäldenären som genomdrivit upptagande av ett villkor som kan finnas otillbörligt, eller där det överhuvud ej berott av den ene eller andre kontrahentens övermakt utan av förbiseende, tanklöshet eller liknande orsak, att villkoret influerats, liksom det lätt nog kan tänkas att vad som får anses otillbörligt är, icke villkoret i och för sig, utan dess återopande i ett särskilt, föreliggande fall.

9 §.

Överlåtarens ansvarighet för fordringen.

När ett skuldebrev överlåtes, blir det avtal som ligger till grund för överlåtelserna av avgörande betydelse för bestämmandet av parternas inbördes rättigheter och skyldigheter. Allteftersom fråga är om köp, gåva eller annat avtal, bliva sålunda de för dessa olika avtalstyper gällande rättsgrundsatserna att tillämpa å överlåtelserna. Något behov av särskilda regler angående överlåtelse av skuldebrev föreligger därför i denna del i allmänhet icke. I vissa avseenden uppstå emellertid även på förevarande område specialfrågor som påkalla en självständig lösning.

Såsom en i Sverige sedan gammalt erkänd regel gäller att den som överlåter ett skuldebrev i allmänhet svarar för fordringens giltighet men ej för gäldenärens vederhäftighet.¹ Åt denna regel har förslaget givit uttryck i förevarande paragraf.

Visar det sig att fordringen var ogiltig, blir överlåtaren ersättningskyldig, även om han vid överlåtelserna var i god tro. Från denna garantiplikt hava emellertid i förslaget uppställts två nära till hands liggande undantag. Sålunda äger den vilken såsom gåva mottagit ett skuldebrev icke i gåvoförklaringen inlägga ett åtagande från givarens sida att hålla honom skadeslös för den händelse fordringen skulle vara ogiltig.² Och visste förvärvaren att fordringen var ogiltig, eller hade han skäligen anledning till misstanke därom, äger han icke göra gällande garantiansvar för överlåtaren ens om denne uppburit vederlag för överlåtelserna.³

¹ Jfr lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) 3 kap. 12 § och äldre lagberedningens förslag till handelsbalk (1850) 3 kap. 15 §.

² Jfr lagberedningens förslag till jordabalk (1909) 5 kap. 4 § samt not 1 här ovan.

³ Jfr köplagen 59 §.

Den i förslaget uppställda regeln sättes naturligtvis ur kraft, när förbehåll träffas, varigenom överlåtaren fritager sig från ansvarighet. Sådant förbehåll behöver här lika litet som eljest vara uttryckligt; det kan även framgå av omständigheterna, såsom när en fordran vid överlåtelsen angives vara tvistig. Att emellertid förbehållet måste enligt allmänna avtalsregler äga giltighet är självklart. Överlåter någon en fordran såsom tvistig, oaktat han vet att någon fordringsrätt ej förefinnes, torde alltså ersättningsskyldighet böra ådömas honom, oaktat han sökt dölja rätta förhållandet genom att framställa fordringen såsom osäker.

Med det fall att någon fordringsrätt ej förelåg måste uppenbarligen likställas det att fordringen visserligen existerade men ej tillkom överlåtaren utan annan person. Fall av sistnämnda typ bliva, så vitt fråga är om köp eller byte, att bedöma enligt 59 § köplagen.

Regeln att överlåtaren ej utan särskilt åtagande svarar för gäldenärens vederhäftighet har i förslaget uppställts såsom undantagslös. I de av lagkommittén och äldre lagberedningen utarbetade förslagen till handelsbalk hade däremot gjorts undantag för det fall att överlåtaren ägt kännedom om gäldenärens obestånd.¹ Fall av denna typ synas emellertid icke lämpligen böra göras till föremål för särskild behandling i detta sammanhang. Visste överlåtaren att gäldenären var insolvent och att förvärvaren därom saknade kännedom, lär nämligen överlåtaren redan enligt de i 33 § avtalslagen uttalade grundsatser kunna bli ersättningsskyldig.

Den ifrågavarande regeln avser alla slag av skuldebrev. Enligt 10 § i det norska förslaget skola däremot särskilda regler gälla för s. k. växelobligationer, ett slag av skuldebrev vilka såväl till sin form som till sina rättsverkningar i åtskilliga avseenden likna växlarna. Därest en växelobligation överlåtes genom indossament, anses däri ligga ett åtagande av ansvarighet för gäldenärens vederhäftighet.

10 §.

En mångfald av förslagens paragrafer innehåller särskilda regler för det fall att ett skuldebrev överlåtes. Samma regler böra tillämpas vid pantsättning av skuldebrev. Härom har en bestämmelse upptagits i förevarande paragraf.

*Pantsätt-
ning.*

Paragrafen har sin motsvarighet i det finska lagförslaget. Den överensstämmer i sak även med de danska och norska förslagen vilka emellertid icke upptagit grundsatsen om likställande av pantsättning och överlåtelse i en särskild paragraf utan i regel låtit den särskilt komma till uttryck i förslagens olika paragrafer.

¹ Jfr emellertid reservationer i äldre lagberedningens protokoll den 14 oktober 1850.

2 KAP.

Om löpande skuldebrev.

Såsom »löpande» betecknas enligt gängse språkbruk i vårt land en handling, som för varje behörig innehavare medför en självständig — av föregående innehavares förhållande till gäldenären oberoende — rätt att göra handlingen gällande. I sådan bemärkelse har uttrycket ock upptagits i svensk lagstiftning (35 § avtalslagen).

Denna grupp av handlingar omfattar icke blott de egentliga innehavarepapperen: handlingar vilka såsom ställda till innehavaren redan i och för sig innebära legitimation för denne. Till gruppen hänföras även de handlingar som i rättslig mening kunna benämnas orderpapper: handlingar som upptaga namnet på den ursprungligen berättigade, och av annan innehavare kunna göras gällande allenast där han kan visa överlåtelse från den förre, men i så fall för den nye innehavaren medföra den självständiga rätt som nyss nämnts. Såsom orderpapper i nu angiven mening äro i allmänhet att anse växlar, checkar, konossement samt upplags- och upplagspantbevis, och detta vare sig de innehålla eller icke innehålla uttrycket »order».

Skuldebrev som ställts till viss man eller order äro däremot för närvarande att anse, icke såsom orderpapper, utan såsom innehavarepapper. Enligt gällande rätt kan sådant skuldebrev, likasom de till innehavaren ställda, göras gällande utan återopande av överlåtelse från den i skuldebrevet angivne borge-nären.

I sistnämnda hänseende åsyftar förslaget ändring i nuvarande rättsläge. Enligt förslaget skola de till viss man eller order ställda skuldebreven bliva vad namnet anger: orderpapper i egentlig mening. Med hänsyn till den här förut angivna innebörden av uttrycket »löpande handling» böra emellertid även skuldebrev av detta nya slag betraktas såsom löpande; och då de rättsregler som böra för dem gälla till stor del sammanfalla med dem som föreslås för de till innehavaren ställda skuldebreven, hava de båda typerna ansetts böra sammanföras i förslagets andra kapitel.

11 §.

*Olika slag
av löpande
skuldebrev.*

I första stycket av denna paragraf upptagas såsom särskilda typer av löpande skuldebrev de till innehavaren ställda och de som angiva sig gälla för viss man eller order.

De i innehavarens hand gällande skuldebreven äro för närvarande i vårt land de utan jämförelse vanligaste av alla förskrivningar; och det kan naturligtvis icke bliva tal om att, såsom i flere andra länder skett, genom den allmänna lagstiftningen eller skattebestämmelser begränsa eller motarbeta utfärdandet av sådana papper. De farhågor för intrång i sedelprivilegiet som annorstädes legat till grund för dylika restriktioner hava hos oss ej något stöd i erfarenheten.

Däremot synas bärande skäl föreligga för en lagändring, varigenom vid sidan av innehavareskuldebrevven ställas verkliga orderskuldebrev: förbindelser som, på sätt i det föregående angivits, icke kunna utan vidare göras gällande av annan innehavare än den i handlingen namngivne förste borgenären, utan, för att kunna åberopas av senare innehavare, måste visas vara överlåtna från den förste.

Införandet av denna för närvarande hos oss okända skuldebrevstyp¹ synes påkallat av rättslivets behov.

Innehavarepapper och orderpapper äga var sina fördelar och nackdelar. För gäldenären innebär en förskrivnings ställande till innehavaren så till vida en fördel, som han därigenom fritages från att vid likvid till annan än den ursprunglige borgenären inlåta sig på undersökning av den nye innehavarens åtkomst; och ur omsättningssynpunkt medför innehavareskuldebrevet den fördel som ligger i att förvärvaren av ett sådant skuldebrev ej behöver granska överlåtarens åtkomst samt utan svårighet kan legitimera sig gentemot gäldenären, förhållanden som naturligtvis befordra innehavarepapperets begärlighet i marknaden.

Dessa fördelar träda i förgrunden för den som vid ett pappers förvärvande mindre tänker på egentlig kapitalplacering än på eventualiteten av papperets framtida avyttrande. För den som närmast åsyftar en fast placering spela däremot dylika fördelar en mindre roll. I stället framträder vid sådan placering ett företräde som orderpapperet framför innehavarepapperet äger därutinnan att det mindre än detta senare löper fara att till rätte innehavarens förfång missbrukas av den som på ett eller annat sätt — brottsligt eller legitimt — kommit i tillfälle att förfoga över detsamma. Sådant förfogande förutsätter nämligen härvidlag förfalskning av förste borgenärens eller senare innehavares namn, en åtgärd som icke allenast är belagd med allvarlig ansvarspåföljd, utan ock mången gång möter svårigheter i fråga om själva utförandet.

Särskilt för inrättningar som äro hänvisade att låta sina värdepapper omhändervas av funktionärer i olika ställningar, likasom för enskilda personer som låta sina affärer och värdehandlingar handhas av anlitate förtroendemän, bör det vara till gagn att fordringshandlingar kunna så inrättas, att missbruk av dem ej kan komma till stånd utan förfalskning; men även för den stora allmänheten torde, med hänsyn till det föga betryggande sätt varpå handlingar ofta nog förvaras, en avsevärd fördel få anses ligga i möjligheten att giva skuldebrev karaktär av verkliga orderpapper. Ej minst i fråga om in-tecknade skuldebrev, vilka ofta lyda på stora belopp och vanligen äro avsedda för en mycket lång omloppstid, framträder ur senast antydda synpunkt risken av att en fordringshandling har karaktär av innehavarepapper. Att man sällan hört talas om fall, där någon med rätte innehavaren samboende eller ho-

¹ Tidigare synes den i 4 kap. 4 § utsökningsbalken givna bestämmelsen, med vilken gällande stadgande i 10 § 1 mom. förordningen om nya utsökningslagens införande överensstämmer, hava ansetts innebära, att ett till order ställt skuldebrev måste, för att gälla i ny innehavares hand, visas vara överlätet. Se *Nehrman*, Inledning til then svenska processum civilem (1751) s. 419 och *Tengwall*, Tvistemålslagfarenheten (1802) s. 160.

nom närstående efterlevande obehörigen tillägnat sig en dylik fordringshandling, är ett gott vitsord om vårt folks redbarhet, men vederlägger ej påståendet om önskvärdheten av att allmänheten erhåller den utväg till sitt betryggande som förslaget avser.

Det i andra stycket av förevarande paragraf upptagna stadgandet, om den löpande egenskapen hos ett skuldebrev som ej utmärker till vem den utfästa betalningen skall erläggas, torde överensstämma med sakens natur. Är en avfattning sådan som den ifrågavarande avsiktligt tillkommen, synes däri svårigen kunna inläggas annat än att man velat göra handlingen till ett innehavarepapper. Skulle åter den något oegentliga avfattningen hava tillkommit av förbiseende, torde, med hänsyn till de icke-löpande skuldebrevens relativa sällsynthet, det naturligaste vara att handlingen betraktas såsom löpande, och då såsom ett innehavarepapper.¹

Att, såsom i paragrafens tredje stycke förutsättes, ett skuldebrev som skall in-tecknas blir avfattat såsom en icke-löpande förbindelse är numera mycket sällsynt. I de undantagsfall där sådant förekommit har emellertid hävdats att in-teckningshandlingen, icke blott såsom bevis om personlig fordran utan ock i vad rör in-teckningsrätten, skall betraktas såsom icke-löpande, och innehavaren alltså nödgas legitimera sig genom bevis om överlåtelse samt vara underkastad alla invändningar som kunnat grundas på förhållandet till tidigare innehavare. Ett dylikt sakläge kan lätt medföra rättsförluster. För den stora allmänheten är skillnaden mellan löpande och icke-löpande in-teckningar tämligen främmande. Endast undantagsvis torde den som mottager en handling av det senare slaget fästa sig vid att den ej innehåller order- eller innehavareklausul. Med hänsyn härtill synes för framtiden lagen rimligen kunna kräva att den, som vill förläna ett för in-teckning avsett skuldebrev karaktären av icke-löpande handling, tydligt utsätter detta i skuldebrevet, vid på-följd att, om så ej sker, handlingen gäller såsom löpande. Det kan diskuteras, huruvida handlingen i så fall skall gälla såsom innehavarepapper eller såsom orderpapper. Beredningen har ansett sig böra, i vad rörer hädanefter utfärdade in-teckningsförbindelser, förorda det senare alternativet. Till stöd därför kan anföras, såväl att enligt detta alternativ handlingens rättsliga natur icke mer än nödigt är kommer att avvika från vad dess lydelse ger vid handen, som ock att, efter vad här förut framhållits, reglerna om orderpapper just i fråga om in-teckningshandlingar erbjuda vissa företräden framför de om innehavarepapper gällande bestämmelserna.

Från den svenska texten till förevarande paragraf avvika de danska och norska texterna så till vida, att de bland löpande skuldebrev («omsetningsgjeldsbrev») omnämna det som lyder på namn och annorledes än genom orderklausul otvetydigt angiver att handlingen skall vara löpande. I Sverige torde man näppeligen hava att räkna med sålunda avfattade skuldebrev. Skulle det emellertid inträffa, att en skuldebrevsgäldenär annorledes än genom uttrycket »or-

¹ Utmärker handlingen, om än blott indirekt, vem som är borgenär, blir den däremot ej att behandla såsom innehavarepapper. Såsom exempel kunna anföras sparbanksböcker som, utan att angiva borgenärens namn, hänvisa till det konto i sparbankens räkenskaper där namnet är antecknat.

der» tydligt givit till känna sin avsikt att låta ett namnskuldebrev gälla såsom löpande, lärer utan särskilt lagbud vara klart att handlingen blir att behandla såsom löpande.

Den finska texten saknar motsvarighet till den svenska textens tredje stycke. Avvikelsen sammanhänger med olikheter mellan de två ländernas lagstiftning om inteckning.

12 §.

En granskning av de i förslaget behandlade skuldebrevstyperna ger vid handen, att ingen av dem, jämförd med de övriga, erbjuder enbart fördelar eller nackdelar för vare sig gäldenären eller borgenären. Sålunda är gäldenären vid de löpande skuldebreven så till vida bättre ställd än vid de icke-löpande, som han, under förutsättning av god tro, äger att mot rätte borgenären åberopa betalning som erlagts till innehavaren, även om det skulle befinnas att denne saknat rätt att uppbära beloppet; å andra sidan är gäldenären, i fråga om rätten att mot ny innehavare göra gällande invändningar grundade på förhållandet till en föregående innehavare, sämre ställd vid de löpande skuldebreven än vid de icke-löpande. Vad särskilt angår innehavareskuldebreven, erbjuda de, i motsats till såväl orderskuldebreven som de icke-löpande skuldebreven, gäldenären den särskilda fördelen att han i princip är fritagen från skyldigheten att granska innehavarens åtkomst. De fördelar, som den ena eller andra skuldebrevstypen bereder gäldenären, motsvaras av vissa olägenheter för borgenären. Exempelvis innebär, såsom redan förut framhållits, den lättnad i legitimationsprövningen som gäldenären åtnjuter vid innehavareskuldebrev en viss fara för borgenären, för den händelse att skuldebrevet skulle komma på orätta händer.

*Innehavare-
skuldebrevs
»sättande ur
kurs».*

Då sålunda envar av parterna alltid ur någon synpunkt kan hava intresse av att skuldebrevet medför just de rättsverkningar som äro säregna för den skuldebrevstyp det tillhör, bör, sedan skuldebrevet en gång utgivits, varken borgenären eller gäldenären kunna ensidigt förvandla det från en skuldebrevstyp till en annan. Denna sats innebär allenast en tillämpning av den allmänna principen att ett avtalsvillkor ej kan ensidigt ändras av den ena parten och torde därför ej behöva i lagen särskilt uttalas.

För visst fall kan det emellertid synas tvivelaktigt, huruvida ej en av borgenären ensidigt företagen åtgärd bör kunna förändra skuldebrevets natur.

Understundom förekommer det att ägaren av ett innehavareskuldebrev, i syfte att skydda sig mot dispositioner från obehöriga personer, förser handlingen med en påteckning varigenom han, i en eller annan form, ger till känna att fordringen ej får göras gällande av annan än honom själv eller hans rättsinnehavare (»tillhör N.N.», »sättes ur kurs till N.N.», eller dylikt). Den meningen saknar icke förespråkare, att skuldebrevet genom en sådan påteckning skulle förvandlas från ett innehavareskuldebrev till ett icke-löpande skuldebrev. I allmänhet antar man emellertid — enligt beredningens mening med rätta — att även i ett dylikt fall skuldebrevet bibehåller sin ursprungliga natur.¹ Det

¹ Se Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 309 ff.

säregna består här allenast däri, att en dylik påteckning, när skuldebrevet företes av annan än den å vars namn påskriften lyder, efter omständigheterna kan giva gäldenären anledning till misstanke att skuldebrevet kommit på orätta händer. Finnes anledning till sådan misstanke, måste gäldenären redan på grund av de i 19 § för innehavareskuldebrev uppställda reglerna närmare undersöka förhållandet innan han betalar. Men bortsett från sådana särskilda fall kan någon skyldighet för gäldenären att undersöka innehavarens åtkomst icke härledas från påskriften. Än mindre kan man antaga, att gäldenären genom en sådan påskrift skulle kunna utsättas för risken att — såsom vid icke-löpande skuldebrev blir fallet — få betala ånyo, därest han i god tro erlagt betalning till någon som till stöd för sin behörighet att uppbära beloppet åberopat falsk överlåtelse från den å vars namn påskriften lyder.

Därest ett innehavareskuldebrev utan gäldenärens medverkan förses med anteckning om att det skall gälla såsom ställt till viss man eller order, torde, trots påskriften, handlingen alltjämt böra betraktas såsom ett innehavarepapper. Denna grundsats har — för det likartade fallet att en innehavarecheck förses med indossament — kommit till uttryck i 1932 års checklag 20 §.¹

Åt de synpunkter som sålunda anförts har beredningen givit uttryck i förevarande paragraf. Denna avser enligt sin lydelse endast innehavareskuldebrev. Vid orderskuldebrev torde det behandlade spörsmålet komma att sakna större praktisk betydelse, då de för detta slag av skuldebrev säregna legitimationsreglerna i vidsträckt omfattning skydda borgenären mot dispositioner från obehörig persons sida. I den mån det emellertid skulle förekomma att borgenären försåge ett orderskuldebrev med påskrift enligt vilken det skulle gälla såsom ställt till viss man, bleve uppenbarligen den i denna paragraf i fråga om innehavareskuldebrev uttalade grundsatsen analogiskt tillämplig.

De anförda reglerna gälla allenast för det fall att påskriften verkställts utan gäldenärens medverkan eller samtycke. Äro parterna ense om att skuldebrevet för framtiden skall hava karaktär av enkelt skuldebrev eller orderskuldebrev, böra de naturligtvis kunna genom påskrift å handlingen åstadkomma en sådan ändring i rättsförhållandet.

I och för sig vore det tänkbart att en av borgenären ensidigt verkställd påskrift, utan att vara för gäldenären förbindande, dock så till vida tillerkändes rättslig betydelse, att till densamma anknötes en skyldighet för förvärfvaren av skuldebrevet att undersöka fångesmannens förfoganderätt i samma utsträckning som om fråga varit om förvärv av ett enkelt skuldebrev eller ett orderskuldebrev.² Med hänsyn till de olägenheter bruket av dylika påskrifter ur olika synpunkter kan medföra, har emellertid beredningen stannat vid att även i förhållande till tredje man låta skuldebrevet bibehålla sin egenskap av innehavarepapper.

I motsats till det svenska förslaget — vilket i denna del överensstämmer med det danska och det finska — innehåller det norska endast bestämmelse om

¹ Jfr motiven i N. J. A. II 1932 s. 617 samt Genève-konferensens handlingar 1931 s. 97. En annan ståndpunkt intog 1898 års checklag 5 §.

² Jfr Hasselrot, Några spörsmål ang. försträckning etc. (1925) s. 28—29.

påskrift »at en bestemt mann er fordringshaver». Även om en dylik påskrift tecknats av gäldenären eller verkställtts med stöd i skuldebrevets text, skall skuldebrevet bibehålla sin egenskap av löpande papper. Påskriftens verkan blir med andra ord allenast den, att skuldebrevet förvandlas från innehavarepapper till orderpapper. Samma begränsade rättsverkan inträder enligt det danska förslaget, därest en obligation eller ett annat masspapper, med stöd av de för den danska rätten säregna noteringsreglerna (jfr s. 38), av gäldenären förses med påteckning om att det är »noterat på namn».

13 §.

Beträffande fordringar i allmänhet gäller såsom huvudregel, att gäldenären, då betalning ifrågakommer, har att på sin egen risk pröva, huruvida den med vilken han har att skaffa är rätte borgenären eller behörig att på dennes vägnar uppbära betalningen. Ett än så ursäktligt misstag går ut över gäldenären. Hans skuld är ej utplånad genom den verkställda betalningen.

Legitimationen vid löpande skuldebrev.

En liknande prövning åligger den som från annan övertager en fordran. Be finnes det att fordringen i själva verket ej tillkommer överlåtaren, eller att överlåtelsen eljest lider av något fel, komma följderna härav att drabba förvärvaren.

I fråga om fordringar som grundas på skriftliga handlingar kunna emellertid dessa grundsatser tydligen icke förbehållslöst upprätthållas i ett nutida samhälle, där dylika fordringar i stor utsträckning måste bliva föremål för överlåtelse eller bilda underlag för kredit, och särskilda bestämmelser om löpande skuldebrev därför visa sig påkallade.

I en lagstiftning om dylika skuldebrev böra såsom huvudpunkter ingå, att gäldenären icke skall tvingas att, till förfång för den betalningskrävande skuldebrevshavaren, med ängslig omsorg inlåta sig på undersökning av allt som kan inverka på frågan om dennes rätt, samt att den som, vid förvärv av skuldebrev varom här är fråga, med den aktsamhet som skäligen kan ifrågakomma prövat överlåtarens rättsläge, är fri från risk för vindikation från annan person, som till äventyrs finnes hava varit den rätte borgenären.

Dessa regler innebära åter, från en annan sida sett, att den som förmår att på ett i lag närmare angivet sätt göra sin rätt till skuldebrevet sannolik presumeras vara den som äger göra fordringen gällande, med andra ord är legitimerad att indriva fordringen eller annorledes förfoga över den.

De huvudsakliga reglerna om dylik legitimation äro upptagna i förevarande paragraf.

Vad paragrafen innehåller om innehavareskuldebrev — att innehavaren skall förmodas vara den som äger göra fordringen gällande — överensstämmer med det i 10 § 1 mom. förordningen om nya utsökningslagens införande givna stadgandet att betalning skall njutas av den som har förskrivningen i händer.

Innehavareskuldebrev.

Bestämmelsen äger tillämpning ej blott då innehavaren utger sig för att själv vara borgenär utan även då han uppträder å borgenärens vägnar. Sålunda kan innehavaren av ett dylikt skuldebrev i denna sin egenskap föra ta-

lan om utfående av fordringsbeloppet, även om det upplyses att han mottagit handlingen allenast till inkassering.¹ Likaså blir den som i uppgiven egenkap av kommissionär försäljer obligationer eller andra innehavarepapper att anse såsom legitimerad genom innehavet av handlingen utan att särskild bevisning angående kommissionsuppdraget erfordras.² Jämväl i sådana fall där innehavaren uppträtt allenast såsom borgenärens fullmäktige eller bud bör innehavet av skuldebrevet tillmätas legitimerande verkan. Härför talar särskilt, att den lättnad i legitimationsprövningen som gäldenären förbehållit sig genom att utställa skuldebrevet till innehavaren icke bör göras illusorisk i de talrika fall då innehavareskuldebrev företes till inlösen genom bud. Och även då fråga ej är om inlösen utan om försäljning eller pantsättning genom fullmäktig torde det bäst överensstämna med omsättningens behov att, på sätt även rådande affärsbruk innebär, låta innehavet av skuldebrevet grunda presumption om förfoganderätt. Härmed står även svensk rättspraxis i överensstämmelse.³

En särskild fråga, av processrättslig natur, är huruvida — i fall där anledning föreligger att innehavaren i själva verket företräder någon mot vilken gäldenären kan göra gällande kvittningsanspråk eller annan invändning — han är pliktig att härom lämna besked. Med hänsyn till numera i rättspraxis rådande uppfattning lär man kunna utgå från att sådan skyldighet åligger honom och att dess åsidosättande kan medföra godtagande av motpartens påstående.⁴

Order-
skuldebrev.

Även när det gäller order skuldebrev ingår besittningen av handlingen såsom ett nödvändigt led i legitimationen. Därjämte fordras emellertid enligt förslaget att innehavaren styrker sin åtkomst genom handlingens innehåll eller genom skriftlig överlåtelse. Skulle, såsom i värdepappershandeln kan förekomma, en verklig överlåtelse klädas i fullmaktens form, bör, utan hinder däraf, förslagets krav på skriftlig överlåtelse anses uppfyllt.

Avgörande för legitimationen är att överlåtelsen efter sin lydelse överför rätten på innehavaren. Även en falsk eller eljest ogiltig överlåtelse kan alltså grunda legitimation. I denna del gälla enligt förslaget samma regler som enligt växel- och checklagarna.

Ifrågasätts kan, huruvida de angivna reglerna böra äga tillämpning å varje skriftlig överlåtelse eller endast å sådan överlåtelse som tecknats å skuldebrevet. Sistnämnda regel gäller exempelvis i Tyskland, varemot i Danmark och Norge indossament och fristående överlåtelse äro likställda.

¹ N. J. A. 1915 s. 588. Angående denna fråga, se i övrigt Wetter, Om trolöshet mot huvudman (1907) s. 193 ff. samt uppsatser i Sv. J. T. 1916 s. 28 ff. av Lagerström och 1929 s. 97 ff. av Hemming-Sjöberg.

² Se Benckert, Om exstinktiva förvärv II (1925) s. 259 ff.

³ N. J. A. 1902 s. 209, 1911 s. 143 (plenimål), 1928 A 28. Jfr N. J. A. 1915 s. 120. I svensk litteratur har däremot av Benckert a. st. hävdats, att godtroshörvärv av löpande skuldebrev borde begränsas till sådana fall där föryttraren uppträtt såsom kommissionär.

⁴ N. J. A. 1927 A 122, 1928 s. 41. Jfr även N. J. A. 1901 s. 202, 1904 A 231. Angående denna fråga, se i övrigt Trygger, Kommentarer till utsökningslagen (1904) s. 545; Wetter a. st.; Hemming-Sjöberg a. a. s. 106 ff. Jfr emellertid beträffande en likartad fråga Hammar skjöld i T. f. R. 1893 s. 301 ff.

Indossamentet är otvivelaktigt den överlåtelseform som i allmänhet bäst lämpar sig för orderskuldebrev likasom för andra orderpapper. Att ett värdepapper som är avsett för en allmännare cirkulation kräver komplettering genom fristående handlingar är nämligen redan i och för sig en olägenhet; och förkommer överlåtelsehandlingen kunna därigenom uppstå allvarliga legitimationssvårigheter. Det är därför helt naturligt att indossamentet upptagits såsom den normala överlåtelseformen för växlar och andra orderpapper, och att det även utan särskild lagbestämmelse i stor utsträckning kommit i bruk vid namnaktier och förlagsbevis.

Å andra sidan kan i vissa fall en fristående överlåtelse vara att föredraga framför ett indossament. Särskilt gäller detta vid pantsättning av värdepapper med lång omloppstid, såsom aktier och orderinteckningar. Bliu panten behörigen inlöst, är det sålunda en påtaglig fördel att handlingen ej utmärker att den en gång varit pantsatt. Pantsättning utan indossament förekommer i Danmark och Norge vid belåning av namnskuldebrev och aktier och i Sverige vid aktiebelåning. Därvid plägar långgivaren tillika erhålla en försäljningsfullmakt som, för den händelse försäljning av panten blir erforderlig, sätter honom i stånd att indossera värdepapperet från pantsättaren till köparen. Även vid aktieaffärer som direkt gå ut på försäljning förekommer det att aktiebrev ej omedelbart indosseras. Detta gäller framför allt vid försäljning av större aktieposter.

De erfarenheter som sålunda kunna hämtas från närbesläktade rättsområden hava föranlett beredningen att i legitimationshänseende likställa fristående överlåtelser och indossament. Att denna regel bör komma icke blott förvärvaren av ett orderskuldebrev utan även gäldenären till godo torde ligga i öppen dag. Med hänsyn till det tvångsläge, vari gäldenären befinner sig när betalning vid förfallotiden avfordras honom, tala alldeles särskilda skäl för att hans goda tro bör skyddas, oberoende av huruvida den till vilken betalning erlades såsom legitimation åberopat ett indossament eller en fristående överlåtelsehandling.

Bland de överlåtelseformer som grunda legitimation upptar förslaget, förutom fullständiga överlåtelser, även indossament ställda till innehavaren eller tecknade in blanco. Vad särskilt det sistnämnda beträffar, talar för dess godkännande, att denna överlåtelseform i betydande utsträckning kommer till användning såväl vid växlar och andra redan nu av lagen erkända orderpapper som vid namnaktier och förlagsbevis. Ett underkännande av blanco-indossamentet vid orderskuldebrev skulle därför lätt kunna leda till rättsförluster och i varje fall vara ägnat att giva upphov till rättstvister.

Indossamentet — likasom för övrigt även en fristående överlåtelse — legitimerar i regel den nye innehavaren att förfoga över skuldebrevet såsom ägare. Men intet hindrar att man genom inskränkande klausuler giver överlåtelsern allenast en begränsad legitimationsverkan. Även utan stöd av uttrycklig lagbestämmelse bör sålunda den som lämnar annan ett orderskuldebrev till inkassering eller såsom pant kunna, genom att i indossamentet giva uttryck åt inkassering- eller förpantningssyftet, förhindra att indossatarier förfogar över

handlingen i strid med det träffade avtalet. Härav åter följer, att den som av annan förvärfvar ett med pantindossament försett orderskuldebrev visserligen äger utgå från att själva förpantningen materiellt är i ordning, men å andra sidan måste särskilt förvissa sig om att förutsättningarna för panthavarens realisationsrätt äro tillstädes.

Enligt 1932 års växellag 16 § skola, vid bedömande av huruvida indossamentskedjan är sammanhängande, utstrukna indossament betraktas såsom obefintliga. Denna regel, som saknade motsvarighet i 1880 års växellag, har icke upptagits i förslaget. Den har sin huvudsakliga grund i det redan av sistnämnda lag godkända bruket att vid inlösen av växel i regress den inlösande växelgäldenären bereder sig legitimation genom utstrykande av sin egen och efterföljande överlåtelse och därigenom befriar sig från varje garantiförpliktelse. Då den som överlåter ett orderskuldebrev i regel icke svarar för skuldebrevets behöriga inlösen, föreligger här ej samma skäl för ett lagfästade av en dylik regel. Huruvida ett utstruket indossament skall medräknas i åtkomstkedjan blir enligt förslaget, likasom enligt 1880 års växellag, att bedöma från fall till fall.

Kravet på legitimation genom skriftlig överlåtelse har i den svenska texten — men ej i de övriga — något modifierats i fråga om in-teckningar som innehas av den in-tecknade egendomens ägare. Har exempelvis en fastighetsägare inlöst en in-teckning utan tanke på framtida belåning, ligger nämligen den faran nära, att han underlåter att förskaffa sig transport, med påföljd att svårigheter uppstå där in-teckningen sedermera skall utsättas ånyo. Beredningen har därför trots sig böra uppställa regeln att en fastighetsägare, som innehar en i fastigheten fastställd in-teckning, skall förmodas äga rätt att förfoga över handlingen, ändå att han ej förmår åberopa skriftlig överlåtelse från sin fångesman. I övrigt skola vid orderin-teckningar samma regler gälla som vid andra orderskuldebrev. Finnes en lucka i fångesmannens åtkomstkedja, går detta följaktligen ut över fastighetsägaren och den som av honom förvärfvar handlingen. Vad nu anförs i fråga om in-teckningar i fast egendom äger motsvarande tillämpning beträffande andra in-teckningar, exempelvis tomträtts- och fartygsin-teckningar.

14 §.

Förvärv i god tro av löpande skuldebrev.

En allmänt erkänd grundsats i svensk rätt är, att den som förlorat ett i innehavarens hand gällande skuldebrev eller genom svek eller annat obehörigt förfarande förmåtts att avhända sig handlingen går förlustig sin rätt, därest skuldebrevet sedermera efter överlåtelse förvärfvas av någon som i god tro får det i sin besittning. Samma regel gäller beträffande växlar och de med dem likställda orderpapperen — checkar, konossement och upplagsbevis — under förutsättning att den godtroende förvärfvaren kan till stöd för sin rätt åberopa indossament. Förslaget ansluter sig i huvudsak till vad sålunda är gällande rätt i fråga om godtrosvärfvärv av nu förekommande löpande handlingar.¹

¹ Enligt det danska förslaget (§ 39) skola vissa särskilda regler gälla i fråga om sådana masspapper som äro föremål för notering.

God tro hos förvärvaren botar först och främst sådana brister som röra fångesmannens åtkomst. Var denne enligt 13 § formellt legitimerad såsom borgenär, blir sålunda förvärvaren skyddad även om fordringsrätten i verkligheten tillkom annan. I fråga om orderskuldebrev bör utan tvivel samma skydd beredas förvärvaren för det fall att fångesmannen visserligen icke själv var legitimerad på angivet sätt men, under företeende av skuldebrevet, falskeligen utgivit sig för att vara identisk med den å vilken handlingen var ställd eller överlåten.

Förvärvarens goda tro bör vidare skyddas där någon, som överlåtit ett löpande skuldebrev å annans vägnar, därvid falskeligen uppträtt såsom dennes fullmäktige eller legala representant. En följd av att fristående överlåtelser likställas med indossament är uppenbarligen att fristående fullmakter måste likställas med legitimationspåskrifter som åteknats själva skuldebrevet.

De omsättningsintressen som i de anförda fallen påkalla skydd för godtroende förvärvare av löpande skuldebrev göra sig gällande även i sådana fall där ett löpande skuldebrev förvärvats från någon som, ehuru rätt borgenär, var på grund av omyndighet eller konkurs lagligen förhindrad att själv förfoga över handlingen. Mot omsättningens intresse stå emellertid här de starka samhällsintressen som påkalla skydd för omyndiga och konkursborge-närer. I allmänhet gäller att god tro ej skyddar den som från en omyndig eller en konkursgäldenär förvärvat egendom, varöver denne saknar rätt att förfoga.¹ Denna grundsats har i svensk rätt genomförts ända därhän, att god tro ej skyddar ens i sådana fall där förvärvet skett innan beslut om omyndigförklaring eller konkurs blivit kungjort.² Frågan blir då närmast huruvida undantag från dessa regler böra uppställas för det särskilda fall att förvärvet avser ett löpande skuldebrev. Vid avvägande av de olika intressen som här stå emot varandra har beredningen, ehuru med tvekan, funnit sig föranlåten att — med avvikelse från de av grannländernas representanter utarbetade lagförslagen — även i fråga om de löpande skuldebreven upprätthålla grundsatsen att god tro ej kan åberopas vid förvärv från omyndig eller konkursgäldenär.³ Andra synpunkter bliva emellertid att tillämpa, där den som förvärvat skuldebrevet från den omyndige eller konkursgäldenären i sin ordning överlåter handlingen till någon som är i god tro. I sådant fall bör — med tillämpning av regeln att god tro botar brister i fångesmannens åtkomst — den nye förvärvaren skyddas, oaktat hans fångesman åtkommit handlingen genom en ogiltig överlåtelse, något som enligt den föreslagna texten ock blir fallet.⁴

Beträffande den »goda tro» som enligt vad nu framhållits utgör förutsättning för att ett förvärv skall, trots brister i åtkomsten, kunna upprätthållas må erinras att i fråga om godtrosbegreppets närmare bestämmande någon kon-

¹ Förmynderskapslagen 5 kap. 9 § samt konkurslagen 22 och 27 §§ jfrda med motiven i N. J. A. II 1921 s. 432. Jfr även avtalslagen 23 § och kommissionslagen 55 § sista punkten.

² Se motiven till förmynderskapslagen i N. J. A. II 1924 s. 238 och motiven till konkurslagen a. st.

³ Växellagen 16 § avser att lämna denna fråga öppen. Se Genève-konferensens handlingar 1930 s. 132, 197 ff.

⁴ Jfr Undén, Væxlerättsliga spørsmål (1915) s. 12.

sekvent genomförd princip ej föreligger i svensk lagstiftning. Enligt 16 § växellagen skyddas förvärvaren av en förkommen växel under förutsättning att han ej vid förvärvet »var i ond tro eller förför med grov vårdslöshet». Samma regel meddelas i fråga om checkar i 21 § checklagen och beträffande konossement i 168 § sjölagen. I fråga om upplagsbevis åter uppställer 24 § lagen om upplagshus och upplagsbevis i detta sammanhang helt allmänt ett krav på »god tro». Härvid har enligt motiven detta uttryck begagnats i den modernare bemärkelse vari det förekommer i köplagen, kommissionslagen och avtalslagen, eller såsom liktydigt med att någon varken ägt eller bort äga vetenskap om visst förhållande.¹

Förslaget ansluter sig i så måtto till avtalslagen, som det vid bestämmande av godtroshetsbegreppet avstår från att särskilja olika grader av vårdslöshet. I stället skall, enligt förslaget, för god tro krävas den aktsamhet som, efter omständigheterna, »skäligen» kan ifrågakomma. Från växellagen, vars bestämmelser i denna del vittna om utländskt inflytande, skiljer sig förslaget härutinnan mer i formen än i sak. Redan därav att till gruppen löpande skuldebrev höra handlingar vilka, likasom växlarna, äro avsedda för allmänare omsättning, följer nämligen att man på den som förvärvar en dylik handling ej kan ställa lika stränga krav som på den som förvärvar ett enkelt skuldebrev. Själva vårdslöshetsbegreppet blir därför i det förra fallet snävare än i det senare. Skulle man vilja giva uttryck åt denna tanke genom att vid de löpande skuldebrev endast tala om »grov» vårdslöshet, låge därför den faran nära, att i tillämpningen kravet på aktsamhet komme att i alltför stor utsträckning eftergivnas. Huru stränga krav man bör ställa på förvärvarens aktsamhet kan enligt beredningens åsikt icke anges genom en konkret formel.

För vissa fall synes emellertid lagen böra innehålla närmare anvisningar beträffande godtroshetsbegreppets innebörd.

Sålunda följer av 13 § att förvärvaren av ett orderskuldebrev icke behöver ingå på närmare prövning av fångesmannens åtkomst, när denne stöder sig på en till synes riktig kedja av överlåtelse. Men har han särskild anledning till misstanke att någon av överlåtelseerna är falsk eller eljest ogiltig, bör han, såsom nu förevarande paragraf innehåller, icke utan närmare undersökning kunna taga överlåtelsen för god. Är skuldebrevet överlåtet på viss man, synes förvärvaren, även om särskild anledning till misstanke ej föreligger, böra undersöka att fångesmannen är identisk med den, till vilken överlåtelse skett. Såframt den lättad legitimationsreglerna avse att bereda omsättningen ej väsentligen skall förringas, kunna emellertid ej heller i fråga om identitetsprövningen uppställas stränga krav. Har förvärvaren förskaffat sig skäligt stöd för sin uppfattning att sådan identitet föreligger, synes han böra skyddas i sitt förvärv, även om det sedermera skulle visa sig att fångesmannen lämnat oriktiga uppgifter angående sin person.²

¹ Motiven till lagen om upplagshus och upplagsbevis i N. J. A. II 1932 s. 92.

² Beträffande de olika uppfattningar som i denna fråga gjort sig gällande inom växelrätten, se Undén a. a. s. 17 ff.; Eberstein, Den svenska växelrätten (1934) s. 131 f.; Heckscher i N. J. A. II 1893 nr 2 s. 32 ff.; Aubert, Den nordiske Vexelret (1882) s. 197.

Utbjudes ett löpande skuldebrev av någon som uppträder såsom fullmäktig eller representant för borgenären, måste förvärvaren fordra att fullmakt eller andra behörighetshandlingar föreläggas honom, alldeles oavsett huruvida han har särskild anledning att betvivla riktigheten av den andres uppgifter eller icke. Endast om han förskaffat sig skäligt stöd för antagandet att behörighet förelåg bör han följaktligen kunna tillgodonjuta det skydd förslaget avser.

En särskild fråga är huru långt förvärvarens prövningsplikt sträcker sig, när han förhandlar med någon som själv uppträder såsom borgenär men till sin legitimation åberopar överlåtelse undertecknad av fullmäktig eller representant för tidigare borgenär. Det gäller här att avgöra, huruvida förvärvaren bör anses pliktig att pröva jämväl behörigheten hos den som tecknat sådan tidigare överlåtelse. Denna praktiskt viktiga fråga, som har sin motsvarighet på växelrättens område, har där givit anledning till talrika kontroverser.¹ I åtskilliga av de yttranden som avgivits i detta lagstiftningsärende har hemställts att denna fråga måtte uttryckligen regleras. Sålunda har styrelsen för Svenska bankföreningen hemställt om införande i förslaget av bestämmelse att en prövning av nämnda art i allmänhet ej ankommer på förvärvaren. Styrelsen har, med utgångspunkt i växelrörelsen, framhållit att indossament icke pläga dagtecknas samt att å växlar ofta förekomma utländska indossament och indossament av juridiska personer, beträffande vilka lätt tillgängliga offentliga uppgifter ej föreligga. Dessa omständigheter gäve enligt styrelsens mening vid handen, att ett konsekvent genomförande av den behörighetsgranskning som i viss utsträckning förekomme skulle medföra så stora praktiska svårigheter, att en dylik granskningsplikt uppenbarligen icke kunde vara avsedd i växellagen. Då det gällde att till nya områden överföra dessa rättsfrågor, framträdde med ökad styrka behovet av klarhet rörande det rättsliga läget.

De synpunkter som sålunda anförts hava i förslaget vunnit beaktande. I andra styckets sista punkt har sålunda helt allmänt fastslagits, att förvärvaren av ett orderskuldebrev ej är pliktig att, med mindre särskild anledning därtill föreligger, pröva äktheten och giltigheten i övrigt av tidigare överlåtelser, d. v. s. av sådana överlåtelser, som fångesmannen åberopar till sin legitimation. Däremot kan man, såsom av det föregående framgår, enligt beredningens mening ej eftergiva kravet på att förvärvaren skall pröva att den, med vilken han förhandlar, är formellt legitimerad såsom borgenär eller ombud för borgenären.

15 §.

Likasom en tidigare borgenärs rätt i omsättningens intresse kan få vika till förmån för den som i god tro förvärvar ett löpande skuldebrev, måste utfärdaren i viss utsträckning finna sig i att en godtroende förvärvare av skuldebrevet blir fordringsberättigad enligt handlingens lydelse, oaktat vid hans förvärv någon betalningsskyldighet ej ålåg utfärdaren. Man måste här skilja

*Olika slag
av invändningar
mot löpande
skuldebrev.*

¹ Jfr t. ex. Undén a. a. s. 15 f.; Köersner, Om aktiebok (1929) s. 61 ff.; Holmboe, Lov om Veksler (1932) s. 51 f.

mellan olika slag av invändningar, av vilka vissa kunna framställas mot nye innehavaren endast under förutsättning att denne är i ond tro och andra kunna göras gällande även mot en godtroende förvärvare.

Såsom av inledningen framgår, saknar den svenska skuldebrevslagstiftningen uttömmande regler på förevarande område. Förordningen om nya utsökningslagens införande och avtalslagen inskränka sig till att föreskriva att vissa särskilt uppräknade invändningar skola vara utan verkan mot den som i god tro förvärvat ett löpande skuldebrev. I övrigt är man hänvisad till att genom analogi- eller motsatsslut avgöra, mot vilka invändningar god tro skyddar den nye innehavaren.

Inom växelrätten har man däremot sökt att lösa hithörande frågor genom mera allmänt hållna regler.

Förordningen om införande av 1880 års växellag sökte — efter förebild av 1851 års växellag och tysk lagstiftning — att i § 5 mom. 7 angiva de invändningar som gäldenären ägde framställa mot växelns innehavare. Endast sådana invändningar skulle få begagnas som vore grundade på växelns beskaffenhet och i själva växelrätten, eller till vilka växelgäldenären kunde vara befogad på grund av sitt omedelbara förhållande till käranden.

Vid utarbetandet av de internationella konventioner som för Sveriges del ledde till utfärdandet av 1932 års växel- och checklagar inriktade man sig, med hänsyn till svårigheten att fullständigt uppräknade de tillåtna invändningarna, i stället på att angiva de invändningar som ej få framställas mot godtroende ny växelinnehavare. Sälunda uttalar växellagens 17 §, med vilken checklagens 22 § överensstämmer, att den mot vilken talan på grund av växel göres gällande ej äger mot innehavaren framställa invändningar som grunda sig på den förres särskilda förhållande till utställaren eller till föregående växelinnehavare, med mindre innehavaren vid växelns förvärvande uppsåtligt handlat till gäldenärens förfång.

De svårigheter inför vilka lagtolkningen ställes, när det gäller att med ledning av dylika allmänt hållna lagbestämmelser draga gränsen mellan de tillåtna och de otillåtna invändningarna, låta det framstå såsom angeläget att i skuldebrevslagen hithörande frågor i möjligaste mån lösas genom konkreta regler. För att tillgodose detta krav har förslaget valt den utvägen att var för sig uppräknade, dels i 15 § de invändningar mot vilka god tro skyddar nye innehavaren, dels i 16 och 17 §§ de invändningar som kunna framställas mot honom även om han är i god tro, varjämte beträffande kvittningsinvändningar en särskild bestämmelse upptagits i 18 §. Även om en dylik uppräknade icke i allo blir fullständig, torde den i allt fall, genom den allmänna överblick över rättsläget som den erbjuder, vara ägnad att lämna tillräckliga anknytningspunkter för analogislut.

Invändningar som förloras mot godtroende förvärvare.

Till det slag av invändningar som behandlas i 15 § — de mot godtroende förvärvare otillåtna — höra till en början de som gälla skuldebrevets ursprungliga ogiltighet på grund av svek, misstag eller annat förhållande som avses i 29—33 §§ avtalslagen. Att dessa invändningar, vilka redan enligt nu gäl-

lande bestämmelser i 10 § av förordningen om nya utsökningslagens införande äro utan verkan mot ny godtroende borgenär, skola upptagas i förevarande paragraf lära ej tarva vidare motivering.

Såsom otillättna mot godtroende förvärvare av skuldebrevet nämnas i förslaget vidare invändningar, som hava avseende å det till grund för skuldebrevet liggande rättsförhållandet. Ur omsättningssynpunkt vore det tydligen föga rimligt, att en godtroende ny borgenär skulle kunna utsättas för en invändning sådan som den att det bakomliggande förhållandet hörde till dem som lagen vägrar sitt erkännande, exempelvis gällde en spelskuld, eller för invändning att skuldebrevet utfärdats i benefikt syfte och i följd därav, på sätt enligt de av beredningen föreslagna lagbestämmelserna om gåva skulle bliva fallet, saknade verkan mot utfärdarens konkursbo.

Ur praktisk synpunkt än mera betänkligt vore om den godtroende förvärvaren av skuldebrevet skulle kunna gå miste om betalning när gäldenären kunde visa att den ursprunglige innehavaren ej presterat avtalad valuta. Skulle någon, i anledning av inledda förhandlingar om ett penninglån, hava utfärdat ett löpande skuldebrev å lånebeloppet men sedermera ej bekommit detta, bör hans oförsiktighet att i förväg utlämna handlingen ej lända till förfång för godtroende ny innehavare av denna. Lika litet bör en köpare, som å köpeskillingen utställt löpande skuldebrev, kunna mot godtroende ny borgenär få göra gällande att varan är behäftad med fel, eller att leveransen fullgjorts för sent eller helt uteblivit.

Vid sidan av de nu berörda invändningarna — vilka avse de fall där en bindande förpliktelse aldrig varit för handen eller den ursprunglige borgenären genom sitt förhållande gått förlustig den till grund för skuldebrevet liggande fordringen — upptagas i förslaget vidare vissa invändningar som gå ut på att ett en gång uppkommet skuldförhållande eljest upphört eller förändrats. I främsta rummet bland dessa står den som gäller redan skedd betalning till överlåtaren eller, vad därmed är att likställa, fordringens upphörande genom en före överlåtelsen åvägabragt kvittning mot genfordran hos överlåtaren. Att — bortsett från det undantag som beröres i 16 § — godtroende förvärvare ej bör kunna mötas med invändning av denna art behöver ej närmare framhållas.

Frågan om gäldenärs rätt att efter skuldebrevets övergång till ny innehavare yrka kvittning för genfordran hos förre borgenären beröres ej uttryckligen i 15 §. Av dess bestämmelser och av andra stycket i 18 § framgår emellertid, att om genfordringen har sitt upphov i det rättsförhållande som ligger till grund för skuldebrevet — exempelvis avser ersättning för fel i köpt vara, för vars gäldande skuldebrevet tillkommit — bestämmelserna i nu förevarande paragraf skola vinna tillämpning. Avser åter kvittningsyrkandet en helt fristående genfordran lära dessa bestämmelser ej lämpligen kunna komma till användning utan, på sätt vid 18 § skall närmare utvecklas, kvittning i allmänhet böra vara utesluten även i fall då nye borgenären vid skuldebrevets förvärvande ägde kunskap om genfordringen.

En före skuldebrevets överlåtande gjord överenskommelse rörande fordringen eller uppsägning av densamma eller en på detta stadium fälld dom rörande

fordringen synes, lika litet som betalning, få stå i vägen för godtroende förvärvares möjlighet att göra fordringen gällande.¹ Uttrycklig bestämmelse härom har ansetts böra inflyta i texten.

I fråga om den närmare innebörden av den »goda tro» som enligt förslaget utgör förutsättning för nye borgenärens rätt att avvisa invändningar innehåller 15 § att borgenären, för att åtnjuta här avsett skydd, varken får hava ägt kännedom om den omständighet varå invändningen grundas eller skälig anledning till misstanke därom. Denna godtrosbestämning torde i sak överensstämma med den som ligger till grund för stadgandet i 10 § 2 mom. av förordningen om nya utskönningslagens införande. I 1932 års växellag har gäldenärens möjlighet att få invändning beaktad blivit snävare begränsad; den erkännes endast i det fall att den nye innehavaren vid handlingens förvärvande »upsåtligen handlat till gäldenärens förfång».² En så vittgående begränsning — vilken innebär att en förvärvare av löpande skuldebrev skulle kunna bortse även från honom bekanta omständigheter, som skulle hindrat överlåtarens att göra fordringen gällande — synes icke vara nödig eller lämplig på nu förevarande område. Vet den som förvärvar ett löpande skuldebrev att hans fångesman gjort sig skyldig till kontraktsbrott mot gäldenären, synes det vara riktigare att låta följderna gå ut över förvärvaren än att förplikta gäldenären till betalning och hänvisa honom att — måhända genom en långvarig rättegång — söka sitt åter hos sin medkontrahent. Och detsamma torde böra gälla där förvärvaren visserligen icke hade visshet om kontraktsbrottet men skälig anledning att misstänka detta, såsom när han visste att gäldenären formligen reklamerat i anledning av fel i vara eller rent av anställt rättegång i anledning av felet, men han ändock övertagit handlingen utan att närmare undersöka förhållandena.

Anmärkas må i detta sammanhang att, sedan viss invändning en gång förfallit därigenom att skuldebrevet kommit i en godtroende persons hand, senare förvärvare naturligtvis blir tryggad i sitt fång, även om han förvärvat skuldebrevet med kännedom om de omständigheter som på sin tid berättigat gäldenären att bestrida sin betalningsskyldighet.³

Med hänsyn till risken att en invändning skall gå förlorad där skuldebrevet övergår till ny innehavare måste gäldenären tillse att de invändningar vartill han kan vara befogad komma till tredje mans kännedom, innan denne förvärvar handlingen. Säkrast sker detta därigenom att skuldebrevet förses med påteckning om verkställda avbetalningar eller andra åtgärder som inverka på gäldenärens rättsställning.

Blir en sådan påteckning obehörigen avlägsnad, uppkommer frågan, huruvida följderna böra gå ut över gäldenären eller över den som i god tro förvärvat skuldebrevet i dess sålunda förfalskade skick. Avgörande synes böra

¹ Beträffande uppsägning, se N. J. A. 1874 s. 206; N. T. 1870 s. 505.

² Se motiven till 1932 års växellag i N. J. A. II 1932 s. 567; Genève-konferensens handlingar 1930 s. 291 ff.; jfr s. 133.

³ Beträffande frågan, huruvida den i texten uttalade regeln bör modifieras för det fall att en ondtröende innehavare, som överlätit fordringsbeviset till en godtroende, åter kommit i besittning av fordringsbeviset, se N. J. A. 1912 s. 45 (växel för spelskuld).

vara huruvida gäldenären tillsett att påteckningen verkställdes på ett sätt som normalt kunde anses betryggande. Har han gjort detta, torde han böra skyddas. Var åter påskriften anbragt på sådant sätt, att den lätteligen kunde avlägsnas — såsom exempel kan anföras en vanlig blyertsanteckning — synes gäldenären vara närmare att bära följderna av att påskriften obehörigen avlägsnats än den som efter förfalskningen i god tro förvärvat skuldebrevet. Ät denna uppfattning ger paragrafen uttryck i tredje stycket.

16 §.

Regeln att den som utfärdat ett löpande skuldebrev måste tillse att de be-
lopp, som han erlägger å sin skuld antecknas å skuldebrevet, äger enligt gäl-
lande rätt tillämpning såväl å alla slag av amorteringar som å räntebetalning.
Ett löst kvitto eller annan fristående bevisning om betalningen fredar honom
icke gent emot ny borgenär som i god tro bekommit skuldebrevet. En sträng
tillämpning av denna regel kan emellertid mången gång leda till obillighet.
För en gäldenär som är bosatt å annan ort än borgenären måste det uppenbar-
ligen ställa sig besvärligt att vid varje periodiskt återkommande betalning
själv eller genom ombud inställa sig hos borgenären för att kontrollera likvi-
dens antecknande å skuldebrevet; och man torde kunna utgå från att han, i
förlitande på borgenärens redbarhet, mången gång finner sig kunna åtnöjas
med ett fristående kvitto. Men även för borgenären kan det ofta nog falla
sig olägligt att vid varje likvidtillfälle sörja för likvidens antecknande å hand-
lingen. Särskilt gäller detta i fråga om hypoteksföreningar, sparbanker och
andra kreditinrättningar som i stor omfattning meddela amorteringslån eller
annan kredit på lång tid. I själva verket torde åtskilliga av dessa anstalter
finna det överflödigt att över huvud förse skuldebreven med vederbörlig an-
teckning, eller ock nöja sig med att, med ledning av sin bokföring, periodiskt
genomgå sin portfölj för antecknande av de likvider som under senaste period
ägt rum; och enligt sakens natur torde, även där gäldenären eller ombud för
honom personligen inställt sig för betalningens erläggande, avvikelse från
anstaltens vanliga praxis endast sällan påfordras.

*Invändning
om verk-
ställd ränte-
betalning
eller amor-
tering.*

Tydligt torde alltså vara, att det nuvarande systemet, med dess bristande
överensstämmelse mellan rättsreglernas innehåll och det vanliga tillvägagångs-
sättet vid räntelikvider, medför en betydande risk för gäldenärerna, vilkas un-
derlåtenhet att kräva påskrift å skuldebrevet om sådan betalning ofta icke
skäligen kan läggas dem till last. Önskvärt är att denna risk begränsas så
långt som hänsynen till de löpande skuldebrevens omsättlighet det medgi-
ver.

I detta avseende synes betänklighet ej böra möta att i fråga om verkställd
räntelikvid tillerkänna löst kvitto vitsord jämväl mot den, som förvärvat
handlingen sedan beloppet förfallit till betalning och likviden verkställt.
Den som vill förvärva ett löpande skuldebrev har då att räkna med att gäl-
denären i rätt tid uppfyllt sin förpliktelse att, årligen eller oftare, erlägga
ränta. Skulle överlåtaren påstå att så ej är fallet, blir det hans eller med-

kontrahentens sak att från gäldenären framskaffa upplysning om förhållandet. En regel av denna innebörd tillämpas med stöd av den i annat sammanhang berörda förordningen av år 1798 i Danmark och Norge och synes jämväl i Sverige vara av behovet påkallad.

De synpunkter som i fråga om räntor lett till uppställande av denna regel synas äga giltighet även beträffande vissa kapitalavbetalningar, nämligen sådana som verkställas enligt en i skuldebrevet angiven amorteringsplan. I fråga om dylika amorteringar lämnar nämligen själva skuldebrevet tillräcklig ledning för bedömande av huru stort kapitalbelopp man vid varje särskild tidpunkt normalt kan påräkna. I Sverige förekomma två huvudtyper av amorteringslån. Den ena utmärkes därav att ränta och amortering erlägges i form av en gemensam annuitet. För den andra åter är karakteristiskt att amorteringen sker genom fasta periodiska avbetalningar som utgå vid sidan av räntan. Det svenska förslaget, som i denna del överensstämmer med det danska och det finska, avser amorteringslån av såväl den ena som den andra av dessa typer. Det norska förslaget avser däremot endast amorteringslån med fasta annuiteter. Denna olikhet mellan förslagen framträder, förutom i förevarande paragraf, jämväl i 20 och 21 §§.

Grundsatsen att löst kvitto å ränta eller amortering äger vitsord jämväl mot godtroende ny innehavare av skuldebrevet gäller, såsom redan antytts, endast i fråga om sådana belopp som förfallit till betalning, innan skuldebrevet till honom överläts. Däremot behöver han icke räkna med möjligheten att belopp, som enligt de för räntebetalningen eller amorteringen gällande reglerna skulle förfallit först efter denna tidpunkt, till äventyrs redan blivit erlagda utan att anteckning därom skett å skuldebrevet.

Vad i det föregående anförts om verkställd betalning bör äga motsvarande tillämpning där betalningsskyldigheten upphört eller förändrats genom avtal eller annat rättsfaktum som enligt 15 § är därmed likställt, exempelvis kvittning. I den mån ett avtal om nedsättning av räntefoten hänför sig till belopp som förfallit innan skuldebrevet överläts, blir avtalet alltså utan vidare bindande även för nye innehavaren; i den mån åter avtalet avser belopp som förfalla senare, kan det mot nye innehavaren göras gällande endast om det, genom påskrift å skuldebrevet eller annorledes, bragts till hans kännedom.

Enligt det danska och det norska förslaget tillämpas, såvitt angår sådana räntor och avbetalningar, varom här är fråga, samma regel även å övriga i 15 § angivna invändningar. Nye innehavarens krav på räntor och avbetalningar, som förfallit innan skuldebrevet till honom överläts, skulle sålunda, även om han varit i god tro, kunna mötas med invändningen att skuldebrevet är ogiltigt exempelvis på grund av svek, eller att hans fångesman ej rätteligen fullgjort det avtal som föranlett skuldebrevets utfärdande. Denna bestämmelse har icke upptagits i de svenska och finska förslagen. Visserligen bör, med hänsyn till det utbredda bruket av lösa kvitton, den som förvärvar ett löpande skuldebrev, icke utan vidare kunna räkna med att redan förfallna belopp som icke avskrivits på skuldebrevet fortfarande utestå ogulda.

Men tillräckliga skäl synas ej föreligga att fordra att han i dylika fall i större utsträckning än eljest jämväl skall räkna med sådana ovanliga risker som den att skuldebrevet är ogiltigt eller att utfärdaren ej erhållit avtalad valuta.

Såsom framhållits i ett av utlåtandena över det preliminära förslaget blir följden av den i förevarande paragraf uttalade regeln, att därest, i samband med exekutiv försäljning av intecknad fastighet, köparen, såsom enligt utsköningslagen 125 § kan ske, i stället för kontant betalning erbjuder säkerhet i form av en i fastigheten intecknad amorteringsförbindelse, auktionsförrättaren, änskönt avskrivning av amorteringsbeloppet ej skett å skuldebrevet, har att vid säkerhetens prövning räkna med att avbetalning å huvudstolen kan hava skett i enlighet med amorteringsplanen.

17 §.

Vissa av de omständigheter som medföra ett löpande skuldebrevs ogiltighet hava av rättsordningen tillmätts den betydelse, att de regelmässigt¹ kunna mot skuldebrevets förste mottagare åberopas även om han är i god tro. I den mån denna regel gäller, bör god tro ej heller skydda senare förvärvare av skuldebrevet.

Invändningar som bibehållas mot godtroende förvärvare.

Sålunda bör invändningen att skuldebrevet, helt eller delvis, är förfalskat uppenbarligen kunna framställas även emot ny innehavare av skuldebrevet, som förvärvat handlingen utan kännedom om förfalskningen. I och för sig synes detta böra gälla, även om utställaren genom egen oförsiktighet möjliggjort förfalskningen, exempelvis genom att utsätta skuldsumman på sådant sätt att den lätteligen kunnat ändras.² Men hans oförsiktighet kan i dylika fall ådraga honom ersättningsskyldighet i förhållande till den som förvärvat handlingen i dess förfalskade skick, och han kan på denna grund, efter omständigheterna, även bliva skyldig att utgiva ett belopp motsvarande det som skuldebrevet utvisar.

Till de invändningar som kunna framställas jämväl emot en godtroende förvärvare hör vidare den, att handlingen å gäldenärens vägnar utfärdats av någon som därtill saknade behörighet. Var däremot utfärdaren behörig att företräda gäldenären — intog han, med andra ord, i förhållande till denne en ställning, med vilken normalt följer rätt att utfärda dylika förbindelser — äger man att av förevarande paragraf motsättningsvis sluta att förvärvaren av skuldebrevet skyddas, även om utfärdaren missbrukat sin representationsmakt genom att begagna den i strid med särskilda instruktioner, om vilka förvärvaren saknade kännedom.³ Liknande synpunkter bliva att tillämpa i vissa fall,

¹ Undantagsvis kunna — särskilt vid skuldebrev som utfärdats i gåvoavsikt — måhända även sådana ogiltighetsgrunder som avses i 29—32 §§ avtalslagen åberopas mot skuldebrevets förste mottagare, ändå att denne förvärvat handlingen i god tro. Se motiven till avtalslagen i N. J. A. II 1915 s. 251, 255, 260. Även i dylika undantagsfall skyddas emellertid redan enligt gällande rätt en senare förvärvares goda tro. Se Almén, Lagen om avtal (1916) s. 256 not 8.

² Se avtalslagens motiv i N. J. A. II 1915 s. 253 samt Almén, a. a. s. 189. Jfr emellertid motiveringen i åtskilliga rättsfall, exempelvis N. J. A. 1911 s. 293.

³ Jfr t. ex. avtalslagen 11 § och aktiebolagslagen 58 §.

där någon i god tro förvärvat ett skuldebrev som å gäldenärens vägnar utfärdats i strid med särskilda legala inskränkingar i utfärdarens handlingsfrihet. Sålunda må enligt 66 § aktiebolagslagen den som äger företräda ett aktiebolag ej ikläda bolaget förpliktelser för ändamål som uppenbarligen äro för bolagets verksamhet främmande; men vad sålunda är stadgat må ej åberopas mot tredje man, med mindre han insett eller bort inse att stadgandet ägt tillämpning. Har ett löpande skuldebrev utfärdats i strid med denna bestämmelse, torde den som i god tro får handlingen på sig överlåten bliva skyddad, även om förste mottagaren var i ond tro och skuldebrevet följaktligen i dennes hand var ogiltigt.

Beaktas bör i detta sammanhang jämväl att en fullmäktigs behörighet att företräda huvudmannen ej obetingat upphör därigenom att han erhåller meddelande att fullmakten återkallats. I allmänhetens intresse hava nämligen för vissa fall uppställts särskilda formföreskrifter vilkas åsidosättande medför att återkallelsen icke kan åberopas gentemot tredje man som är i god tro. Har huvudmannen exempelvis försummat att, på sätt 16 § avtalslagen föreskriver, fråntaga fullmäktigen en skriftlig fullmakt som han återkallat, blir han, om fullmäktigen trots återkallelsen upptar lån i hans namn, bunden i förhållande till den som i förlitande på fullmaktshandlingen lämnat lånet. Visste långivaren att fullmakten återkallats, och skulle någon, utan kännedom om återkallelsen, av honom förvärva ett löpande skuldebrev som fullmäktigen utfärdat i anledning av lånet, blir sådan förvärvare fordringsberättigad enligt skuldebrevets lydelse. Samma grundsatser bliva att tillämpa, därest ett löpande skuldebrev utfärdats exempelvis av ett bolags firmatecknare, sedan hans uppdrag återkallats men innan återkallelsen vederbörligen registrerats och kungjorts.¹

De nu anförda fallen erbjuda exempel på det förhållande att god tro skyddar förvärvaren av ett löpande skuldebrev, vars utfärdare visserligen var behörig att företräda gäldenären men genom skuldebrevets utfärdande missbrukat sin representationsmakt. I sak fullt likartat är det fall som behandlas i 21 § avtalslagen, ehuru den där brukade terminologien avviker från den i förslaget begagnade. Nämda lagrum förklarar att »fullmakt» genom fullmaktsgivarens död förfaller, där särskilda omständigheter därtill föranleda, men att i allmänhet rättshandling som av fullmäktigen ändock företages skall vara gällande mot dödsboet, där tredje man varken ägde eller bort äga kännedom om dödsfallet och dess betydelse för fullmäktigens »behörighet» att företaga rättshandlingen. Tvekan torde ej kunna råda om att å förvärv av löpande skuldebrev som utfärdats under angivna förhållanden samma regler böra tillämpas som i det föregående utvecklats beträffande skuldebrev, utfärdade av en fullmäktig vars fullmakt återkallats utan att dock fullmaktshandlingen fråntagits honom. En godtroende förvärvare av skuldebrevet bör alltså även i detta fall skyddas oberoende av huruvida skuldebrevets förste mottagare var i god tro eller ej.

I likhet med gällande rätt upptar förslaget bland de invändningar som må

¹ Se t. ex. aktiebolagslagen 130 § andra stycket jfrt med 123 § 10) och 11) samt 124 §.

framställas emot godtroende ny innehavare även den, att skuldebrevet är ogiltigt såsom tillkommet under sådant tvång som utövats genom våld å person eller genom hot som innebär trängande fara. Erinras må i detta sammanhang att det för skuldebrevets ogiltighet ej under alla förhållanden är tillräckligt att handlingen tillkommit under sådant tvång som här avses. Var skuldebrevets förste mottagare i god tro, fordras för handlingens ogiltighet enligt 28 § avtalslagen därjämte att utfärdaren underrättat honom om tvånget utan oskäligt uppehåll efter dess upphörande. Den föreslagna avfattningen tar vederbörlig hänsyn till detta förhållande.

Den som är omyndig äger enligt förmynderskapslagen 5 kap. 1 § i regel icke åtaga sig förbindelser. Men idkar omyndig som fyllt sexton år med vederbörligt tillstånd näring, äger han enligt 6 § ingå sådana rättshandlingar som falla inom området för rörelsen och, med denna begränsning, även upptaga lån mot löpande förbindelse. Även bortsett från detta särskilda fall kan ett av omyndig utfärdat skuldebrev bliva bindande, där det utfärdats med förmyndarens samtycke eller blivit av denne godkänt.

Saknade emellertid utfärdaren på grund av sin omyndighet behörighet att utfärda skuldebrevet, blir detta enligt förmynderskapslagen 5 kap. 9 § ogiltigt, även om den omyndiges medkontrahent var i god tro. Samma regel bör tillämpas, jämväl där skuldebrevet sedermera överlätits till annan person.¹ Åt denna uppfattning har förslaget givit uttryck i förevarande paragraf, varjämte i detta sammanhang även uppmärksammats det fall att skuldebrevet, enligt lagen den 27 juni 1924, är ogiltigt såsom utfärdat under inflytande av rubbad själsverksamhet.

I åtskilliga fall medföra omständigheter som inträffat efter skuldebrevets utfärdande, att handlingen, helt eller delvis, blir utan verkan, oberoende av huruvida innehavaren vid förvärvet ägt kännedom om dessa omständigheter eller ej.

Till den grupp av invändningar varom här är fråga höra de i paragrafens andra led upptagna, nämligen invändningarna att skuldebrevet dödats enligt lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling, att betalningsskyldigheten upphört genom deposition enligt lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, att skuldebrevet preskriberats eller att talan på grund av detsamma upphört genom underlåtenhet att anmäla fordringen sedan kallelse å okända borgenärer (proklama) utfärdats, samt att fordringsbeloppet nedsatts eller betalningstiden framflyttats genom tvångsackord. I samtliga dessa fall skulle tydligen syftet med de särskilda rättsinstituterna väsentligen förfelas, därest skuldebrevets innehavare kunde till sitt skydd åberopa okunnighet om de omständigheter som föranlett den inträdda förändringen i rättsläget. I motsats till vad som sålunda gäller om tvångsackord bör däremot en ackordsuppgörelse som på frivillighetens väg träffats mellan en gäldenär och dennes borgenärer bliva att bedöma enligt

¹ Motiven till förmynderskapslagen i N. J. A. II 1924 s. 350; Stenbeck-Lindhagen, Den nya förmynderskapslagen (1924) s. 91; Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 204 ff.; Almén a. a. s. 259.

15 §; den blir således bindande för ny innehavare av skuldebrevet endast under förutsättning att denne, på grund av påskrift å handlingen eller av annan anledning, ägt eller bort äga kännedom om överenskommelsen.

18 §.

*Invändning
om gen-
fordran hos
föregående
innehavare
av löpande
skuldebrev.*

För de löpande skuldebrevens omsättlighet är det av särskild vikt att den som förvärvar en sådan handling regelmässigt skall kunna räkna med att utfå sin fordran utan hinder av att utfärdaren till äventyrs har genfordran hos hans fångesman. Gentemot den lättnad, som beredes omsättningen därigenom att förvärvaren får betrakta det löpande skuldebrevet såsom ett av fångesmannens övriga mellanhavanden med utfärdaren oberoende fordringsbevis, kan avgörande betydelse icke tillmätas det intresse utfärdaren kan äga att även efter överlåtelse av skuldebrevet bibehållas vid sin kvittningsrätt. I princip bör följaktligen genfordran hos fångesmannen ej kunna göras gällande mot förvärvaren av ett löpande skuldebrev.

Från denna regel bör emellertid, såsom redan under 15 § antytts, stadgas undantag för det fall att genfordringen står i det samband med skuldebrevsfordringen, att båda grunda sig på samma rättsförhållande. Huruvida exempelvis den, som lämnat ett löpande skuldebrev till likviderande av en varuleverans som han sedermera finner felaktig, gör gällande felet i den formen att han, såsom i 15 § förutsättes, helt eller delvis bestrider betalningsskyldighet på grund av skuldebrevet, eller han i stället kvittningsvis yrkar skadestånd, kan uppenbarligen icke få föranleda en tillämpning av olika regler. Likasom utfärdaren i det förstnämnda fallet enligt 15 § kan framställa sin invändning jämväl mot ny innehavare, under förutsättning att denne förvärvat skuldebrevet i ond tro, bör han kunna göra det även i det senare fallet. Bestämmelse härom har upptagits i andra stycket av förevarande paragraf.

Bortsett från det nyss behandlade fallet gäller såsom allmänt erkänd regel, att genfordran hos fångesmannen icke kan göras gällande mot förvärvaren av ett löpande skuldebrev ens om denne haft kännedom om genfordringen.¹

Såväl i svensk som i utländsk litteratur har denna regel understundom behandlats såsom undantagslös.² Denna ståndpunkt har dock ingalunda vunnit enhällig anslutning, och den skulle i själva verket i vissa fall kunna leda till synnerligen stötande resultat. Att t. ex. en i det hela insolvent innehavare av ett löpande skuldebrev, som vet sig själv stå i skuld till utfärdaren av detta, skulle kunna, genom att till underpris avyttra skuldebrevet till en i förhållandet fullt insatt spekulant, bereda sig och köparen en lättfången vinst på skuldebrevsgäldenärens bekostnad vore uppenbarligen föga tilltalande för rättskänslan.

På ett närliggande fält, den internationella växelrätten, har man också på olika sätt sökt undgå dylika resultat av det extrema kvittningsförbudet.

I det vid 1912 års Haag-konferens angående växelrätten utarbetade utka-

¹ Jfr N. J. A. 1916 s. 45, 1921 s. 453 ang. kvittningsyrkande mot ny innehavare av löpande vinstkuponger.

² Se t. ex. Rabenius i T. f. R. 1918 s. 362 och 1919 s. 9.

stet, art. 16, begränsades gäldenärens rätt att mot ny växelnehavare framställa kvittningsinvändningar och vissa andra, i förhållandet till en tidigare innehavare grundade invändningar till sådana fall, där nye innehavaren handlat »i svikligt samförstånd» med sin fångesman.¹ Denna avfattning befanns vid 1930 års Genève-konferens vara för snäv, på samma gång man ansåg det vara att gå för långt, om gäldenären erhöle rätt till invändning i varje fall då innehavaren förvärvat växeln »i ond tro». I stället förenade man sig om den avfattning 17 § i 1932 års växellag utvisar. Avgörande skall alltså vara, hurvida innehavaren vid växelns förvärvande »upsåtligen handlat till gäldenärens förfång».

Bestämmelsen i första stycket av förevarande paragraf har — begränsad till genfordringar som i förhållande till huvudfordringen äro fristående — utformats i nära anslutning till växellagen, därvid emellertid de särskilda förutsättningarna för kvittningsrätten i olika avseenden närmare bestämts. Enligt förslaget fordras för att kvittningsrätt skall kunna göras gällande, att genfordringens indrivande skulle äventyras genom kvittningsrättens upphörande, och att nye innehavaren uppenbarligen skall hava insett detta, då skuldebrevet kom i hans hand. Enbart den omständigheten, att förvärvaren av ett i anledning av köp utfärdat löpande skuldebrev vid dess övertagande visste att gäldenären hade genfordran på grund av en annan varuleverans, kan således icke berättiga gäldenären till kvittning. Det är ej ens tillräckligt att, efter vad förvärvaren vet, en viss fara föreligger för att genfordringens indrivande skall fördröjas eller försvåras, utan ett verkligt äventyrande av genfordringen, alltså en stark sannolikhet att den ej skall kunna indrivras, måste föreligga. Ett typiskt exempel erbjuder det fall att förvärvaren, då han övertog skuldebrevet, måste säga sig att konkurs omedelbart förestod. Var emellertid genfordringen försedd med betryggande realsäkerhet eller borgen, blir den som övertar skuldebrevet skyddad mot kvittningsinvändningen, även om genfordringens uttagande ur panten eller dess indrivande hos borgesmännen kan vara förenat med viss omgång. Hade vidare genfordringen förvärvats under sådana förhållanden, att den enligt 121 § konkurslagen icke kunde göras gällande i konkursen, kan det redan av denna anledning icke bliva tal om att genfordringen skulle äventyrats genom överlåtelsen av skuldebrevet.

19 §.

De bestämmelser denna paragraf innehåller angående skydd för utfärdare av löpande skuldebrev som i god tro erlägger betalning till orätt person avsluta sig nära till bestämmelserna i 13 och 14 §§ om skydd för godtroende förvärvare av löpande skuldebrev. I huvudsak kan därför hänvisas till vad som anförts till motivering av sistnämnda bestämmelser.

Förevarande paragraf har på växelrättens område sin motsvarighet i 40 § växellagen men bereder gäldenären ett vidsträcktare skydd än denna. Enligt växellagen skyddas gäldenären endast under förutsättning att vid betalningens

*Betalning
i god tro till
orätt person.*

¹ Se 1912 års Haag-konferens Actes I s. 82.

erläggande förfallotiden redan inträtt. Erlägges före förfallotiden betalning till orätt person, måste åter gäldenären enligt växellagen än en gång gälda beloppet. Att misstaget är från hans synpunkt fullt ursäktligt — till äventyrs föranlett av ett svek, som ej ens med den största uppmärksamhet skulle kunnat genomskådas — kommer ej i betraktande. En dylik regel saknar för de löpande skuldebrevens vidkommande motsvarighet i gällande rätt och har ej heller upptagits i förslaget. I fråga om de löpande skuldebreven, vilka i stor utsträckning avse långfristiga lån, tala nämligen starka praktiska skäl emot att försvåra uppgörelser före förfalldagen på sätt som skett beträffande växlar. Även i fråga om skuldebrev blir visserligen förfallotiden så till vida av betydelse, som man vid uppgörelser före förfalldagen kan ställa större anspråk på gäldenärens aktsamhet än då fråga är om betalning av redan förfallen gäld. Men denna synpunkt kan tillgodoses inom ramen av den allmänna regeln att gäldenären ej får hava åsidosatt den aktsamhet som han, efter omständigheterna, skäligen bort iakttaga.

De skäl, som föranlett beredningen att i 14 § fränkänna godtroende förvärvare av ett löpande skuldebrev rättsskydd där förvärvet skett från en omyndig eller en konkursgäldenär, göra sig, om än ej alltid i samma grad, gällande även när utfärdaren av ett löpande skuldebrev i god tro erlägger betalning till en sådan person. Förslaget — som även i denna del skiljer sig från de övriga nordiska förslagen — har därför erhållit sådan avfattning, att vid betalning till orätt person god tro botar endast sådana brister som hänföra sig till betalningsmottagarens egenskap av borgenär eller fullmäktig eller representant för borgenären, men däremot ej brister som avse hans behörighet att förfoga över sina egna tillgångar.¹

Även utan uttrycklig bestämmelse torde det vara uppenbart, att vad i 19 § sägs om betalning till oberättigad innehavare av löpande skuldebrev skall äga motsvarande tillämpning, där gäldenären med sådan person träffar avtal om ändrade betalningsvillkor.

20 §.

*Särskilda
regler om
räntebetalning
och
amortering.*

Av 16 § följer, att vissa räntebetalningar och amorteringar kunna på betryggande sätt fullgöras mot löst kvitto och således utan att skuldebrevet i och för påskrift behöver framskaffas. De praktiska fördelarna av denna regel skulle väsentligen förringas, därest man vid dylika likvider — likasom eljest då gäldenären erlägger betalning — ville kräva kontroll från gäldenärens sida över att den till vilken varje särskild likvid verkställes vid tiden för

¹ I växellagen 40 § torde denna fråga hava lämnats öppen. Vid Genève-konferensen framlades ett ändringsförslag till den dåvarande art. 39 (växellagens 40 §) vilket gick ut på att »för vinnande av större klarhet» fastslå, bland annat, att god tro botade även brister i innehavarens rättshandlingsförmåga (Genève-konferensens handlingar 1930 s. 463). Detta ändringsförslag förföll, sedan konferensen — med motiveringen att frågan borde lämnas öppen — avslagit ett liknande ändringsförslag vid art. 15 (växellagens 16 §) i fråga om förvärv av växel i god tro från inkapabel person (Genève-konferensens handlingar 1930 s. 132, 197 ff.). Vid 1912 års Haag-konferens hade man däremot avsett att genom en formulering motsvarande den i växellagens 40 § täcka även fall av bristande rättshandlingsförmåga (1912 års utkast art. 39; Actes 1912 I s. 89 och II s. 49—50).

likviden fortfarande är innehavare av skuldebrevet. Detta synes ej heller vara nödigt. Erlägger gäldenären, då förfallotiden är inne, i god tro betalning till den förste innehavaren av skuldebrevet eller till någon som efter honom blivit innehavare, lärer ur rättssäkerhetens synpunkt hinder ej böra möta för att, utan hänsyn till möjligheten av att skuldebrevet ytterligare överlåtits, tillägga betalningen befriande verkan. Då ny innehavare av skuldebrevet städse måste för utfående av ränta giva sig till känna hos gäldenären, är det rimligare att den förlust som någon gång skulle kunna uppstå genom betalning till orätt person bäres av borgenären, än att den skulle drabba den om överlåtelsen okunnige gäldenären. Denna uppfattning kommer till uttryck i 20 § första stycket, som alltså innefattar ett undantag från den i 19 § uppställda grundsatsen att betalning som i god tro erlägges till orätt person kan åberopas mot rätte borgenären endast under förutsättning att betalningsmottagaren enligt 13 § varit legitimerad att uppbära beloppet.

En särskild fråga är, huruvida förmånen att kunna erlägga räntor och amorteringar utan undersökning av att betalningsmottagaren fortfarande innehar skuldebrevet bör tillerkännas, ej blott huvudgäldenären utan även borgesmän och personer vilka ej alls eller blott med intecknad egendom eller annan pant svara för gälden. Beträktad från en annan sida går frågan ut på huruvida reglerna rörande räntebetalning och amortering böra erhålla sådan avfattning, att den som förvärvar ett löpande skuldebrev har att till sin säkerhet underrätta ej blott huvudgäldenären utan även borgesmän och pantägare och till äventyrs jämväl andra personer om sitt förvärv.

Då det av hänsyn till de löpande skuldebrevens omsättlighet är av vikt att förvärvarens underrättelseplikt hålles inom snäva gränser, synes sådan plikt böra åläggas honom allenast i förhållande till huvudgäldenären. Har han underrättat huvudgäldenären om sitt förvärv, bör han alltså skyddas, även om underrättelsen icke skulle av denne hava förts vidare och i följd därav en borgesman eller annan i god tro erlägger betalning till överlåtaren. Har åter förvärvaren lämnat huvudgäldenären i okunnighet om överlåtelsen, synes han själv böra bära följderna, även om sedermera annan än denne i god tro erlägger betalning till överlåtaren. I paragrafens andra stycke uppställs därför grundsatsen, att betalning av ränta eller amortering, som av annan än gäldenären erlägges till överlåtaren av ett löpande skuldebrev, skall vara gill, d. v. s. för rätte borgenären bindande, under förutsättning att såväl den som erlade betalningen som gäldenären var i god tro.

21 §.

Den som infriar ett löpande skuldebrev utan att återfordra handlingen utsätter sig för risken att nödgas betala på nytt för den händelse skuldebrevet efter överlåtelse skulle förvärvas av någon som saknar kännedom om den verkställda betalningen. I första stycket av förevarande paragraf uppställs därför regeln att gäldenären ej är pliktig att infria löpande skuldebrev utan att det till honom återställs. Att handlingens återställande kan ersättas med dess dö-

Skuldebrevets återställande vid betalning; kvitto m. m.

dande framgår av 9 § lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling och har därför ej behövt att i förslaget särskilt uttalas.

Av allmänna rättsgrundsatser torde följa att den som inlöser ett löpande skuldebrev, lika väl som den som betalar en annan skuld, är berättigad att fordra kvitto.¹ Visserligen är kvittots betydelse här så till vida mindre, som själva innehavet av fordringsbeviset, även om detta ej är kvitterat, kan av gäldenären åberopas såsom bevis för den verkställda betalningen. Men icke desto mindre kan det för gäldenären vara av intresse att erhålla skriftligt erkännande av betalningen. Därigenom sättes han, bland annat, i stånd att styrka vem som uppburit beloppet och när det erlagts. När det gäller orderskuldebrev kan ett krav på skriftligt erkännande av betalningen dessutom så till vida vara av betydelse, som ett sådant krav är ägnat att minska faran för att betalning uppbäres av någon som falskeligen utger sig för att vara identisk med den enligt skuldebrevet fordringsberättigade. Å andra sidan är emellertid vid betalning av innehavareskuldebrev, särskilt sådana som äro in-tecknade, vanligt att kvitto, eller i varje fall ett skuldebrevet åtecknat kvitto, varken lämnas eller fordras; och vid inlösen av vissa slag av innehavarepapper, såsom räntekuponer, torde någon rätt att fordra kvitto tecknat å handlingen överhuvud taget ej tillkomma gäldenären. I förslaget har därför endast, helt allmänt, uttalats, att borgenären är skyldig att giva gäldenären särskilt kvitto, där sådant fordras.

Från denna, för det svenska och det finska förslaget gemensamma regel skilja sig motsvarande danska och norska bestämmelser därutinnan, att de tillerkänna gäldenären rätt att kräva kvitto å handlingen, dock icke när fråga är om skuldebrev till innehavaren.

I de fall då skulden allenast delvis betalas bör gäldenären i regel kunna kräva att anteckning om betalningen göres å skuldebrevet. Härför tala samma skäl som påkalla att skuldebrevet vid fullständig betalning återställs. I den mån verkställd amortering eller räntebetalning ej kan åberopas emot den som efter betalningen i god tro förvärvar skuldebrevet, är det nämligen för gäldenären av vikt, att handlingen försättes i sådant skick att envar som kan komma att förvärva den omedelbart erhåller kännedom om att den ej längre medför betalningsrätt enligt sin ursprungliga lydelse.

Enligt gällande rätt leder denna synpunkt till att gäldenären vid varje avbetalning eller räntebetalning kan fordra påskrift å skuldebrevet. Enligt förslaget åter bliva påtecknade kvitton i stor utsträckning överflödiga på grund av de specialregler som i 16 och 20 §§ uppställts beträffande vissa amorteringar och räntebetalningar. Då borgenären ej i onödan bör besväras med att i och för påskrift framskaffa handlingen, synes rätt att fordra påteckning böra tillerkännas gäldenären endast i sådana fall, där ett löst kvitto ej bereder honom tillräckligt skydd. I regel bör gäldenären följaktligen åtnöjas med ett löst kvitto, för så vitt detta enligt 16 och 20 §§ kan åberopas, ej blott mot den som uppburit betalningen, utan även mot annan som till äventyrs innehade

¹ Jfr växelagen 39 §, checklagen 34 §, sjölagen 139 § och lagen om upplagshus och upplagsbevis 29 §.

skuldebrevet vid tiden för betalningen eller därefter i god tro förvärvat handlingen.

Ej ens i fall av sistnämnda typ bereder emellertid ett löst kvitto alltid gäldenären tillräcklig trygghet. För dess ernående måste i allmänhet krävas att själva handlingen, genom sin lydelse eller därå gjord påskrift, utmärker att den innehafvs av betalningsmottagaren. I annat fall kan nämligen — för den händelse skuldebrevet kommer i ny innehavares hand och denne bestrider att betalningsmottagaren haft handlingen i sin besittning — gäldenären, i saknad av bevis om förhållandet, nödgas erlagga betalning även till den nye innehavaren. Såframt alltså skuldebrevet ej på ett eller annat sätt utmärker att betalningsmottagaren vid någon tidpunkt innehaft skuldebrevet, bör gäldenären äga rätt att såsom villkor för betalning kräva avskrivning å handlingen. Bestämelse härom har upptagits i paragrafens andra stycke.

De danska och norska förslagen skilja sig från de svenska och finska däri att de icke uppställa några regler om kvitto å erlagd ränta. Deras innebörd torde vara den att gäldenären överhuvud icke äger kräva att gulden ränta avskrivs å skuldebrevet. Enligt dessa båda förslag äger gäldenären ej heller beträffande sådana avbetalningar, som enligt 16 § kunna åberopas jämväl mot ny innehavare av skuldebrevet, under några omständigheter göra avskrivning å handlingen till villkor för betalningen. Det danska förslaget innehåller emellertid ytterligare en bestämmelse om rätt för gäldenär som redan erlagt avbetalning att, när han av någon anledning har intresse av att skuldebrevet förses med påskrift om avbetalningen, av borgenären begära sådan påskrift.

Enligt paragrafens tredje stycke äger gäldenären fordra att verkställd uppsägning antecknas å skuldebrevet. Denna regel, som skall gälla evad uppsägningen verkställts av borgenären eller gäldenären, avser att bereda gäldenären möjlighet att åberopa uppsägningen jämväl mot ny innehavare av skuldebrevet.¹

Samma regel bör uppenbarligen tillämpas för det fall att skuldförhållandet ändrats, icke genom ena partens ensidiga åtgärd utan på grund av särskild överenskommelse mellan parterna. Särskild bestämmelse härom har ej ansetts erforderlig. Beaktas bör allenast att vid uppgörelser angående förfallna ränte- och amorteringsbelopp bestämmelsen i 16 § kan göra en anteckning å skuldebrevet överflödig.

22 §.

Enligt denna paragraf gäller såsom regel, att överlåtelse av löpande skuldebrev icke äger verkan gentemot överlåtarens borgenärer, med mindre handlingen kommit i förvärvarens besittning. Jämlikt 10 § kommer denna regel att tillämpas även å pantsättning av löpande skuldebrev.

*Borgenärs-
skydd vid
överlåtelse.*

I vad rörer pantsättning står förslaget i överensstämmelse med gällande rätt. Sålunda råder numera i vårt land knappast meningsskiljaktighet

¹ Jfr N. J. A. 1874 s. 206; N. T. 1870 s. 505.

om att fordringar kunna i rättslig mening pantsättas,¹ och att, där en fordran är grundad på löpande skuldebrev, ett förfogande som innebär och anger sig vara pantsättning äger verkan mot pantsättarens borgenärer allenast under förutsättning att medkontrahenten på ett eller annat sätt fått handlingen i besittning. Någon som helst anledning att härutinnan frångå gällande rätt torde ej heller föreligga.

Mindre klart är däremot, huruvida enligt gällande rätt överlåtelse av ett löpande skuldebrev är omedelbart giltigt gentemot överlåtarens borgenärer. Olika meningar härom äro helt visst tänkbara.

Enligt en i äldre tid allmän, om ock ej enhällig, uppfattning medförde ett köpeavtal rörande löst gods av vad slag som helst redan i och för sig »övergång av äganderätten» till godset,² vilket innebar, bland annat, att detta ej kunde åtkommas av säljarens borgenärer. Genom de åren 1835 och 1845 tillkomna s. k. lösöreköpsförordningarna bröts nämnda princip så till vida, att dessa förordningar såsom villkor för sålda »lösörens» fredande från utmätning för säljarens skuld uppställde antingen tradition eller köpets kungörande i viss ordning, en regel som genom lag den 14 juni 1907 utsträcktes att gälla även fredande i säljarens konkurs. Ett i viss mån omtvistat spörsmål är, huruvida under det i 1845 års förordning brukade uttrycket »lösören» inbegripas alla slags tillgångar som i nutida lagspråk omfattas av ordet »lösegendom»,³ eller allenast vad i utsökningslagen och nyare litteratur förstås med lösöre, d. v. s. lösa ting i motsats till »fordringar och rättigheter».⁴ Ifrågasatts har ock, huruvida icke fordringar som grundas på löpande handlingar böra, i olikhet med andra fordringar och »rättigheter», vara underkastade förordningen.⁵

Från nu antydda olika utgångspunkter kommer man i den fråga det nu gäller — frågan om den rätt som vid köp av löpande skuldebrev tillkommer köparen — till olika resultat allt eftersom dylika skuldebrev anses falla utanför gällande lösöreköpsförordning eller vara underkastade dess bestämmelser. I förra fallet är själva köpeavtalet till fyllest för köparens fredande mot borgenärerna, i det senare erfordras tradition eller sådant publikationsförfarande som förordningen avser.

Från gällande lags ståndpunkt har emellertid inom litteraturen även en tredje mening framträtt. Utgående från att de i 1845 års förordning givna publikationsbestämmelserna icke kunde, såsom syftande å »lösören», äga tillämpning å fordringar och fordringshandlingar, har man hävdat, att överlåtelse av löpande fordringar likväl icke i och för sig kunde medföra verkan mot överlåtarens borgenärer, då sådant skulle stå i stark strid med de allmänna in-

¹ Se dock Afzelius, Om cession av fordringar (1877) s. 39 och i viss mån Benckert i Sv. J. T. 1916 s. 365.

² Se, exempelvis, Nehrman, Then svenska jurisprudentia civilis (1756) s. 86—90; König, Lärdomsövning II (1745) s. 187; Tengwall, Tvistemålslagfarenheten (1802) s. 59 och lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826), motiv s. 166. Å andra sidan Schrevelius, Civilrätt II (1857) s. 93 och Broomée, Jur. För. Tidskrift 16 s. 151.

³ Bergman, Köp och lösöreköp (1927) s. 133.

⁴ Se t. ex. Nordling, Om lösöreköp (1877) s. 71 och N. J. A. 1896 s. 66, 1909 s. 466.

⁵ Winroth, Köp av lös egendom (1917) s. 223.

tressen, som över huvud låge bakom traditions- och publikationskraven. Man har därför gjort gällande, att i fråga om överlåtelse av löpande fordringshandling tradition av urkunden måste vara ett nödvändigt villkor för överlåtelstens giltighet mot borgenärerna.¹

Något rättsfall där den föreliggande frågan kommit under prövning i högsta instans är icke känt.

När det nu gäller att till legislativ behandling upptaga det ifrågavarande problemet, synas starka skäl föreligga för dess lösande i enlighet med den senast omnämnda meningen, alltså för uppställande av ett ovillkorligt krav på tradition.

Att låta överlåtelserna utan vidare gälla mot överlåtarens borgenärer skulle stå mindre väl tillsammans med kravet på tradition vid pantsättning av löpande skuldebrev. Allmänt bekant är, att förfoganden, som till sitt syfte äro att likställa med pantsättning — alltså gå ut på säkerställande av en fordran — ofta klädas i form av en överlåtelse, ett köp. Dylika s. k. säkerhetsköp — en art av de avtal man i nyare rättsvetenskap plägar beteckna såsom »fiducia-riska» — kunna mången gång endast med svårighet skiljas från dem som ingås utan tanke på en fordrans säkerställande, de s. k. omsättningsköpen. Att, såsom det låter tänka sig, allenast för dessa senare godtaga principen om överlåtelstens omedelbara giltighet gentemot borgenärerna, och för säkerhetsköpen uppställa särskilda krav, vore att låta rättsläget mellan överlåtare och hans borgenärer bero av förhållanden som borde vara dem helt ovidkommande och i fråga om såväl det faktiska som det rättsliga bedömandet ofta nog skulle vålla de största svårigheter. Att åter under alla förhållanden erkänna även säkerhetsöverlåtelserna såsom utan vidare gällande mot borgenärerna vore att öppna en alltför lätt utväg att kringgå kravet på tradition vid pantsättning.

Mindre betänkligt vore ur dessa synpunkter att i lagstiftningsväg fastslå en tolkning av lösöreköpsförordningen, som åt förvärvaren av ett löpande skuldebrev beredde möjlighet att, under förutsättning av där stadgade publikationsåtgärder, låta handlingen stanna hos överlåtarens utan risk för ingripande från dennes borgenärer. Ej heller denna utväg synes emellertid vara att förorda. De skäl, som föranlett lagstiftaren att, när det gäller bohag, redskap och andra lösa ting, beakta en säljares behov att tillsvärdare behålla den sålda egendomen äga ej tillämpning när fråga är om värdehandlingar; och ur rätts-säkerhetens synpunkt vore mindre lämpligt att öppna någon som helst möjlighet för den som, trots vidtagen överlåtelse av sådan handling, fortfarande innehar denna, att låta handlingen gälla såsom underlag för kredit.

Förutsättningarna för att ett skuldebrev skall, på sätt åsyftas i denna paragraf eller eljest i förslaget anses vara kommet i förvärvarens besittning bliva naturligtvis att bedöma efter vad som i allmänhet gäller om besittning i rättslig mening. Enligt rådande terminologi och rättsuppfattning är otvivelaktigt, att icke blott det omedelbara, rent fysiska innehavet av ett föremål faller under besittningsbegreppet, utan att besittning kan utövas även medelbart: genom

¹ Undén, Svensk sakrätt I (1927) s. 196; Köersner i T. f. R. 1927 s. 215.

bud, fullmäktig, depositarie, panthavare eller annan. För den händelse att ett löpande skuldebrev, som överlåtes, sålunda allenast medelbart besittes av överlåtaren, gäller enligt gängse uppfattning i vårt land, att själva överlåtelsen icke inverkar på det rättsliga besittningsförhållandet, utan att ändring i detta äger rum först då den som för överlåtarens räkning omhänderhar handlingen underrättas om överlåtelsen. Har åter sådan underrättelse meddelats, är det ej längre för överlåtarens utan för förvärvarens räkning han omhänderhar föremålet. Det är efter den senares anvisningar han numera — såvitt överlåtelsen blivit konstaterad och han ej för egen räkning kan åberopa panträtt eller annan självständig rätt — har att rätta sig. Någon erinran mot huvudmannaställningens övergång från överlåtaren till förvärvaren kan han icke med fog framställa.¹

Att detta är fallet beträffande sådant förfogande över skuldebrev som har form av överlåtelse lärers från gällande rätts ståndpunkt ej vara föremål för tvivel. Uttryckliga lagregler härom lära ej tarvas och skulle icke lämpligen kunna givas i detta sammanhang.

När det gäller ett förfogande som betecknar sig såsom pantsättning innehåller emellertid gällande lagstiftning en bestämmelse, som i viss mån strider mot nyss antydda innebörd av besittningsbegreppet. Enligt kungl. förklaringen den 24 maj 1872 av 17 kap. 3 § handelsbalken skall nämligen frågan om någons rätt att såsom panthavare njuta förmånsrätt i gods som innehaves av tredje man vara beroende av att denne förbundit sig att tillhandahålla panthavaren godset eller dess värde. Möjlighet synes alltså hava öppnats för den som innehar godset att egenvilligt motsätta sig en överenskommelse mellan dess ägare och den åt vilken han vill inrymma panträtt. Denna egendomliga avvikelse från de allmänna rättsprinciperna rörande besittningsförhållanden synes i detta sammanhang böra undanröjas. Erkänner man att överlåtelse av ett löpande skuldebrev som befinner sig i tredje mans hand skall, oberoende av någon dennes medverkan, vara gällande mot överlåtarens borgenärer, kan man icke rimligen bibehålla en rättsregel som, när det gäller pantsättning av sådant skuldebrev, gör åtgärdens verkan beroende av något slags utfästelse från tredje mannens sida. En sådan skillnad i rättsregler vore desto olämpligare, som det ej skulle erbjuda skuldebrevets ägare någon svårighet att genom åtgärdens klädande i säkerhetsköpets form fränkomma kravet på samtycke från tredje mannens sida. I själva verket innebär, även utanför skuldebrevslagstiftningens område, ett krav av denna art en uppenbar obillighet mot en pantsättare, så till vida som han genom dess upprätthållande går miste om möjligheten att såsom säkerhetsobjekt till fullo utnyttja det av tredje man omhänderhavda godset. Å tredje mannens sida åter torde något bärkraftigt intresse ej vara för handen att förhindra en tillämnad pantsättning, då han, såsom här förut framhållits, måste — i den mån han ej själv är panthavare eller eljest äger någon självständig rätt — finna sig i att utlämna godset till äga-

¹ Jfr Almén, Om köp och byte I (1934) s. 108; Hasselrot, Juridiska skrifter, VIII (1924) s. 158; Undén, a. a. s. 206; yttrande av just. Almqvist, k. prop. nr 9 till 1872 års riksdag s. 20. Avvikande Winroth, a. a. s. 48.

rens rättsinnehavare. Av nu antydda grunder har beredningen ansett sig böra tillstyrka att i samband med skuldebrevslagstiftningens genomförande den nyss nämnda förklaringen av 1872 upphäves, varom särskilt förslag uppgjorts.

Vad här förut anförts om att gods som av någon omhänderhaves för annans räkning är att anse såsom varande i dennes, låt vara medelbara besittning åsyftar naturligtvis icke det fall, att i samband med en överlåtelse träffas avtal att godset skall kvarbliva hos överlåtaren och av honom besittas för förvärvarens räkning. Av lösöreköpsförordningen och andra lagbestämmelser följer oförtydligt, att vad lagen i detta sammanhang innehåller om besittning icke har avseende å det slags besittning som förvärvaren utövar genom överlåtaren. Vad man, med ett från romerska rätten lånat uttryck, plägar benämna »constitutum possessorium» erkännes icke av svensk lag.

Vid avfattande av nu förevarande paragraf har beredningen emellertid sett sig föranlåten att för ett särskilt fall föreslå en bestämmelse av innebörd att försäljning av ett skuldebrev skall, fastän det kvarlämnas hos säljaren, gälla emot dennes borgenärer. Som bekant förekommer i vårt land i stor utsträckning att banker — särskilt genom sina notariatavdelningar — tillhandagå klienter genom att för deras räkning omhändertaga och förvalta värdepapper. Vid den omplacering av dylika tillgångar som naturligtvis ofta måste äga rum inträffar stundom, att en klient förvärvar ett förut till bankens egen portfölj hörande papper, en uppgörelse som ej föranleder papperets skiljande från bankens besittning men dock konstateras genom att handlingen inom banken hållas skild från dess egna tillgångar, och i varje fall genom bankens bokföring. I betraktande av den, låt vara föga sannolika, eventualiteten av bankens konkurs och med hänsyn till angelägenheten av att hinder icke onödigtvis läggas i vägen för den förmögenhetsförvaltning som till stort allmänt gagn bedrives av bankerna och deras notariatavdelningar, har beredningen trots sig böra i avseende å dylik förvaltning föreslå ett undantag från regeln om besittningstaggande såsom villkor för överlåtelses giltighet mot borgenärer. De vådor för rättssäkerheten som vore att befara av en allmän regel om överlåtelses verkan oberoende av tradition synas icke vara av någon betydelse när det gäller inrättningar som upprätthålla noggrann bokföring och stå under allmän kontroll.

Med den svenska texten till förevarande paragraf överensstämmer i huvudsak den finska. Den danska och den norska texten innebära åter den väsentliga avvikelser, att paragrafen enligt dessa texter avser allenast pantsättning och säkerhetsöverlåtelse. Ett omsättningsköp rörande löpande skuldebrev kommer alltså att bedömas efter de i Danmark och Norge rådande allmänna rättsprinciper, vilka innebära att köpet i och för sig medför skydd mot säljarens borgenärer. Att man icke tilltrött sig att även för omsättningsköpen uppställa krav på tradition beror bland annat därav att i Danmark och Norge det slags förmögenhetsförvaltning som hos oss bedrives av bankerna i stor omfattning utövas även av enskilda.

Räntekuponger.

Det är vanligt att obligationer och vissa andra skuldebrev åtföljas av särskilda bevis för rätt till ränta, s. k. räntekuponger. Även de icke-löpande skuldebrev, som under namn av förlagsbevis förekomma i vårt land, pläga vara försedda med sådana kuponger. De spörsmål av rättslig natur, vartill kupongerna giva upphov, äro för närvarande icke lösta genom lagstiftning. En sådan reglering lär emellertid, med hänsyn till spörsmålets stora praktiska betydelse, få anses vara erforderlig.

Texten i förevarande paragraf har erhållit en avfattning, som utvisar att lagrummet endast äger tillämpning å kuponger till sådana masspapper, som avses i 4 §. Skulle undantagsvis räntekuponger utgivas till andra skuldebrev, är det en öppen fråga i vad mån bestämmelserna i förevarande paragraf böra erhålla analogisk tillämpning å dylika kuponger.

Kupongens huvuduppgift är att, till bekvämlighet för såväl borgenär som gäldenär och till minskande av de risker och kostnader som föranledas av en försändning, underlätta legitimationen vid räntelikvid. I anslutning härtill har till en början upptagits en bestämmelse, enligt vilken det skall tillkomma innehavare av kupong att mot överlämnande därav uppbära den i kupongen avsedda räntan. Härför bör det icke vara någon förutsättning att han innehar huvudförbindelsen, och någon utredning därom bör sålunda icke kunna avfordras honom av gäldenären eller den som å dennes vägnar verkställer räntebetalningen. Fastmera följer motsättningsvis av den föreslagna bestämmelsen, att den som innehar huvudförbindelsen eller eljest är berättigad till betalning enligt denna, icke är legitimerad att uppbära räntan, där han ej företer kupongen. Att denna vid likviden skall överlämnas till gäldenären överensstämmer med den allmänna grundsats om löpande fordringshandlings återställande, som kommit till uttryck i 21 § första stycket. I likhet med vad som gäller enligt nämnda lagrum äger gäldenären kräva särskilt kvitto å det utbetalade beloppet; däremot kan han ej fordra, att kvitto åtecknas varje kupong, med mindre i något fall förbehåll därom skulle vara träffat. Tydligt bör likvid till en kuponginnehavare ej få av gäldenären åberopas, där denne vid likviden varit i ond tro, t. ex. haft skälig anledning till misstanke att kupongen av innehavaren stulits eller upphittats. Ett sådant resultat förebygges genom den tillämpning av reglerna om innehavareskuldebrev, som angives i andra punkten.

Kupongernas betydelse är ej inskränkt till att i nu angivna mening tjäna såsom legitimation, då räntelikvid lyftes av huvudförbindelsens innehavare eller ombud för honom. I viss — ehuru i vårt land jämförelsevis ringa — utsträckning förekommer även, att räntekuponger utgöra föremål för självständig omättning, i det att de användas såsom betalningsmedel eller i fast räkning förvärvas av någon som förskotterar räntan åt huvudförbindelsens innehavare. Med hänsyn härtill krävas regler angående överlåtelse av kupong, om verkan av att den kommer i orätta händer eller att betalning erlägges till obehörig kuponghavare, om den rätt till kvittning och i övrigt de invändningar, som må tillkomma gäldenären emot ny kuponghavare, o. s. v. Enligt den uppfattning som för närvarande råder i vårt land — likasom i åtskilliga främmande län-

der. — äro räntekuponger otvivelaktigt i princip att bedöma enligt de grunder, vilka gälla för skuldebrev till innehavaren. Härför talar redan det förhållande, att i kupong icke angives till vem betalning skall ske; såsom av det föregående framgår är nämligen kupongens genom ett nummer uttryckta samband med viss huvudförbindelse icke att uppfatta såsom en utfästelse att betalning skall ske till den, som är berättigad enligt huvudförbindelsen. Det obetydliga belopp, varå varje kupong i allmänhet lyder, och det krav på snabbhet, som måste tillgodoses för att den med kupongen åsyftade lättnaden vid betalning skall vinnas, låta det även framstå såsom naturligt att åt kupongen förlänas största möjliga omsättbarhet. Beredningen föreslår på dessa grunder en allmän bestämmelse därom, att å räntekupong skall tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat. Detta innebär till en början att kupongen skall behandlas såsom ett skuldebrev; därå komma sålunda att tillämpas stadgandena i första kapitlet, bland vilka i synnerhet de som upptagits i 4 § första stycket och 7 § i detta sammanhang äro av betydelse. Vidare skola föregående paragrafer i detta kapitel, i den mån de avse skuldebrev till innehavaren, användas å kuponger. Denna grundsats bör emellertid, i saklig överensstämmelse med vad för närvarande torde vara fallet, gälla endast såsom en huvudregel, vilken måste underkastas betydelsefulla begränsningar och undantag.

Sådana påkallas till en början därav, att kupongerna ursprungligen hört till en huvudförbindelse — om man så vill, utgjort en del av denna. På grund därav bör en kuponghavare icke i större utsträckning än som föranledes av omsättningens krav i denna sin egenskap äga bättre rätt än den som tillkommer borgenären enligt huvudförbindelsen. Betydelsen härav framträder särskilt tydligt, då, såsom är det vanliga under tiden innan kuponger äro förfallna till betalning, dessa bliva föremål för överlåtelse i samband med huvudförbindelsen («manteln»). Skulle, exempelvis, i sådant fall inträffa att köparen av någon anledning finge allenast kupongarket, men ej manteln, i sin hand och detta under sådana förhållanden att hans rätt skulle vara skyddad enligt 14 eller 22 §, finnes ingen giltig anledning att han skulle få behålla dessa, i regel först i en mer eller mindre avlägsen framtid förfallande kuponger, ehuru hans rätt till manteln, som uppenbarligen varit i främsta rummet avsedd med förvärvet, på grund av utebliven tradition ej kan upprätthållas. Ej heller vore det, vid förvärv från obehörig person av en huvudförbindelse av icke-löpande beskaflenhet jämte tillhörande kuponger, rimligt att av hänsyn till förvärvarens goda tro giva skydd enligt 14 § åt förvärvet av kupongerna men ålägga honom att utgiva manteln till den rätte ägaren. Till förebyggande av sådana oriktiga resultat föreslås, att under den angivna förutsättningen kupong skall anses allenast såsom tillbehör till huvudförbindelsen. Emellertid bör, för att den legitima omsättningen av kuponger ej skall lida obehörigt intrång, en kuponghavare ej vara skyldig att visa, att han icke förvärvat kupongen i samband med huvudförbindelsen, utan bevisbördan för att så varit fallet bör, såsom torde framgå av den föreslagna avfattningen, åligga den som vill bestrida kuponghavarens rätt.

Samhörigheten mellan huvudförbindelsen och kupongerna kräver beaktan-

de även med hänsyn till fel, som kunna vidlåda utgivandet av huvudförbindelsen. Om denna aldrig medfört betalningsskyldighet för den förmente gäldenären, t. ex. därför att den stulits från denne eller utgivits under inflytande av sådant viljefel, som avses i 28—33 §§ avtalslagen, synas tillräckliga skäl ej föreligga att medgiva betalningsrätt åt kuponghavaren, även om han skulle hava varit i god tro vid sitt förvärv av kupong. Innebörden härav blir olika alltefter huvudförbindelsens art. Är denna av enkelt skuldebrevs natur, kan dess ursprungliga ogiltighet ej botas genom att manteln senare övergått till en godtroende förvärvare. Om åter huvudförbindelsen är löpande, kan, även då den varit ogiltig i första innehavarens hand, gäldenären hava förlorat rätten att göra ogiltigheten gällande mot senare förvärvare, jämlikt 15 § i förevarande förslag eller 35 § avtalslagen; har så skett, bör även kuponghavaren vara skyddad. Annorlunda böra, i anslutning till 17 § i förslaget, bedömas de fall då en löpande huvudförbindelse är falsk — ehuru kupongerna äro äkta — eller utgiven under grövre tvång eller av någon som saknade behörighet att företräda gäldenären. Med dessa fall bör likställas det, att någon huvudförbindelse överhuvud icke utgivits, i det att t. ex. ett kupongark stulits hos gäldenären.

Innebörden av den rätt som åtföljer en kupong bestämmes naturligen i första hand av kupongtextens lydelse. Kupongens innehåll måste emellertid ofta suppleras med vad som föreskrives i huvudförbindelsen. Härvid gäller till en början den självklara begränsning, att en bestämmelse i huvudförbindelsen som är direkt stridande mot kupongtexten ej må åberopas mot denna; särskilt stadgande härom torde icke vara nödigt. Vidare kräves, av hänsyn till kupongernas självständiga omsättlighet, att den som vill förvärva en kupong ej skall vara nödsakad att taga kännedom om just den huvudförbindelse till vilken kupongen utgivits. Det måste vara tillräckligt att han granskar en, vilken som helst, huvudförbindelse tillhörande det lån eller den serie, varom fråga är, eller ur tillgängliga källor skaffar sig kännedom om de fastställda emissionsvillkoren. Däremot bör han icke vara underkastad avvikande villkor, som efter överenskommelse mellan obligationshavaren och gäldenären kunna hava genom påstämpling eller annorledes införts i en eller flere särskilda obligationer. I enlighet med det anförda och i överensstämmelse med nu rådande uppfattning, innehåller förslaget att bestämmelser som innefattas i huvudförbindelsernas gemensamma text skola gälla mot kuponghavaren. Härav följer att ändring i villkoren för räntebetalning, t. ex. konvertering till lägre räntesats, blir verksam endast i den mån avstämpling eller annan anteckning därom kunnat ske å de särskilda kupongerna eller — såsom i praxis vanligen torde ske — dessa utbytts mot nya kuponger, vilkas lydelse återgiver de ändrade villkoren.

Av det nu sagda följer att avvikelser från lagens regler kan ske genom bestämmelse antingen i kupongtexten eller i huvudförbindelsernas gemensamma text. Sådana avvikelser äro i själva verket vanliga, t. ex. angående betalningsort, myntslag och omräkningskurs m. m.

Särskild uppmärksamhet förtjäna sådana i den gemensamma texten upp-

tagna emissionsvillkor, enligt vilka huvudförbindelse kan, genom utlottning eller uppsägning — verkställd vare sig av gäldenären eller ock av borgenär eller någon i låneavtalet bestämd representant för denne — bringas att förfalla till betalning, då särskild förfallotid ej avtalats (s. k. räntelån) eller i motsatt fall före inträdet av den i förbindelsen utsatta förfallotiden. Emissionsvillkoren pläga innehålla bestämmelser om offentliggörande av sådan utlottning eller uppsägning; denna behöver icke avse samtliga utelöpande huvudförbindelser. Enär dessa ofta åtföljas av kuponger, som avse ränta för tid efter huvudförbindelsens genom utlottning eller uppsägningen bestämda förfallotid, uppkommer frågan huruvida något ränteanspråk för sådan tid skall tillkomma kuponghavare. Denna fråga besvaras i viss utländsk, t. ex. tysk, rätt jakande; i anslutning härtill stadgas i den tyska civillagen (§ 803) att om huvudförbindelsen icke, då den företes för inlösen, åtföljes av de kuponger som avse tid efter huvudförbindelsens förfallodag, gäldenären är berättigad att innehålla ett belopp som svarar mot de sålunda felande kupongerna. I vårt land pläga visserligen bland emissionsvillkoren för obligationslån upptagas förbehåll om rätt att innehålla eller avdraga ett mot felande kuponger svarande belopp. Icke desto mindre torde man hos oss i de närmast berörda kretsarna utan meningsskiljaktighet omfatta den meningen att sådan kupong ej vidare medför rätt till betalning, ej ens för kuponghavare som vid sitt förvärv varit okunnig om verkställd utlottning eller uppsägning. I överensstämmelse härmed pläga emissionsvillkoren innehålla bestämmelse att å utlottad eller uppsagd obligation ej skall utgå ränta för längre tid än till och med obligationens genom utlottningen eller uppsägningen bestämda förfallodag. Enligt den sålunda rådande åskådningen lär innehållandet av kupongbelopp få anses ej hava annan uppgift än att bereda gäldenären möjlighet till täckning för förlust som kunde för honom uppkomma genom inlösen av kupong, för vilken innehavaren ej varit berättigad att erhålla likvid. Under vilka förutsättningar, i fråga om ursäktligheten av det å gäldenärens sida inträffade förbiseendet, denne äger rätt att tillgodogöra sig sådan täckning synes icke vara närmare angivet i de brukliga emissionsvillkoren, och i denna del torde skiftande uppfattningar göra sig gällande.¹ Enligt inhämtade upplysningar synes det endast mycket sällan förekomma, att ogiltig kupong varom här är fråga blir föremål för inlösen under sådana förhållanden, att det utgivna beloppet icke kan efter skedd upptäckt återfås från betalningsmottagaren. Även i de övriga nordiska länderna lär det vara rådande uppfattning — ehuru måhända ej så enigt omfattad som i Sverige — att kupong som avser tid efter huvudförbindelsens förfallotid är ogiltig, och att dess innehavare alltså icke i något fall är berättigad till betalning efter kupongens lydelse.

Enligt beredningens mening bör den hittills i Sverige i denna del rådande uppfattningen nu lagfästas på sätt paragrafens andra stycke utvisar. Den som önskar förvärva kuponger bör alltså hava att på egen risk undersöka, ej blott vilka bestämmelser som angående kuponger äro upptagna i huvudförbin-

¹ Jfr N. J. A. 1909 s. 646.

delsernas gemensamma text, utan även huruvida de erhållit tillämpning genom utlottning eller uppsägning. Försåvitt han, såsom normalt är fallet, förvärvar kupongerna i samband med den huvudförbindelse till vilken de höra, måste han verkställa en sådan undersökning redan för att kunna avgöra, huruvida själva huvudförbindelsen är leveransgill; och den som förvärvar enbart kuponger bör icke ställas i ett gynnsammare läge. Om en kupong, som enligt det föreslagna stadgandet icke medför betalningsrätt, likväl blir inlöst av gäldenären, eller av någon bank eller annan som å gäldenärens vägnar ombesörjer kuponginlösen, torde detta så gott som alltid vara att tillskriva vårdslöshet, för vilken gäldenären har att svara. Vid sådant förhållande läser det enligt vad förut anförts för närvarande vanliga emissionsvillkoret om rätt för gäldenären att vid likvid av huvudförbindelsen göra avdrag för beloppet av felande ogiltiga kuponger knappast hava någon egentlig uppgift att fylla. Tillräcklig anledning har emellertid icke ansetts föreligga att genom lagbud av tvingande natur förklara sådant förbehåll ogiltigt eller närmare bestämma dess innebörd.

Räntekupongernas uppgift är att, då ränta är förfallen, underlätta betalningen; och den omsättning av kuponger, utan samband med huvudförbindelserna, vilken kräver särskilt skydd genom att kupongerna behandlas såsom innehavarepapper, har egentligen till föremål kuponger som redan hava förfallit till betalning. Dessförinnan hava affärer med kuponger som skilts från huvudförbindelserna i stort sett icke någon legitim uppgift att fylla i omsättningen. I alla vanliga fall måste det förhållande att sådana »lösa» kuponger salubjudas eller erbjudas såsom pant anses kräva särskild vaksamhet hos förvärvaren, och det finnes icke tillräckliga skäl att medgiva honom något godtroskydd på bekostnad av rätt kuponghavare. Ej heller kräves i allmänhet något särskilt skydd för gäldenär, som i förtid infriar kupong. Sådana tidigare transaktioner böra därför undantagas från tillämpning av den i första stycket angivna huvudregeln. Emellertid torde den ifrågavarande tidsgränsen icke böra helt sammanfalla med inträdet av kupongs förfallotid. Det förekommer i någon utsträckning att, till bekvämlighet för antingen den ena eller den andra av parterna, kuponger inlösas eller förvärvas under närmaste tiden före förfalldagen, och under denna period böra därför bestämmelserna i första stycket fullt ut tillämpas. I anledning härav föreslås i tredje stycket att godtroskydd enligt 14 eller 15 § ej skall gälla till förmån för kuponghavare, till vilken kupong tidigare än en månad före förfalldagen överlåtits utan samband med huvudförbindelsen, samt att gäldenären ej skall jämlikt 19 § bliva fri genom att mera än en månad i förtid i god tro erlægga betalning till annan än den som visar sig innehava huvudförbindelsen. Ändå att kuponghavarens förvärv ej blir föremål för klander före ingången av månadsfristen, eller möjligen av förfallotiden, bör han vara underkastad vindikation, därest hans förvärv ägt rum på tid och sätt som nyss angivits. Bevisskyldigheten för att så varit fallet, bör emellertid åligga den som angriper hans rätt; detta läser framgå av den föreslagna avfattningen.

Den finska texten överensstämmer med den svenska. De danska och norska texterna hava erhållit en något avvikande uppställning och förete även vissa

redaktionella olikheter, bland annat den att de ej särskilt utsäga att kuponghavaren är legitimerad att lyfta räntan. I sak avvika dessa texter så till vida från den svenska, att huvudförbindelsens ogiltighet icke i något fall då huvudförbindelsen blivit utgiven av gäldenären må åberopas mot kuponghavaren. Den norska texten upptager ytterligare den avvikande föreskriften, att begynnelsetiden för kupongs behandling såsom innehavarepapper är satt till början av den period som kupongen avser.

24 §.

Till aktiebrev utgivnas vanligen kuponger, vilka hava till uppgift att underlätta legitimationen vid betalning av den på aktierna belöpande vinstutdelningen. Dessa kuponger utgöra sålunda en nära motsvarighet till de i föregående paragraf behandlade räntekupongerna. Om utdelningskuponger finnas icke några stadganden i aktiebolagslagstiftningen. Enligt rådande uppfattning äro emellertid sådana kuponger, i allt fall sedan de förfallit till inlösen, att anse såsom fordringsbevis gällande i var mans hand, såframt ej avvikande bestämmelser blivit av bolaget träffade.¹ Denna uppfattning synes i samband med skuldebrevslagstiftningen böra lagfästas och närmare bestämmas. Härvid bör, såvitt möjligt, eftersträvas överensstämmelse med vad som föreslagits angående räntekuponger.

Utdelningskuponger.

Till en början föreslås sålunda ett stadgande att kuponghavare skall vara legitimerad att mot kupongens överlämnande uppbära däri avsedd utdelning. Vad i motiveringen till 23 § uttalats om att gäldenären endast på grund av särskilt förbehåll äger kräva att kvitto åtecknas räntekupong äger tillämpning även å utdelningskuponger. Det är emellertid icke ovanligt, att aktiebolagen uppställa sådant förbehåll, bland annat därigenom att kupongerna erhålla en utstyrsel, varav framgår att åtecknande av kvitto är åsyftat.

Jämväl i övrigt bör å utdelningskupong tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat. Likasom beträffande räntekuponger måste emellertid härutinnan uppställas viktiga begränsningar. Sålunda bör, i fråga om kupong som finnes hava förvärvats i samband med aktiebrevet, något särskilt godtrosskydd icke äga rum, utan sådan kupong bör, i den ifrågavarande förvärvarens hand, anses allenast såsom tillbehör till aktiebrevet. Vidare bör kupongen anses såsom skuldebrev till innehavaren allenast under förutsättning att det aktiebrev vartill den hör motsvaras av en giltig aktierätt. Detta innebär till en början ett krav på att aktiebrevet en gång skall hava medfört aktierätt. Ytterligare bör krävas — med avvikelse från vad som föreslagits angående räntekuponger — att den mot aktiebrevet svarande aktierätten vid tiden för utdelningsbeslutet är giltig. Enligt aktiebolagslagstiftningen kan nämligen en aktierätt, som en gång giltigt uppkommit, icke senare under bolagets bestånd upphöra genom enskild överenskommelse mellan bolaget och aktieägaren utan allenast genom ett särskilt förfarande, som genom registrering eller även på annat sätt bringas till allmän kändedom. Följaktligen bör fordras att en kupong-

¹ Lagrådet i N. J. A. II 1910 nr 14 s. 42. N. J. A. 1921 s. 453; jfr 1916 s. 45.

förvärvare på egen risk håller sig underkunnig om huruvida viss aktierätt förlorat sin giltighet. Att, med bibehållande av aktierättens giltighet, allenast aktiebrevet blir ogiltigt, kan närmast tänkas inträffa genom mortifikation enligt lagen den 8 april 1927. Då emellertid mortifikationsåtgärden undantagslöst torde omfatta jämväl kuponger som icke finnas i behåll, har detta fall icke ansetts påkalla särskild uppmärksamhet.

Utdelningskupong bör ej behandlas såsom skuldebrev till innehavaren, förrän i vederbörlig ordning fastställts att den skall medföra rätt till utdelning och med vilket belopp denna skall utgå. Sådant kupongförvärv som sker dessförinnan är i allmänhet av en starkt spekulativ karaktär och bör icke av lagstiftningen underlättas. Det har å andra sidan icke funnits nödigt att föreskriva inträde av den fastställda utdelningens förfallotid såsom utgångspunkt för huvudregelns tillämplighet. I vårt land plägar i allmänhet endast helt kort tid förflyta mellan utdelningsbeslutet och den för utbetalningen bestämda dagen. Härav följer att valet mellan dessa båda tidpunkter är av jämförelsevis ringa praktisk betydelse. Och vissa skäl tala för att, sedan utdelningen bestämts, omsättning av kuponger bör kunna äga rum på betryggande villkor även innan förfallodagen inträtt.

Av den föreslagna avfattningen framgår, att det är nog att beslut om utdelningen blivit fattat; det kräves sålunda icke att beslutet skall hava vunnit laga kraft. Understundom erfordras flere beslut. Vissa bolag pläga sålunda regelbundet utbetala ett visst lägre utdelningsbelopp (»ränta», »förskottsutdelning») mot slutet av räkenskapsåret, enligt beslut av styrelsen som därtill tidigare erhållit bemyndigande av bolagsstämman. I dylika fall bliva de ifrågavarande kupongerna ej att behandla såsom skuldebrev till innehavaren förrän jämväl styrelsen beslutit utdelningens verkställande.

Där ett kupongförvärv skett före utdelningsbeslutet, böra ej heller efter dettas fattande å sådant förvärv tillämpas de i 14 och 15 §§ upptagna reglerna till skydd för godtroende förvärvare. En särskild bestämmelse härom har funnit plats i andra stycket.

Likasom, i fråga om räntekuponger, bestämmelser i huvudförbindelsernas gemensamma text ansetts böra vara för kuponghavare gällande, bör innehavare av utdelningskupong till aktiebrev vara bunden av de bestämmelser som bolaget i fråga om kupongerna må hava träffat, under förutsättning att detta skett enhetligt för samtliga aktier eller för alla aktier av visst slag. Sådana bestämmelser böra, enligt aktiebolagsrättsliga grundsatser, införas i bolagsordningen, och dennas innehåll är för allmänheten tillgängligt. I dylik ordning kan bland annat föreskrivas, att kupong ej må mot bolaget göras gällande av annan än den som, efter att hava införts i aktieboken, är att emot bolaget anse såsom aktieägare.

Förevarande paragraf bör äga tillämpning å utdelningskuponger till aktiebrev i alla svenska aktiebolag, ej blott dem som regleras av aktiebolagslagen, utan jämväl bankaktiebolag och försäkringsaktiebolag. De särskilda regler, som gälla för de båda sistnämnda slagen av bolag, lära icke i detta sammanhang påkalla avvikande bestämmelser. Härvid må anmärkas, att där försäk-

ringsaktiebolag med tillskottsplikt har i bolagsordningen intagit sådana in-
skränkande bestämmelser angående rätten att uppbära utdelning, som omför-
målans i 44 § femte stycket lagen om försäkringsrörelse, dessa bestämmelser
jämligt förevarande paragraf må åberopas jämväl mot kuponghavare som
icke är aktieägare.

Vinstutdelningskuponger utgivas även av vissa andra slag av ekonomiska
sammanslutningar än aktiebolag, bland annat till andelsbevis i vissa ekono-
miska föreningar och till kommanditlottbrev i vissa enligt 1895 års bolagslag
bildade kommanditbolag. I vad mån de regler, som gälla för aktiebolags ut-
delningskuponger, må kunna erhålla tillämpning å andra utdelningskuponger
lärer framdeles såsom hittills böra få avgöras i praxis under beaktande av de
ifrågakommande sammanslutningarnas särskilda beskaffenhet.¹

Av övriga texter är den finska helt överensstämmande med den svenska.
De danska och norska texterna förete vissa avvikelser, huvudsakligen av redak-
tionell natur, motsvarande dem som äga rum i fråga om 23 §. Enligt den
danska texten skall utdelningskupong, enligt vilken ett bestämt belopp skall
utbetalas på en i kupongen angiven tidpunkt, i visst hänseende behandlas så-
som räntekupong.

25 §.

Om upphörande efter längre tids förlopp av den på ränte- eller utdelnings-
kuponger grundade rätten finnas särskilda stadganden icke meddelade i lag. *Upphörande
av kupongs
giltighet.*
De för fordringar i allmänhet uppställda reglerna i 1862 års förordning om
tioårig preskription äro tydligen föga lämpade för detta särskilda slag av
fordringar.

Då den på kupongen grundade fordringsrätten i förevarande förslag gjorts
till föremål för reglering, lärer jämväl frågan om verkan av att kupong efter
längre tids förlopp icke blivit företedd för inlösen böra upptagas till behand-
ling. Härvid kommer i främsta rummet i betraktande, att varje kupong i all-
mänhet avser ett ganska obetydligt belopp. Redan på grund härav bör rätts-
förhållandets avveckling ej alltför länge hållas svävande. Kupongfordringen
utgör tillbehör till en oftast värdefull och för innehavaren betydelsefull hu-
vudrättighet, och endast ganska sällan lärer, på grund av tvist, gäldenärens
insolvens eller andra sådana omständigheter, möta hinder mot dess utkrävande
inom rimlig tid. Det torde därför kunna antagas, att anledningen till att
kupongen icke någorlunda snart företes till inlösen i allmänhet är den, att den
förkommit för innehavaren. Dennes intresse tillgodoses i sådant fall icke i
nämnvärd mån genom att kupongen bibehålles vid gällande kraft. Tvärtom
lärer upphörande av kupongens giltighet vara en förutsättning för att möjlig-
het att utan kupongens företeende erhålla likvid skall kunna på ett praktiskt
tillfredsställande sätt beredas honom. Starka skäl tala sålunda för att kupong-
er skola — hos oss likasom enligt talrika främmande lagstiftningar — förlora
sin giltighet efter jämförelsevis kort tid. Jämväl i övrigt torde beträffande

¹ I N. J. A. 1916 s. 45 hava till inlösen förfallna vinstkuponger till kommanditlotter
ansetts såsom fordringsbevis gällande i var mans hand.

kuponger i åtskilliga avseenden böra uppställas regler avvikande från de enligt preskriptionsförordningen gällande. Kupongernas giltighetstid synes sålunda böra räknas, icke från kupongens eller huvudförbindelsens utgivande, eller i fråga om utdelningskuponger från beslutet om utdelning, utan från kupongens förfallotid. Rättighetens vidmakthållande genom en blott bevakning bör i allmänhet icke medgivas. Och efter den föreskrivna tidens utgång bör den som innehar kupongen ej blott förlora sin talan, utan avskäras från att överhuvud göra gällande någon rätt enligt densamma. Med hänsyn till dessa avvikelser från de allmänna reglerna om fordringspreskription, synas de erforderliga bestämmelserna ej böra erhålla närmare anslutning till preskriptionsförordningen. De torde fastmera lämpligen böra meddelas i omedelbart samband med de bestämmelser om kuponger som upptagits i närmast föregående paragrafer av detta förslag.

På grund av det nu anförda föreslår beredningen i första stycket i förevarande paragraf en bestämmelse att ränte- eller utdelningskupong, som ej företetts till inlösen inom tre år från förfalldagen, ej vidare skall vara gällande. Bestämmelsen bör till kuponghavarens förmån vara tvingande, så att avtal om kortare tid blir utan verkan. Däremot torde tillräckliga skäl ej föreligga för att underkänna avtal om längre tid. Följaktligen krävas ej särskilda övergångsbestämmelser angående de emissionsvillkor som träffats för nu utlöpande kuponger; kortare tid än tre år från förfalldagen läser nämligen icke vara stadgad för företeende av sådana kuponger.

*Betalning
för förkom-
men kupong.*

Lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling äger ej tillämpning å obligationer, och detta undantag läser avse jämväl räntekuponger som höra till obligationer.¹ Utdelningskuponger torde däremot vara hänförliga under lagen, men av närliggande skäl torde dennas mortifikationsförfarande knappast komma till användning å något slag av kuponger. Redan på grund av dessas yttre beskaffenhet torde det ofta vara svårt för en mortifikations-sökande att visa sannolika skäl att sådan handling förstörts eller eljest förkommit; och framför allt äro kostnaderna för ett mortifikationsförfarande så gott som alltid för höga i förhållande till kupongernas vanligen ringa belopp. Behov läser sålunda föreligga av ett enklare förfarande, varigenom den, som förlorat en kupong, skall kunna komma till sin rätt utan större kostnader. Något hinder torde ej bestå för att ett sådant förfarande göres tillämpligt även å obligationskuponger; de skäl, som kunna anföras för att vissa obligationer av hänsyn till den utländska marknaden böra överhuvud vara undantagna från att bliva ogiltiga genom mortifikation eller liknande åtgärd, torde nämligen icke äga någon egentlig bärkraft i fråga om kuponger, åtminstone icke sedan avsevärd tid förflutit efter dessas förfallotid.

Det torde alltså vara lämpligt att till bestämmelsen i första stycket om viss tid för upphörande av kupongs giltighet anknytes ett stadgande om att efter

¹ Se departementschefens yttrande under förarbetena till mortifikationslagen, N. J. A. II 1927 s. 321.

tidens utgång betalning må kunna fordras för en förlorad kupong. Förslag härom har upptagits såsom ett andra stycke. Enär de gäldenärer, om vilka här är fråga, så gott som alltid hava ordnad bokföring och äro utan svårighet tillgängliga, torde någon medverkan av domstol eller annan myndighet icke vara nödig, såframt ej tvist uppkommer. Den som påstår att en honom tillhörig kupong förstörts eller eljest förkommit bör hava att göra anmälan där- om hos gäldenären. Detta bör, vid äventyr att all rätt förloras, ske inom den i första stycket stadgade treårsfristen eller inom den längre tid som kan vara särskilt avtalad för företeende av kupong. Skulle inom samma tid kupongen bliva av någon annan företedd för inlösen, bör anmälan ej leda till något resultat. I motsatt fall bör den anmälände, när tiden utgått, äga kräva betalning, under förutsättning att han gitter göra sin rätt till kupongen sannolik. Här- till torde i allmänhet ej kunna fordras mera än att han visar sig vara behörig innehavare av den huvudförbindelse eller aktie, till vilken kupongen hört.

De danska och norska texterna överensstämman i sak med den svenska. De upptaga, i fråga om betalningsrätt enligt andra stycket, hänvisningar till särskilda lagbestämmelser om preskription. Enligt den finska texten är fristen för kupongs företeende satt till fem år eller annan i sådant avseende stadgad eller särskilt avtalad längre tid. I denna text upptager andra stycket allenast en hänvisning till särskilda stadganden.

3 KAP.

Om enkla skuldebrev.

I förevarande kapitel hava upptagits bestämmelser om de skuldebrev, som icke äro av löpande natur. I terminologiskt hänseende hava dessa skuldebrev i litteraturen och domstolsspråket plägat betecknas såsom »icke-löpande». Förslaget använder den mindre tunga benämningen »enkelt» skuldebrev; här- vid har såsom förebild tjänat uttrycket »enkel borgen», vilket sedan länge använts för beteckning av sådan borgen, som icke innebär att löftesmannen är solidariskt förbunden med huvudgäldenären.

Bestämmelserna i nu förevarande kapitel torde komma att erhålla sin största betydelse på indirekt väg, nämligen genom analogisk tillämpning på fordringar, vilka icke grundas på skuldebrev. Detta gäller icke blott den i 27 § uttryckta, i och för sig naturliga grundsatsen om ny fordringsägares inträde i överlåtarens rättsläge, utan även de närmare regler om gäldenärens frigörelse genom kvittning eller betalning, som innefattas i 28—30 §§. Av synnerlig betydelse för fordringar utanför skuldebrevsområdet bliva de i 31 § intagna bestämmelserna om förutsättningarna för överlåtelses giltighet mot överlåtarens borgenärer.

*Begreppet
enkelt
skuldebrev.*

I förevarande paragraf angives kapitlets tillämpningsområde genom en bestämning av begreppet enkelt skuldebrev. Dit hänföres de skuldebrev, som icke enligt 11 § skola vara löpande, nämligen alla skuldebrev, som äro ställda till viss man och icke genom ett av gäldenären tecknat inteckningsmedgivande erhållit löpande natur, på sätt framgår av 11 § tredje stycket. Om enkla skuldebrev, som försetts med inteckningsmedgivande före den nya lagens ikraftträdande, upptages en särskild bestämmelse i 10 § av förslaget till promulgationslag.

En förskrivning kan uppenbarligen erhålla naturen av enkelt skuldebrev även om den icke från början är ställd till viss man. Av 12 § framgår sålunda, att ett innehavarepapper kan i viss ordning förändras att gälla såsom ställt till viss man, d. v. s. såsom enkelt skuldebrev; motsvarande förändring är, såsom anmärkts i motiveringen till nämnda paragraf, möjlig även beträffande ett orderpapper. Omvänt kan även ett enkelt skuldebrev genom en påskrift som sker i samverkan av gäldenären och borgenären förvandlas till löpande skuldebrev av den ena eller andra arten; särskild bestämmelse härom har icke ansetts erforderlig. Verkningarna av en från borgenärens sida ensidigt vidtagen överlåtelse »till innehavaren» eller in blanco skola beröras under nästföljande paragraf.

27 §.

*Senare
borgenärs
rätt.*

Den rättsliga naturen av en betalningsförpliktelse undergår i och för sig icke någon förändring därigenom att förpliktelsen kommer till uttryck i ett enkelt skuldebrev. De om fordringar i allmänhet gällande rättsgrundsatserna skola sålunda äga tillämpning å den rätt, som grundas på ett skuldebrev av detta slag. Detta innebär, i fråga om verkan av överlåtelse, att förvärvaren i princip ej erhåller bättre rätt än den överlåtaren hade. Gäldenären äger följaktligen att mot förvärvaren i samma utsträckning som mot överlåtaren göra gällande invändningar, även där förvärvaren i sådant hänseende varit i god tro. Denna grundläggande regel har, för att olikheten med de löpande skuldebrevens skall framgå med full tydlighet, uttalats i förevarande paragraf, som med någon jämkning återger 4 kap. 5 § utsökningsbalken i 1734 års lag (10 § 3 mom. förordningen om nya utsökningslagens införande); regeln bestämmes närmare genom innehållet av 28—30 §§. I en särskild punkt lider regeln undantag; enligt bestämmelse i 34 § avtalslagen gäller nämligen om varje skuldebrev, likasom om kontrakt eller annan skriftlig handling, att, där handlingen upprättats för skens skull, utan hinder därav fordran eller rättighet, som den enligt handlingens innehåll berättigade på grund av densamma överlätit å annan, må av förvärvaren göras gällande, såframt denne var i god tro vid sitt förvärv. En erinran om denna bestämmelse har upptagits i den föreslagna texten.

Bland de invändningar vilka av gäldenären få riktas mot en förvärvare av ett enkelt skuldebrev är även invändning om verkställd betalning. På grund

härav är gäldenären, i motsats till förhållandet i fråga om löpande skuldebrev, så snart han förfogar över bevisning om betalningen skyddad mot all risk att nödgas ånyo betala till ny innehavare av skuldebrevet. Detta framgår även av 29 § i förslaget. Den bevisning, som gäldenären behöver för att vara trygg, kan vara av vilket slag som helst, t. ex. ett av borgenären utfärdat kvitto. För tillgodoseende av gäldenärens intresse är det sålunda icke erforderligt att skuldebrevet vid betalningen återställas till honom. Att detta sker kan visserligen i allmänhet sägas höra till god ordning. Men därav följer icke att handlingens återställande bör stadgas såsom villkor för betalningsskyldigheten. Ofta meddelas visserligen i nuvarande domstolspraxis sådan föreskrift vid fastställande av betalningsskyldighet, men denna lämnar även exempel på att en sådan bestämmelse i en dom kan leda till orimliga svårigheter vid verkställigheten.¹ Beredningen har alltså icke funnit skäl att i förslaget upptaga något stadgande om skuldebrevets återställande vid betalning.² Det bör härvid erinras, att en ovillkorlig regel av sådant innehåll icke, i fråga om betalnings uttagande genom utmätning, torde kunna härledas ur stadgandet i 54 § utsökningslagen att utmätningssökande, då fordran är grundad på skuldebrev eller annat skriftligt fordringsbevis, skall till utmätningssmannen ingiva fordringsbeviset i huvudskrift. Såsom inom litteraturen framhållits, läser nämligen detta stadgande endast avse förfarandet omedelbart hos utmätningssmannen. Det torde icke innebära hinder för överexekutor att på framställning av borgenär, som uppger att fordringsbeviset gått förlorat, medgiva att utmätning verkställas utan företeende av beviset.³

I förevarande paragraf göres intet närmare uttalande om sättet för överlåtelse. Av allmänna grundsatser följer nämligen, att denna kan ske i vilken form som helst, med eller utan vittnen, muntligen eller skriftligen, och, i senare fallet, genom transport å skuldebrevet eller genom särskild överlåtelsehandling o. s. v.

Förslaget tager ej ställning till frågan, huruvida rättsförhållandet genom överlåtelsen kan undergå någon förändring, som icke är av beskaffenhet att innebära försämring av g ä l d e n ä r e n s rättsställning. Detta spörsmål uppkommer huvudsakligen i de fall, då skriftlig överlåtelse icke — såsom normalt sker — äger rum till viss man, utan ställes till innehavaren eller har formen av en å skuldebrevet tecknad transport in blanco; sådan överlåtelse förekommer, så vitt de enkla skuldebreven angår, huvudsakligen vid förlagsbevis. Har ett skuldebrev som överlåtits till innehavaren eller in blanco i detta skick förkommit för borgenären eller obehörigen avhänts denne och därefter förvärvats av godtroende person, torde enligt rådande rättsuppfattning nye innehavaren bliva skyddad i sitt förvärv.

¹ N. J. A. 1883 s. 302.

² På grund av inteckningslagstiftningen gäller en regel av sådant innehåll i fråga om förskrivning, som är av enkelt skuldebrevs natur ehuru inteckning därför meddelats. Jfr rättsfall hos Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 257 f.

³ Trygger, Kommentar till utsökningslagen (1916) s. 172. Jfr N. J. A. 1883 s. 85 och finska utsökningslagen 3 kap. 22 §.

Med den nu angivna uppfattningen avser förslaget icke att bryta. Det har emellertid icke ansetts nödigt eller lämpligt att — av hänsyn till de icke-löpande förlagsbevisen, vilkas praktiska betydelse efter all sannolikhet kommer att minskas — lagfästa de nu berörda överlåtelseformerna vilka, såsom av det anförda framgår, medföra risker som svåriligen kunna överblickas av en större allmänhet. Beaktas bör ock, att dessa överlåtelseformer i dansk och norsk rätt för närvarande äro förbjudna av beskattningsrättsliga skäl.

Förevarande paragraf i det svenska förslaget överensstämmer helt med motsvarande bestämmelse i det finska förslaget.

28 §.

*Invändning
om gen-
fordran hos
tidigare
borgenär.*

Då ett enkelt skuldebrev överlåtits, kan gäldenären mot nye borgenären göra gällande, ej blott sådana kvittningsinvändningar som grunda sig på hans omedelbara förhållande till denne, utan även kvittningsinvändningar som härflyta ur fordringar hos den ursprunglige borgenären. De närmare förutsättningarna för denna kvittningsrätt angivas i förevarande paragraf.

För den händelse gäldenären förvärvat fordran hos den ursprunglige borgenären först efter det denne avhänt sig huvudfordringen, bör uppenbarligen kvittningsrätt icke desto mindre tillerkännas gäldenären, därest han vid genfordringens förvärvande fortfarande hade anledning att räkna med den ursprunglige borgenären såsom sin fordringsägare. Omvänt råder, redan enligt gällande rätt, i stort sett enighet om att kvittningsrätt ej bör tillerkännas gäldenären, därest han vid genfordringens förvärvande visste, att huvudfordringen överlåtits å annan.¹ En motsatt ståndpunkt skulle i själva verket medföra att den som förvärvade ett enkelt skuldebrev skulle sakna varje möjlighet att skydda sig mot uppkomsten av nya kvittningsanspråk.

På vad sätt gäldenären erhållit kunskap om överlåtelsen synes i detta sammanhang böra vara utan betydelse. Försiktigheten bjuder visserligen att förvärvaren eller överlåtaren lämnar gäldenären särskilt meddelande om överlåtelsen (denuntiation). Men har gäldenären på annat sätt erhållit kännedom om överlåtelsen, bör han lika fullt vara pliktig att räkna med det nya rättsläget.

Kvittningsrätt synes böra vara utesluten även i fall då gäldenären, utan att hava visshet om överlåtelsen, dock äger skälig anledning till antagande att skuldebrevet övertagits av annan. En gäldenär, som under sådana förhållanden beviljar den ursprunglige borgenären kredit, i förlitande på att han i sin skuld enligt förskrivningen har säkerhet för sin fordran, synes nämligen vara närmare att bära förlusten än den nye borgenären. Denna grundsats har kommit till uttryck i paragrafens första punkt. Samma ståndpunkt som

¹ Angående en äldre uppfattning, enligt vilken även genfordringar som förvärvats efter det gäldenären erhållit kännedom om skuldebrevets överlåtande kunde göras gällande mot den som förvärvat skuldebrevet, se historiken hos Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 155 ff.; Rabenius i T. f. R. 1918 s. 345 ff. och Fehr i T. f. R. 1925 s. 161 ff. samt ännu Hasselrot, Handelsbalken II (1910) s. 43 ff. och Juridiska skrifter (ny följd) 1923 s. 212 ff.

förslaget intar för ett likartat fall 64 § andra stycket kommissionslagen.¹ I övrigt är däremot enligt gällande rätt omtvistat, huruvida med det fall att gäldenären haft kunskap om överlåtelsen bör likställas det att han bort äga sådan kunskap, samt huruvida ens gäldenärens kunskap bör avskära kvittningsrätten, när denuntiation ej ägt rum.²

Såsom uppkommen före den kritiska tidpunkten blir fordringen att anse, även om vid nämnda tidpunkt fordringen förelegat allenast såsom eventuell. Om exempelvis gäldenären, efter denuntiation om överlåtelse av skuldebrevet, infriat borgen som han före denuntiationen iklätt sig för överlåtaren, bör han sålunda bliva berättigad att kvittningsvis göra sin regressfordran gällande mot förvärvaren av skuldebrevet.³ Uttrycklig bestämmelse härom har ej ansetts erforderlig.

Förfaller genfordringen först efter huvudfordringen, talar sannolikheten för att gäldenären aldrig skall bliva i tillfälle att kvitta, vare sig huvudfordringen förblir hos den ursprunglige borgenären eller övergår å annan. Har gäldenären, innan en sådan genfordran förfallit, erhållit kännedom om att huvudfordringen blivit överläten, kan han därför icke anses äga något legitimt intresse av att mot huvudfordringens nye innehavare kunna göra gällande kvittningsanspråk. Genom särskild bestämmelse i paragrafens andra punkt har därför kvittningsrätt fränkänts gäldenären i dylika fall.⁴

29 §.

Av allmänna rättsgrundsatser följer att betalning, som av gäldenären erlagts till den ursprunglige borgenären vid en tidpunkt då denne redan avhånt sig fordringen, bör mot nye borgenären kunna åberopas allenast under förutsättning att betalningen erlagts i god tro. I denna del gäller alltså detsamma som under 28 § anförts beträffande gäldenärens kvittningsrätt på grund av genfordran hos den ursprunglige borgenären. Rörande frågan huru stränga krav man bör ställa på gäldenärens goda tro bryta sig emellertid meningarna ännu skarpare på förevarande område än när fråga är om gäldenärens kvittningsrätt.⁵

För betalningsinvändningens bibehållande i alla sådana fall där gäldenären ej bevisligen avvetat överlåtelsen har, bland annat, hänvisats till det tvångsläge, vari gäldenären befinner sig, då betalning vid förfallotiden avfordras honom av den till vilken han utfärdat skuldebrevet. För att han i en sådan situation skall vara pliktig att i nye borgenärens intresse vägra betalning mö-

*Verkan av
betalning
till tidigare
borgenär.*

¹ Se motiven till kommissionslagen i N. J. A. II 1914 s. 294. Jfr emellertid N. J. A. 1894 s. 582 och Fehr a. a. s. 145 ff.

² Angående de olika uppfattningar som i denna del gjort sig gällande, se Nordling, Föreläsningar i svensk civilrätt. Allmänna delen (1891) s. 296 jfrd med s. 281—282; Eschelsson a. a. s. 168 ff.; Afzelius, Om cession av fordringar (1877) s. 51—52; Björling i T. f. R. 1906 s. 355; Trygger, Kommentar till utsökningslagen (1904) s. 548—549 och Fehr a. a. s. 210 ff. samt i XIII Nordiska Juristmötets förhandlingar s. 72.

³ Jfr N. J. A. 1918 s. 3.

⁴ Överensstämmande N. J. A. 1918 s. 3. Jfr emellertid N. J. A. 1915 s. 219. Angående denna fråga, se i övrigt Rabenius a. a. s. 350 ff.

⁵ Se litteraturen i noten till s. 112 och not 2 här ovan.

ter i litteraturen kravet att han skall äga tillförlitlig kännedom om överlåtelsen, eller att han rent av skall hava erhållit denuntiation om densamma.¹ Då, enligt 1927 års lag om gälds betalning genom penningars nedsättande i allmänt förvar, en gäldenär som svävar i ovisshet om vem som är rätt borgenär äger fullgöra betalningen genom deponering av beloppet, synes emellertid numera varje anledning saknas att tillåta honom att betala till den ursprunglige borgenären i fall då han har skälig anledning till misstanke att denne ej längre äger uppbära beloppet. Förslaget har därför i förevarande paragraf likställt detta fall med det att gäldenären medvetet erlagt betalning till obehörig person. Denna ståndpunkt har redan före depositionslagen för ett likartat fall lagfästs genom 62 § kommissionslagen.²

Vad som i olika situationer bör fordras för att gäldenären skall anses hava haft skälig anledning att misstänka betalningsmottagarens obehörighet, är uppenbarligen en fråga, som icke kan lösas genom lagregler utan måste bedömas från fall till fall.³

Särskilda bestämmelser hava i detta sammanhang icke ansetts erforderliga för det fall att betalningen erlades, icke av huvudgäldenären, utan av en borgesman eller annan som i förhållande till borgenären häftade för gälden. Även å dylika fall bör enligt sakens natur den i förevarande paragraf uttalade grundsatsen vinna tillämpning. De särskilda omsättningshänsyn som för de löpande skuldebrevens vidkommande påkallat uppställandet av den härifrån avvikande specialregeln i 20 § andra stycket sakna tydligen giltighet, då fråga är om enkla skuldebrev.

Enligt det danska förslaget skola de i denna paragraf uppställda grundsatserna vinna tillämpning allenast »där ej annat följer av skuldebrevets särskilda beskaffenhet». Man har nämligen ansett, att under vissa omständigheter en i ett enkelt skuldebrev intagen presentationsklausul bör medföra att gäldenären med befriande verkan kan betala endast till den som innehar skuldebrevet. Beredningens ståndpunkt i denna fråga framgår av motiven till 32 §.

30 §.

Verkan av betalning enligt ogiltig överlåtelsehandling.

Har borgenären meddelat gäldenären att fordringen såsom överlåtten å annan person skall betalas till denne, och visar det sig sedan, att den uppgivne förvärvaren fört borgenären bakom ljustet eller att överlåtelsen eljest är ogiltig av anledning som omförmäles i 29—33 §§ avtalslagen, är likväl gäldenären fri från sin skuld, därest han i god tro erlagt betalning enligt den mottagna anvisningen. Detta följer omedelbart av innehållet i de berörda stadgandena, och någon bestämmelse härom erfordras följaktligen icke i skuldebrevslagen.

Samma synpunkter tala för att gäldenären, även i fall då han ej erhållit något direkt meddelande från överlåtaren, bör kunna till sin befrielse åberopa betalning som i god tro erlagts till någon som legitimerats genom en skriftlig

¹ Se även lagkommitténs förslag till handelsbalk (1826) 3 kap. 10 § och äldre lagberedningens förslag till handelsbalk (1850) 3 kap. 13 §.

² Se motiven till kommissionslagen i N. J. A. II 1914 s. 290.

³ Jfr N. J. A. 1928 s. 393.

överlåtelse, vilken är behäftad med fel av nyssnämnda slag. Å andra sidan är det påtagligt att gäldenären — utanför de löpande skuldebrevens område — ej bör kunna tillgodoräkna sig betalning till en person, vars legitimationshandling exempelvis är förfalskad.

I fråga om den närmare avgränsningen av de olika fallen göra sig samma synpunkter gällande som, i vad rör löpande skuldebrev, ligga till grund för den i 2 kap. föreslagna gränsdragningen mellan ogiltighetsgrunder, som kunna av gäldenären göras gällande endast mot den som förvärvat skuldebrevet i ond tro, och sådana som kunna åberopas även mot godtroende förvärvare. Är överlåtelsen ogiltig, bör sålunda gäldenären icke desto mindre äga tillgodoräkna sig betalning som erlagts i god tro, såframt ej överlåtelsen tecknats under någon av de omständigheter som enligt 17 § medföra ogiltighet av en löpande förskrivning. Bestämmelse härom har upptagits i förevarande paragraf.

31 §.

I fråga om den verkan överlåtelse av enkelt skuldebrev medför gentemot överlåtarens borgenärer torde enligt gällande rätt få antagas, att själva avtalet — för så vitt det ej kan angripas jämlikt konkurslagens bestämmelser om återvinning — äger giltighet gentemot borgenärerna. Lösöreköpsförordningens bestämmelser om tradition eller publikation äro här ej tillämpliga, och något annat lagbud, som skulle kräva särskilda förutsättningar för överlåtelsens upprätthållande gentemot borgenärerna, är ej för handen.¹

När det gäller att i lagstiftningsväg reglera spörsmålet om borgenärernas ställning i detta hänseende synes det emellertid betänkligt att tillerkänna överlåtelsen omedelbar rättsverkan. Eftergiver man varje krav på att överlåtelsen skall kunna kontrolleras även av utomstående, öppnar sig en alltför lätt utväg att genom helt diktade eller till sin tidpunkt oriktigt angivna överlåtelser gäcka borgenärernas rätt.

Ifrågasätts kan att, likasom när det gäller löpande skuldebrev, även i fråga om de enkla kräva överlåtelsens fullbordande genom tradition av handlingen. Mot en dylik reglering av spörsmålet tala emellertid starka skäl. Då ett enkelt skuldebrev i allmänhet ej utgör annat än ett bevisdokument, vars utfärdande på intet sätt ändrar den rättsliga karaktären av den fordran handlingen avser, är det svårt att finna, huru den omständigheten att borgenären, till sin processuella lättnad och säkerhet, velat förskaffa sig ett dylikt bevismedel skall för honom och hans borgenärer medföra ett annat materiellt rättsläge än som skolat vara för handen så länge något för tradition ägnat dokument ej förelegat. Har ett enkelt skuldebrev förkommit, eller finner borgenären sig eljest av någon anledning föranlåten att utan handlingens företeende göra fordringen gällande, står ju detta honom öppet. Man kan då icke rimligen vägra honom möjlighet att åvägbringa en fullt verksam överlåtelse även utan handlingens traderande. Ur kreditgivares synpunkt åter är traditionskravet av föga intresse, då den omständigheten att handlingen fortfarande innehaves

*Borgenärs-
skydd vid
överlåtelse.
Dubbelöver-
låtelse.*

¹ Afzelius, Om cession av fordringar (1877) s. 51; Undén, Svensk sakrätt I (1927) s. 196; Kööersner i T. f. R. 1927 s. 216.

av överlåtaren icke medför säkerhet för att fordringen alltså i verkligheten ingår bland hans tillgångar.

Nära till hands ligger däremot att såsom villkor för överlåtelsens verkan mot borgenärerna kräva att gäldenären, genom överlåtarens eller förvärvarens försorg, erhåller underrättelse — »denuntiation» — om överlåtelsen. En dylik denuntiation fyller det syfte som i fråga om löpande skuldebrev och lösören ligger till grund för traditionskravet: den faktiska möjligheten att förfoga över den tillgång det gäller överflyttas genom åtgärden från överlåtaren till förvärvaren.

Att kravet på denuntiation skulle leda till rättslivets oskäligen betungande läser ej kunna med fog påstås. Redan för att trygga sig mot betalning till orätt person måste nämligen den som fått fordringen å sig överlåten sörja för att gäldenären får underrättelse om det nya rättslaget.

Det skulle måhända kunna ifrågasättas, huruvida icke den omständigheten, att gäldenären ägt eller bort äga kännedom om överlåtelsen, och alltså jämlikt 29 § är förhindrad att med laga verkan erlagga betalning till överlåtaren, skulle i och för sig — alltså även om det är på annat sätt än genom underrättelse från någondera kontrahenten, som han kommit i detta läge — medföra att den överlåtna fordringen vore oåtkomlig för borgenärerna. En bestämmelse av denna innebörd kan dock ej förordas. Borgenärernas rätt bör ej ställas i beroende av sådana, dem icke vidkommande och mången gång mer eller mindre svårbedömda förhållanden som det här gäller.

Jämlikt 10 § kommer stadgandet i förevarande paragraf att äga tillämpning även å pantsättning av enkelt skuldebrev.

Att en sådan fordringshandling — eller noggrannare uttryckt, den på handlingen grundade fordringen — kan, likasom en handling av löpande beskaffenhet, vara i rättslig mening föremål för pantsättning överensstämmer med den åskådning och terminologi, som numera synes vara rådande, i vårt land såväl som annorstädes.¹ Beträffande förutsättningarna för giltigheten av en i pantsättnings syfte vidtagen åtgärd råda emellertid olika meningar. I svensk rättsdoktrin har den meningen hittills haft överhand, att skuldebrevet måste överlämnas till panthavaren och dessutom denuntiation hos gäldenären äga rum,² men från vissa håll har gjorts gällande att tradition visserligen erfordrades, men också vore tillfyllest,³ en mening som i ett rättsfall från senare tid⁴ också omfattats av högsta domstolen.

Vilken åsikt man än i denna fråga må hysa beträffande gällande rätt, föreliggande emellertid starka skäl att vid lagstiftning i ämnet låta överlåtelse och pantsättning följa enahanda regler. Enkla skuldebrev kunna, likasom löpande, vara föremål för överlåtelser som icke avse någon definitiv omsättning utan allenast säkerställande av en fordran; och, på sätt i motiveringen till

¹ I fråga om äldre uppfattning, enligt vilken vad nu kallas pantsättning av fordran borde betraktas såsom villkorlig överlåtelse, se Afzelius a. a. s. 38 ff.

² Se t. ex. Hasselrot, Handelsbalken VIII (1905) s. 1602 f.; Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 183; Undén, Om panträtt i rättigheter (1923) s. 116 ff.

³ T. ex. Benckert i Sv. J. T. 1916 s. 368 ff.; Köersner i T. f. R. 1927 s. 235 ff.

⁴ N. J. A. 1926 s. 454.

22 § framhållits, måste det i många fall bliva förenat med oöverstigliga svårigheter att skilja ett omsättningsköp från ett »säkerhetsköp» och detta senare slags köp från en pantsättning. Om denuntiationsåtgärden, och den allena, anses böra vara avgörande för överlåtelses giltighet mot överlåtarens borgenärer, bör därför en dylik regel erhålla tillämpning även å pantsättning.

En sådan lösning av frågan om pantsättningen synes även ur andra synpunkter vara att förorda. Att låta besittningstagandet av en fordringshandling, vars innehav icke är av nöden för fordringens utkrävande eller överlåtande, vara av avgörande betydelse för frågan om panträtt i fordringen saknar inre grund och torde ur rättssäkerhetens synpunkt så till vida möta betänklighet, som därigenom öppnas möjlighet för den som redan pantsatt och traderat ett skuldebrev att, genom falsk uppgift att någon fordringshandling aldrig existerat, bereda sig möjlighet att än en gång nyttja fordringen till överlåtelse eller pantsättning. Att å andra sidan avstå från kravet på denuntiation — den åtgärd som, i likhet med traditionen av pantsatt lösöre, avskär pantsättaren från möjlighet att råda över det pantsatta — synes ej stå väl tillsammans med de allmänna grundsatser, på vilka lagstiftningen om handpant i lösören är byggd.

En fördel av den nu förordade regleringen på denuntiationsprincipens grund torde även få anses ligga däri, att denna reglering indirekt innefattar en av rådande förhållanden väl motiverad lösning av det härmed sammanhängande problemet om överlåtande och pantsättande av fordringar som ej äro grundade på skuldebrev eller annan skriftlig handling. En i skuldebrevslagen införd regel av ifrågavarande innebörd kan nämligen motses bliva i praxis tillämpad även när det gäller fordran som icke blivit fixerad i skriftlig handling.

Beträffande pantsättning av dylika fordringar vore man, om ett traditionskrav uppställdes i fråga om skuldebrevsfordrans pantsättande, och denuntiation här vid lag ansåges betydelslös, hänvisad till andra lösningar av problemet. Man hade då att välja mellan att tillerkänna själva pantsättningsavtalet laga verkan mot borgenärerna¹ eller att över huvud förneka den rättsliga möjligheten av pantsättning.

Det förra av dessa alternativ skulle stå i strid med hittills i allmänhet gällande principer om panträtts beroende av tradition eller publikation och uppenbarligen vara i hög grad ägnat att underlätta skenavtal. Att åter avvisa den rättsliga möjligheten att pantsätta fordringar som ej grundas på skriftliga bevis, exempelvis merkantila borgenärers i deras handelsböcker upptagna fordringar, vore säkerligen ändamålslost, då allmänheten lätt skulle finna utvägar att genom säkerhetsöverlåtelser, som domstolarna funne sig föranlåtna att godtaga, uppnå samma resultat som ligger i formlig pantsättning av dylika »muntliga» fordringar. Huruvida ur ekonomiska eller sociala synpunkter en helt avvisande inställning mot dessa fordringars utnyttjande i kreditsyfte är att förorda torde ock vara tvivelaktigt. Utan att närmare ingå på detta spørsmål anser beredningen sig böra erinra, hurusom denuntiationsprincipens tillämpande skulle komma att i väsentlig grad lägga hämsko på kreditgivning av

¹ Jfr N. J. A. 1929 s. 421

denna art. I ett stort antal fall lärer nämligen innehavaren av en »muntlig» fordran ställa sig betänksam mot en kreditoperation, som för sitt genomförande skulle kräva uppgörelsens kungörande för kunder eller andra gäldenärer som berördes av densamma.

Vad i det föregående anförts gäller i allo ett mot vederlag eller i säkerhets-syfte vidtaget förfogande över en fordran. Det äger i huvudsak tillämpning även när ett dylikt förfogande är av benefik natur. Bestämmelser i detta senare ämne hava emellertid det sammanhang med andra frågor rörande gåvor av lös egendom, att de ansetts böra inflyta i det särskilda förslag till lagstiftning i detta ämne som beredningen utarbetat i samband med förslaget till skuldebrevslag; och i ett visst fall, som närmare skall omnämnas i motiveringen till detta särskilda förslag, har den i förevarande paragraf uppställda denuntiationsprincipen funnits böra undergå någon jämkning. Det har alltså varit nödvändigt att i denna paragraf intaga förbehåll rörande de benefika överlåtelseerna.

De synpunkter som här förut gjorts gällande i fråga om överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer synas tillämpliga även å dubbel överlåtelse eller pantsättning av enkelt skuldebrev. Där den tidigare transaktionen ej denuntierats hos skuldebrevsgäldenären, bör den ej rimligen få lända till förfång för den som i god tro inlåtit sig med den oredlige eller vårdslöse överlåtaren eller pantsättaren och verkställt denuntiation.

I det fall som förutsättes i paragrafens andra stycke — att någon i samband med försäljning av sin affärsrörelse avhänder sig de i rörelsen uppkomna fordringarna — skulle en denuntiation tydligen mången gång medföra stora praktiska svårigheter. Då härtill kommer, att i avseende å de i rörelsen ingående tillgångarna av lösöres natur överlåtelsen, för att gälla mot överlåtarens borgenärer, måste följas av föremålets traderande eller sådant publikationsförfarande som stadgas i lösöreköpsförordningen, synes betänklighet ej föreligga mot att, såsom paragrafens andra stycke innebär, överlåtelsen, i vad den avser utestående fordringar, vinner omedelbar giltighet gent emot överlåtarens borgenärer.

Det danska förslaget innebär så till vida en avvikelse från de övriga, som enligt förstnämnda förslag traditionsprincipen skall äga tillämpning å enkelt skuldebrev, vars »särskilda beskaffenhet» medför att gäldenären icke kan frigöras genom betalning till annan än innehavaren. Avvikelsen står i samband med det i 29 § av den danska texten upptagna undantaget från regeln om verkan av betalning, som godtroende gäldenär erlägger till borgenären sedan denne å annan överlåtit sin fordran.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser angående vissa enkla skuldebrev.

Vid sidan av de båda huvudformerna för skuldebrev, de löpande och de enkla, kunna förekomma olika mellanformer, vilka i vissa avseenden bliva att bedöma enligt reglerna för löpande skuldebrev, i andra enligt de för enkla

skuldebrev gällande bestämmelserna. Sålunda kan, exempelvis, på grund av särskilt förbehåll, ett skuldebrev som i övrigt är löpande bliva att bedöma såsom ett enkelt skuldebrev i vad avser gäldenärens kvittningsrätt. Omvänt finnas enkla skuldebrev som i särskilda avseenden äro underkastade reglerna för löpande skuldebrev. I förevarande kapitel behandlas vissa fall av sistnämnda slag. De enkla skuldebrev, varom här är fråga, höra till de grupper av värdepapper som pläga betecknas såsom presentationspapper (32 §) och legitimationspapper (33 §).

Förbehåll enligt vilka handlingens återställande skall utgöra villkor för betalningen (presentationsklausuler) eller gäldenären äga att med frigörande verkan betala till den som legitimerar sig på ett i handlingen närmare angivet sätt (legitimationsklausuler) hava sin huvudsakliga praktiska betydelse i fråga om sådana fordringsbevis av enkelt skuldebrevs natur som utfärdas av banker. Det har därför ifrågasatts att hithörande bestämmelser borde upptagas, icke i skuldebrevslagen, utan i bank- och sparbankslagarna. Även bortsett från att likartade frågor kunna uppkomma jämväl utanför bankrörelsens område, synas emellertid övervägande skäl tala för att bestämmelserna upptagas i skuldebrevslagen. De regler varom här är fråga äro av civilrättslig natur och framstå närmast såsom undantag från dem som i allmänhet gälla för enkla skuldebrev. Infogas bestämmelserna i skuldebrevslagen, belyses deras innebörd bättre än om de upptagas i lagar vilka, såsom bank- och sparbankslagarna, väsentligen fullfölja offentligrättsliga syften.

I motsats till det svenska förslaget behandlar det finska i 32 och 33 §§ endast sådana fordringsbevis som utfärdats av bank eller annan penninginrättning. I det danska och det norska förslaget har 4 kap. ytterligare begränsats att avse allenast sådana av penninginrättningar utfärdade fordringsbevis som hava form av motböcker.

32 §.

Såsom vid 27 § framhållits saknas tillräckliga skäl att på de enkla skuldebrevens område uppställa handlingens återlämnande såsom villkor för gäldenärens betalningsskyldighet. *Presentationspapper.*

Detta gäller även i de flesta fall då ett sådant skuldebrev innehåller att betalning skall erläggas mot handlingens återställande.¹ En sådan presentationsklausul torde icke hava till syfte att stadga ett verkligt villkor för betalning. Även där klausulen undantagsvis haft sådant syfte bör gäldenären, jämlikt 27 §, äga att mot ny innehavare av skuldebrevet åberopa betalning som skett utan att skuldebrevet återställts.

Om sålunda reell betydelse i allmänhet icke torde kunna tillerkännas presentationsklausuler i enkla skuldebrev, synes detta dock icke böra uppställas såsom en undantagslös regel. Särskilt i fråga om bankernas depositionsbevis, vilka som bekant innehålla dylik klausul, gör sig otvivelaktigt en motsatt

¹ Beträffande hithörande frågor, jfr Hasselrot, Några spörsmål ang. försträckning etc. (1925) s. 122 ff.; Eschelsson, Om skuldebrev (1912) s. 254 ff.; Björling i T. f. R. 1906 s. 367.

uppfattning gällande i vida kretsar.¹ Utfärdarens egenskap av bank, vilken i särskilt hög grad är ägnad att låta klausulen framstå såsom betydelsefull, och det allmänt kända förhållandet att bankerna ej pläga utbetala å depositionsräkning insatta medel, med mindre beviset återlämnas eller säkerhet ställes, hava i allmänhetens ögon förlänat depositionsbeviset ett annat och högre värde än det som följer av dess egenskap av enkelt skuldebrev. Därest någon, i förlitande på presentationsklausulen, förvärvat ett depositionsbevis i tro att det ej blivit infriat, skulle det därför vara stötande för rättskänslan, om betalning förvägrades honom under hänvisning till att beloppet utbetalats till insättaren utan att beviset återfordrats. Å andra sidan följer emellertid av allmänna rättsgrundsatser, att den som med annan slutit ett avtal är oförhindrad att med dennes begivande ändra avtalsvillkoren, såframt ej annat följer av lag eller av ett gent emot en tredje man gjort åtagande. Huruvida på förevarande område kan anses föreligga en med skriven lag likvärdig sedvänja, vilken i varje ny innehavares intresse skulle tvinga banken att gent emot insättaren fasthålla vid klausulen, är tvivelaktigt. Att på detta område klarhet skapas är av vikt ej blott för allmänheten utan även för bankerna själva, och med hänsyn till vad förut anförts torde frågan böra i lag lösas på sådant sätt att presentationsklausulen här erkännes såsom lagligen bindande.

För en lösning av hithörande frågor som är ägnad att bereda allmänheten ökat skydd tala även särskilda skäl som sammanhånga med vissa säregenheter i den svenska banklagstiftningen. Enligt 51 § banklagen är det bankerna förbjudet att utfärda tryckta eller graverade, till innehavaren eller till viss man eller order ställda förbindelser, och enligt 52 § samma lag skola bankernas insättningsvis ställas till viss man. Dessa bestämmelser hava tillkommit väsentligen i syfte att skydda riksbankens sedelprivilegium. Beträffande sparbankernas insättningsbevis, sparbanksböckerna, återfinnes en liknande bestämmelse i 23 § sparbankslagen. Då utfärdandet av löpande handlingar på detta område alltså är förbjudet, synes det vara påkallat att i allmänhetens intresse i möjligaste mån minska de vådor som en sträng tillämpning av reglerna om enkla skuldebrev är ägnad att medföra för den vilken förvärvar eller såsom pant mottager ett å annan utställt bevis om tillgodohavande i bank.

Innehåller sådant bevis presentationsklausul, kan man bereda tredje man ett visst skydd genom att föreskriva, att utbetalningar och andra transaktioner som av gäldenären företagits utan att beviset återställts eller försetts med påteckning, skola vara utan verkan mot den som i god tro fått beviset på sig överlåtet. Att den som av annan förvärvar ett depositionsbevis äger lita på att detta ej redan blivit infriat är emellertid av ringa värde, om han måste räkna med att banken kan komma att möta hans krav med invändning om, exempelvis, genfordran hos insättaren eller om bristande valuta. I paragrafens första stycke hava därför med presentationsklausul försedda bevis rö-

¹ Beträffande depositionsbevisens egenskap av presentationspapper, jfr ett yttrande av lagrådet i förarbetena till 1933 års lag om ändring i vissa delar av banklagen, N. J. A. II 1934 s. 175 f.

rande tillgodohavande hos bank blivit i invändningshänseende helt allmänt likställda med löpande skuldebrev.

Av den ståndpunkt förslaget sålunda intager är en naturlig följd, att sådana bevis som här avses även så till vida böra likställas med löpande skuldebrev som för överlåtelses verkan mot överlåtarens borgenärer bör vara avgörande, huruvida beviset kommit i förvärvarens besittning. Likaså torde, vid dubbel överlåtelse, den som i god tro fått beviset i besittning böra äga företräde. Bestämmelser härom hava upptagits i första stycket.

Av de föreslagna bestämmelserna följer vidare, att frågan huruvida banken blivit underrättad om överlåtelsen kommer att sakna grundläggande betydelse för förvärvarens rättsställning, såväl i vad avser hans skydd mot transaktioner mellan banken och överlåtaren som i fråga om hans skydd mot överlåtarens borgenärer. Att förvärvaren, såsom 52 § banklagen och 23 § sparbankslagen förutsätta, anmäler sitt förvärv hos banken, blir emellertid även enligt förslaget av betydelse så till vida, som banken därigenom sättes i stånd att underrätta honom för den händelse någon annan skulle begära fordringsbevisets dödande.

Förslaget avser ej blott depositionsbevis och andra insättningsbevis, som redan till följd av sin utstyrelse motsvara den populära föreställningen om ett skuldebrev, utan även bankernas motböcker.

Beträffande sådana motböcker som av affärsbankerna utlämnas vid insättning å sparkasseräkning eller därmed likartad räkning innehåller 52 § banklagen att, då medel lyftas å räkningen, anteckning därom skall göras i boken. I fråga om sparbankernas motböcker upptager 23 § sparbankslagen en motsvarande bestämmelse.

I affärsbankerna utfärdas motböcker, ej blott vid insättning å sparkasseräkning, utan även då penningar insätts å s. k. kapitalräkning, en räkning med viss längre uppsägningstid. Rörande dessa kapitalräkningsböcker innehåller banklagen inga specialbestämmelser.

Stadgandet att i motbok såväl insättningar som uttag skola antecknas har i fråga om sparbanksböcker gammal hävd. I fråga om sparkasseböcker meddelades däremot en sådan föreskrift först genom 1911 års banklag. Den närmaste anledningen till denna bestämmelse var, att man ville förhindra att affärsbankerna beredde sig särskilda fördelar i konkurrensen med sparbankerna genom att å sparkasseräkning tillåta uttag genom check och sålunda utan att motboken behövde företes. Under förarbetena framhölls ock, hurusom detta förfarande, varigenom en motbok komme att utvisa ett tillgodohavande som i verkligheten icke finnes, kunde giva anledning till förvecklingar och, genom motbokens överlåtande eller belånande för det däri upptagna tillgodohavandet, även till bedrägerier.¹

Bank- och sparbankslagarna innehålla inga bestämmelser om påföljden av att dessa föreskrifter åsidosätts. Påtagligt är visserligen att banken genom att försumma att verkställa anteckning i boken kan utsätta sig för ett ingripande från bank- eller sparbanksinspektionens sida. Däremot kan det knap-

¹ Se bankinspektionens yttrande under förarbetena till 1911 års banklag i N. J. A. II 1911 s. 273—274.

past antagas att banken dessutom ådrager sig ansvarighet i förhållande till den som i god tro förvärvar boken, i förlitande på att tillgodohavandet uppgår till det belopp boken visar.¹ Enligt förslaget åter blir förvärvaren i ett dylikt fall skyddad, och detsamma skall gälla även i fråga om andra motböcker än sparbanks- och sparkasseböcker.

Bankernas motböcker skola enligt förslaget behandlas såsom presentationspapper, även om de någon gång ej skulle innehålla särskild presentationsklausul. När en bank såsom insättningsbevis utlämnar en motbok, framstår det nämligen såsom så naturligt att jämväl uttagen skola av banken antecknas i boken, att man även utan stöd av särskild klausul bör äga utgå från att boken också för framtiden skall gälla såsom bevis om insättarens tillgodohavande.

Under de sista årtiondena hava såväl banker som industribolag och andra företag såsom masspapper utfärdat till viss man ställda förskrivningar, s. k. förlagsbevis, vilka medföra rätt till betalning först efter utfärdarens övriga fordringsägare. Dessa papper pläga innehålla bestämmelse enligt vilken fordran hos den, å vilken sådant bevis är utställt eller överlåtet, vid inlösen av beviset icke må av gäldenären åberopas för kvittning, varjämte de i regel innehålla särskild klausul, enligt vilken de vid inlösen skola återställas. Då här är fråga om skuldförbindelser som klart framstå såsom avsedda för den allmänna rörelsen, torde vid den legislativa behandlingen egenskap av presentationspapper böra tillerkännas dem, evad de innehålla presentationsklausul eller icke. Bestämmelse härom har upptagits i tredje stycket.

I motsats till vad som gäller enligt det svenska förslaget skola enligt det finska motböcker behandlas såsom presentationspapper endast under förutsättning att de innehålla presentationsklausul. Motbok med sparbank eller post-sparbanken skall enligt sistnämnda förslag i intet fall behandlas som presentationspapper.

I det danska och det norska förslaget motsvaras förevarande paragraf av §§ 34 och 35. Överlåtelse av motbok blir enligt dessa förslag gällande mot överlåtarens borgenärer först sedan överlåtelsen antecknats i bankens böcker och banken meddelat förvärvaren detta under uppgift om det belopp som inestår på kontot. Därest innehavet av boken i och för sig legitimerar till beloppets lyftande, kräves ytterligare att förvärvaren skall hava fått boken i händer. Företer kontohavaren boken med begäran om notering, skall banken vara skyldig att notera överlåtelsen, såframt ej bolagsordningen innehåller förbud mot notering. Överlåtes samma bok till flere, skall den hava företråde, som får sitt förvärv noterat och i god tro mottager underrättelse därom, samt — i fråga om böcker betalbara till innehavaren — får boken i händer (§ 34). Sedan banken lämnat förvärvaren meddelande om att hans förvärv noterats, äger banken icke mot honom åberopa genfordran hos överlåtare, ej heller, med mindre förvärvaren var i ond tro, göra gällande, att betalningsskyldighet ej åligger den (§ 35).

¹ Jfr högsta domstolens yttrande under förarbetena till 1892 års sparbankslag i N. J. A. II 1893 nr 1 s. 51 samt motiven till mortifikationslagen i N. J. A. II 1927 s. 320.

33 §.

Utfärdaren av ett enkelt skuldebrev måste på egen risk pröva att den som avfordrar honom betalning är därtill behörig, och äger sålunda ej mot rätte borgenären åberopa betalning som han i god tro erlagt till obehörig person.¹ Från denna prövningsplikt fritager sig understundom utfärdaren, i större eller mindre utsträckning, genom förbehåll i handlingen. Särskilt inom bank- och sparbankskretsar har frågan om dylika legitimationsklausuler tilldragit sig uppmärksamhet.²

En i utlandet, och framför allt i Tyskland,³ synnerligen vanlig legitimationsklausul går ut på att utfärdaren av en motbok eller ett annat enkelt skuldebrev förbehåller sig rätt att, oaktat handlingen är ställd till viss man, med befriande verkan betala till innehavaren. En viss motsvarighet till denna klausul utgör det, förr även här i landet mycket brukade förbehållet, enligt vilket en bank fritager sig från ansvar »i händelse motbok råkar i obehörig persons hand och denne lyckas göras uttag å räkningen».⁴ Denna av vissa affärsbanker begagnade klausul var även ägnad att för rätte innehavaren möjliggöra medlens uttagande genom annan utan utfärdande av fullmakt. Med hänsyn till de fördelar klausulen på grund härav ansågs bereda dessa banker i konkurrensen med sparbankerna, gav den anledning till klagomål från sparbankernas sida, och vid 1909 års allmänna bankmöte blev den därför utdömd.

Uppenbart torde vara att klausuler som gå ut på att bereda gäldenären samma gynnade ställning som enligt 19 § tillkommer utfärdaren av ett innehavarskuldebrev äro ägnade att väcka betänkligheter. Det skydd handlingens egenkap av enkelt skuldebrev avser att bereda borgenären, blir i stor utsträckning illusoriskt, därest gäldenären äger rätt att, utan närmare prövning, betala till envar som visar sig innehava handlingen; särskilt betänkligt blir detta, när fråga är om sådana motböcker som i stor utsträckning innehavas av personer vilka ej hava möjlighet att på fullt betryggande sätt förvara sina värdehandlingar. Förbises kan ej heller att en klausul som går ut på att giva gäldenären rätt men ej skyldighet att godtaga innehavet av handlingen såsom legitimation i viss mån utlämnar motbokshavaren åt gäldenärens godtycke. En sådan klausul kan tilläventyrs försätta motbokshavaren i ett brydsamt läge, om han underlåter att förse sig med fullständiga legitimationshandlingar i förlitande på att gäldenären, såsom i regel lär bli fallet, skall, på grund av klausulen, nöja sig med att fordringsbeviset företes.

Annorlunda ställer sig saken, därest gäldenären — utan att fritaga sig från skyldigheten att pröva innehavarens behörighet — förbehåller sig att bliva fri från sin skuld för den händelse obehörig person, trots sådan prövning, skulle lyckas att utfå beloppet. Mot förbehåll av denna art torde i regel allvarigare betänkligheter icke kunna göras gällande. Genom att i lag fastslå att dylika klausuler äro tillåtna, och att mera vittgående klausuler skola äga

¹ Jfr N. J. A. 1903 s. 8, 1918 s. 363.

² Jfr Björling i Svensk Sparbankstidskrift 1925 s. 292 ff.

³ Jfr tyska civillagen § 808.

⁴ Jfr även N. J. A. 1901 s. 112.

allenast denna begränsade rättsverkan, synas gäldenärens intressen kunna i skälig omfattning tillgodoses. En bestämmelse av denna innebörd har därför upptagits i förevarande paragraf.

Beträffande sparbankernas motböcker innehöll 1892 års sparbankslag i 25 § en bestämmelse, enligt vilken utbetalning fick ske till den som uppvisade motboken, under förutsättning att han förmådde lämna uppgift om kontohavarens namn, hemvist, levnadsyrke samt födelsedag, månad och år, samt att anledning ej förekomme att betvivla att han vore den han uppgåve sig vara. Vid utarbetandet av 1923 års sparbankslag uteslöts denna bestämmelse jämte åtskilliga andra som ansågos beröra ämnen vilka utan olägenhet kunde behandlas i vederbörande sparbanksreglementen.¹ Bestämmelsen upptogs ej heller i det normalreglemente för sparbankerna som utarbetades i anslutning till den nya lagen. Ett inom sparbankskretsar väckt förslag² att, till sparbankernas skydd mot den förlust som kunde drabba dem därigenom att motbok användes av obehörig person, i de särskilda sparbankernas reglementen upptaga en dylik bestämmelse vann icke allmännare anslutning.

Enligt det yttrande, som i förevarande lagstiftningsärende avgivits av Svenska sparbanksföreningens styrelse, torde inom sparbankskretsar råda olika meningar, huruvida enligt gällande lagstiftning giltighet kan tillerkännas ett av sparbank träffat förbehåll som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare skulle av sparbanken kunna åberopas; den allmänna uppfattningen i sparbankskretsar syntes vara att ett sådant förbehåll icke vore giltigt. En rätt stark opinion hade emellertid börjat uppstå inom landets sparbankskretsar för en ändring som ginge ut på godkännande av dylika förbehåll. Under senare år hade inträffat åtskilliga bedrägerier och förfalskningar, där sparbanker varit föremål för förbrytelserna och dessa möjliggjorts genom det vårdslösa sätt varpå motböckerna förvarats. Det hade i många fall verkat stötande att, då motboken av ägaren anförtrotts åt viss person, dennes brottsliga förfarande gått ut över sparbanken och icke över den person vars förtroende svikits. Styrelsen avstyrkte därför införande av förbud mot dylika förbehåll.

Då förvaltningen av de mindre bemedlades besparingar utgör en av sparbankernas huvuduppgifter, synas emellertid starka sociala skäl tala för att risken av en utbetalning till obehörig person bör drabba sparbanken, även om någon vårdslöshet icke ligger denna till last. Att till sparbankernas skydd uppställa stränga krav på förvaringen av sparbanksböckerna kan, med hänsyn till de kretsar för vilka dessa främst äro avsedda, ej gärna ifrågakomma. Av allmänna rättsgrundsatser, alltså oberoende av särskild klausul, lär följande, att om i något fall motbokshavaren icke ens uppfyllt de måttliga krav som med beaktande av nyss antydda förhållanden böra uppställas, det kan bli han som får bära den förlust som tillskyndats sparbanken.³ Beredningen har därför ansett sig böra föreslå att i 23 § sparbankslagen upptages en bestäm-

¹ Motiven till 1923 års sparbankslag i N. J. A. II 1923 s.173.

² Se Björling a. st.

³ Jfr Gamstorp, Sparbankslagen (1931) s. 71.

melse, enligt vilken sparbank ej må träffa förbehåll som skulle medföra att betalning till annan än rätt innehavare kunde av sparbanken åberopas. En erinran härom har upptagits i andra stycket av förevarande paragraf.

Från det svenska förslaget skiljer sig det finska därutinnan, att klausuler vilka gå ut på att bereda banken rätt att betala till innehavaren godtagas med allenast den allmänna begränsningen att banken ej vid utbetalningen får hava åsidosatt »den aktsamhet som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas för undvikande av att beloppet kom i orätta händer».

Enligt § 33 i de danska och norska förslagen gäller, i fråga om såväl affärsbanker som sparbanker, att avtal kan träffas om att penningar som inestå å motbok utbetalas till en var som uppvisar boken. Sådant förbehåll skall på ett i ögonen fallande sätt införas i motboken. Därest särskilda omständigheter därtill föranleda, är banken skyldig att avfordra innehavaren bevis för hans rätt att lyfta medel å boken. Enligt det danska förslaget blir banken icke fri genom betalning till en oberättigad innehavare, med mindre denne uppgivit det namn, å vilket kontot lyder.

Förslag till lag angående införande av lagen om skuldebrev.

2 §. Den nya lagen ersätter flertalet av de lagrum som för närvarande gälla angående skuldebrev. Dessa äro huvudsakligen att finna i 10 § förordningen om nya utsökningslagens införande, vilken alltså i dessa delar bör upphävas. Dessutom har beredningen funnit, att vissa av de bestämmelser om försträckning i allmänhet som kvarstå i 9 kap. handelsbalken böra i samband med skuldebrevslagstiftningen upphävas. Detta gäller sålunda om 1 §, som icke innehåller någon bindande rättsregel och därigenom kan verka vilseledande. Bestämmelserna i 2 och 3 §§ torde delvis få anses vara gångna ur bruk. Såvitt de avse återbetalning av försträckning i främmande mynt ersättas de av 7 § i den föreslagna skuldebrevslagen, vars grunder lära bliva tillämpliga även då skuldebrev ej utfärdats; i övrigt få dessa paragrafer, i den mån de ännu äro gällande, anses sakna praktisk betydelse. Stadgandet i 4 § motsvaras av 5 § första stycket skuldebrevslagen.

Vad i 10 § förordningen om nya utsökningslagens införande stadgas i 1—3, 6—8 samt 10 mom. ersättes av olika bestämmelser i förslaget till skuldebrevslag. Jämväl 9 mom., vilket sedan länge saknat självständig betydelse vid sidan av 17 kap. 17 § handelsbalken, synes i detta sammanhang böra upphävas.

3 §. I de fall, som avses i 2 § av förslaget till lag om skuldebrev samt i förslagen till lagar om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken och av vissa paragrafer i lagen om handelsbolag och enkla bolag, skola flere som gemensamt åtagit sig förbindelse även utan särskild utfästelse ansvara en för alla och alla för en, där ej delning av ansvarigheten kan anses förbehållen. Denna grundsats föranleder, att de regler, som i skilda stadganden givits angående innebörden och verkan av solidariskt ansvar, vartill man särskilt förbundit sig, böra vinna tillämpning även i de fall i vilka en samfällt åtagen betalningsskyldighet omedelbart på grund av lag skall gälla såsom solidarisk. Ett stadgande med sådant syfte har upptagits i förevarande paragraf. Såsom därav berörda lagrum kunna nämnas 10 kap. 6 § rättegångsbalken och förordningen den 20 december 1851 angående sättet för uppsägning av förbindelser för vilka flere äro ansvariga. I enahanda syfte framlägger beredningen särskilt förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.

4 §. I fall då den nya lagen innehåller bestämmelser som avvika från gällande rätt bör, enligt allmänt vedertagna grundsatser, den nya lagen icke utan sär-

skilda skäl göras tillämplig å skuldebrev som tillkommit före dess ikraftträdande. I sådana fall åter där nu föreslagna lagbestämmelser överhuvud icke, eller allenast i form och uttryckssätt, avvika från äldre rätt, är det av underordnad vikt, huruvida denna rätt eller den nya lagen vinner tillämpning. Under sådana förhållanden har beredningen, på sätt förevarande förslag utvisar, trots det vara enklast och lämpligast att såsom huvudregel uppställa den äldre lagens tillämplighet å de under tiden för dess giltighet tillkomna skuldebreven, och i form av undantag angiva de fall där av en eller annan anledning den nya lagen skall vinna tillämpning.

De billighetskrav, som ligga till grund för det i 8 § av den föreslagna skuldebrevslagen upptagna stadgandet om åsidosättande eller jämkande av avtalsvillkor, äro av den styrka, att paragrafen synes böra vinna tillämpning när ett i äldre skuldebrev upptaget villkor på otillbörligt sätt göres gällande efter nya lagens ikraftträdande.

5 §.

Beträffande gäldenärens rättsställning i förhållande till den som genom överlåtelse förvärvat ett löpande skuldebrev hava i 16, 18 och 20 §§ av förslaget till skuldebrevslag upptagits bestämmelser, som i skilda hänseenden äro för gäldenären fördelaktigare än de grundsatser som för närvarande anses gälla. Av hänsyn till gäldenärens rätt möter sålunda ej någon betänklighet mot att den nya lagen i dessa stycken vinner tillämpning även å äldre skuldebrev; och såvitt fråga är om överlåtelse, som sker efter nya lagens ikraftträdande, är sådan tillämpning av denna väl förenlig med tillbörligt beaktande av förvärvarens rätt. Då härtill kommer, att ett betydande allmänt intresse påkallar enhetliga regler för överlåtelses verkan i de hänseenden varom nu är fråga, har nya lagens ansetts böra vinna tillämpning så snart löpande skuldebrev överlåtes efter lagens ikraftträdande. I fråga om 16 § har för undvikande av missförstånd upptagits det sakligt sett självklara förbehållet att en betalningsinvändning, som gäldenären på grund av äldre lag var förhindrad att göra gällande mot överlåtaren, efter överlåtelsen ej heller skall stå honom till buds mot nye innehavaren av skuldebrevet.

6 §.

De i 22 och 31 §§ av förslaget till lag om skuldebrev upptagna stadgandena om förvärvares skydd mot överlåtarens borgenärer och, såvitt angår sistnämnda lagrum, om företrädet mellan flere förvärvare beröra i sak ej gäldenärens intresse och böra, till undvikande av misstag och rättsförluster, enhetligt tillämpas i fråga om alla överlåtelser som ske efter nya lagens ikraftträdande, även där de hänföra sig till äldre skuldebrev.

Vad i förevarande paragraf är sagt om överlåtelse kommer på grund av 10 § nya lagen att avse jämväl pantsättning av skuldebrev.

De i 21 § av förslaget till skuldebrevslag upptagna bestämmelserna avvika från gällande rätt allenast så till vida att, jämlikt andra stycket av paragrafen, gäldenären i allmänhet ej äger fordra påskrift om räntebetalning eller amortering å löpande skuldebrev. Grunden härtill är, att han jämlikt 16 § ändock äger åberopa betalningen mot ny borgenär. Då sistnämnda lagrum, jämlikt bestämmelse i 6 § av nu förevarande förslag, skall tillämpas även å äldre skuldebrev som överlåtes efter nya lagens ikraftträdande, möter ej hinder för

7 §.

att 21 § andra stycket må, i fråga om erläggande av ränta eller avbetalning som förfaller efter nya lagens ikraftträdande, kunna tillämpas jämväl å äldre skuldebrev. Då sådan tillämpning är önskvärd för underlättande av dessa betalningars verkställande, har i förevarande paragraf upptagits en föreskrift därom.

8 §. Ränte- och utdelningskuponger till redan utgivna huvudförbindelser eller aktiebrev avse i största utsträckning rättsförhållanden som ej bliva aktuella förrän långt fram i tiden. På grund härav är det av praktiska skäl synnerligen angeläget att den nya lagens bestämmelser må kunna tillämpas jämväl å sådana kuponger. Då vidare bestämmelserna i 23 och 24 §§ i allmänhet icke innebära någon väsentligare avvikelse från vad redan nu får antagas gälla, och den föreslagna 25 § fyller en mycket kännbar lucka i den gällande rätten, har beredningen i förevarande lagrum upptagit föreskrift om att de i nämnda paragrafer givna bestämmelserna skola äga tillämpning jämväl å kupong till äldre huvudförbindelse eller aktie.

Härvid hava dock vissa förbehåll funnits nödiga. De i 23 § tredje stycket och 24 § andra stycket upptagna stadgandena att överlåtelse av kupong som sker före vissa närmare angivna tider ej skall medföra godtrosskydd för förvärvaren innebära i förhållande till den nu gällande rätten nyheter eller förtydliganden och böra ej vinna tillämpning i fråga om verkan av överlåtelse som sker före nya lagens ikraftträdande. — Den i 25 § föreslagna tid av tre år, efter vilken en icke företedd kupong skall förlora sin giltighet, är så kort, att dess beräkning från en förfallotid som vid nya lagens ikraftträdande redan förflutit skulle kunna leda till förbiseenden och rättsförluster. I fråga om kuponger, som vid sagda tidpunkt redan förfallit, bör därför 25 § vinna tillämpning allenast på det sätt, att treårsfristen börjar löpa vid ikraftträdandet.

9 §. I 32 § av förslaget till skuldebrevslag har upptagits bestämmelse därom att vissa bankbevis och andra skuldförbindelser skola, ehuru hänförliga till enkla skuldebrev, behandlas såsom presentationspapper och till följd därav i åtskilliga hänseenden vara underkastade enahanda regler som enligt 2 kap. skola gälla för löpande skuldebrev. Med hänsyn till den i regel långt utsträckta varaktigheten av de hithörande förbindelserna är det angeläget, att nämnda bestämmelser i nya lagen bliva tillämpliga jämväl å sådana skuldebrev av ifrågavarande art, som utgivits före lagens ikraftträdande. Av hänsyn till redan förvärvade rättigheter bör nya lagen dock tillämpas allenast i fråga om verkan av betalning och andra invändningsgrundande omständigheter samt överlåtelser, som i tiden falla efter ikraftträdandet.

10 §. Enligt 11 § i förslaget till skuldebrevslag skall enkelt skuldebrev, som är försett med påskrift om medgivande till in-teckning, i allmänhet gälla såsom skuldebrev till viss man eller order. I vad mån detta stadgande bör få tillämpning även å enkla skuldebrev som in-tecknats före den nya lagens ikraftträdande kan vara föremål för olika meningar. Önskvärt vore utan tvivel att, till undvikande av de förvecklingar som kunna uppstå genom förefintligheten av två av lagen skilda men av den stora allmänheten lätt sammanblandade typer av in-tecknade skuldebrev, de enkla skuldebrev som här avses

kunde, i samband med den nya lagstiftningens ikraftträdande, erhålla karaktären av löpande handlingar. Till stöd för en dylik anordning skulle kunna anföras att, i de sällsynta fall¹ där inteckningshandlingar hava formen av enkelt skuldebrev, detta esomoftast torde hava berott av förbiseende eller av en oriktig men tämligen spridd föreställning om den löpande beskaffenheten av inteckningshandlingar över huvud. Beredningen har emellertid ej trott sig böra föreslå en föreskrift, som i ett eller annat, låt vara högst sällsynt fall skulle kunna leda till att den personlige gäldenären eller ägaren av den intecknade egendomen ginge miste om den möjlighet till invändningar mot ny inteckningshavare som är förknippad med en inteckningshandlings karaktär av enkelt skuldebrev. Däremot har beredningen ansett hinder icke möta för den anordning att, i vad rörer inteckningsrätten, skuldebrevet efter viss tid, förslagsvis tre år från nya lagens ikraftträdande, väl i allmänhet antager löpande natur men ägaren av den intecknade egendomen bibehåller sin rätt till invändning mot skuldebrevet i händelse han inom sagda tid hos inteckningsdomstolen gör anmälan om sådan rätt, en anmälan som då bör anmärkas i inteckningsboken och i gravationsbevis rörande egendomen.² Skulle före utgången av ifrågavarande tidsfrist skuldebrevet bliva efter inlösen åter utsatt av ägaren till den intecknade egendomen, synes emellertid intet stå i vägen för att, såsom förslaget för sådant fall innehåller, skuldebrevet, i vad rörer inteckningsrätten, redan genom det förnyade utgivandet erhåller löpande natur, under förutsättning att ägaren ej genom ett å skuldebrevet tecknat förbehåll anorledes förfogar.

Det är icke blott i fråga om rätten till invändningar mot tidigare inteckningshavare som de intecknade enkla skuldebreven från äldre tid giva anledning till betänklighet. Även när det gäller den siste innehavarens legitimation kunna svårigheter lätt uppkomma. Fasthåller man kravet på en sammanhängande kedja av överlåtelser alltifrån den i skuldebrevet angivne ursprunglige borgenären, är det fara värt att siste innehavaren ofta blir ur stånd att visa sin rätt. Bland de enkla skuldebrev för vilka inteckning för närvarande gäller torde flertalet hava tillkommit långt tillbaka i tiden och gått genom åtskilliga innehavares händer. Skulle någon av dem hava, ursäktligt nog, försummat att vid handlingens förvärvande skaffa sig transport eller annan skriftlig bevisning om överlåtelser, kan en dylik, måhända långt tillbaka i tiden liggande försummelse medföra allvarliga förvecklingar, framför allt när inteckningen behöver göras gällande vid exekutiv auktion å egendomen. Till förebyggande av svårigheter av denna art har beredningen — i valet mellan att låta nu ifrågavarande skuldebrev gälla såsom orderskuldebrev eller såsom innehavarepapper — ansett sig böra förorda det senare alternativet.

¹ Tidigare hava inteckningshandlingar av enkelt skuldebrevs typ förekommit i avsevärd utsträckning, i det hypoteksföreningar och andra kreditinrättningar i sina formulär för amorteringslån plägat ställa sig själva såsom borgenärer utan intagande av orderklausul. Numera synas emellertid de förbindelser som utfärdas för dylika lån allmänt hava formen av löpande skuldebrev.

² I sådant syfte erfordras någon komplettering av de bestämmelser om gravationsbevis som innefattas i kungörelsen den 25 februari 1921.

Förslag till lag angående vissa utfästelser om gåva.

Inledning. Ofta inträffar, att någon i benefikt syfte utfärdar en skriftlig handling varigenom han utfäster sig att längre fram utbetala ett penningebelopp eller, såsom syftet med åtgärden stundom uttryckes, förklarar sig bortskänka («donera», »anslå», »bidraga med») ett belopp att framdeles erläggas.

I fråga om de rättsverkningar som böra förknippas med utgivandet av en dylik handling innehåller svensk lag ej några bestämmelser, och i såväl teori som domstolspraxis är spörsmålet starkt omstritt.

För det fall att utfästelsen har formen av en i sedvanliga ordalag avfattad skuldförbindelse, synes den meningen hava vunnit övervägande, ehuru långt ifrån enhällig anslutning, att handlingen medför full laga verkan.¹ När åter utfästelsen, ehuru avfattad i en för ändamålet särskilt upprättad handling, en urkund, icke erhållit vanlig skuldebrevsform, har man, åtminstone i praxis, haft betänklighet mot att tillerkänna verkan åt utfästelsen.²

Den osäkerhet och inkonsekvens som sålunda utmärker det nuvarande läget inom ett betydelsefullt område av rättslivet synes böra avhjälpas i samband med genomförandet av den tillämnade lagstiftningen om skuldebrev. Det är angeläget att något tvivel icke kan råda om att denna lagstiftning omfattar även benefika skuldebrev, och att någon rättslig åtskillnad ej äger rum mellan de skriftliga betalningsutfästelser av benefik art som avfattas i allmänt gängse skuldebrevsform, och dem som i andra ordalag uttrycka utfärdarens vilja att bortgiva ett penningebelopp.

Angeläget är ock, att i samband med skuldebrevslagstiftningens åvägabringsande klart fastslås vad som förutsättes för att en benefik överlåtelse av ett skuldebrev skall bliva bindande för överlåtaren, ett spörsmål som ävenledes givit upphov till meningsskiljaktighet,³ och i den mån särskilda bestämmelser böra ifrågakomma om villkoren för överlåtelsens giltighet emot överlåtarens borgenärer torde sådana bestämmelser böra givas i samband med övriga här ifrågasatta regler om gåvoutfästelser. Jämväl beträffande efterskänkande av skuldebrevsfordran torde rättsregler nu böra komma till stånd.

Lösningen av dessa till skuldebrevsområdet hörande spörsmål har varit huvudsyftet med nu förevarande lagförslag. Även vissa andra frågor hava emellertid i förslaget upptagits till behandling. Sålunda har det ansetts lämpligt att i detta sammanhang upptaga spörsmålet om verkan av muntligen gjorda betalningsutfästelser av benefik natur. Med hänsyn därtill att de av beredningen ifrågasatta bestämmelserna om benefika skuldebrev befunnits fullt tillämpliga även å gåvoutfästelser som avse lösöre, hava jämväl sådana utfä-

¹ Eschelsson, Om fullbordandet av gåva (1906) s. 221; motiven till 8 kap. 2 § giftermålsbalken i N. J. A. II 1921 s. 117 f.; N. T. 1870 s. 594; N. J. A. 1880 s. 268, 1897 s. 7, 1904 s. 77 och 1926 A 528. I flertalet av dessa rättsfall hava dock minoriteter hävdad motsatt mening. Mot varje verkan Hasselrot, Några spörsmål ang. ocker etc. (1926) s. 162 f.

² J. A. XXIV s. 256; N. J. A. 1886 A 265 (närmare refererat hos Eschelsson a. a. s. 198), 1894 s. 203 och 1932 s. 498. Å andra sidan N. T. 1870 s. 208 och N. J. A. 1919 s. 227.

³ Jfr N. J. A. 1881 s. 319 m. fl.

stelser ansetts böra omfattas av förslaget; och av liknande anledning hava under de föreslagna bestämmelserna om benefika överlåtelse inbegripits, förutom skuldebrevsfordringar, även muntliga fordringar och aktierättigheter.

Däremot hava benefika upplåtelse eller överlåtelse av andra rättigheter än de nu nämnda — alltså, exempelvis, nyttjanderätt, rätt till gruva, patenträtt, författarerätt — ansetts ej i detta sammanhang böra göras till föremål för reglering. Dylika, sällan förekommande rättshandlingar lära för närvarande ej för giltighet mellan kontrahenterna eller mot givarens borgenärer kräva vare sig iakttagande av någon viss form för själva gåvoförklaringen eller något efterföljande, traditionsliknande förfarande.¹ Att nu i lag fastslå detta vore emellertid knappast lämpligt, då, med hänsyn till det stora ekonomiska värde vissa dylika rättigheter — såsom gruv- och patenträtter — kunna representera, det kan ifrågasättas, huruvida icke i annat sammanhang bör i fråga om dem stadgas viss form för såväl onerösa som benefika förfoganden.

Förslaget har tillkommit under svenskt-finskt samarbete och överensstämmelse väsentligen med det från finsk sida framlagda förslaget. Med de danska och norska kommitterade har, i betraktande av en genomgående skiljaktighet i fråga om verkan av muntliga gåvoutfästelse, något samarbete ej varit ifrågasatt.

1 §.

Enligt enhällig rättsuppfattning i vårt land är en muntligen avgiven utfästelse av gåva i penningar eller lösöre utan all rättsverkan. Först genom utgivandet av vad som blivit utfäst uppstår en rättsgiltig gåva. Tillräcklig anledning att, med frångående av denna uppfattning, låta en muntlig gåvoutfästelse vara för upphovsmannen bindande synes ej föreligga. Tvivelsutan förekomma fall där en dylik viljeyttring är lika övertvägd och otvetydig som en skriftlig förklaring av samma innehåll. Tänkas kan ock, att den föranleder löftesmottagaren att i ett eller annat avseende inrätta sig på grundval av det givna löftet. Men ofta nog är det här vid lag svårt — vida svårare än när det gäller utfästelse av onerös art — att skilja mellan allvarligt menade åtaganden och mera lösligt framkastade välvilliga yttranden, och att klart fastslå vad som verkligen varit utlovat. Ett lagfästande av muntlig gåvoutfästelse bindande kraft skulle ej sällan giva upphov till tvister om innebörden av yttranden, vilkas natur av verkliga utfästelse vore mer eller mindre omtvistlig, och lätt kunna medföra oskäligen stränghet mot löftesgivaren.²

*Gåvoutfästelses
verkan mot
givaren.*

Onekligen kunna omständigheterna vid en muntlig utfästelse tillkomst vara sådana, att löftesmottagaren äger särskilt stark anledning att betrakta

¹ Jfr N. J. A. 1909 s. 361 (benefik upplåtelse av skogsavverkningsrätt).

² Flere främmande lagar från senare tid fränkänna formlös gåvoutfästelse all verkan. Enligt tyska civillagen § 518 och franska civillagen art. 931 fordras för giltigheten av gåvoutfästelse medverkan av offentlig funktionär. Enligt schweiziska lagen om skuldförhållanden art. 243 kräves skriftlig form. Enligt dansk och norsk rätt är däremot även en formlös gåvoutfästelse bindande för givaren. I Finland torde angående detta ämne råda väsentligen samma rättsuppfattning som i Sverige.

utfästelsen såsom allvarlig och orygglig, och att dennas frångående därför måste framstå såsom synnerligen klandervärd. Att på ett för allmänheten och domstolarna tillräckligt vägledande sätt utsöndra alla tänkbara grupper av hithörande fall har beredningen emellertid funnit möta oöverstigliga svårigheter. Men om tanken härpå måst uppgivas, har beredningen dock trott sig kunna med skriftliga gåvolöften likställa en särskild grupp av muntliga utfästelser, nämligen dem som tillkommit med tanke på en viss grad av offentlighet. Enligt förslaget skall alltså även en muntlig gåvoutfästelse gälla, när den, enligt vad omständigheterna vid dess tillkomst giva vid handen, varit av givaren avsedd att offentliggöras, eller i varje fall bliva känd av ett större antal personer, exempelvis medlemmarna i en sammanslutning av icke alltför begränsad omfattning.

Att, på sätt i denna paragraf avses, en ännu icke fullbordad gåvoutfästelse äger verkan innebär, att upphovsmannen kan på rättslig väg förpliktas till dess fullgörande, och att, om han i strid med utfästelsen förfogar över ett ting som omfattas av denna, hans åtgärd ej äger verkan i vidare mån än sådant kan föranledas av allmänna rättsgrundsatser om skydd för godtrosvärvarv.

*Utfästelsens
verkan mot
givarens
borgenärer.*

Däremot skall enligt förslaget den ännu icke fullbordade utfästelsen sakna verkan gent emot givarens borgenärer. Utan ett dylikt förbehåll skulle den föreslagna regeln om gåvoutfästelsers rättsliga giltighet möta starka betänkligheter. Att bortgivna men ännu ej traderade lösören skulle kunna undandragas givarens borgenärer vore naturligtvis i hög grad stötande och helt oförenligt med de principer som ligga till grund för gällande lösöreköpsförordning. Föga mindre stötande är i själva verket att, såsom för närvarande blir en följd av att benefika skuldebrev betraktas såsom giltiga, fordringar som tillkommit genom lättsinniga eller, tilläventyrs, fingerade gåvoutfästelser skola kunna konkurrera med de i normal ordning tillkomna fordringarna.¹ Det torde huvudsakligen hava varit betänkligheter av denna art som i vårt land framkallat den ännu ej helt övervunna meningsskiljaktigheten i fråga om erkännande av benefika skuldebrev. Vid en legislativ reglering av frågan om gåvoutfästelsers verkan behöva emellertid dylika betänkligheter ej stå i vägen för erkännande av uppfyllda gåvoutfästelser som tillkommit under betryggande former. Intet hindrar att, i överensstämmelse med vad flere främmande lagar innebära,² en gåvoutfästelse erkännes såsom giltig mellan givaren och mottagaren men förklaras sakna verkan mot den förres borgenärer.

*Utfästelsens
verkan mot
givarens
arvingar och
maka.*

Även från en annan synpunkt har man emellertid ställt sig betänksam mot erkännande av benefika, ännu ej fullbordade utfästelser. Man har nämligen erinrat hurusom dylika utfästelser, vilka svårligen kunde skiljas från testamenten, öppnade möjlighet att kringgå lagens bestämmelser om bröstarvinges laglott och efterlevande makes giftorätt.³ I avseende härå må erkännas, att i domstolspraxis framträtt åtskillig meningsskiljaktighet i fråga om gränsen mellan, å ena sidan sådana oåterkalleliga utfästelser av benefik natur som sko-

¹ Se rättsfall i N. T. 1870 s. 594; N. J. A. 1880 s. 268, 1904 s. 77. Jfr även motiven till lagen om arvsavtal i N. J. A. II 1930 s. 406 ff.

² Norska konkurslagen § 42; danska konkurslagen § 35; tyska konkurslagen § 63.

³ Lagkommitténs förslag till allmän civillag (1926), motiven s. 175.

lat utgå ur givarens kvarlåtenskap, och å andra sidan sådana förordnanden om kvarlåtenskap som skulle kunnat ändras av givaren samt därför varit att betrakta såsom testamenten och skolat underkastas de föreskrifter som enligt lag gälla för testamentariska förordnanden.¹ Beredningen kan emellertid ej häri se något avgörande skäl mot de benefika utfästelsernas godkännande. I lagstiftningsväg kan enligt beredningens mening en ganska klar gränslinje uppdragas mellan ifrågavarande gåvoutfästelser och testamenten. Om en benefik skuldförbindelse eller annan gåvoutfästelse är av det innehåll, att den ej i något hänseende kan göras gällande förrän vid givarens död — om den med andra ord ej på något sätt hindrar givaren att fritt förfoga över det bortgivna, eller eljest för honom medför någon personlig uppoffring — är den till sitt innehåll ej annat än ett testamentariskt förordnande, och den bör därför, utan hänsyn till utfästelsens avfattning, vara underkastad de för testamente stadgade föreskrifterna samt kunna, såsom varje annat testamente, återkallas av givaren. Detta synes gälla även om utfästelsen erhållit lydelsen av en skuldförbindelse som förfaller vid givarens död och ej därförinnan medför någon förpliktelse till räntebetalning eller annan prestation.² När åter en gåvoutfästelse väl i huvudsak är avsedd att utgå vid givarens död, men förordnandet därjämte i avsevärd omfattning innebär förpliktelse för honom personligen³ — såsom i fråga om räntebetalning eller annat — lärer förpliktelsen ej kunna likställas med testamente. Den bör betraktas såsom oåterkallelig och ej vara underkastad de för testamente gällande föreskrifterna. Från denna utgångspunkt synas farhågorna för makes eller bröstarvinges verkliga fördelande genom benefika utfästelser ej vara berättigade. När givaren är villig att i avsevärd omfattning åtaga sig omedelbara förpliktelser, böra hänsyn till bröstarvinges laglott eller makes gifterätt ej i vidsträcktare omfattning än när det gäller en fullbordad gåva få stå i vägen för hans naturliga rätt att fritt förfoga över sina tillgångar. Vad som synes vara av nöden är allenast att nyss angivna gränsbestämning erhåller uttryck i lagen. En föreskrift i sådant syfte innefattas i ett av beredningen nu framlagt förslag till ändrad lydelse av 3 § lagen om arvsavtal. I fråga om den närmare innebörden av detta förslag hänvisas till den särskilda motiveringen till förslaget. Erinras må i detta sammanhang även om det förslag till ändring i vissa paragrafer i lagen om arv som beredningen framlägger.

Beträffande åter det intrång i efterlevande makes gifterätt som skulle kunna uppstå genom benefika utfästelsers erkännande äga onekligen de nyss anförda betänkligheterna giltighet, nu likasom tidigare. Dessa betänkligheter drabba emellertid icke särskilt de ofullbordade gåvoutfästelserna, utan i lika hög grad redan fullgjorda gåvor. Därest den av beredningen föreslagna ändringen i 6 kap. giftermålsbalken upphöjes till lag, torde dock makes gifterätt i skäligen utsträckning skyddas mot otillbörliga gåvotransaktioner från andra makens sida.

¹ Jfr N. T. 1870 s. 594; N. J. A. 1906 s. 471, 1923 s. 296, 1926 s. 10 och 189, 1928 s. 109, 1934 s. 161.

² Jfr emellertid motiven till lagen om arv i N. J. A. II 1928 s. 445.

³ Att givaren tilläventyrs åtagit sig att gälda gåvoskatt får naturligtvis härvid ej komma i betraktande.

»Remunera-
torisk gåva.»

Det är icke blott genom kravet på iakttagande av särskild form och i fråga om verkan mot givarens borgenärer som enligt förslaget löfte om gåva skall — sett från gävotagarens synpunkt — behandlas strängare än en onerös utfästelse av i övrigt enahanda beskaffenhet. En särskild stränghet mot gävotagaren framträder även i de i 4 och 5 §§ upptagna reglerna om rätt i vissa fall för givaren att återkalla eller minska en utfäst gåva. Det måste övervägas, om denna särskilda stränghet är på sin plats även beträffande s. k. remuneratoriska gåvoutfästelser, d. v. s. sådana, varigenom givaren avser att gottgöra gävotagaren för arbete eller tjänst, som denne utfört.

Detta spörsmål har tidigare uppmärksamrats i lagstiftningen. Den i 8 kap. 2 § jordabalken i 1734 års lag stadgade rätten för givaren att i vissa fall återkalla gåva av fast egendom skulle sålunda icke äga tillämpning där gåvan var given för möda och arbete eller gjord tjänst. Härmed i huvudsak överensstämmande undantag gjordes vid de av såväl lagkommittén som äldre lagberedningen föreslagna reglerna angående skyldighet för gävotagaren att bidra till givarens underhåll och om rätt för denne att återkalla gåva; härvid var fråga om både fast och lös egendom. Angående gåva av fast egendom har en liknande bestämmelse influtit i 6 § förordningen den 21 december 1857, och dennas innehåll återfinnes i lagberedningens förslag till jordabalk. I lagen om arv, som i 8 kap. 4 och 5 §§ giver bestämmelser om skyldighet för gävotagare att i vissa fall bidra till underhåll åt givarens barn och som härutinnan, vad angår fast egendom, ersätter 1857 års förordning, upptages däremot intet undantag för remuneratoriska gåvor.

Frågan om behovet av en sådan undantagsbestämmelse röner uppenbarligen största inflytande av beskaffenheten av de fall som äro att hänföra till remuneratoriska gåvor. En förutsättning för att en sådan skall kunna föreligga är tydligen, att gåvan föranledes av att mottagaren åt givaren utfört arbete eller tjänst varför han icke på grund av avtal eller eljest lagligen är berättigad till ersättning med belopp som motsvarar det givnas värde. Den gällande lagstiftningen rörande gåva av fast egendom torde möjligen utgå från att i alla fall av nu nämnd art föreligger en remuneratorisk gåva. Emellertid synas, under förutsättning att den frivilligt lämnade ersättningen icke till sitt värde överstiger vad som enligt parternas mening och även enligt gängse uppfattning utgör ett skäligt vederlag för den utförda prestationen, övervägande skäl tala för att någon gåva överhuvud icke bör anses föreligga. Det särskilda drag av frikostighet som utmärker typiska gåvor framträder i dylika fall icke alls eller blott svagt. Sådana i efterhand träffade uppgörelser om frivilligt vederlag för arbete måste i själva verket vara mycket svåra att skilja från uppgörelser som blott avse att till beloppet bestämma ett av parterna från början åtminstone stillatigande förutsatt vederlag. I det förra fallet bör lika litet som i det senare antagas att den gällande rättens grundsats om den oförbindande karaktären av löfte om gåva äger tillämpning.¹ Ej heller förevarande förslag avser att reglera utfästelser om skäligt vederlag för utfört arbete. Särskild bestämmelse om denna begränsning har ej upptagits, enär

¹ Jfr N. J. A. 1913 s. 494, 1923 s. 296, 1925 s. 488, 1926 s. 10.

den får anses ligga i själva begreppet gåva, och det icke funnits lämpligt att söka närmare definiera detta i den föreslagna lagtexten.

Med denna ståndpunkt falla inom gåvoområdet endast sådana utfästelser om vederlag för utfört arbete, vilka i beaktansvärd grad överskrida vad som efter omständigheterna kunde anses utgöra en skälig ersättning. Frågan gäller om sådana utfästelser böra göras till föremål för en för mottagaren gynnsammare reglering än gåvoutfästelser i allmänhet. Denna fråga bör enligt beredningens mening besvaras nekande. Även i de ifrågavarande fallen är gåvan — till den del den överskjuter skälig ersättning — ett uttryck för ett frikostigt gynnande av gåvotagaren från givarens sida. Denne och hans borgenärer behöva sålunda även här det skydd, som åsyftas med reglerna i förevarande paragraf, och gåvotagaren bör vara underkastad de inskränkningar som följa av 4 och 5 §§. Att utfästelsen å givarens sida grundas i tacksamhet för gjorda tjänster innebär icke någon avgörande olikhet mot många andra gåvor, som grundas i tacksamhet för andra tidigare prestationer av gåvotagaren, av materiell eller immateriell art.

2 §.

I fråga om förutsättningarna för att en utfäst gåva skall anses fullbordad innefattas bestämmelser i denna paragraf och den närmast följande. Dessa bestämmelser hava till syfte att å ena sidan närmare fastslå villkoren för givarens bundenhet mot gåvotagaren, å andra sidan fixera den tidpunkt då en för givaren själv bindande utfästelse vinner giltighet även mot hans borgenärer, och alltså ej annorledes än i enlighet med konkurslagens återvinningsbestämmelser kan av dem angripas. När utfästelsen, såsom i förevarande paragraf avses, gäller penningar eller lösören, måste denna tidpunkt bliva den då ett förskrivet penningbelopp erlagts eller bortgivna lösören traderats.

Det normala är naturligtvis att givaren, för att fullborda gåvan, överlämnar egendomen till gåvotagaren själv eller till ett ombud för denne; men samma rättsverkan kan i vissa fall tillerkännas egendomens överlämnande till någon som, utan särskilt bemyndigande från gåvotagaren, mottager egendomen för dennes räkning. För uppgiften att såsom en sådan »negotiorum gestor» tillvarataga gåvotagarens intressen hava tydligen bankerna — med hänsyn till den noggranna bokföring som hos dem förekommer och den offentliga kontroll som de äro underkastade — särskilda förutsättningar. I rättspraxis¹ har i enlighet härmed fullbordad gåva ansetts föreligga i åtskilliga fall där en givare, utan att förbehålla sig dispositionsrätt över medlen, överlämnat penningar eller värdepapper till en bank för gåvotagarens räkning.² Något krav på att ban-

*Full-
bordande
av lösöre-
gåva.*

¹ I litteraturen är omtvistat, huruvida de fall som i det följande beröras i texten böra behandlas enligt reglerna för negotiorum gestio eller enligt allmänna regler angående avtal till förmån för tredje man, och även i rättspraxis har denna meningsskiljaktighet understundom kommit till synes. Jfr t. ex. Winroth, Svensk Civilrätt IV (1909) s. 335; Eschelsson, Om fullbordandet av gåva (1906) s. 244 ff.; Hasselrot, Några spörsmål ang. ocker etc. (1926) s. 171 ff.; Björbling i Svensk Sparbankstidskrift 1929 s. 1 ff. Beträffande tredjemansavtalet, se även Lundstedt, Aftal angående prestation till tredje man (1908) särskilt s. 167 ff.

² Se bl. a. N. J. A. 1899 s. 545, 1907 s. 534, 1911 s. 99, 1922 s. 335, 1926 s. 189 och 1930 s. 555 samt Kungl. Maj:ts dom den 4 febr. 1935 i revisionsmålet mellan Tegneby sparbank, sökande, och Nils Erik Holmström, svarande. Jfr N. J. A. 1916 s. 658.

ken skulle hava i förhållande till gåvotagaren formligen åtagit sig att hålla denne medlen tillhanda har därvid icke uppställts; ej heller plägar i domstolsutslagen läggas vikt vid huruvida gåvotagaren blivit särskilt underrättad om gåvan. Såsom fullbordad gåva hava, bland annat, bedömts sådana ofta förekommande fall som det, att föräldrar för sina omyndiga barns räkning insätta penningar i bank. Förordnande av god man för gåvans mottagande har här ej ansetts erforderligt.¹

Någon tillämpning av gåvoregler kan uppenbarligen ej ifrågakomma i sådana fall där transaktionen framstår, icke såsom en verklig överlåtelse utan, exempelvis, såsom ett försök att till borgenärernas skada undanhålla medlen.² Särskilt kan en sådan slutsats ofta vara berättigad, därest ett belopp, som i upp-givet gåvosyfte insatts å bankräkning, med hänsyn till insättarens förmögenhetsförhållanden framstår såsom oskäligt stort. Att insättaren behållit det insättningsbevis som av banken utfärdats vid medlens mottagande, anses däremot, enligt den i rättspraxis härskande meningen, icke i och för sig utgöra hinder för antagandet av en fullbordad gåva. Sålunda har fullbordad gåva ansetts föreligga, oaktat insättaren själv mottagit och behållit den motbok eller det depositionsbevis som vid insättningen utfärdats för gåvotagaren.³ Beredningens förslag lämnar rum för ett fullföljande av den praxis i fråga om innebörden av traditionskravet som enligt vad nu anförts utbildat sig vid domstolarna.

3 §.

*Full-
bordande
av gåva av
fordringar
m. m.*

Av 22 § i den föreslagna lagen om skuldebrev följer, att benefik överlåtelse av löpande skuldebrev är mot överlåtarens borgenärer gällande först då gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. Beträffande åter den tidpunkt då utfästelse om gåva av sådan fordringshandling skall anses gällande mot givaren själv äga sagda bestämmelser ej tillämpning. I 1 § av nu förevarande förslag behandlas däremot frågan om sådan bundenhet. Denna skall, enligt vad där sägs, inträda genom själva utfästelsen när denna gjorts i skriftlig urkund eller under sådan offentlighet som angives i paragrafen, men i annat fall först då gåvan är i lagens mening fullbordad.

I förevarande paragraf fastslås nu vad som kräves för dylikt fullbordande: att gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. I sak lärer något tvivel näp-peligen kunna råda om att det är denna tidpunkt som bör vara avgörande. Ur formell synpunkt kan måhända invändas, att då bestämmelsen i förevarande paragraf omfattar även det i 22 § av skuldebrevslagen reglerade spørsmålet om

¹ Jfr N. J. A. II 1924 s. 334.

² N. J. A. 1918 A 269. Jfr även N. J. A. 1909 s. 583 och 1918 s. 434. Beträffande det fall att insättning skett med kontohavarens egna medel, jfr N. J. A. 1925 s. 481.

³ N. J. A. 1899 s. 545, 1911 s. 99 och 1930 s. 555.

Då fråga är om överförande av ett banktillgodohavande från en till annan, begagnar man någon gång det ur praktisk synpunkt mindre tillfredsställande tillvägagångssättet att banken förser det gamla insättningsbeviset med anteckning om transporten i stället för att utbyta beviset mot ett nytt, utställt på den nya kontohavaren. Även i dylikt fall har högsta domstolen ansett fullbordad gåva föreligga, oaktat överlåtaren behållit beviset. Se Kungl. Maj:ts dom den 4 februari 1935 i revisionsmålet mellan Tegneby sparbank, sökande, och Nils Erik Holmström, svarande.

överlåtelsens verkan mot borgenärerna, vad den i sådant hänseende innehåller, borde, för undvikande av dubbel lagstiftning i samma ämne, utbytas mot en hänvisning till stadgandet i nyssnämnda paragraf. Beredningen har dock, med hänsyn till frågans samband med gåvolagstiftningen, funnit denna invändning ej vara avgörande.

Med benefika överlåtelser av löpande skuldebrev skola enligt förevarande paragraf likställas gåvor av vissa andra slags värdehandlingar. Till de viktigaste bland dessa gåvor höra de som avse aktiebrev. Att gåva av detta slags värdepapper anses fullbordad först genom papperets överlämnande överensstämmer med sakens natur och tvivelsutan även med gällande rättsuppfattning. Med löpande skuldebrev likställer förslaget vidare annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet. Dit höra dels de till skuldebrev ej hänförliga handlingar av löpande natur som gå ut på betalning i penningar — nämligen växlar och checkar — dels löpande handlingar som avse annan prestation än penningebetalning — nämligen konossement och upplagsbevis — dels slutligen åtskilliga fordringshandlingar som ej äro av löpande art men dock vid krav å betalning måste företes, såsom vissa bevis om tillgodohavande hos bank och vissa försäkringsbrev. I fråga om alla dessa handlingar bör tydligen traditionsregeln äga samma giltighet som när det gäller de löpande skuldebreven.

Beträffande benefik överlåtelse av fordran som grundas på enkelt skuldebrev må erinras, att enligt 31 § förslaget till skuldebrevslag i allmänhet skall gälla, att överlåtelsen för att äga verkan mot överlåtarens borgenärer måste hava meddelats gäldenären («denuntierats») antingen av överlåtarens själv eller av den till vilken överlåtelsen skett, men att i sagda paragraf gjorts förbehåll för de benefika överlåtelserna, vilka man ansett böra regleras i förevarande förslag. När frågan om dessa överlåtelser nu skall upptagas till behandling, läres befinnas, att den i 31 § av förslaget till skuldebrevslag antagna principen om denuntiation från överlåtarens eller den till vilken överlåtelsen gjorts väl kan vinna tillämpning å sådana benefika överlåtelser som tillkommit skriftligen eller under den offentlighet som avses i 1 § av förevarande lagförslag, men däremot ej helt passar för andra hithörande överlåtelser. I avseende å formlösa överlåtelser kan man näppeligen låta ett av gåvotagaren på eget bevåg till gäldenären riktat meddelande om överlåtelsen komma i betraktande. Att tillerkänna ett dylikt meddelande något slags rättslig betydelse skulle uppenbarligen stå i strid med den i 1 § uttryckta grundsatsen om formlösa gåvoutfästelsers verkningslöshet. Det måste vara från givaren själv som meddelandet utgår. Endast om gåvotagaren kan åberopa ett av givaren lämnat bemyndigande, tillkommet i den form som enligt 1 § bereder en gåvoutfästelse omedelbar giltighet, bör en av gåvotagaren företagen denuntiation gälla såsom likvärdig med den som åvägabringes omedelbart av givaren.

Vad angår efterskänkande av fordran innebär förslaget att, när fordringen grundas på löpande skuldebrev eller på annan handling, vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande, samt förklaringen om fordringens efterskänkande tillkommit muntligen eller utan sådan offentlighet som avses i 1 §,

utfästelsen ej äger någon verkan med mindre handlingen återställts eller gjorts obrukbar. En dylik bestämmelse synes stå i överensstämmelse med den allmänna uppfattningen om löpande handlingars rättsliga natur. När det åter gäller fordringsbevis, vars återställande icke är av betydelse för betalnings utfående, eller en muntlig fordran, synes betänklighet ej böra möta att, såsom förslaget för dylikt fall innebär, ett formlöst förklarande om fordringens efterskänkande erhåller omedelbar giltighet.

4 och 5 §§.

Återkallande av gåvoutfästelse.

Att, såsom förslaget innebär, gåvoutfästelse, som ännu icke blivit fullbordad men är tillkommen under sådana omständigheter som i allmänhet medföra bundenhet för givaren, likväl kan, under de förhållanden som angivas i 4 §, ryggas eller jämkas, torde överensstamma med rådande uppfattning.¹ Detsamma gäller om återkallande av en ännu ej fullgjord gåva i sådant fall av otacksamhet som omförmäles i 5 §. I 4 och 6 §§ förordningen den 21 december 1857 angående vad i testamente givas må, så ock om gåva av fast egendom stadgas för vissa fall, vilka motsvara dem som avses i förevarande paragrafer, skyldighet för gåvotagaren att bidra till givarens underhåll och att vidkännas återkallande av gåvan, sedan denna blivit fullbordad. Sådan skyldighet är däremot för närvarande icke lagstadgad i fråga om fullbordad gåva av lös egendom, och enligt beredningens mening böra förordningens föräldrade och sällan tillämpade bestämmelser ej utvidgas till att omfatta lös egendom. I vissa ytterlighetsfall läser givarens intresse kunna tillräckligen tillgodoses genom tillämpning av de grundsatser som i allmänhet gälla angående verkan av att väsentliga förutsättningar för en rättshandling brista.

6 §.

Särskilda lagbestämmelser om vissa gåvoutfästelser.

Enligt 8 kap. 2 § giftermålsbalken är utfästelse av make eller trolovad att under äktenskapet utgiva penningar eller annat oförbindande. Anledning att nu föreslå ändring i denna bestämmelse föreligger icke.

Den i motiveringen till 1 § omnämnda ändringen i lagen om arvsavtal förleder ett därå syftande förbehåll.

¹ N. J. A. 1934 s. 161.

Förslag till lag om tillägg till 6 kap. giftermålsbalken.

Enligt 6 kap. giftermålsbalken äga äkta makar förvalta var sitt giftorätts-gods, därvid de hava att iakttaga att detta ej otillbörligen minskas andra maken till förfång. Mot missbruk av denna förvaltningsrätt kan en make i vissa fall skydda sig genom att påkalla återgång av rättshandling, varigenom andra maken utan hans samtycke avhänt sig eller med gäld belastat giftorätts-gods. Detta gäller emellertid endast, där fråga är om fast egendom eller tomträtt (4 §) eller om lösören, vilka ingå i det för makarnas gemensamma begagnande avsedda bohaget eller eljest hava en i lagen närmare angiven, mera personlig karaktär (5 §). I övrigt är maken hänvisad till att vid bodelning söka vederlag av andra maken. Saknas gods, ur vilket vederlag kan utgå, måste han själv bära förlusten. Detta gäller även om andra maken avhänt sig egendomen genom gåva. Förutsatt att gåvan icke visas vara enligt allmänna gåvoregler ogiltig, blir den alltså — med de förut angivna, snävt begränsade undantagen — bestående, även om den medfört att givarens maka helt eller delvis gått sin giftorätt förlustig.

*Gifto-
rättens
skyddande
mot makens
gåvo-
handlingar.*

Ett effektivare skydd än det som sålunda tillkommer make har genom lagen om arv beretts arvingar mot otillbörliga gåvotransaktioner från arvlåtarens sida.

Sålunda hava särskilda bestämmelser meddelats till skydd för en gift arvlåtarens arvingar mot benefika avhändelser av efterlevande make som ärvt den först avlidnes egendom. Har den efterlevande, genom gåva eller annan därmed jämförlig handling, utan tillbörlig hänsyn till dessa arvingar, orsakat väsentlig minskning av sin egendom, skall vederlag utgå till dem; kan vederlag ej utgå, skall gåvan eller dess värde återbäras, där gåvotagaren insåg eller bort inse, att den lände arvingarna till förfång. Talan om återgång skall anställas inom fem år från det gåvan mottogs (2 kap. 3 §).

Vidare har i lagen om arv åt laglottsberrättigad arvinge beretts särskilt skydd för det fall att arvlåtaren i livstiden bortgivit egendom under sådana omständigheter eller på sådana villkor, att gåvan till syftet är att likställa med testamente. Sådan gåva skall, om ej särskilda skäl däremot äro, jämkas i den mån detta fordras för skyddande av arvingens laglott. Talan härom skall anhängiggöras inom ett år från det bouppteckning efter arvlåtaren avslutades (7 kap. 4 §). En liknande bestämmelse har meddelats till skydd för den rätt till underhållsbidrag ur kvarlåtenskapen som i vissa fall tillkommer den avlidnes barn (8 kap. 4 §).

Under förarbetena till lagen om arv ifrågasattes att i giftermålsbalkens regler om makars egendom vidtaga sådan ändring, att gåvor som göras av gift person skulle, om de ledde till kränkning av andra makens giftorätt, kunna återkrävas. I motiven till nämnda lag inskränkte sig emellertid beredningen till ett uttalande om att denna fråga borde vinna uppmärksamhet under det fortsatta lagarbetet.¹

¹ Motiven till lagen om arv i N. J. A. II 1928 s. 446.

Genom det förslag till lag angående vissa utfästelser om gåva, som beredningen nu utarbetat, har denna fråga erhållit ökad aktualitet: därest, såsom beredningen föreslagit, skriftliga utfästelser om gåva, evad de avse penningar eller lösöre, erkännas såsom bindande oberoende av huruvida godset traderats, kan därigenom uppstå en viss fara för att en gift person genom benefika utfästelser gynnar utomstående till förfång för maken. Tillika är emellertid uppenbart, att effektivt skydd ej kan beredas maken genom bestämmelser som endast taga sikte på ofullbordade gåvor. Bestämmelser med denna begränsade räckvidd skulle alltför lätt kunna kringgås därigenom att givaren, då boskillnad eller äktenskapsskillnad hotade, skyddade gåvotagaren genom att till denne utlämna godset. I förevarande paragraf hava därför upptagits bestämmelser som avse såväl fullbordade som ofullbordade gåvor.

Från gåvor av fast egendom eller tomträtt har beredningen ansett sig i detta sammanhang böra bortse. Genom stadgandet i 6 kap. 4 § giftermålsbalken synes i denna del tillräckligt skydd hava beretts maken. Däremot torde skyddet mot benefik avhändelse av annan egendom, alltså av lös egendom bortsett från tomträtt, böra utvidgas.

Har make, utan tillbörlig hänsyn till andra makens giftorätt, genom gåva av sådan egendom väsentligen minskat sina tillgångar, synes sålunda möjlighet böra beredas andra maken att, sedan vid bodelning konstaterats att vederlag ej kan utgå, påkalla återbäring av gåvan eller dess värde i den mån sådant erfordras för tillgodoseende av hans rätt. En förutsättning härför bör emellertid vara att gåvotagaren insett eller bort inse att gåvan lände maken till förfång. För anställande av sådan talan torde vidare böra uppställas viss tid, vilken, i anslutning till 2 kap. 3 § lagen om arv, lämpligen torde kunna bestämmas till fem år från det gåvan fullbordades. Bestämmelser härom hava upptagits i paragrafens första stycke.

För den händelse gåvan gäller sådant lösöre som avses i 5 §, torde det, såsom avfattningen av den föreslagna 6 a § ger vid handen, böra stå maken öppet att anställa klandertalan antingen med stöd av sistnämnda paragraf eller enligt 5 §. Därest maken, i tanke att gåvan med hänsyn till makarnas förmögenhetsförhållanden vore utan ekonomisk betydelse för honom, underlåtit att, såsom 5 § föreskriver, klandra gåvan inom tre månader från det han fick kännedom om densamma och inom ett år från det godset utgavs, synes han nämligen icke desto mindre böra kunna påkalla återgång, därest det inom den längre tid som 6 a § angiver visar sig att han oriktigt bedömt förmögenhetsställningen.

I fråga om gåvor, som vid tiden för bodelningen icke fullbordats, torde de anförda synpunkterna böra vinna tillämpning på det sätt, att gåvan ej får göras gällande i den mån det skulle lända till intrång i makens rätt. Bestämelse härom har upptagits i paragrafens andra stycke. Skyldighet för maken att anställa klandertalan synes i dylika fall ej böra stadgas.

Såsom i den föreslagna övergångsbestämmelsen uttalats, torde de nya bestämmelserna böra äga motsvarande tillämpning därest make, vilkens förmögenhetsförhållanden skola bedömas enligt äldre giftermålsbalken, utan tillbörlig hänsyn till andra maken bortgiver egendom som står under givarens förvaltning.

**Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den
8 juni 1928 om arv.**

Förslaget innebär att till arvslagens bestämmelser i 2 kap. 3 §, 7 kap. 4 § och 8 kap. 4 § om skydd mot otillbörliga gåvohandlingar från arvlåtarens sida skall göras ett tillägg som närmare angiver, huru dessa stadganden skola tillämpas i fall då gåvan vid tiden för dödsfallet icke fullbordats. I den mån en sådan gåva, därest den fullbordats, skolat återgå, kan det uppenbarligen ej bliva tal om att dess fullbordande skulle kunna påkallas. I motsats till vad som enligt nämnda lagrum gäller i fråga om fullbordade gåvor torde emellertid för jämkning av en ofullbordad gåva ej böra fordras anställande av särskild klandertalan från arvingens sida, utan denne bör invändningsvis kunna påkalla jämkning, när gåvoutfästelsen göres gällande. Åt dessa grundsatser har beredningen givit uttryck i förevarande förslag.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 april 1930 om arvsavtal.

Enligt 3 § arvsavtalslagen skall avtal varigenom en arvlåtare förfogat över sin kvarlåtenskap sakna giltighet. Detta stadgande läser, att döma av förarbetena till detsamma,¹ avse allenast förfoganden som omfatta kvarlåtenskapen i dess helhet eller viss kvotdel därav. Det löser alltså icke spörsmålet om giltigheten av en utfästelse som avser att vid utfärdarens död viss egendom eller visst belopp skall utgå ur hans kvarlåtenskap. Såsom framhållits i motiven till 1 § i nu föreliggande förslag till lag angående vissa utfästelser om gåva, är det emellertid, med avseende å benefika utfästelser om viss egendom eller visst belopp som skall utgå ur givarens kvarlåtenskap, önskvärt att i lag stadgas att, därest en sådan utfästelse innebär att den ej i något hänseende kan göras gällande förrän vid givarens död och alltså ej för givaren personligen medför någon uppoffring av nämnvärd betydelse, utfästelsen är att betrakta såsom ett testamentariskt förordnande, som kan återkallas och i övrigt gäller allenast under de i testamentslagstiftningen stadgade förutsättningar. Härtill syftar det föreslagna tillägget i nu förevarande paragraf. Det avser ej andra utfästelser än sådana som i sin helhet skola utgå ur kvarlåtenskapen. Skulle en och samma gåva vara utfäst att allenast till en del — större eller mindre — utgå vid givarens död, men därjämte innebära åtaganden som i nämnvärd omfattning belasta givaren själv — exempelvis förpliktelse att gälda ränta av normal höjd — bör, av skäl som anförts i nyssnämnda motiv, stadgandet ej bliva tillämpligt. Utfästelsen bör då medföra en i sin helhet oåterkallelig förpliktelse. Att, såsom stundom ifrågasatts, låta den gälla mot utfärdaren själv — alltså under dennes livstid — men ej i hans kvarlåtenskap skulle stå i strid med såväl utfärdarens som gåvotagarens i dylikt fall legitima intresse och ur det praktiska rättslivets synpunkt vara betänkligt, såsom ägnat att försvåra sådana ofta förekommande och ur det allmännas synpunkt lofvärda anordningar som tillförsäkrande av livränta åt tjänare eller närstående, eller ock donationer som, vad kapitalet angår, skulle träda i verket först vid givarens död men i fråga om räntan vara omedelbart verksamma.

I Finland har det föreliggande förslaget så till vida motsvarighet, som, i samband med ett av därvarande lagberedning nyligen avgivet förslag till lagstiftning om arv och testamente, föreslagits en bestämmelse av innehåll att skuldebrev som utfärdats utan vederlag och är betalbart efter utfärdarens död skall vara utan verkan.

¹ Motiven till lagen om arvsavtal i N. J. A. II 1930 s. 406, 407, 431.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken.

Enligt 10 kap. 11 § handelsbalken inträder för dem som samfällt ingått borgen allenast delad ansvarighet, såframt ej borgesmännen särskilt åtagit sig att svara solidariskt. Föreligger sådant åtagande, äger borgenären att hos vilken som helst av dem uttaga hela fordringsbeloppet.

Samma ståndpunkt som den svenska rätten intar den finska. De flesta främmande lagar stadga däremot, i en eller annan form, solidarisk ansvarighet oberoende av särskild utfästelse. Vissa av dessa lagar — exempelvis den franska, den schweiziska, den danska och den norska — begränsa i detta sammanhang solidariteten så till vida, att ansvarighet för medborgesmans andel i gälden inträder endast under förutsättning att beloppet ej kan utfås av denne. Andra rättsordningar, såsom den tyska och den engelska, tillerkänna däremot borgenären rätt att hos en borgesman uttaga hela fordringen oberoende av de övrigas solvens.

De skäl, som föranlett beredningen att i 2 § skuldebrevslagen uppställa solidariteten såsom regel för det fall att flere såsom samgäldenärer undertecknat ett skuldebrev, äga i huvudsak giltighet även när flere gemensamt tecknat sig såsom borgesmän. Att för dessa båda fall uppställa olika regler skulle ock uppenbarligen vara ägnat att leda till förbiseenden och rättsförluster. Beredningen har därför föreslagit sådan ändring i förevarande lagrum, att för framtiden borgen, som tecknas av flere utan förbehåll om delad ansvarighet, skall medföra solidarisk ansvarighet. Likasom enligt gällande rätt skall solidariteten innebära befogenhet för borgenären att uttaga hela beloppet hos en borgesman utan att avvakta huruvida någon del kan utfås av de övriga.

De grundsatser som här kommit till uttryck hava jämväl upptagits i de lagförslag som utarbetats inom grannländerna.

Förslag till lag om pantsättning av lös egendom, som innehaves av tredje man.

I motiven till 22 § av den föreslagna lagen om skuldebrev hava anförts de skäl, som ansetts böra föranleda att, såsom nu förevarande förslag innebär, den år 1872 tillkomna förklaringen av 17 kap. 3 § handelsbalken upphäves. Utan vidare läser emellertid denna författning ej kunna bortfalla. En utfästelse av panträtt i gods som innehaves av tredje man kan ej omedelbart medföra full verkan. För att tredje mannen skall kunna betraktas såsom besittare för panthavarens räkning, och den för pantsättningens sakrättsliga verkan nödvändiga förutsättningen av tradition alltså skall kunna anses uppfylld, erfordras tydligen, att tredje mannen om utfästelsen erhållit meddelande från endera av dem saken angår, pantsättaren eller panthavaren.

Ett förslag motsvarande det förevarande har från finsk sida framlagts i form av ett tillägg till 3 § förordningen den 9 november 1868 om borgenärs rätt och företräde för varandra till betalning ur egendom som blivit till konkurs avträdd.

Förslag till lag om ändrad lydelse av 75 § utsökningslagen.

Enligt 75 § första stycket utsökningslagen gäller för närvarande, att där utmätning avser fordran eller rättighet, som grundas å löpande förbindelse eller annan handling vilken gäller i innehavarens hand, utmätningsmannen skall taga handlingen i förvar. Ytterligare verkställighetsåtgärd — av den art som i andra stycket stadgas i fråga om utmätning av annan fordran eller rättighet — erfordras icke, då första stycket är tillämpligt. Enligt en inom litteraturen uttalad mening är första stycket tillämpligt i fråga om varje på en handling grundad fordran eller rättighet som icke kan vara underkastad bindande dispositioner av annan än handlingens innehavare.¹ Till stöd för denna tolkning kan åberopas, att i fråga om alla dylika fordringar och rättigheter gäldenären blir blott och bart genom förlust av besittningen till handlingen avskuren från att inverka på den utmäta rättighetens bestånd och innebörd. Emellertid tyder lagrummets formulering närmast på att däri skulle avses endast löpande förbindelser och andra löpande handlingar. Då nu, genom 32 § av förslaget till lag om skuldebrev, skapas en viktig grupp av fordringsbevis som, ehuru de bliva hänförliga till enkla skuldebrev, likväl i det hänseende varom nu är fråga äro att jämställa med löpande fordringsbevis, synes en i denna del tydligare avfattning av nu förevarande lagrum vara erforderlig. Beredningen föreslår därför sådan ändring av stadgandet, att det kommer att avse varje fordran eller rättighet, som är grundad å löpande förbindelse eller annan handling vars företeende utgör villkor för fordringens utkrävande eller rättighetens utövande. Av denna formulering framgår även att namnaktiebrev bliva hänförliga under stadgandet.

¹ Trygger, Kommentrar till utsökningslagen (1916) s. 271 f.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen
den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag.

Avtal som av bolagsmän i enkelt bolag slutas med tredje man bliva enligt 1895 års bolagslag i regel att bedöma på samma sätt som om något bolagsavtal ej förelegat. I överensstämmelse med den för bedömande av ansvarigheten i kontraktsförhållanden grundläggande regeln i 10 § 8 mom. förordningen om nya utökningslagens införande, bliva sålunda enligt 49 § bolagslagen de bolagsmän som deltagit i avtalet ansvariga endast efter huvudtalet, där ej annat vid avtalet överenskommit. Då den i förstnämnda lagrum uttalade grundsatsen skall, enligt den föreslagna lagstiftningen om skuldebrev, ersättas med principen att solidarisk ansvarighet inträder, såframt ej delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, bör motsvarande ändring företagas i 49 § bolagslagen. Bestämmelse härom har upptagits i förevarande lagförslag.

Redan enligt den nuvarande avfattningen av 50 § bolagslagen inträder solidarisk ansvarighet för den händelse bolagsmän sluta avtal under benämning som ger bolaget sken av att vara ett handelsbolag, ett aktiebolag eller en förening. Ingår i benämningen personnamn eller ordet »handelsbolag», träffar den solidariska ansvarigheten enligt första stycket ej blott dem som deltagit i avtalet utan även övriga bolagsmän med vilkas begivande den olovliga benämningen brukats. Bestämmelsen erhåller följaktligen i denna del självständig betydelse vid sidan av den föreslagna solidaritetsregeln i 49 §. Ingår i benämningen något av orden »aktiebolag» eller »förening», träffar däremot den solidariska ansvarigheten enligt andra stycket endast dem som deltagit i avtalet. Anledningen till den olika behandling som sålunda kommer dessa båda fall till del är tydligen den, att beteckningen handelsbolag och vad därmed är likställt är ägnad att bibringa tredje man den oriktiga föreställningen att samtliga bolagsmän på grund av reglerna om handelsbolag äro solidariskt ansvariga.

Även då någon av beteckningarna »aktiebolag» eller »förening» brukas, kunna emellertid skäl anföras för en utsträckning av solidariteten. Enligt 22 § andra stycket aktiebolagslagen inträder solidarisk ansvarighet för det fall att styrelseledamöter, aktieägare eller andra handla å bolagets vägnar innan det registrerats. Ansvarigheten träffar alla dem som deltagit i åtgärden eller beslut därom. Motsvarande bestämmelse återfinnes, bland annat, i 4 § andra stycket lagen om ekonomiska föreningar. Med grundsatsen att ett handlande å, exempelvis, en under bildning varande förenings vägnar medför solidarisk ansvarighet ej blott för själva kontrahenterna utan även för dem som blott deltagit i beslut om åtgärden står det mindre väl samman att de som, utan tanke på en verklig föreningsbildning, överenskommit om att i sin verksamhet begagna beteckningen ekonomisk förening bliva solidariskt ansvariga endast i

den mån de själva deltaga i avtal som slutas under sådan beteckning. Snarare framstå fall av sistnämnda typ såsom betänkligare än fall av den förstnämnda. Beredningen har därför i förevarande lagförslag givit 50 § bolagslagen sådan ändrad avfattning, att jämväl ett brukande av benämning vari ingår något av orden »aktiebolag» eller »förening» medför solidarisk ansvarighet för alla dem med vilkas begivande sådant skett. I samband härmed har en redaktionell jämkning i 51 § blivit erforderlig.

Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ.

Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »aktiebolag» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ. Enligt den föreslagna ändringen ska tillståndet för brukande av termen »förening» inte längre vara begränsad till fall av den förstnämnda typ.

Förslag till lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag.

Ett bland de viktigaste av de värdepapper, som förekomma utanför skuldebrevens område, är aktiebrevet. Den rätt som detta avser, aktien eller aktierättigheten, är icke en fordran utan en s. k. andelsrätt, utgörande en sammanfattning av de sinsemellan ganska olikartade förmåner och befogenheter, som tillkomma aktieägaren gentemot aktiebolaget. Dessa äro föremål för en ingående reglering i lagen om aktiebolag och äga delvis intet närmare samband med de rättigheter som enligt ett skuldebrev tillkomma borgenären gentemot gäldenären. Aktiebrevet är emellertid även av betydelse i ett annat hänseende. Därtill anknyta sig nämligen viktiga rättsverkningar i fråga om aktierättens övergång till ny aktieägare och om företräde mellan dem som tvista angående bättre rätt till aktien. Aktiebrevets betydelse i dessa hänseenden är nära jämförlig med den som i motsvarande fall i fråga om fordringsrättigheter tillkommer vissa skuldebrev. På grund härav och då den nuvarande lagstiftningen om aktiebrev i dessa stycken är ofullständig samt dess innebörd blivit föremål för delade meningar, har det ansetts angeläget att i samband med förslaget till skuldebrevslagstiftning jämväl framlägga förslag till vissa nya bestämmelser angående aktiebrev, närmast avseende frågan om skydd för godtroende förvärvare av sådan handling.

I detta hänseende äro de utländska lagstiftningarna ganska skiftande. Den franska rätten känner aktiebevis som äro ställda till innehavaren, till viss man eller order, eller till viss man. I fråga om de förstnämnda åtnjuter godtrosvärvare skydd enligt samma regler som beträffande andra innehavarepapper. Om samtliga former av aktiebrev gäller, att en förvärvare, sedan han blivit av bolaget införd i aktieboken, åtminstone om han är i god tro åtnjuter en självständig rätt som är skyddad mot alla anspråk från tidigare ägare, för vilken aktien förekommit. — I England förekomma såväl innehavareaktier (share warrants) som aktiebevis till viss man (share certificates). De förra anses såsom löpande papper. Ett förvärv i god tro av ett på viss man ställt aktiebevis skänker däremot icke i och för sig något skydd mot rätt ägares anspråk. Sådant skydd uppnås först — i viss utsträckning¹ — sedan förvärvaren hos bolaget erhållit ett nytt, på honom själv utställt aktiebevis. — Enligt den tyska rätten kunna även finnas såväl innehavare- som namnaktier. För de förra gälla i princip samma regler om överlåtelse och om skydd för godtrosvärv som för innehavareskuldebrev och andra till innehavaren ställ-

¹ Här inträder tillämpning av den engelska rättens säregna regler om »estoppel», se Nial, Om aktiebrev (1929) s. 109.

da värdepapper. Namnaktier kunna i allmänhet överlåtas genom indossament, enligt samma regler och med samma rättsverkningar som växlar. Dessa aktier äro sålunda att betrakta såsom legala orderpapper; blanco-indossament äro tillåtna. Bolagsordningarna kunna emellertid stadga inskränkningar i överlåtbarheten. — Schweizisk rätt överensstämmer väsentligen med den tyska.

Även enligt dansk rätt äro aktier av båda slagen tillåtna, dock att, då särskilda inskränkningar skola gälla i fråga om aktiernas överlåtbarhet, endast namnaktiebrev få utfärdas. I fråga om skydd för godtroende förvärfvare gälla samma regler som beträffande skuldebrev. Såvitt angår innehavareaktier torde alltså gälla ett oinskränkt godtrosskydd. Beträffande namnaktier är, där bolagsordningen ej innehåller särskilda bestämmelser, vindikationsrätt mot godtrosförvärfvare utesluten för en aktieägare, med vars namn aktiebrevet är indosserat, såvitt han ej kan åberopa förfalskning, råntvång eller omyndighet. I fråga om vissa namnaktier kan godtrosskyddet förstärkas genom notering enligt de för »offentliga effekter» i förordningen den 21 juni 1844 meddelade bestämmelserna. — Enligt norsk rätt må numera, efter 1921, innehavareaktier ej utgivas. Frågan om godtrosförvärfvares skydd mot vindikation av namnaktier är omtvistad. Numera torde en övervägande mening antaga att samma regler gälla som enligt dansk rätt; notering i dansk mening förekommer dock icke. Indossament in blanco är förbjudet men anses dock ej vara i och för sig ogiltigt. — I Finland är aktie enligt 1895 års aktiebolagslag överlåtbar; den kan lyda på viss man eller på innehavaren. Överlåtelse får i förra fallet ske genom överlåtarens blotta namnteckning å aktien; således kan ett på viss man utställt aktiebrev indosseras in blanco. Om så skett, torde aktien vara föremål för godtrosförvärfv på samma sätt som lös sak. Förvärfvare i god tro behöver endast mot lösen utgiva aktien till rätte ägaren, dock att, om aktien blivit genom stöld, rån eller utpressning eller eljest utan rätte ägarens vilja frånhänd denne, han äger utan lösen återtaga handlingen.

Enligt den svenska aktiebolagslagens bestämmelser skola aktiebrev ställas till viss man, där ej Konungen för särskilt fall medgiver att breven må ställas till innehavaren. Sådant medgivande har, efter ikraftträdandet av 1895 års aktiebolagslag, lämnats endast i fråga om ett mycket litet antal aktiebolag, huvudsakligen sådana vilkas aktier varit avsedda att spridas i utlandet. Jämväl ett antal äldre aktiebolag hava aktiebrev som äro ställda till innehavaren. Beträffande aktiebrevets rättsliga innebörd är i några särskilda fall stadgat att det skall, för utövande av viss aktieägaren tillkommande befogenhet, företes hos bolaget, och att påskrift därå skall ske, exempelvis om utövning av rätten att vid kapitalökning teckna eller erhålla nya aktier. Av mera allmän räckvidd är bestämmelsen, att styrelsen ej må vägra att i en hos bolaget förd aktiebok såsom ägare införa den som företer aktiebrev, ställt till innehavaren eller försett med behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd av överlåtelser. Är aktiebrev ställt till viss man, är den till vilken aktie övergått ej gentemot bolaget att anse såsom aktieägare, innan han blivit införd i aktieboken; härifrån gäller dock undantag i fråga om rätt att uppbära den vinstutdelning, som må vara med aktierätten förknippad, och att utöva aktien,

i händelse av aktiekapitalets ökning, tillkommande företrädesrätt till teckning av ny aktie.

Angående överlåtelse av aktiebrev och förhållandet mellan flere, som göra anspråk på rätt till aktie, innehåller lagen inga bestämmelser av allmän räckvidd. Vad angår aktier, för vilka utfärdats aktiebrev som äro ställda till innehavaren, är det icke föremål för tvivel, att innehav av aktiebrevet är av grundläggande betydelse för förvärvande och vidmakthållande av rätt till aktien, i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller om skuldebrev till innehavaren. Emellertid föreligger viss osäkerhet om innehavareaktiens natur enligt gällande rätt. Å ena sidan möter man sålunda uttryck för den uppfattningen att sådana aktier skulle hava naturen av ett löpande papper, å andra sidan anses de av vissa författare böra likställas med egentliga lösören. Skillnaden mellan dessa åsikter blir av betydelse för frågan, huruvida den som genom förvärv i god tro åtkommit annans innehavareaktie än skyldig att till denne utgiva aktien mot lösen. Härom äro meningarna delade.

Beredningen finner övervägande skäl tala för att aktiebrev som äro ställda till innehavaren bliva i fråga om godtrosvärv helt likställda med obligationer och andra skuldebrev som äro ställda till innehavaren. Vad särskilt angår frågan om lösningsrätt, synas starka skäl tala för att en godtrosvärvare till innehavareaktie icke bör vara underkastad något lösningsanspråk. Beträffande detta slag av värdepapper bör nämligen omsättningens intresse av säkerhet för ett förvärv obetingat tillerkännas företräde framför de intressen som kunna åberopas till stöd för att medgiva lösningsrätt. På dessa grunder vilar första stycket av en ny paragraf som föreslås skola, med beteckningen 27 a §, införas i lagen om aktiebolag. Bestämmelsen har utformats i nära överensstämmelse med första stycket av 14 § i förslaget till lag om skuldebrev, och beredningen får även på detta ställe åberopa motiven till sistnämnda lagrum.

Av större praktisk räckvidd är frågan om skydd mot vindikation för godtroende förvärvare av aktiebrev som är ställt till viss man. Det stora flertalet aktiebrev är nämligen av denna beskaffenhet, och den gällande rättens ståndpunkt måste i fråga om dessa anses vara i hög grad otillfredsställande. I saknad av särskilda lagbestämmelser är man i fråga om dylika aktiebrev hänvisad till en analogisk användning av de regler som gälla för skuldebrev till viss man. I enlighet härmed kan en överlåtelse icke för förvärvaren grunda bättre rätt än den överlåtaren hade. Även en godtroende förvärvare är sålunda underkastad risken att aktien frånvinnes honom av en rätt ägare, för vilken den förkommit eller eljest, t. ex. genom någon förtroendemans oredlighet, gått förlorad.¹ Det är härvid i princip utan betydelse om lång tid förflutit, om aktien ofta bytt ägare och om flere eller färre förvärv blivit införda i aktieboken. Den sålunda rådande osäkerheten i aktieförvärv är uppenbarligen ägnad att väcka stora betänkligheter, icke minst ur den synpunkten att aktier ofta inköpas å fondbörs eller eljest genom kommissionär, utan möjlighet för förvärvaren att närmare undersöka sin fångesmans åtkomst. De så-

¹ Avvikande Trygger, Utsökningslagen (1916) s. 272.

lunda rådande rättsreglerna torde i själva verket vara okända för många bland dem som placera kapital i aktier; häri torde möjligen ligga en av anledningarna till att tvister på detta område endast ganska sällan förevarit inför domstolarna.

För att undanröja de olägenheter, som äro förenade med den oinskränkta vindikationsrätten till namnaktier, betjänar man sig inom affärslivet i största omfattning av den utvägen, att sådan aktie vid överlåtelse ej transporteras till viss man utan allenast förses med indossament in blanco samt därefter under lång tid får förbliva i sådant skick och vid senare överlåtelse överhuvud icke förses med någon påskrift. Härvid uppnås, att den som — från annan än indossanten — förvärvar aktiebrevet icke behöver underkasta det sätt varpå hans fångesman åtkommit handlingen annan granskning än den som kan ifrågakomma beträffande ett innehavarepapper, och att han sålunda, under förutsättning av god tro, är skyddad mot klander från tidigare ägare, som förlorat aktiebrevet i dess indosserade skick. Därutöver har hävdats, att godtrosvärvare skulle vara skyddad även mot vissa fel i själva blanco-indossamentet, dock ej förfalskning, omyndighet o. dyl.¹ Det skydd för sin goda tro, som en förvärvare kan vinna på denna väg, är förenat med uppenbara olägenheter. Med tanke på senare avhändelse föranlättes han att behålla aktierna utan att utfylla blanco-indossamentet med sitt eget namn såsom indossatarie, en åtgärd som skulle minska en senare förvärvares möjligheter till godtrosskydd och därigenom göra aktiebreven mindre begärliga. Härav följer emellertid, att en obehörig avhändelse från honom själv ej kommer att möta de svårigheter, som ligga i behovet av ny överlåtelses tecknande. Vidare kan han icke utan blanco-indossamentets utfyllande bliva i aktieboken införd såsom aktieägare, och han äger följaktligen ej komma i utövningen av rösträtt m. fl. aktien åtföljande befogenheter. Städs kvarstår ock risken av en vindikationstalan från någon, vars rätt till aktien är äldre än blanco-indossamentet och oberörd av detta.

Det kan enligt beredningens mening icke betvivlas, att omsättningens krav starkt påkalla en sådan ändring av rättsreglerna rörande namnaktier, att — åtminstone i fråga om sådana bolags aktier som i högre grad äro föremål för handel — förvärv i god tro erhåller skydd, även om överlåtelse sker genom fullständigt indossament, ett skydd som bör gälla även i fall då en tidigare överlåtelse lider av sådant fel som förfalskning och vad därmed är att jämställa. Vid sådant förhållande torde den mest närliggande lösningen vara den, att namnaktiebrevens, i likhet med växlar och vissa andra kommersiella papper, i vindikationshänseende behandlas såsom orderpapper. Härigenom skulle även vinnas huvudsaklig överensstämmelse med rättstillståndet i åtskilliga oss närstående länder.

Emot en reform i den angivna riktningen kan icke med fog åberopas det förhållande, att aktiebrevens karaktär av icke-löpande papper ansetts vara av den vikt, att enligt vår aktiebolagslagstiftning sådana handlingar endast

¹ Nial a. a. s. 111—119 intager den i texten senast angivna ståndpunkten även beträffande verkan av fullständiga indossament, men denna mening torde ej hava erhållit allmännare anslutning.

med Konungens tillstånd kunna ställas till innehavaren. Av vad som förekom vid denna bestämmelses införande i 1895 års aktiebolagslag framgår visserligen klart att man därigenom ville tillvarata ett samhälleligt intresse, nämligen att kunna kontrollera vilka som vore aktieägare i ett bolag. Detta ansågs vara av vikt dels med hänsyn till angelägenheten för det allmänna att kunna följa med vilka som genom aktieförvärv skaffade sig inflytande över bolags naturtillgångar, dels ock för genomförande av beskattning av förmögenhet och inkomst genom aktieinnehav och vinstutdelning därav. Det förra syftet, som kommit till tydligt uttryck i senare lagstiftning angående utlänningars aktieförvärv, är tillfyllest beaktat genom bestämmelsen i aktiebolagslagen att rösträtt för aktie som är ställd till viss man ej må utövas av någon, som icke är införd i aktieboken; denna bestämmelse bör tydligen lämnas orubbad. Det senare syftet kan åter endast ofullständigt tillgodoses genom att namnaktierna äro av icke-löpande natur, åtminstone då, såsom enligt den gällande lagstiftningen är fallet, någon skyldighet för en aktieförvärvare att anmäla sitt fång till införande i aktieboken icke är stadgad och blanco-indossament äro tillåtna; också hava av den senare skattelagstiftningen andra utvägar blivit anlitade för att i detta hänseende vinna kontroll. Ur de nu berörda offentlighetsliga synpunkterna lärers sålunda den av beredningen, av hänsyn till aktieförvärvares säkerhet, föreslagna reformen icke kunna anses innebära någon försämring av det nuvarande läget i fråga om namnaktier; snarare skulle det ur dessa synpunkter kunna betecknas som en, visserligen icke alltför betydande, fördel att bruket av blanco-indossament enligt förslagets regler torde komma att avtaga.

Behovet av skydd för omsättningen gör sig icke lika starkt gällande i fråga om alla namnaktier. Om talrika bolag, såsom s. k. enmansbolag, familjebolag, många dotterbolag eller eljest osjälvständiga företag — i själva verket till antalet övervägande, ehuru oftast med litet kapital och jämförelsevis ringa antal aktier — gäller fastmera, att deras aktier ej äro föremål för omsättning på den allmänna marknaden och knappast förvärvas, annat än i någon mån såsom pant, av andra än sådana som äga närmare kännedom om de förutvarande aktieägarna. Behovet av godtrosskydd är under dessa förhållanden föga framträdande. Det har fördenskull varit under övervägande att begränsa de föreslagna nya reglernas tillämplighet till allenast sådana aktier som äro eller av de närmast intresserade anses böra vara föremål för omsättning i mera vidsträckta kretsar, med bibehållande för övriga namnaktiers del av den nuvarande ordningen. Emellertid måste det förhållande att lagen skulle medgiva tillvaron, sida vid sida, av två slags namnaktier med helt olika rättslig natur, anses innebära en avsevärd olägenhet. Lagstiftningen skulle bliva mindre överskådlig, och bland allmänheten måste befaras misstag angående ett aktiebrevs hänförlighet till den ena eller andra gruppen. Särskilt gäller detta om man, såsom icke torde kunna undgås, skulle medgiva att ett bolags aktiebrev finge förvandlas från icke-löpande till löpande och omvänt. Härför skulle erfordras komplicerade bestämmelser, vilkas tillämpning måste vara förenad med omständlighet och kostnader samt risk för misstag. Då det vidare, inom det

område där godtrosskydd kunde anses överflödigt, på grund av förhållandenas egen natur endast mycket sällan lärer inträffa, att den som förvärvat aktier av en obehörig, verkligen har handlat i god tro, har man stannat vid att föreslå en enhetlig ordning för alla namnaktier.

De nya reglerna angående skydd mot vindikation av namnaktier hava upptagits i andra stycket av den föreslagna nya paragrafen i aktiebolagslagen. Redan för vinnande av enkelhet och överskådlighet hava de ansetts böra helt anpassas efter motsvarande regler angående skuldebrev till viss man eller order, med det undantag att aktiebrev naturligen icke skall uttryckligen ställas till viss man eller order. Sålunda har med indossament likställts annan skriftlig överlåtelse, en transaktion som enligt hittillsvarande erfarenhet är mycket vanlig vid pantsättning och vid överlåtelse i ett sammanhang av ett större antal aktiebrev. Tillräckliga skäl för att medgiva förre ägaren lösningsrätt har ej heller i fråga om namnaktier ansetts föreligga, enär även beträffande stora grupper av dessa behovet av ett definitivt rättsskydd för godtroende förvärvare gör sig gällande med samma styrka som beträffande innehavareaktier och löpande skuldebrev.

Att, såsom den föreslagna paragrafens tredje stycke innehåller, pantsättning skall i de hänseenden det nu gäller likställas med överlåtelse motsvarar vad enligt 10 § i förslaget till lag om skuldebrev skall gälla om dylika fordringsbevis.

Den nya lagen bör träda i kraft samtidigt med lagen om skuldebrev. För att syftet med den föreslagna reformen, att skapa trygghet i aktieomsättningen, skall uppnås, erfordras tydligen att de nya reglerna bliva tillämpliga även å aktiebrev, som redan vid ikraftträdandet äro utgivna; dessa komma nämligen under lång tid att utgöra flertalet av de aktier som bliva föremål för omsättning, och nödvändigheten att göra åtskillnad mellan aktiebrev av olika ålder skulle innebära ett betänkligt osäkerhetsmoment vid aktieförvärv. Det skulle emellertid strida mot allmänt erkända grundsatser om skydd för redan förvärvade rättigheter att låta den nya lagstiftningen medföra utsläckande av en vid tiden för ikraftträdandet förhandenvarande rätt till vindikation av en förkommen eller obehörigen avhänd aktie. Den som tidigare förlorat en aktie bör sålunda bibehållas vid möjligheten att genom klandertalan eller på annat sätt göra gällande sin rätt därtill, och härvid bör det ej medföra någon olikhet om en nuvarande godtroende innehavares förvärv ligger i tiden före eller efter ikraftträdandet. Ett bibehållande för all framtid av den tidigare aktieägarens rätt skulle dock medföra stora olägenheter för omsättningen — enär en förvärvare av viss aktie ofta saknar all möjlighet att bedöma huruvida just denna kan vara underkastad ett äldre vindikationsanspråk — och synes ej uppbäras av något beaktansvärt intresse. Den tidigare ägarens rätt synes icke trädas för nära, om det ålägges honom att göra sin rätt gällande inom en viss preskriptionstid, förslagsvis två år från ikraftträdandet. Inom denna tid bör han sålunda antingen göra ansökan om aktiebrevets dödande eller mot innehavaren instämma talan om bättre rätt till aktiebrevet. Skulle dettas innehavare, efter den i övergångsbestämmelsen utsatta fristen, men före avslutningen av

mortifikationsförfarandet, bliva känd och sålunda aktieägarens ansökan om handlingens dödande icke bliva bifallen, följer av förslaget att han ändå är bibehållen vid sin rätt till aktien. Utan uttrycklig bestämmelse torde vara klart, att, om däremot mortifikationsförfarandet av annan anledning icke leder till handlingens dödande, den tidigare aktieägaren icke kan efter den föreslagna fristens utgång åberopa mortifikationsansökningen till stöd för sin rätt till aktien.

Förslaget avser endast egentliga aktiebrev, däremot icke interimisbevis och andra förberedelsevis utställda handlingar angående delaktighet i aktiebolag, varom förmäles i 27 § andra stycket lagen om aktiebolag. Enligt berörda lagrum skola dylika handlingar ställas till viss man. Deras innebörd och rättsliga natur är enligt den gällande rätten i flere hänseenden oklar.¹ Såvitt beredningen erfarit har något mera trängande behov av att genom skydd mot vindikation underlätta dessa och andra liknande aktierättsliga handlingars omsättning icke gjort sig gällande. I allt fall torde regler i sådant syfte icke kunna ifrågasättas utan ett närmare fastslående av de olika ifrågakommande handlingarnas uppgift och förutsättningarna för deras utfärdande, under beaktande av rent aktiebolagsrättsliga synpunkter. Detta lär falla utanför beredningens uppgift i nu förevarande sammanhang.

Med det svenska förslaget överensstämmer ett nu utarbetat förslag till ändring i den finska aktiebolagslagen. Enligt § 58 i det danska förslaget till skuldebrevslag och § 45 i motsvarande norska förslag skola i aktiebolagslagstiftningen införas bestämmelser, enligt vilka de föreslagna reglerna om skydd mot vindikation av löpande skuldebrev skola äga motsvarande tillämpning å aktiebrev. Dessa regler skola emellertid ej komma till användning, därest aktiebrevet, med stöd av bolagsordningen, försetts med otvetydigt förbehåll i sådant hänseende.

¹ Nial a. a. s. 138 ff.

Förslag till lag angående tillägg till lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse.

Lagen om aktiebolag äger ej tillämpning å försäkringsaktiebolag. Dessa äro i stället föremål för reglering i lagen om försäkringsrörelse. Dennas stadgande om aktiebrev överensstämma i allt väsentligt med aktiebolagslagens bestämmelser om namnaktiebrev; aktiebrev till innehavaren få ej utgivas av försäkringsaktiebolag. De nya grunder som nu föreslås till lagfästade beträffande namnaktiebrev i vanliga aktiebolag böra, i enhetlighetens intresse såväl som av sakliga skäl, erhålla tillämpning jämväl å försäkringsaktiebolags aktiebrev. De avvikelser från de vanliga aktiebolagen som dessa bolag kunna förete i fråga om aktieägares rättsställning, t. ex. genom tillskottsplikt (42 § och 44 § 5 mom. lagen om försäkringsrörelse), medföra ej hinder för likställighet i de punkter, som avses i den föreslagna 27 a § lagen om aktiebolag. Beredningen föreslår därför att en med denna i tillämpliga delar överensstämmande ny paragraf, med beteckning 21 a §, införes i lagen om försäkringsrörelse. Jämväl den föreslagna övergångsbestämmelsen har utformats i överensstämmelse med motsvarande bestämmelse i förslaget angående tillägg till lagen om aktiebolag.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse.

- 22 a §. De grundsatser, som kommit till uttryck i förslaget till en ny paragraf i lagen om aktiebolag, böra, såvitt angår namnaktiebrev, vinna tillämpning jämväl å sådana aktiebrev, som utfärdats av bankaktiebolag. Härför erfordras införande av en motsvarande bestämmelse i lagen om bankrörelse. Det här om upprättade förslaget är i sak fullt överensstämmande med nyssnämnda förslag och, även i formellt hänseende, med förslaget till en ny paragraf i lagen om försäkringsrörelse.
- 52 §. I särskilt förslag till lag om ändring i vissa delar av 1927 års mortifikationslag har beredningen upptagit en föreskrift om efterlysande av förkommen motbok rörande tillgodohavande hos bank, med verkan att insättaren blir berättigad att utbekomma sitt tillgodohavande. Detta stadgande är, såvitt angår affärsbankernas sparkasseböcker, avsett att ersätta de bestämmelser som för närvarande innehållas i tredje stycket av förevarande paragraf. Dessa böra följaktligen upphävas och en hänvisning till den föreslagna nya bestämmelsen i stället införas.
- 260 §. I vissa äldre bankaktiebolag finnas ännu aktier, som äro ställda till innehavaren. Å sådana aktier bör tydligen den föreslagna 22 a § icke bliva tillämplig. Det förbehåll härom, som läser vara erforderligt, synes lämpligen kunna införas i förevarande paragrafs fjärde stycke under 3).

Särskild övergångsbestämmelse torde vara erforderlig endast med hänsyn till den föreslagna 22 a §. I fråga om vindikation av bankers namnaktiebrev, som förkommit före lagens ikraftträdande, torde nämligen böra gälla enahanda regel som i sådant hänseende upptagits i förslaget angående tillägg till aktiebolagslagen, och den föreslagna övergångsbestämmelsen har utformats i överensstämmelse härmed.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker.

De ändringar av sparbankslagens bestämmelser om motböcker, som upptagas i förevarande förslag, äro till en del omedelbart föranledda av förslaget till skuldebrevslag.

För närvarande må motbok ej vara ställd till innehavaren eller eljest utställd på sådant sätt, att den blir gällande i innehavarens hand. Med den senare föreskriften lärers åsyftas ett förbud mot att förläna motbok karaktären av innehavarepapper genom att ställa den till viss man eller order. Enligt förslaget till skuldebrevslag skulle en på detta sätt utställd motbok väl icke komma att gälla i innehavarens hand men ändock erhålla naturen av löpande förskrivning, nämligen av orderskuldebrev. Utfärdande av motbok av denna, för den gällande rätten okända art torde ej böra tillåtas. Beredningen föreslår därför i förevarande paragraf förbud mot löpande motböcker överhuvud.

I motiven till 33 § skuldebrevslagen har beredningen anförde de skäl, som föranleda att sparbank ej bör äga att — till bankens tryggande på insättares bekostnad — i motbok införa s. k. legitimationsklausul. Förbud häremot synes hava sin plats i sparbankslagen, och beredningen föreslår att stadgande därom infogas i förevarande paragraf.

I särskilt förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling har beredningen, av skäl som angivits i samband med detta förslag, upptagit enhetliga bestämmelser om dödande och annan efterlysning av förkommen motbok med sparbank, postsparbanken eller annan bank. Ifrågavarande förslag är avsett att träda i stället för de bestämmelser om efterlysning av sparbanksbok, som nu innehållas i tredje stycket av förevarande lagrum. Dessa bestämmelser böra sålunda utgå och ersättas med en hänvisning till de nya bestämmelserna.

Förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken.

Enligt de i 32 § av förslaget till lag om skuldebrev upptagna föreskrifterna skall motbok med postsparbanken, i likhet med andra motböcker rörande banktillgodohavanden, behandlas såsom presentationspapper. Detta har föranlett att nödiga bestämmelser om dödande av förkommen postsparbanksbok böra meddelas i civillag, och beredningen har upptagit sådana bestämmelser i särskilt förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling. Angående sistnämnda förslag, som innebär att postsparbanksböcker i fråga om dödande helt likställas med andra bankmotböcker, får beredningen hänvisa till den för förslaget givna motiveringen. Vad som för närvarande i detta ämne är stadgat i förordningen angående postsparbanken bör utgå i samband med de nya bestämmelsernas tillkomst och ersättas med en hänvisning till dessa.

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling.

Genom de bestämmelser som i 32 § av förslaget till lag om skuldebrev upptagits beträffande motböcker med banker, däribland även sparbankerna och postsparbanken, bringas frågan om efterlysning och dödande av sådan motbok, vilken förkommit, i ett förändrat läge.

Beträffande sparbankernas motböcker gävos bestämmelser i ämnet redan i sparbankslagen den 29 juli 1892, 29 §.¹ Detta stadgande undergick viss ändring i fråga om kungörelseförfarandet genom lag den 22 juni 1921; därefter har det med oförändrat innehåll influtit i tredje stycket av 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker. Enligt denna bestämmelse bör, då motbok förkommit, den som förlorat motboken ofördröjligen hos sparbankens styrelse göra anmälan därom med uppgift om tid och omständigheter under vilka förlusten timat. Styrelsen skall därpå efterlysa motboken genom kungörelse, vilken på bekostnad av den, som förlorat motboken, införes en gång i allmänna tidningarna och, där det kan ske, en gång i tidning inom orten. Därest boken icke inom sex månader från sista kungörandet tillrättakommit, är den, för vars räkning efterlysning skett, berättigad att mot kvitto utbekomma hela sitt tillgodohavande; efter medlens utbetalning äger motboken icke gällande kraft mot sparbanken.

Efter mönster av vad som stadgats i fråga om sparbanksböcker blevo, beträffande affärsbankernas sparkasseböcker, motsvarande bestämmelser genom lag den 29 juni 1912 införda såsom ett tredje stycke av 52 § lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse. Såsom motivering anfördes bland annat, att lagbestämmelser om dödande av sparkassebok vore erforderliga på grund av den i sistnämnda lagrum intagna föreskriften att då medel lyftes å sparkasseräkning anteckning därom skulle göras i motboken. På grund härav vore nämligen bank, som ej gjort förbehåll om motboks dödande, förhindrad att då motbok förkommit utbetala de insatta medlen, vilket förhållande vore synnerligen olämpligt såväl för insättarna som för banken. Stadgandet undergick genom lag den 22 juni 1921 ändring, motsvarande vad samtidigt föreskrevs angående sparbanksböcker.

Jämväl för postsparbanken är stadgat att uttaget belopp skall avföras i motbok. I fråga om förkommen motbok föreskrevs i § 16 förordningen den 22 juni 1883 angående en postsparbank för riket ett efterlysningsförfarande, efter vars fullbordan ny motbok finge utfärdas av bankens styrelse; på dess prövning skulle ankomma huruvida för den nya motbokens erhållande borde ställas säkerhet. Genom ny motboks utfärdande skulle den förra vara till kraft och verkan mot postsparbanken dödad. Även den nu gällande förordningen den

¹ Angående förarbetena, se N. J. A. II 1893 nr 1 s. 49 ff.

21 juni 1922 angående postsparbanken innehåller i § 7 regler om efterlysning av förkommen motbok. Sedan sex månader förflutit från sista kungörandet må, därest motboken icke återfunnits, ny motbok i den förkommas ställe utfärdas av generalpoststyrelsen. Efter det så skett äger icke den förlorade motboken gällande kraft mot postsparbanken.

Såsom framgår av 1 § tredje stycket av 1927 års mortifikationslag äger denna icke tillämpning å de ovan berörda motböckerna. Enligt motiven till lagen kunde dessa handlingar i själva verket näppeligen uppfattas såsom presentationspapper, och de fölle därför utanför den föreslagna lagens ram. De bestämmelser, som vore givna om insatta och uttagna medels antecknande i motbok, kunde ej betraktas annorlunda än som ordningsregler, tillkomna av helt andra hänsyn än omtanken om tredje man, å vilken insättares rätt enligt motbok kunde hava övergått.¹

I detta hänseende kommer förslaget till lag om skuldebrev att medföra ändring. Enligt 32 § nämnda förslag skall varje motbok rörande tillgodohavande hos bank behandlas såsom presentationspapper på det sätt, att banken ej må mot godtroende förvärvare av motbok göra gällande invändning om betalning som skett till kontohavaren utan att anteckning därom gjorts i motboken. Genom denna civilrättsliga regel — som avser även andra bankmotböcker än de ovan nämnda, t. ex. affärsbankernas kapitalräkningsböcker, för vilka inga lagbestämmelser om efterlysning äro givna — omöjliggöres för ägare av förkommen motbok att påfordra utbetalning av de insatta medlen. Härav föranledes behov av ett, likaledes genom civillag reglerat dödningsförfarande beträffande bankmotböckerna. Detta ernås lättast genom att dessa bliva hänförliga under 1927 års lag. Då dennas 1 § i första stycket bestämmer lagens tillämpningsområde på sådant sätt att det kommer att omfatta även sådana enkla skuldebrev, som avses i 32 § av förslaget till skuldebrevslag, kräver det angivna syftet i och för sig ej någon annan lagstiftningsåtgärd än att tredje stycket av 1 § mortifikationslagen får utgå.

Det är emellertid uppenbart att det i 1927 års lag stadgade dödningsförfarandet å ena sidan är kringgärdat med större garantier än som äro erforderliga för dödande av motböcker rörande smärre banktillgodohavanden och å andra sidan, genom den härav föranledda omständligheten och kostsamheten, i många fall är alltför svårtillgängligt för ägare av förkommen motbok. I samband med sitt utlåtande över beredningens preliminära utkast till skuldebrevslag har styrelsen för Svenska bankföreningen ock förordat ett i viss mån förenklat mortifikationsförfarande beträffande alla slags motböcker å tillgodohavande, som ej överstiger visst lägre maximum. Denna hemställan har beredningen funnit värd beaktande. De förfaranden som för närvarande äro föreskrivna enligt sparbanks- och banklagarna samt postsparbanksförordningen få onekligen anses vara bättre avpassade efter behovet än mortifikationslagens regler. De ifrågavarande inrättningarnas organisation torde jämväl få anses erbjuda erforderlig trygghet för att en prövning av dessas styrelser må kunna ersätta förfarandet inför domstol. Beträffande gränsen för tillgodohavandet synas de

¹ Motiven till mortifikationslagen i N. J. A. II 1927 s. 320.

maximibelopp för insättningar, som äro stadgade för affärsbankernas sparkasserörelse och för postsparbanken, nämligen fyratusen och femtusen kronor, vara väl höga. Och då något motsvarande maximum ej gäller för sparbankerna eller för sådan inlåning hos affärsbank, som ej sker å sparkasseräkning, blir det erforderligt att särskilt bestämma en maximigräns för det enklare dödningsförfarandets tillämpning. Härutinnan synes ett belopp av tvåtusen kronor lämpligen kunna väljas. Drages gränsen i enlighet härmed, kommer det ifrågavarande förfarandet att bliva, såsom alternativ, tillämpligt å det stora flertalet bankmotböcker. Även detta förfarande, som till sin verkan bör vara likställt med det allmänna mortifikationsförfarandet, bör regleras i civillag och på ett enhetligt sätt för de olika slagen av motböcker. Beredningen föreslår därför att nödiga bestämmelser inflyta i en ny paragraf (12 §) i mortifikationslagen. Till sitt innehåll överensstämmer detta stadgande nära med de nuvarande föreskrifterna i sparbanks- och banklagarna, och någon närmare motivering torde i denna del ej vara erforderlig. Bestämmelsen, som i likhet med 32 § i skuldebrevslagen bör vinna tillämpning jämväl å de redan utgivna motböckerna, föranleder att de ovan berörda särskilda stadgandena böra upphävas och beredningen framlägger förslag jämväl härom.

Förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer.

Preskriptionsförordningen innehåller i §§ 5 och 13 vissa specialbestämmelser för det fall att flere gemensamt iklätt sig betalningsskyldighet under utfästelse att solidariskt svara för gälden. Då 2 § i förslaget till skuldebrevslag, i motsats till gällande rätt, låter solidarisk ansvarighet inträda i kontraktsförhållanden, ej blott då sådan ansvarighet särskilt utfästs, utan i varje fall då delning av ansvarigheten ej kan anses förbehållen, har en jämkning i avfattningen av förenämnda paragrafer i preskriptionsförordningen ansetts påkallad. I samband härmed har, i syfte att vinna större överskådlighet, § 5 uppdelats i två stycken.

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

1881

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

PARALLELTEXT.

Faint, illegible text in the middle section of the page.

Faint, illegible text in the lower middle section of the page.

Faint, illegible text at the bottom of the page.

*Svensk text.**Dansk text.*

Förslag
till
Lag
om skuldebrev.

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Utfärdar någon skuldebrev, svare han för sin förskrivning; dock äge han, där ej annat må anses avtalat, utan hinder av förskrivningen göra gällande invändningar beträffande rättsförhållande som föranlett handlingens utfärdande.

2 §.

Är skuldebrev utfärdat av flere, utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, svare de en för alla och alla för en för vad förskrivet är.

Där någon av dem betalt gälden, äge han att av varje medgäldenär utkräva dennes andel. Har någon medgäldenär kommit på uppenbart obestånd eller, ändå att så ej är fallet, underlåtit att, inom fjorton dagar efter det krav framställts eller meddelande om kravet på ändamålsenligt sätt avsänts, erlægga vad på honom belöper, eller är hans vistelseort okänd, gäld envar av de övriga så stor del av bristen som på honom belöper.

3 §.

Är ej bestämt var betalningen skall erläggas, varde den fullgjord i bor-

Udkast
til
LoV
om Gældsbreve.

KAPITEL 1.

Fælles Bestemmelser.

§ 1.

Den, der udsteder et Gælds brev, mister ikke derved Indsigelser fra det Retsforhold, der gav Anledning til Gælds brevets Udstedelse, medmindre andet er aftalt eller følger af særlige Omstændigheder.

§ 2.

Naar et Gælds brev er udstedt af flere, er Udstederne forpligtet een for alle og alle for een, medmindre andet er aftalt.

Har en af dem betalt Gælden, kan han afkræve hver enkelt af Medskyldnerne hans Del. Hvis en af Medskyldnerne aabenbart ikke kan betale eller hans Opholdssted er ubekendt, maa de andre udrede hver sin Del af, hvad han ikke har betalt. Det samme gælder, hvis han ikke har betalt sin Del inden 14 Dage, efter at Krav herom er fremsat eller paa betryggende Maade afsendt til ham.

§ 3.

Er der ikke truffet Aftale om Betalingsstedet, skal Betaling erlægges paa

*Finsk text.**Norsk text.***Förslag**

till

**Lag
om skuldebrev.**

1 KAP.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

Utfärdar någon skuldebrev, svare han för sin förskrivning; dock äge han, där ej annat må anses avtalat, utan hinder av förskrivningen göra gällande invändningar beträffande rättsförhållande, som föranlett handlingens utfärdande.

2 §.

Är skuldebrev utfärdat av flere, utan att delning av ansvarigheten kan anses förbehållen, svare de en för alla och alla för en för vad förskrivet är.

Har någon av gäldenärerna betalt gälden, äge han av de övriga utkräva vad han över sin del erlagt.

3 §.

Är ej bestämt var betalningen skall erläggas, varde den fullgjord i borge-

Utkast

til

**Lov
om gjeldsbrev.**

FØRSTE KAPITEL.

Fellesregler.

§ 1.

Den som utsteder et gjeldsbrev mister ikke derved sine innsigelser fra det rettsforhold som ga anledning til at gjeldsbrevet kom til.

Noe annet kan dog være avtalt eller følge av forholdene.

§ 2.

Er et gjeldsbrev utstedt av flere, svarer de en for alle og alle for en, hvis ikke annet er avtalt.

Har en av dem betalt gjelden, kan han søke tilbake hos hver av de andre hvad der skulde falle på ham efter rettsforholdet innbyrdes.

Hvis en av medskyldnerne åpenbart ikke kan betale, eller er hans oppholdssted ukjent, deles hans part mellem alle de andre. Det samme gjelder hvis han ikke har betalt 14 dager efterat han er blitt krevet, eller krav er sendt ham på forsvarlig måte.

§ 3.

Er det ikke truffet avtale om betalingsstedet, skal et gjeldsbrev be-

genärens bostad eller, om han driver näring, i hans affärslokal. Flyttar borgenären från ett land till ett annat, eller övergår fordringen till borgenär i annat land, skall betalningen likväl erläggas å den ort som förut var betalningsort.

Borgenären äge att, inom det land där betalning skall erläggas, anvisa annan betalningsort än nyss är sagd, där detta ej medför väsentlig olägenhet eller kostnad för gäldenären.

Har borgenären flyttat eller fordringen övergått till annan borgenär, och saknar gäldenären kännedom om var betalning i ty fall skall erläggas, äge borgenären ej tala å dröjsmål med betalningen som därav föranledes; och svare han för kostnad och skada som tillskyndats gäldenären därigenom att förändringen ej varit denne kunnig.

4 §.

Utgivas i större antal obligationer eller andra skuldebrev som uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, varde, där ej annat förbehåll träffats, betalningen fullgjord i gäldenärens affärslokal.

Lag samma vare i fråga om insättningsbevis som utfärdats av bank. Med bank förstås i denna lag envar som äger driva bankrörelse.

5 §.

Är förfallotid ej avtalad, vare gäldenären pliktig att infria skuldebrevet

Fordringshaverens Bopæl eller, hvis han driver Forretning, paa Forretningsstedet. Hvis Fordringshaveren flytter til et andet Land eller Fordringen erhverves af en Person i et andet Land, skal Betaling erlægges paa det tidligere Betalingssted.

Fordringshaveren kan dog fordre Betalingen erlagt paa et andet Sted i det Land, hvor Betaling skal ske, saafremt dette ikke medfører væsentlig Ulempe eller Udgift for Skyldneren.

Er Fordringshaveren flyttet eller Fordringen kommet paa andre Hænder, uden at Skyldneren har faaet at vide, hvor Betaling skal ske, medfører en deraf følgende Forsinkelse med Betalingen intet Ansvar for Skyldneren. Fordringshaveren maa dække Udgifter og Tab, som Skyldneren har haft, fordi han ikke kendte Forandringen.

§ 4.

Ved Gældsbreve, der er udstedt til Ihændehaveren, skal Betaling dog ske i Skyldnerens Forretningslokale, naar ikke andet er aftalt.

Samme Regel anvendes paa Gældsbreve, der fremtræder som Led i en sammenhørende Udgivelse af et større Antal Gældsbreve med fælles Tekst (Massegældsbreve), eller som i Anledning af Indlaan udstedes af Banker eller andre, hvis Virksomhed omfatter Modtagelse af Indlaan.

§ 5.

Er der ikke aftalt noget om Betalingstiden, er Skyldneren forpligtet

Finsk text.

närens bostad eller, om han driver näring, i hans affärslokal. Flyttar borgenären från ett land till ett annat eller övergår fordringen till borgenär i annat land, skall betalningen likväl erläggas å den ort, som förut var betalningsort.

Borgenären äge att inom det land, där betalning skall erläggas, anvisa annan betalningsort än nyss är sagd, där detta ej medför väsentlig olägenhet eller kostnad för gäldenären.

Har borgenären flyttat eller fordringen övergått till annan borgenär, och saknar gäldenären kännedom om var betalning i ty fall skall erläggas, äge borgenären ej tala å dröjsmål med betalningen, vilket därav föränledes; och svare han för kostnad och skada, som tillskyndats gäldenären därigenom, att förändringen ej varit denne känd.

4 §.

Utgivas för särskilda delar av skuldbelopp obligationer eller andra skuldebrev, vilka uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, varde, där ej annat förbehåll träffats, betalningen fullgjord i gäldenärens affärslokal.

Lag samma vare i fråga om insättningsbevis, vilket utfärdats av bank eller annan sådan penninginrättning, som äger bedriva inlåning från allmänheten.

5 §.

Är förfallotid ej avtalad, vare gäldenären pliktig att infria skuldebrevet

Norsk text.

tales der fordringshaveren bor, eller på forretningsstedet hvis han driver forretning. Flytter fordringshaveren ut av landet eller går fordringen over til en mann i et annet land, skal gjelden betales på det tidligere betalingssted.

Forringshaveren kan dog fordre betaling på et annet sted i det land hvor betaling skal skje, såfremt dette ikke fører til vesentlig ulempe eller utgift for skyldneren.

Er fordringshaveren flyttet eller fordringen kommet på andre hender uten at skyldneren har fått vite hvor han skal betale, er han uten ansvar hvis betalingen kommer for sent av denne grunn. Utgifter og tap som skyldneren har hatt fordi han ikke kjente til forandringen må fordringshaveren dekke.

§ 4.

Ihendehavergjeldsbrev skal dog betales i skyldnerens forretningslokale, når ikke annet er avtalt.

Det samme skal gjeldsbrev som gis ut i sammenheng, i større antall og med felles tekst (massegjeldsbrev), eller som utstedes av banker eller samvirkelag i anledning av innlån.

§ 5.

Er det ikke bestemt noe om betalingstiden, må skyldneren betale gjel-

Svensk text.

när helst borgenären det fordrar och äge rätt att betala så snart han själv vill.

Inträffar skuldebrevs förfallotid å söndag eller annan allmän helgdag, vare nästa söckendag ansedd såsom förfallodag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag.

§ 6.

Är i skuldebrev ränta utfäst, skall den, sedan gälden förfallit till betalning, utgå efter enahanda grund som därförinnan.

Är ränta ej utfäst, gälle i fråga om skyldighet att den giva vad i 9 kap. 10 § handelsbalken sägs.

Har borgenären av dröjsmål med betalningen haft särskild skada, vilken ej skall anses ersatt genom räntan, njute han därför ersättning såsom för annan skada.

Dansk text.

til at betale Gælden saa snart Fordringshaveren forlanger det, og berettiget til at betale til enhver Tid.

Hvis et Gældsbrevs Forfaldsdag falder paa en Helligdag eller paa Grundlovsdagen den 5te Juni, udskydes Forfaldsdagen til den følgende Søndag. Dette gælder ogsaa, naar Gælds brevet lyder paa Betaling inden en vis Frist, som udløber paa en Helligdag eller Grundlovsdagen.

Lyder et Gælds brev paa Betaling i (11.) Juni eller (11.) December Termin, regnes den 11. som Forfaldsdag, men Betaling, der erlægges senest den 18. i Maaneden, anses for rettidig. Ved andre Gældsbreve har Skyldneren kun Løbedage, naar det er aftalt.

§ 6.

Har Fordringshaverens Forhold hindret Betaling, skal Skyldneren, saalænge Hindringen varer, ikke svare Renter, selv om Gælden forud skulde forrentes.

Hvis rimelig Hensyntagen til Fordringshaveren efter Hindringens særlige Beskaffenhet kræver, at Skyldneren indsætter Beløbet i Bank eller Sparekasse, maa han tilsvare Fordringshaveren, hvad der vilde være indvundet herved.

Finsk text.

när helst borgenären det fordrar och äge rätt att betala så snart han själv vill.

Inträffar skuldebrevs förfallotid å helgdag eller självständighetsdagen, den 6 december, vare nästa söckendag ansedd såsom förfalldag. Lag samma vare, där skuldebrev lyder på betalning inom viss tid, vars sista dag är allmän helgdag eller självständighetsdagen.

6 §.

Är i skuldebrev ränta utfäst, skall den, sedan gälden förfallit till betalning, utgå efter enahanda grund som därförinnan.

Är ränta ej utfäst, gälle i fråga om skyldighet att den giva vad i 9 kap. 10 § handelsbalken sägs.

Har borgenären av dröjsmål med betalningen haft särskild skada, vilken ej skall anses ersatt genom räntan, njute han därför ersättning såsom för annan skada.

Norsk text.

den når fordringshaveren krever det, men har rett til å betale såsnart han selv vil.

Faller gjeldsbrevets forfallsdag på en søndag, helligdag eller 17 mai, skytes forfallsdagen ut til den følgende virkedag. Dette gjelder også når gjeldsbrevet lyder på betaling innen en viss frist som løper ut på en søndag, helligdag eller 17 mai.

Løpedager finner ikke sted.

§ 6.

Betaler ikke skyldneren i tide, skal han svare 5 pct. årlig rente fra den dag gjelden skulde ha vært avgjort.

Kunde fordringshaveren kreve høiere rente på annet grunnlag, beholder han retten til denne. Han beholder også sin rett til erstatning, hvis han har lidt tap som renten ikke dekker.

Beror det på fordringshaveren at gjelden ikke er blitt betalt, skal skyldneren ikke svare renter så lenge dette varer, selv om fordringen tidligere var rentebærende. Hvis det efter forholdene hadde vært rimelig å sette pengene i banken, skal han dog godtgjøre fordringshaveren hvad han vilde ha tjent ved dette.

Svensk text.

§ 7.

Är skuldebrev ställt att betalas i myntslag, som icke är gångbart å den ort där betalningen sker, må, där ej annat förbehåll träffats, skulden gäldas i ortens mynt efter värdet å betalningsdagen.

Varder skuldebrev å myntslag, som ej är gångbart å den ort där betalning skall ske, icke i rätt tid infriat, och har kursen å det utländska myntslaget där fallit, äge borgenären kräva betalning i ortens mynt efter kursen å den dag då betalning hade bort erläggas. Föränleda omständigheterna annan beräkning av den skada borgenären må hava lidit genom kursfallet, varde betalningen därefter lämpad. Kan det antagas att borgenären ej av kursfallet haft skada, gälle vad i första stycket är sagt. Beror dröjsmålet av borgenären, eller av lagbud, avbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande oöverstigligt hinder, det där ej bort av gäldenären tagas i beräkning vid skuldebrevets utfärdande, äge första stycket ock tillämpning.

§ 8.

Skulle tillämpning av villkor som upptagits i skuldebrev uppenbarligen vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbörlig, må villkoret jämkas eller lämnas utan avseende.

§ 9.

Varder skuldebrev annorledes än genom gåva överlåtet å annan, svare överlåtare för fordringens giltighet, utan så är att den till vilken for-

Dansk text.

§ 7.

Lyder Gældsrevet paa Mønt, der ikke er gangbar paa det Sted, hvor Betaling sker, kan Betalingen, medmindre andet er aftalt, ske enten i den Mønt, hvorpaa Gældsrevet lyder, eller i Stedets Mønt efter Værdien paa Betalingsdagen.

Betaler Skyldneren ikke i rette Tid et Gældsrev, hvis Mønt ikke er gangbar paa det Sted, hvor Betaling skal ske, og er Gældsrevets Mønt faldet i Kurs, har Fordringshaveren Krav paa Erstatning for det Tab, han derved maatte have lidt. Hvis Omstændighederne ikke giver Grundlag for at opgøre Tabet anderledes, kan han kræve Betaling i Mønt, der er gangbar paa det Sted, hvor Betaling skulde ske, efter Kursen paa den Dag, da Gælden skulde være betalt.

Kurstabet skal dog ikke erstattes, hvis Forhalingen beror paa Fordringshaverens Forhold eller skyldes Lovgivningsforanstaltninger, Standsninger i den almindelige Samfærdsel eller lignende uovervindelige Hindringer, som Skyldneren ikke burde have regnet med ved Gældsrevets Udstedelse.

§ 8.

En Bestemmelse i et Gældsrev kan tilsidesættes helt eller delvis, hvis det vilde være utilbørligt eller klart stride mod god Forretningsskik at anvende den.

§ 9.

Overdrages et Gældsrev til Eje eller Pant, indestaar Overdrageren for, at Fordringen bestaar. Dette gælder dog ikke ved Gaver og heller ikke,

Finsk text.

7 §.

Är skuldebrev ställt att betalas i myntslag, som icke är gångbart å den ort, där betalningen sker, må, där ej annat förbehåll träffats, skulden gäldas i ortens mynt efter värdet å betalningsdagen.

Varder skuldebrev å myntslag, som ej är gångbart å den ort, där betalning skall ske, icke i rätt tid infriat, och har kursen å det utländska myntslaget där fallit, äge borgenären kräva betalning i ortens mynt efter kursen å den dag, då betalning hade bort erläggas. Föränleda omständigheterna annan beräkning av den skada borgenären må hava lidit genom kursfallet, varde betalningen därefter lämpad. Kan det antagas, att borgenären ej av kursfallet haft skada, gälle vad i första momentet är sagt. Beror dröjsmålet av borgenären eller av lagbud, avbrott i den allmänna samfärdseln eller liknande öoverstigligt hinder, det där ej bort av gäldenären tagas i beräkning vid skuldebrevets utfärdande, äge första momentet ock tillämpning.

8 §.

Skulle tillämpning av villkor, som upptagits i skuldebrev, uppenbarligen vara stridande mot gott affärsskick eller eljest otillbörlig, må villkoret jämkas eller lämnas utan avseende.

9 §.

Varder skuldebrev annorledes än genom gåva överlåtet å annan, svare överlåtare för fordringens giltighet, utan så är att den, till vilken for-

Norsk text.

§ 7.

Lyder gjeldsbrevet på en mynt som ikke er gangbar der det blir betalt, kan betaling isteden skje i stedets mynt efter kursen på betalningsdagen, medmindre annet er avtalt.

Betaler ikke skyldneren i tide et gjeldsbrev hvis mynt ikke er gangbar der det skal betales, skal fordringshaveren ha erstattet det tap han måtte lide ved at kursen på gjeldsbrevets mynt er falt. Hvis omstendighetene ikke gir grunnlag for annen beregning av tapet, kan han kreve betaling i den mynt som er gangbar der betaling skulde skje efter kursen på forfallsdag.

Kurstapet skal dog ikke erstattes, hvis forsinkelsen beror på fordringshaveren selv, eller skyldes lovforanstaltninger, stans i samferdslen eller lignende uovervinnelige hindringer som skyldneren ikke burde ha regnet med da gjeldsbrevet kom til.

§ 8.

En bestemmelse i et gjeldsbrev kan settes helt eller delvis til side, hvis det vilde være utilbørlig eller åpenbart stride mot god forretningsskikk å anvende den.

§ 9.

Overdras et gjeldsbrev til eie eller pant, står overdrageren inne for at fordringen består. Dette gjelder dog ikke ved gaver, og heller ikke når

Svensk text.

dringen överläts ägde kännedom om att den var ogiltig eller hade skälig anledning till misstanke därom.

För gäldenärens vederhäftighet vare överlåtaren ej utan särskilt åtagande ansvarig.

10 §.

Vad i denna lag sägs om överlåtelse av skuldebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

2 KAP.

Om löpande skuldebrev.

11 §.

Såsom löpande anses skuldebrev som är ställt till innehavaren eller till viss man eller order.

Lika med skuldebrev som är ställt till innehavaren anses skuldebrev var-av ej framgår till vem betalning skall ske.

Har den som utfärdat skuldebrev till viss man därå tecknat medgivande till inteckning, gälle skuldebrevet såsom vore det ställt till viss man eller order, utan så är att, genom orden »icke till order» eller motsvarande uttryck, i skuldebrevet träffats förbehåll att det ej skall vara löpande.

Dansk text.

naar Erhververen vidste, at Fordringen ikke bestod, eller havde Grund til Mistanke derom.

§ 10.

Overdrageren af et Gælds-brev indestaar kun for Skyldnerens Vederhæftighed, naar han har paataget sig det.

KAPITEL 2.

Omsætningsgældsbreve.

§ 11.

Reglerne i dette Kapitel kommer til Anvendelse paa Omsætningsgældsbreve.

Omsætningsgældsbreve er:

1. Gældsbreve, der lyder paa Betaling til Ihændehaveren eller ikke angiver, hvem Gælden skal betales til (Ihændehavergældsbreve).

2. Gældsbreve, der lyder paa Betaling til bestemt Person eller Ordre (Ordregældsbreve).

3. Gældsbreve, der giver Pant i fast Ejendom eller registreret Skib, medmindre der i Gælds brevet er indføjet Ordene »ikke til Ordre» eller tilsvarende Forbehold.

4. Gældsbreve, der lyder paa Betaling til en bestemt Person (Navnegældsbreve), naar de utvetydig angiver, at de skal være Omsætningsgældsbreve.

Finsk text.

dringen överläts, ägde kännedom om att den var ogiltig eller hade skälig anledning till misstanke därom.

För gäldenärens vederhäftighet vare överlåtaren ej utan särskilt åtagande ansvarig.

10 §.

Vad i denna lag sägs om överlåtelse av skuldebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

2 KAP.

Om löpande skuldebrev.

11 §.

Såsom löpande anses skuldebrev, som är ställt till innehavaren eller till viss man eller order.

Lika med skuldebrev, som är ställt till innehavaren, anses skuldebrev, varav ej framgår till vem betalning skall ske.

Norsk text.

erhververen visste at fordringen ikke bestod, eller burde ha mistanke om det.

§ 10.

Overdrageren står bare inne for skyldnerens vederhæftighet, når han har påtatt sig det.

Overdras en vekselobligasjon ved endossement, anses dette for å være tilfellet.

ANNET KAPITEL.

Omsetningsgjeldsbrev.

§ 11.

Reglene i dette kapitel gjelder bare omsetningsgjeldsbrev.

Omsetningsgjeldsbrev er de gjeldsbrev som

1. lyder på ihendehaveren eller ikke sier hvem gjelden skal betales til (ihendehavergjeldsbrev),
2. lyder på bestemt mann eller ordre (ordregjeldsbrev),
3. gir pant i fast eiendom eller registrert skib, medmindre det er føiet til »ikke til ordre» eller tilsvarende forbehold,
4. lyder på bestemt mann (navnegjeldsbrev) og utvetydig sier at de skal være omsetningsgjeldsbrev.

Svensk text.

12 §.

Tecknas å skuldebrev som är ställt till innehavaren påskrift, enligt vilken det skall gälla såsom ställt till viss man eller till viss man eller order, vare, utan hinder därav, skuldebrevet gällande i innehavarens hand, där ej påskriften var gjord av gäldenären, eller av skuldebrevet framgår att den var tillkommen med hans samtycke.

13 §.

Är skuldebrev ställt till innehavaren, skall den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande.

Är skuldebrev ställt till viss man eller order, och innehaves det av annan än den till vilken det är ställt, skall ock den som har det i händer förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, där han till stöd för sin rätt förmår åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse, även om någon av dem är ställd till innehavaren eller tecknad in blanco. Är skuldebrevet intecknat, och innehaves det av den

Dansk text.

§ 12.

Faar et Ihændeavgælds-brev Paategning om, at Fordringen tilkommer en bestemt Person, eller at det skal betales til en bestemt Person eller Ordre, vedbliver det at være undergivet denne Lovs Regler om Ihændeavgælds-breve, medmindre Paategningen er underskrevet af Skyldneren eller foretaget med Hjemmel i Gælds-brevet.

Masseavgælds-breve, der er udstedt til Ihændeavgælder eller til bestemt Person eller Ordre, vedbliver at være Omsætningsavgælds-breve, selv om de af Skyldneren forsynes med Paategning om, at de er noteret paa Navn. De undergives for en Del særlige Regler ved denne Lovs Kapitel 5.

§ 13.

Ved Ihændeavgælds-breve formodes den, der har Gælds-brevet i Hænde, at have Retten til at gøre Fordringen gældende. Ved andre Omsætningsavgælds-breve formodes Retten at tilkomme den, der har Gælds-brevet i Hænde, naar det enten er stilet til ham eller er overdraget til ham eller til Ihændeavgælder ved skriftlige Overdragelser, der fremtræder som en sammenhængende Række.

Finsk text.

12 §.

Tecknas å skuldebrev, som är ställt till innehavaren, påskrift, enligt vilken det skall gälla såsom ställt till viss man eller till viss man eller order, vare utan hinder därav skuldebrevet gällande i innehavarens hand, där ej påskriften var gjord av gäldenären eller av skuldebrevet framgår, att den var tillkommen med hans samtycke.

Norsk text.

§ 12.

Får et ihendehavergjeldsbrev påtegning om at en bestemt mann er fordringshaver, betraktes det allikevel som et ihendehavergjeldsbrev, hvis ikke skyldneren har skrevet under påtegningen eller den har hjemmel i gjeldsbrevets tekst. Selv om dette er tilfellet, blir det ved å være et omsetningsgjeldsbrev.

13 §.

Är skuldebrev ställt till innehavaren, skall den, som har det i händer, förmodas äga rätt att göra fordringen gällande.

§ 13.

Ved ihendehavergjeldsbrev anses den som har brevet ihende for å ha rett til å gjøre fordringen gjeldende. Ved andre omsetningsgjeldsbrev gjelder det samme, hvis de enten er stilet til ham eller er overdradd til ham eller til ihendehaveren ved skriftlige overdragelser som trer frem som en sammenhengende rekke.

Är skuldebrev ställt till viss man eller order och innehaves det av annan än den, till vilken det är ställt, skall ock den, som har det i händer, förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, där han till stöd för sin rätt förmår åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelse, även om någon av dem är ställd till innehavaren eller tecknad in blanco.

intecknade egendomens ägare, skall denne förmodas äga rätt att förfoga över skuldebrevet, ändå att han ej förmår åberopa skriftlig överlåtelse från sin fångesman.

14 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan att överlåtaren ej var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar förfoga över skuldebrevet, vare nye innehavaren ändock ansedd för rätt borgenär, utan så är att han visste, att överlåtaren ej ägde förfoga över skuldebrevet, eller åsidosatt den akt-samhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelsen var verkställd av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

15 §.

Har någon, efter överlåtelse, i god tro kommit i besittning av löpande

§ 14.

Naar et Ihændehavgælds-brev er overdraget til Eje eller Pant af den, der sad inde med det, og Erhververen har faaet Gælds-brevet i Hænde, hindrer det ikke hans Ret, at Overdrageren var umyndig eller manglede Ret til at raade over Gælds-brevet, medmindre Erhververen vidste dette eller ikke har udvist den Agtpaagivenhed, som Forholdene krævede.

Ved andre Omsætningsgælds-breve gælder det samme, dersom Overdragelsen er foretaget af den, som efter § 13 formodes at have Ret til at gøre Fordringen gældende, eller af nogen, som med Grund antoges at være identisk med ham eller at have Fuldmagt til at overdrage for ham. Støtter Overdrageren sin Ret paa tidligere Overdragelser, behøver Erhververen ikke at prøve deres Ægthed eller Gyldighed, medmindre Omstændighederne giver Grund dertil.

Forekommer der noterede Paategninger om Rettigheder paa et Masse-gælds-brev, som er stilet til Ihændehaveren, og som ikke kan faas noteret paa Navn, behøver Erhververen ikke at tage Hensyn til dem.

§ 15.

Overfor den, der ved Overdragelse har erhvervet Ret over et Omsæt-

*Finsk text.**Norsk text.*

14 §.

Har till innehavaren ställt skuldebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning, vare för hans rätt såsom borgenär det ej hinder, att överlåtarens var omyndig eller eljest saknade rätt att förfoga över skuldebrevet, med mindre förvärvaren visste detta eller åsidosatt den aktsamhet, som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där överlåtelserna var verkställda av den, som enligt 13§ skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon, som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

15 §.

Har någon efter överlåtelse i god tro kommit i besittning av löpande

§ 14.

Hvis et ihendehavergjeldsbrev er overdradd til eie eller pant av den som satt inne med det, og erhververen har fått gjeldsbrevet i hende, hindrer det ikke hans rett at overdrageren var umyndig eller manglet rett til å rå over brevet, medmindre erhververen visste dette eller har satt tilside den aktsomhet som forholdene tilsa.

Ved andre omsetningsgjeldsbrev gjelder det samme, hvis de er overdradd av den som efter § 13 måtte anses for å ha rett til å gjøre fordringen gjeldende, eller av en mann som med grunn kunde holdes for ham eller for å ha makt til å handle på hans vegne.

Hvis ikke forholdende gir grunn til det, behøver ikke erhververen prøve om de overdragelser hjemmelsmannen støtter sin rett på er ekte og gyldige ellers.

§ 15.

Overfor den som har fått overdradd rett over et omsetningsgjelds-

Svensk text.

skuldebrev, må ej mot nye borgenären göras gällande:

att skuldebrevet är ogiltigt på grund av tvång som avses i 29 § lagen om avtal eller på grund av svek eller annat förhållande som avses i 30—33 §§ sagda lag;

att betingat vederlag ej tillgodokommit gäldenären, eller att i övrigt det rättsförhållande som föranlett skuldebrevets utfärdande medför rätt till jäv; ej heller

att, innan överlåtelsen skett, skuldförhållandet upphört eller förändrats genom betalning, avtal, kvittning, uppsägning eller dom.

Ej må nye borgenären anses hava varit i god tro, där han kände omständighet varå invändningen grundas, eller hade skälig anledning till misstanke därom.

Har, angående betalning, uppsägning eller annan omständighet som här förut är nämnd, å skuldebrevet tecknats påskrift som ej lätteligen kunna avlägsnas, men har detta likväl skett, må, ändå att nye borgenären var i god tro, den omständighet varom fråga är göras gällande.

I fråga om invändning att löpande skuldebrev tillkommit för skens skull, eller att det utan undertecknarens vilja kommit ur dennes besittning, är stadgat i lagen om avtal.

16 §.

Har gäldenären guldit ränta eller sådan avbetalning som enligt skulde-

Dansk text.

ningsgældsbrief og faaet det i Hænde, kan Udstederen ikke gøre gældende,

at Gældsbriefet var ugyldigt efter Reglerne i Lov om Aftaler §§ 29—33, eller at det efter at være underskrevet af ham er udgivet uden hans Vilje,

at han ikke har modtaget det aftalte Vederlag eller har andre Indsigelser fra det Retsforhold, som gav Anledning til Gældsbriefets Udstedelse,

at Betaling var sket før Overdragelsen, eller at Skyldforholdet iøvrigt var ophørt eller ændret ved Aftale, Modregningserklæring, Opsigelse eller Dom.

En Indsigelse gaar dog ikke tabt, naar Erhververen vidste, at der forelaa Omstændigheder, hvorpaa Indsigelsen kunde støttes, eller havde Grund til Mistanke derom.

Har Gældsbriefet faaet en Paategning, der ikke let kan fjernes, om Betaling eller andet Forhold, hvorpaa der kan støttes en Indsigelse, bevares Indsigelsen, selv om Paategningen var fjernet inden Overdragelsen.

§ 16.

Havde Skyldneren betalt Renter, der forfaldt før Overdragelsen, kan

Finsk text.

skuldebrev, må ej mot nye borgenären göras gällande:

att skuldebrevet är ogiltigt på grund av tvång, som avses i 29 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område av den 13 juni 1929, eller på grund av svek eller annat förhållande, som avses i 30—33 §§ sagda lag;

att betingat vederlag ej tillgodoskommit gäldenären eller att i övrigt det rättsförhållande, som föranlett skuldebrevets utfärdande, medför rätt till jäv; ej heller

att, innan överlåtelsen skett, skuldförhållandet upphört eller förändrats genom betalning, avtal, kvittning, uppsägning eller dom.

Ej må nye borgenären anses hava varit i god tro, där han kände omständighet, varå invändningen grundas, eller hade skälig anledning till misstanke därom.

Har angående betalning, uppsägning eller annan omständighet, som här förut är nämnd, å skuldebrevet tecknats påskrift, som ej lätteligen kunnat avlägsnas, men har detta likväl skett, må, ändå att nye borgenären var i god tro, den omständighet, varom fråga är, göras gällande.

I fråga om invändning, att löpande skuldebrev tillkommit för skens skull eller att det utan undertecknarens vilja kommit ur dennes besittning, är stadgat i förenämnda lag om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område.

§ 16.

Har gäldenären guldit ränta eller sådan avbetalning, som enligt skulde-

Norsk text.

brev og fått det i hende kan utstederen ikke gjøre gjeldende

at gjeldsbrevet er ugyldig efter reglene i avtalelovens §§ 29—33 eller i trustloven, eller at det er gitt ut uten hans vilje efterat han har skrevet under det,

at han ikke har fått det vederlag som var avtalt eller har andre innsigelser fra det rettsforhold som gav anledning til gjeldsbrevet,

at fordringen er betalt før overdragelsen, eller ophørt eller endret ved avtale, motregningserklæring, opsigelse eller dom.

En innsigelse går dog ikke tapt, hvis erhververen kjente den omstendighet som innsigelsen støttes på, eller burde ha mistanke om den. Heller ikke hvis gjeldsbrevet har fått påtegning om den som ikke lett kunde fjernes, selv om dette senere er skjedd.

§ 16.

Har skyldneren betalt renter som forfalt før overdragelsen, kan han

brevet skall erläggas å däri angiven tid, eller har i fråga om dylikt belopp betalningsskyldigheten eljest upphört eller förändrats, må det, utan hinder av vad i 15 § är stadgat, åberopas jämväl mot ny borgenär som i god tro fått handlingen på sig överlåten sedan beloppet förfallit till betalning.

§ 17.

Ändå att ny borgenär är i god tro, må gäldenären mot honom göra gälande:

att skuldebrevet är förfalskat, eller å gäldenärens vägnar utfärdat av någon som därtill saknade behörighet, eller ogiltigt såsom tillkommet under tvång varom sägs i 28 § lagen om avtal eller såsom utfärdat av någon som var omyndig eller handlade under inflytande av rubbad själsverksamhet; eller

att skuldebrevet dödates eller betalning fullgjorts genom fordringsbeloppets nedsättande i allmänt förvar, eller att borgenären i följd av preskription eller proklama förlorat sin talan, eller att skuldförhållandet ändrats genom tvångsackord.

§ 18.

Har skuldebrevet genom överlåtelse kommit i ny borgenärs hand, och äger gäldenären hos tidigare borgenär genfordran, må den ej göras kvittningsvis gällande, med mindre dess indrivande skulle äventyras genom kvittningsrättens upphörande och nye bor-

han gøre dette gældende ogsaa overfor en Erhverver i god Tro. Han beholder ogsaa alle andre Indsigelser mod Krav paa Renter, der efter Gælds brevet skulde være betalt før Overdragelsen.

Det samme gælder om Afdrag, som efter Gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne Tidspunkter.

§ 17.

Udstederen kan selv overfor en Erhverver i god Tro paaberaabe sig,

at Gælds brevet var falsk eller forfalsket, underskrevet paa hans Vegne uden Fuldmagt dertil eller ugyldigt paa Grund af voldelig Tvang (Lov om Aftaler § 28), Mindreaarighed, tinglyst Umyndiggørelse og Lavværge maal eller manglende Fornuft (Lov om Umyndighed og Værgemaal § 65),

at Gælds brevet var erklæret dødt og magtesløst, eller at Fordringen var ophørt eller forandret efter Lovgivningens Regler om Deponering, Forældelse, Prækclusion eller Tvangsakkord.

§ 18.

Overfor den, som har faaet et Om sætningsgælds brev i Hænde ved Overdragelse til Eje eller Pant, kan Skyldneren kun kræve Modregning med Fordringer paa Overdrageren, hvis Erhververen vidste, at Skyldneren havde en Fordring, der kunde benyt-

*Finsk text.**Norsk text.*

brevet skall erläggas å däri angiven tid, eller har i fråga om dylikt belopp betalningsskyldigheten eljest upphört eller förändrats, må det, utan hinder av vad i 15 § är stadgat, åberopas jämväl mot ny borgenär, som i god tro fått handlingen på sig överlåten sedan beloppet förfallit till betalning.

gjøre dette gjeldende også overfor en erhverver i god tro. Han beholder også alle andre innsigelser mot krav på renter som efter gjeldsbrevet skulde være betalt før overdragelsen.

Samme regel gjelder faste periodiske beløp som betales i henhold til gjeldsbrevet og som omfatter både renter og avdrag.

17 §.

Ändå att ny borgenär är i god tro, må gäldenären mot honom göra gällande:

att skuldebrevet är förfalskat eller å gäldenärens vägnar utfärdat av någon, som därtill saknade behörighet, eller ogiltigt såsom tillkommet under tvång, varom sägs i 28 § lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, eller såsom utfärdat av någon, som var omyndig eller handlade under inflytande av rubbad själsverksamhet; eller

att skuldebrevet dödats eller betalningen fullgjorts genom fordringsbeloppets nedsättande i allmänt förvar, eller att borgenären i följd av preskription eller årsstämming förlorat sin talan, eller att skuldförhållandet ändrats genom tvångsackord.

§ 17.

Selv om erhververen er i god tro kan utstederen gjøre gjeldende

at gjeldsbrevet er falsk eller forfalsket, underskrevet på hans vegne uten fullmakt eller ugyldig på grunn av grov tvang (avtalel. § 28), umyndighet eller sinnssykdom,

at gjeldsbrevet er erklært dødt og maktesløst, eller at fordringen er ophevet eller endret efter reglene om deponering, foreldelse, præklausjon eller tvangsakkord.

18 §.

Har skuldebrevet genom överlåtelse kommit i ny borgenärs hand, och äger gäldenären hos tidigare borgenär genfordran, må den ej göras kvittningsvis gällande, med mindre dess indrivande skulle äventyras genom kvittningsrättens upphörande, och nye

§ 18.

Overfor den som har fått et omsetningsgjeldsbrev i hende ved overdragelse til eie eller pant, kan skyldneren bare kreve motregning med fordring på overdrageren, hvis erhververen visste at skyldneren hadde en fordring som kunde bli brukt til mot-

genären uppenbarligen insåg detta då skuldebrevet kom i hans hand.

Grundar sig genfordringen på det rättsförhållande som föranlett skuldebrevets utfärdande, gälle vad i 15 § är stadgat om jäv på grund av sådant förhållande.

19 §.

Har skuldebrev som är ställt till innehavaren infriats hos den som hade det i besittning, och visar sig sedan att han icke var rätte borgenären eller behörig att å dennes vägnar uppbära beloppet, vare betalningen ändock gill, utan så är att gäldenären visste att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlåtelse som åberopas av innehavaren är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

20 §.

Har löpande skuldebrev efter överlåtelse kommit i ny innehavares hand, vare ändock räntebetalning som, då

tes til Modregning, og at han vilde lide Tab ved Overdragelsen, dersom den afskar Modregning.

Adgangen til at modregne Fordringer, der udspringer af samme Retsforhold som Gældsbrevsfordringen, bevares dog trods Overdragelsen, medmindre andet følger af Reglerne om Indsigelser fra dette Forhold.

§ 19.

Betaler Skyldneren et Ihændehavegælds-brev til den, der sidder inde med det, frigøres han, selv om Modtageren var umyndig eller manglede Ret til at modtage Betalingen, medmindre han vidste dette eller ikke har udvist den Agtpaagivenhed, som Forholdene krævede, for at undgaa, at Beløbet kom i urette Hænder.

Ved andre Omsætningsgælds-breve gælder det samme, hvis Betaling er sket til den, som efter § 13 formodes at have Ret til at gøre Fordringen gældende, eller til nogen, som med Grund antoges at være identisk med ham eller at have Fuldmagt fra ham til at modtage Betaling. Støtter Modtageren sin Ret paa tidligere Overdragelser, behøver Skyldneren ikke at prøve deres Ægthed eller Gyldighed, medmindre Omstændighederne giver Grund dertil.

§ 20.

Naar et Omsætningsgælds-brev er overdraget til Eje eller Pant, kan Skyldneren med frigørende Virkning

Finsk text.

borgenären uppenbarligen insåg detta, då skuldebrevet kom i hans hand.

Grundar sig genfordringen på det rättsförhållande, som föranlett skuldebrevets utfärdande, gälle vad i 15 § är stadgat om jäv på grund av sådant förhållande.

19 §.

Har till innehavaren ställt skuldebrev infriats hos den, som hade det i besittning, och visar sig sedan, att han var omyndig eller eljest icke berättigad att uppbära beloppet, vare betalningen ändock giltig, utan så är att gäldenären visste, att beloppet kom i orätta händer eller åsidosatt den akt-samhet, som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas.

I fråga om skuldebrev till viss man eller order vare lag samma, där betalningen uppbars av den, som enligt 13 § skulle förmodas äga rätt att göra fordringen gällande, eller av någon, som skäligen kunde hållas för denne eller antagas vara berättigad att handla å hans vägnar. Huruvida överlå-telse, som åberopas av innehavaren, är äkta och i övrigt giltig, vare gäldenären ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

20 §.

Har löpande skuldebrev efter över-låtelse kommit i ny innehavares hand, vare ändock räntebetalning, som, då

Norsk text.

regning, og måtte forstå at han vilde lide tap om overdragelsen skulde av-skjære dette.

Motkrav som skriver sig fra sam-me rettsforhold som gjeldsbrevsfordringen følger dog de regler som gjel-der om innsigelser fra dette forhold.

§ 19.

Hvis skyldneren betaler et ihende-havergjeldsbrev til den som sitter in-ne med det blir han fri, selv om mot-tageren var umyndig eller manglet rett til å ta imot betalingen, medmind-re han visste dette, eller har satt til-side den aktsomhet som forholdene tilsa, for å undgå at pengene kom i urette hender.

Ved andre omsetningsgjeldsbrev gjelder det samme, hvis de er betalt til den som efter § 13 måtte anses for å ha rett til å gjøre fordringen gjel-dende, eller til en mann som med grunn kunde holdes for ham eller for å ha makt til å handle på hans veg-ne. Hvis ikke forholdene gir grunn til det, behøver ikke skyldneren prøve om de overdragelser som ihendehava-ren støtter sin rett på er ekte og gyl-dige ellers.

§ 20.

Når et omsetningsgjeldsbrev er over-dradd til eie eller pant, kan skyldne-ren allikevel betale forfalne renter til

förfallotid är inne, erlägges till överlåtarens gill, utan så är att gäldenären visste, att denne ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skäligen anledning att det misstänka. Vad sålunda stadgats om ränta gälle ock i fråga om avbetalning som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angivna tiden.

Erlades betalningen av löftesman eller av någon som icke, eller allenast med in-tecknad egendom eller annan pant, svarade för förbindelsen, vare betalningen ej gill, med mindre såväl denne som gäldenären var i god tro på sätt i första stycket sägs.

§ 20.

Ej vare gäldenären pliktig att infria löpande skuldebrev utan att det till honom återställles; och giva borgenären honom särskilt kvitto, där sådant påfordras.

I fråga om betalning av ränta eller avbetalning å huvudstolen äge gäldenären kräva att särskilt kvitto lämnas och anteckning göres å skuldebrevet; dock må anteckning om räntebetalning eller om sådan avbetalning som enligt skuldebrevet skall ske å däri angiven tid ej krävas, där betalningen erlägges till någon som, en-

betale forfaldne Renter til Overdrageren, medmindre han vidste, at denne ikke længere havde Ret til at modtage Betalingen, eller havde Grund til Mistanke derom. Det samme gælder om Afdrag, som efter Gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne Tidspunkter.

Betaling til Overdrageren fra en Kautionsist eller iøvrigt fra andre end Gælds brevsskyldneren virker ikke frigørende, medmindre saavel den betalende som Skyldneren var i god Tro.

Hvis Gælds brevforpligtelsen uden Fordringshaverens Medvirkning er gaaet over paa en ny Skyldner, frigøres denne ikke ved Betaling til Overdrageren, medmindre ogsaa den tidligere Skyldner var i god Tro eller den, til hvem Gælds brevet er overdraget, ved Overdragelsen vidste, at Forpligtelsen var gaaet over paa den nye Skyldner.

§ 21.

Skyldneren er kun forpligtet til at betale Gælden mod Udlevering af Gælds brevet. Drejer det sig ikke om et Ihændehavergælds brev, kan Skyldneren desuden kræve Kvittering paa Gælds brevet.

Betaler han efter Forfaldstid Afdrag, der efter Gælds brevet skal erlægges til bestemt angivne Tidspunkter, kan han kun forlange særskilt Kvittering. Andre Afdrag kan han tillige kræve afskrevet paa Gælds brevet.

Finsk text.

förfallotid är inne, erlægges till överlåtare, giltig, utan så är att gäldenären visste, att denne ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skälig anledning att det misstänka. Vad sålunda stadgats om ränta, gälle ock i fråga om avbetalning, som enligt skuldebrevet skall erläggas å däri angiven tid.

Erlades betalningen av löftesman eller av någon, som icke, eller allenast med intecknad egendom eller annan pant, svarade för förbindelsen, vare betalningen ej giltig, med mindre såväl denne som gäldenären var i god tro på sätt i första momentet sägs.

21 §.

Ej vare gäldenären pliktig att infria löpande skuldebrev, utan att det till honom återställles; och give borgenären honom särskilt kvitto, där sådant påfordras.

I fråga om betalning av ränta eller avbetalning å huvudstolen äge gäldenären kräva, att särskilt kvitto lämnas och anteckning göres å skuldebrevet; dock må anteckning om räntebetalning eller om sådan avbetalning, som enligt skuldebrevet skall ske å däri angiven tid, ej krävas, där betalningen erlægges till någon, som,

Norsk text.

överdrageren, medmindre han visste at denne ikke lenger hadde rett til å ta imot betalingen eller burde ha mistanke om det. Samme regel gjelder faste periodiske beløp som betales i henhold til gjeldsbrevet, og som omfatter både renter og avdrag.

Skriver betalingen sig fra andre enn gjeldsbrevets skyldner må også betaleren selv være i god tro.

§ 21.

Skyldneren er bare forpliktet til å innfri et omsetningsgjeldsbrev hvis det leveres tilbake til ham. Er det ikke et ihendehavergjeldsbrev kan han også kreve kvittering på gjeldsbrevet.

Betaler han avdrag, kan han forlange dem skrevet av på brevet, og dessuten løs kvittering. Hvis det efter gjeldsbrevet skal betales faste periodiske beløp som omfatter både avdrag og renter, kan avdrag som går inn i disse dog ikke kreves avskrevet.

Svensk text.

ligt vad skuldebrevet visar, innehaft detta.

Uppsägning av skuldebrevet varde på gäldenärens begäran tecknad å handlingen.

22 §.

Överlåtelse av löpande skuldebrev vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning.

Säljer bank löpande skuldebrev, vare försäljningen gällande mot bankens borgenärer, ändå att skuldebrevet för förvaring kvarlämnats hos banken.

23 §.

Där till obligationer eller andra skuldebrev, varom förmåles i 4 § första stycket, utfärdats räntekupongar, tillkomme innehavare av sådan kupong, ändå att han icke innehar huvudförbindelsen, att, mot kupongens överlämnande, uppbara räntan. Jämväl i övrigt skall, under förutsättning att huvudförbindelsen lagligen medfört betalningsskyldighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong som finnes vara förvärvat i samband med huvudförbindelsen skall anses allenast såsom tillbehör till

Dansk text.

Naar Skyldneren har Interesse deri, kan han kræve, at Fordringshaveren paategner Gældsrevet Kvittering om Afdrag, som er betalt.

Opsiges Gældsrevet, kan Skyldneren forlange, at det faar Paategning herom.

§ 22.

Pantsætning af et Omsætningsgældsrev og anden Overdragelse til Sikkerhed har ikke Gyldighed mod Overdragerens Kreditorer, medmindre Erhververen har faaet Gældsrevet i Hænde.

§ 23.

Rentekuponer til Masegældsbreve følger Lovens Regler om Ihændehavegældsbreve.

Bestemmelser i Gældsbrevenes fælles Tekst er bindende for den, der erhverver en Kupon. Han maa ogsaa finde sig i den Indsigelse, at det Gældsrev, Kuponen hørte til, er ugyldigt, fordi det ikke er udgivet af Udstederen.

Finsk text.

enligt vad skuldebrevet visar, innehaft detta.

Uppsägning av skuldebrevet varde på gäldenärens begäran tecknad å handlingen.

22 §.

Överlåtelse av löpande skuldebrev vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den, till vilken överlåtelsen skett, fått handlingen i besittning.

Säljer bank eller annan penninginrättning löpande skuldebrev, vare försäljningen gällande mot penninginrättningens borgenärer, ändå att skuldebrevet för förvaring kvarlämnats hos penninginrättningen.

23 §.

Där till obligationer eller andra skuldebrev, om vilka förmåles i 4 § första momentet, utfärdats räntekuponger, tillkomme innehavare av sådan kupong, ändå att han icke innehar huvudförbindelsen, att mot kupongens överlämnande, uppbära räntan. Jämväl i övrigt skall, under förutsättning att huvudförbindelsen lagligen medfört betalningsskyldighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong, som finnes vara förvärvad i samband med huvudförbindelsen, skall anses allenast såsom tillbehör till denna. Be-

Norsk text.

Blir gjeldsbrevet sagt op, kan skyldneren forlange at det får påtegning om dette.

§ 22.

Blir et omsetningsgjeldsbrev pantsatt eller overdradd til sikkerhet på annen måte, gjelder dette bare overfor overdragerens kreditorer, hvis erhververen har fått gjeldsbrevet i hende.

§ 23.

Rentekuponger til massegjeldsbrev følger reglene om ihendehavergjeldsbrev, såsnart de er begynt å løpe.

Den som erhverver en kupong er bundet av bestemmelsene i gjeldsbrevens felles tekst. Han må også finne sig i den innsigelse, at det gjeldsbrev kupongen hørte til er ugyldig, fordi utstederen ikke har gitt det ut.

denna. Bestämmelser som innefattas i huvudförbindelsernas gemensamma text vare mot kuponghavaren gällande.

Ej må betalning krävas för räntekupong som skulle förfallit efter det, enligt bestämmelse i huvudförbindelsen, denna är, i följd av utlottning eller eljest, förfallen till betalning.

Finnes kupong hava tidigare än en månad före förfalldagen, utan samband med huvudförbindelsen, överlåtit till kuponghavaren, äge 14 och 15 §§ ej tillämpning; ej heller skall 19 § vinna tillämpning där, tidigare än nu är sagt, betalning för kupong erläggas till annan än den som visar sig innehava huvudförbindelsen.

24 §.

Äro utdelningskuponger utfärdade till aktiebrev, tillkomme kuponghavare att, mot kupongens överlämnande, uppbara utdelningen, ändå att han ej är aktieägare. Så snart beslut om utdelning fattats, skall jämväl i övrigt, under förutsättning av aktierättens giltighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong, som finnes hava förvärvats i samband med aktiebrevet, skall anses allenast såsom tillbehör till detta. Vad i bolagsordningen må vara stadgat angående kuponger lände kuponghavaren till efterrättelse.

Finnes kupong hava, utan samband med aktiebrevet, överlåtit till ku-

Naar Gælds brevet med Hjemmel i den fælles Tekst er udtrykket eller paa anden Maade forfaldet til Indfrielse, giver senere forfaldende Kuponer ikke Krav paa Betaling.

Skyldneren kan ikke paaberaabe sig § 19, hvis han særskilt indfrir en Kupon mere end en Maaned før Forfaldsdag. Overdrages en Kupon særskilt inden samme Tid, anvendes §§ 14 og 15 ikke.

Overdrages Kuponer sammen med Gælds brevet, faar Erhververen ikke bedre Ret med Hensyn til Kuponerne end med Hensyn til Gælds brevet.

§ 24.

Udbyttekuponer, der hører til et Aktiebrev eller andet Bevis for Andelsret i et Selskab, følger ligeledes Reglerne om Ihændeavgældsbreve.

Selskabets Vedtægter er bindende for den, der erhverver en Kupon. Han maa ogsaa finde sig i den Indsigelse, at Aktiebrevet eller Andelsbeviset ikke gav Andelsret i Selskabet, dengang Kuponen forfaldt.

Overdrages en Kupon særskilt, inden Udbyttet er fastsat, anvendes §§ 14 og 15 ikke.

Overdrages Kuponer sammen med Aktiebrevet eller Andelsbeviset, faar Erhververen ikke bedre Ret med Hensyn til Kuponerne end med Hensyn til Aktiebrevet eller Andelsbeviset.

Finsk text.

stämmelser, som innefattas i huvudförbindelsernas gemensamma text, vare mot kuponghavaren gällande.

Ej må betalning krävas för räntekupong, som skulle förfallit efter det, enligt bestämmelse i huvudförbindelsen, denna i följd av utlottning eller eljest är förfallen till betalning.

Finnes kupong hava tidigare än en månad före förfalldagen utan samband med huvudförbindelsen överlåtits till kuponghavaren, äge 14 och 15 §§ ej tillämpning; ej heller skall 19 § vinna tillämpning, där, tidigare än nu är sagt, betalning för kupong erlægges till annan än den, som visar sig innehava huvudförbindelsen.

24 §.

Äro utdelningskuponger utfärdade till aktiebrev, tillkomme kuponghavare att mot kupongens överlämnande uppbera utdelningen, ändå att han ej är aktieägare. Så snart beslut om utdelning fattats, skall jämväl i övrigt, under förutsättning av aktierättens giltighet, å kupongen tillämpas vad om skuldebrev till innehavaren är stadgat; dock att kupong, som finnes hava förvärvats i samband med aktiebrevet, skall anses allenast såsom tillbehör till detta. Vad i bolagsordningen må vara stadgat angående kuponger, lände kuponghavaren till efterrättelse.

Finnes kupong hava utan samband med aktiebrevet överlåtits till kupong-

Norsk text.

Når gjeldsbrevet er trukket ut eller på annen måte bragt til forfall med hjemmel i den felles tekst, gir kuponger som forfaller senere ingen rett.

Overdras kuponger sammen med sitt gjeldsbrev, får erhververen ikke bedre rett efter kupongene enn efter gjeldsbrevet selv.

§ 24.

Utbyttekuponger til aksjebrev eller annet bevis for andelsrett i et selskap følger også reglene om ihendehaver-gjeldsbrev.

Den som erhverver en kupong er bundet av bestemmelsene i selskapets vedtekter. Han må også finne sig i den innsigelse at aksjebrevet eller andelsbeviset ikke gav andelsrett i selskapet da kupongen forfalt.

Hvis en kupong blir overdradd særskilt for utbyttet er bestemt, anvendes §§ 14 og 15 ikke.

Overdras kuponger sammen med aksjebrevet eller andelsbeviset, får ikke erhververen bedre rett efter kupongene enn efter aksjebrevet eller andelsbeviset selv.

Svensk text.

ponghavaren innan utdelningen besluts, gälle ej vad i 14 och 15 §§ är stadgat.

§ 25.

Har ränte- eller utdelningskupong ej företetts till inlösen inom tre år från förfalldagen, vare den ej vidare gällande. Avtal om kortare tid vare utan verkan.

Anmäler någon hos gäldenären, inom tiden för kupongs giltighet, att kupongen förstörts eller eljest förkommit, och gitter han göra sin rätt till kupongen sannolik, äge han, när samma tid gått till ända, utfå betalning, ändå att kupongen ej företes.

3 KAP.

Om enkla skuldebrev.

26 §.

Enkelt skuldebrev är det som ställes till viss man.

Att skuldebrev, som är ställt till viss man och av gäldenären försetts med medgivande till inteckning, gäller såsom löpande är stadgat i 11 §.

Dansk text.

Paa Kuponer, hvorefter et bestemt Beløb udbetales paa et i Kuponen angivet Tidspunkt, finder Bestemmelsen i § 23, 4. Stk. tilsvarende Anvendelse.

§ 25.

En Rente- eller Udbyttekupon taber sin Gyldighed, hvis den ikke er forevist til Betaling inden 3 Aar fra Forfaldsdagen eller inden Udløbet af den længere Frist, der maatte være tilsikret Kuponejerne. 3 Aars Fristen kan ikke forkortes.

Den, der inden Fristens Udløb har anmeldt for Skyldneren, at hans Kupon er bortkommet, og som antagelig gør sin Ejendomsret, kan efter Fristens Udløb fordre Kuponens Beløb betalt. Kravet forældes efter Reglerne i Lov Nr. 274 af 22. December 1908.

Den nævnte Lovs Regler finder i øvrigt ikke Anvendelse paa Krav efter de heromhandlede Kuponer.

KAPITEL 3.

Simple Gældsbreve.

§ 26.

Reglerne i dette Kapitel finder kun Anvendelse paa simple Gældsbreve, hvorved forstaas Navnegældsbreve, der ikke falder ind under § 11 Nr. 3 eller 4.

*Finsk text.**Norsk text.*

havaren innan utdelningen beslutits, gälla ej vad i 14 och 15 §§ är stadgat.

25 §.

Har från den dag, då ränte- eller utdelningskupong förföll till betalning, fem år eller annan för inlösen av kupong stadgad eller särskilt avtalad längre tid tilländalupit, utan att någon hos gäldenären företett kupongen till inlösen, vare den ej vidare gällande.

Om rätt att efter därom hos gäldenären gjord anmälan uppbära innehålllet av förkommen eller förstörd kupong så ock om dödande av kupong i vissa fall gälla vad särskilt är stadgat.

§ 25.

Fordring efter rente- og utbyttekuponger foreldes i 3 år efter kupongens forfallsdag. Å forkorte fristen er det ikke adgang til.

Den som innen foreldelsesfristens utløp har meldt skyldneren at hans kupong er kommet bort og gjør sin eiendomsrett antagelig, kan kreve den betalt når fristen er slutt.

3 KAP.

TREDJE KAPITEL.

Om enkla skuldebrev.

Enkle gjeldsbrev.

26 §.

Enkelt skuldebrev är det, som ställes till viss man.

§ 26.

Reglene i dette kapitel gjelder bare enkle gjeldsbrev. Hermed forstås loven navnegjeldsbrev som ikke går inn under § 11 nr. 3 eller 4.

Svensk text.

§ 27.

Varder enkelt skuldebrev överlätet, njute nye borgenären ej mot gäldenären bättre rätt än den överlåtaren ägde; dock gälle, i fråga om skuldebrev som upprättats för skens skull, vad därom är stadgat i lagen om avtal.

§ 28.

För fordran hos överlåtaren äge gäldenären njuta kvittning, utan så är att han förvärvat genfordringen efter den tid då överlåtelsen blev honom kunnig eller han fick skälig anledning till förmodan därom. Förföll genfordringen först efter sagda tid och senare än skuldebrevet, äge kvittning ej rum.

§ 29.

Har enkelt skuldebrev överlåtits, vare, där gäldenären ändock erlägger betalning till överlåtaren, sådan betalning gill, utan så är att gäldenären visste, att den andre ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skälig anledning att det misstänka.

§ 30.

Erlägges betalning till den som beropar sig å skriftlig överlåtelse av enkelt skuldebrev, och finnes sedan överlåtelsen vara ogiltig, vare, utan hinder därav, betalningen gill, så

Dansk text.

§ 27.

Overdrages et simpelt Gælds-brev til Eje eller Pant, faar Erhververen ikke bedre Ret end Overdrageren, medmindre andet følger af særlige Retsregler.

§ 28.

En Fordring paa Overdrageren kan Skyldneren benytte til Modregning, medmindre han har erhvervet Fordringen efter det Tidspunkt, da han fik Kundskab eller Formodning om Overdragelsen. Var Fordringen uforfalden paa dette Tidspunkt, kan den dog kun bruges til Modregning, hvis den forfaldt senest samtidig med Gælds-brevsfordringen.

§ 29.

Er et simpelt Gælds-brev overdraget til Eje eller Pant, kan Skyldneren dog, naar andet ikke følger af Gælds-brevets særlige Beskaffenhed, med frigørende Virkning betale til Overdrageren, medmindre han vidste, at denne ikke længere havde Ret til at modtage Betalingen, eller han ikke har udvist den Agtpaagivenhed, som Forholdene krævede.

§ 30.

Naar Skyldneren betaler til den, til hvem et simpelt Gælds-brev skriftlig er overdraget til Eje eller Pant, hindrer det ikke hans Frigørelse, at Overdragelsen var ugyldig. Skyldneren fri-

Finsk text.

27 §.

Varder enkelt skuldebrev överlätet, njute nye borgenären ej mot gälde- nären bättre rätt än den överlåtaren ägde; dock gälle i fråga om skuldebrev, som upprättats för skens skull, vad därom är stadgat i lagen om rättshandlingar på förmögenhetsrät- tens område.

28 §.

För fordran hos överlåtaren äge gälde nären njuta kvittning, utan så är att han förvärvat genfordringen efter den tid, då överlåtelsen blev ho- nom känd, eller han fick skälig an- ledning till förmodan därom. Förföll genfordringen först efter sagda tid och senare än skuldebrevet, äge kvitt- ning ej rum.

29 §.

Har enkelt skuldebrev överlåtits, vare, där gälde nären ändock erlägger betalning till överlåtaren, sådan be- talning giltig, utan så är att gälde- nären visste, att den andre ej längre ägde uppbära betalning, eller hade skälig anledning att det misstänka.

30 §.

Erlägges betalning till den, som be- ropar sig på skriftlig överlåtelse av enkelt skuldebrev, och finnes sedan överlåtelsen vara ogiltig, vare, utan hinder därav, betalningen gill, så

Norsk text.

§ 27.

Blir et enkelt gjeldsbrev overdradd til eie eller pant, får ikke erhververen bedre rett enn overdrageren, hvis ikke annet følger av særlige rettsregler.

§ 28.

Fordring på overdrageren kan skyld- reren bruke til motregning, hvis han har erhvervet den før han fikk vite om overdragelsen eller formodning om den. Var motfordringen den gang uforfalt, må den dessuten være for- falt senest samtidig med hovedford- ringen.

§ 29.

Er et enkelt gjeldsbrev overdradd til eie eller pant, kan skyldneren al- likevel fri sig ved å betale til den tid- ligere fordringshaver, medmindre han visste at denne ikke lenger hadde rett til å ta imot betalingen, eller har satt tilside den aktsomhet som forholdene tilsa.

§ 30.

Hvis skyldneren betaler til den som skriftlig har fått overdradd et enkelt gjeldsbrev til eie eller pant, blir han fri, selv om det skulde vise sig at over- dragelsen ikke er gyldig. Det gjel-

Svensk text.

fram ej gäldenären ägde kunskap om den omständighet som medförde ogiltigheten eller hade skälig anledning till misstanke därom; dock äge gäldenären ej tillgodoräkna sig betalningen, där överlåtelsen var förfalskad eller eljest tillkommen under någon av de omständigheter som enligt 17 § medföra ogiltighet av förskrivning.

§ 31.

Överlåter någon enkelt skuldebrev, vare överlåtelsen ej gällande mot hans borgenärer, med mindre gäldenären om åtgärden underrättats av överlåtare eller den till vilken överlåtelsen skett; innebar överlåtelsen gåva, gälle om dess verkan vad därom är särskilt stadgat. Har skuldebrevet blivit överlåtet till flere, som var för sig voro i god tro, äge den företråde, om vars rätt gäldenären, på sätt här förut är sagt, först erhållit kunskap.

Har någon avhänt sig rörelse varmed följer skyldighet att föra handelsböcker och omfattar avhändelsen de i rörelsen uppkomna fordringar, äge vad i första stycket är stadgat ej tillämpning.

Dansk text.

gøres dog ikke, hvis han vidste dette eller havde Grund til Mistanke derom, og heller ikke, hvis Overdragelsen var ugyldig af en af de Grunde, § 17 nævner.

§ 31.

Overdragelse af et simpelt Gælds-brev til Eje eller Pant har ikke Gyldighed mod Overdragerens Kreditorer, medmindre Skyldneren fra Overdrageren eller Erhververen har faaet Underretning om Overdragelsen.

Har en Fordringshaver overdraget samme Fordring til flere forskellige, som hver for sig er i god Tro, gaar den Erhverver forud, om hvis Ret Skyldneren først har faaet Underretning.

Naar en Handelsvirksomhed eller en bogføringspligtig Erhvervsvirksomhed af anden Art overdrages sammen med Virksomhedens udestaaende Fordringer, anvendes disse Regler dog kun, hvis Overdragelsen sker til Sikkerhed.

Medfører Gældsbevets særlige Beskaffenhed, at Skyldneren ikke frigøres ved at betale til andre end Ihænde-haveren, faar Overdragelsen Gyldighed mod Overdragerens Kreditorer, naar Erhververen har faaet Gældsbevets i Hænde. Har Fordringshaveren overdraget Fordringen til flere, gaar den forud, som har faaet Gældsbevets i Hænde i god Tro.

Finsk text.

fram ej gäldenären ägde kunskap om den omständighet, som medförde ogiltigheten, eller hade skälig anledning till misstanke därom; dock äge gäldenären ej tillgodoräkna sig betalningen, där överlåtelsen var förfalskad eller eljest tillkommen under någon av de omständigheter, som enligt 17 § medföra ogiltighet av förskrivning.

§ 31.

Överlåter någon enkelt skuldebrev, vare överlåtelsen ej gällande mot hans borgenärer, med mindre gäldenären om åtgärden underrättats av överlåtare eller den, till vilken överlåtelsen skett; innebar överlåtelsen gåva, förblive vid därom särskilt gällande regler. Har sådant skuldebrev blivit överlåtet till flere, vilka var för sig voro i god tro, äge den företråde, om vars rätt gäldenären, på sätt här förut är sagt, först erhållit kunskap.

Har någon avhänt sig rörelse, varmed följer skyldighet att föra handelsböcker, och omfattar avhändelsen de i rörelsen uppkomna fordringar, äge vad i första momentet är stadgat ej tillämpning.

Norsk text.

der dog ikke, dersom skyldneren visste dette eller burde ha mistanke om det, og heller ikke når overdragelsen er ugyldig av en av de grunner § 17 nevner.

§ 31.

Blir et enkelt gjeldsbrev overdradd til eie eller pant, gjelder dette bare overfor overdragerens kreditorer, hvis skyldneren har fått underretning om overdragelsen fra erhververen eller overdrageren.

Er fordringen overdradd til flere som alle er i god tro, går den foran hvis rett skyldneren først får underretning om.

Disse regler gjelder dog ikke når en forretning som plikter å føre bøker blir overdradd sammen med sine utestående fordringer, med mindre overdragelsen skjer til sikkerhet.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser angående
vissa enkla skuldebrev.

§ 32.

Innehåller bevis rörande tillgodohavande hos bank förbehåll enligt vilket medlen ej må uttagas utan att beviset återställs eller förses med påskrift, vare, i fråga om bankens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning som grundas å bankens förhållande till tidigare borgenär, tillämpat vad i denna lag är stadgat med avseende å löpande skuldebrev. Överlåtelse av bevis som här avses vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den till vilken överlåtelsen skett fått handlingen i besittning. Varder sådant bevis överlåtet till flere, äge den företråde som i god tro fått beviset i besittning.

Beträffande motbok rörande tillgodohavande hos bank skall vad i första stycket är stadgat gälla, ändå att motboken ej innehåller förbehåll som där är sagt.

Enkla skuldebrev som, under namn av förlagsbevis eller eljest, utgivas i större antal och uppenbarligen äro avsedda för den allmänna rörelsen, vare ock, oansett saknaden av sådant förbehåll, ansedda lika med löpande skuldebrev i de hänseenden nu äro angivna.

KAPITEL 4.

Sparekasse- og Bankbøger.

§ 32.

Kontrabøger, som udstedes af Banker eller Sparekasser for Indskud, er undergivet Reglerne i denne Lovs Kapitel 1 og 3, medmindre andet følger af §§ 33—35.

§ 34.¹

Overdragelse af en Kontrabog til Eje eller Pant faar først Gyldighed mod Overdragerens Kreditorer, naar Kontrabogens Udsteder har noteret Overdragelsen paa Kontoen i sine Bøger og meddelt Erhververen dette med Angivelse af, hvilket Beløb der indestaar paa Kontoen. Naar Notering begæres af Kontohaveren og Bogen forelægges Udstederen, paahviler det denne at foretage Notering og give Erhververen Meddelelse, medmindre Udstederens Vedtægter udelukker Notering af Overdragelser.

Har Kontrabogens Ejer overdraget Ret over Bogen til flere forskellige, gaar den Erhverver forud, som faar sin Ret noteret paa Kontoen og modtager Meddelelsen derom i god Tro.

Hvis der kan hæves paa Bogen af enhver Ihændehaver, kræves det yderligere, at Erhververen har faaet Kontrabogen i Hænde.

§ 35.

Kontrabogens Udsteder kan ikke kræve Modregning med Fordringer

¹ För vinnande av större överskådlighet har ordningsföljden mellan paragraferna i det danska och

Finsk text.

4 KAP.

Särskilda bestämmelser angående fordringsbevis, som utfärdats av bank eller annan penninginrättning.

§ 32.

Innehåller depositionsbevis eller annat bevis rörande tillgodohavande hos bank eller annan penninginrättning uttryckligt förbehåll, enligt vilket medlemen ej må uttagas utan att beviset återställas eller förses med påskrift, vare i fråga om penninginrättningens rätt att mot ny innehavare av beviset göra gällande invändning, som grundas å penninginrättningens förhållande till tidigare borgenär, tillämpat vad i denna lag är stadgat med avseende å löpande skuldebrev. Överlåtelse av bevis, som här avses, vare ej gällande mot överlåtarens borgenärer, med mindre den, till vilken överlåtelsen skett, fått handlingen i besittning. Varder sådant bevis överlåtet till flere, äge den företråde, som i god tro fått beviset i besittning.

Bestämmelserna i denna paragraf hava i intet fall avseende å motbok med sparbank eller postsparbanken.

Norsk text.

FJERDE KAPITEL.

Innskuddsbøker.

§ 32.

Bankers og samvirkelags innskuddsbøker følger lovens regler om enkle gjeldsbrev, hvis ikke de følgende paragrafer bestemmer noe annet.

§ 34.

Hvis en innskuddsbok blir overdradd til eie eller pant, gjelder dette bare overfor overdragerens kreditorer, hvis skyldneren har notert overdragelsen i sine bøker, og gitt hververen beskjed om det og om hvad der står inne på kontoen. Dette må skyldneren straks gjøre, hvis kontoens innehaver forlanger det og boken forelegges ham, med mindre særlig avtale eller bestemmelse i skyldnerens vedtekter utelukker notering av overdragelser.

Er boken overdradd til flere, går den foran som har fått notert sin rett av skyldneren og i god tro fått beskjed om dette.

Hvis enhver ihendehaver kan heve på innskuddsboken, kreves det dessuten at hververen har fått boken i hende.

§ 35.

Skyldneren kan ikke kreve motregning med fordring på overdrageren,

paa Overdrageren, naar han har givet Erhververen Meddelelse som nævnt i § 34. Han kan heller ikke gøre gældende, at han ikke skyldte Beløbet, medmindre Erhververen vidste dette eller havde Grund til Mistanke herom.

Hvis Udstederen i Kontrabogen har forbeholdt sig Ret til at betale til enhver, der møder med Kontrabogen, frigøres han, medmindre andet udtrykkelig er aftalt, trods den noterede Overdragelse ved Betaling til Bogens Ihænde-haver under de Betingelser, der er fastsat i § 33.

§ 33.

Har i motbok rörande tillgodohavande hos bank eller i annat enkelt skuldebrev intagits förbehåll, som skulle medföra att betalning till innehavaren finge anses gill ändå att han ej vore rätt borgenär eller behörig att å rätte borgenärens vägnar uppbära betalning, må sådant förbehåll ej åberopas, där gäldenären åsidosatt skälig aktsamhet vid prövning huruvida innehavaren var den till vilken skuldebrevet var ställt eller dennes rättsinnehavare eller ägde å rätte borgenärens vägnar uppbära betalningen.

Beträffande motbok som utfärdats av sparbank gälle vad därom är särskilt stadgat.

§ 33.

Aftale om, at Penge, der indestaar paa Kontrabog, udbetales til enhver, der møder med Bogen, kan Kontrabogens Udsteder kun paaberaabe sig, naar den er indført i Kontrabogen paa iøjnefaldende Maade.

Udbetaling til en uberettiget Ihænde-haver virker ikke frigørende, hvis han ikke har opgivet det Navn, Kontoen lyder paa. Dersom særlige Omstændigheder opfordrer hertil, maa der afkræves den mødende Bevis for hans Ret til at hæve paa Bogen.

KAPITEL 5.

Notering af Massegældsbreve.

KAPITEL 6.

Overgangsbestemmelser.

*Finsk text.**Norsk text.*

når han har gitt hververeren slik beskjed som § 34 taler om. Heller ikke kan han innvende at han ikke skyldte pengene, medmindre hververeren visste dette eller burde ha mistanke om det.

Når ikke det motsatte uttrykkelig er avtalt, er forbehold om at utbetaling kan skje til ihendehaveren bindende også for hververeren efter reglene i § 33.

§ 33.

Har i motbok eller annat bevis rörande tillgodohavande hos bank eller annan penninginrättning intagits förbehåll, som skulle medföra, att betalning må erläggas åt den, som uppvisar handlingen, vare betalningen ändå ej giltig, där vid densamma åsidosatts den aktsamhet, som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas för undvikande av att beloppet kom i orätta händer.

§ 33.

Forbehold om at utbetaling kan skje til enhver som har boken i hende kan skyldneren bare påberope sig, når det er ført inn i boken på iøinefallende måte.

Hvis særlige omstendigheter tilsier det, må det allikevel kreves bevis for at ihendehaveren har rett til å heve på boken.

FEMTE KAPITEL.

Overgangsregler.

*Svensk text.**Dansk text.*

KAPITEL 7.

Ændringer i andre Love.

Förslag till lag om ändrad lydelse
av 10 kap. 11 § handelsbalken.

11 §.

Hava två eller flere gått i borgen utan förbehåll om delad ansvarighet, svare de en för alla och alla för en för sin förbindelse.

§ 53.

Denne Lovs § 2 skal anvendes ogsaa paa Samkautionister.

§ 55.

Jfr 6 § i förslaget till lag om skuldebrev.

Hvis den, der ifølge Aftale skylder et bestemt Pengebeløb, ikke betaler i rette Tid, skal han svare 5 pCt. aarlig Rente fra den Dag, da Gælden skulde være betalt. Fordringshaveren maa dog minde Skyldneren om Betalingen, naar det kræves af rimelig Hensynstagen til Skyldnerens Interesser. For-sommer han dette, fritages Skyldneren for at betale Forhalingsrente, indtil Paakrav gives.

Saafremt Pengeskyld i andre Til-fælde ikke betales i rette Tid, skal Skyldneren betale 5 pCt. aarlig Rente fra den Dag, da Fordringshaveren paabegyndte Retsforfølgning til Beta-ling af Gælden. Hvor særlige For-hold begrunder det, kan Retten be-stemme, at Renten skal løbe fra et tidligere eller senere Tidspunkt, eller at der under Sagen kun skal svares en lavere Rente.

Kunde Fordringshaveren paa andet Grundlag kræve højere Rente, beva-rer han Retten hertil. Han beholder

Finsk text.

Norsk text.

SJETTE KAPITEL.

Endringer i andre lover.

Förslag till lag om ändrad lydelse
av 10 kap. 11 § handelsbalken.

Hava två eller flere gått i borgen utan förbehåll om delad ansvarighet, svare de en för alla och alla för en för sin förbindelse.

§ 42.

Denne lovs § 2 anvendes også på samforlovere. N. L. 1 — 21 — 13 og 14 opheves.

Jfr 6 § i förslaget till lag om skuldebrev.

Jfr § 6.

Förslag till lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 (nr 88) om aktiebolag.

27 a §.

Har aktiebrev som är ställt till innehavaren blivit av någon som hade det i händer överlåtet och kommit i förvärvarens besittning; finnes sedan, att överlåtaren ej var rätte aktieägaren eller behörig att å dennes vägnar förfoga över aktiebrevet, äge nye innehavaren ändock företräde till aktien, utan så är att han visste, att överlåtaren ej ägde däröver förfoga, eller åsidosatt den aktsamhet som, efter omständigheterna, skäligen bort iakttagas.

I fråga om aktiebrev till viss man vare lag samma, där den som verkställde överlåtelsen kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande, till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco, eller han skäligen kunde hållas för den, å vilken aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet, eller antagas vara berättigad att handla å dennes vägnar. Huruvida tidigare över-

ogsaa sin Ret til Erstatning for Tab, som Renten ikke dækker.

Det har sit Forblivende ved de Lovbestemmelser der fastsætter Forhælingsrenter for særlige Forhold. Fører de til en lavere Rente, skal Skyldneren dog betale 5 pCt. aarlig Rente fra den Dag, da Fordringshaveren paa-begyndte Retsforfølgning.

Foranstaaende Regler finder Anvendelse i alle Tilfælde, hvor Betalings-tiden indtræder efter 1. Januar 1937.

§ 58.

Lov om Aktieselskaber af 15. April 1930 § 26 affattes saaledes:

Overdrages et Aktiebrev til Eje eller Pant efter 1. Januar 1937, finder Bestemmelserne i Lov om Gældsbreve § 14, 1. og 2. Stk., tilsvarende Anvendelse.

Dette gælder dog ikke, hvis der i Henhold til en Bestemmelse i Selskabets Vedtægter er taget utvetydigt og iøjnefaldende Forbehold i Aktiebrevet, f. Eks. lydende paa, att det ikke er et Omsætningspapir.

Et til Ihænde-haveren stilet Aktiebrev, skal, selv om det forsynes med Selskabets Paategning om, at Ejerens Navn er noteret, vedblive et være et Ihænde-haverpapir, dersom Navnet ikke er paaført Aktiebrevet.

Förslag till lag om ändring i lagen
den 2 maj 1895 om aktiebolag.

32 a §.

Har till innehavaren ställt aktiebrev blivit av någon, som hade det i händer, överlåtet och kommit i förvärvarens besittning, vare för hans företräde till aktien det ej hinder, att överlåtaren saknade rätt att däröver förfoga, med mindre förvärvaren visste detta eller åsidosatt den aktsamhet, som efter omständigheterna skäligen bort iakttagas.

I fråga om aktiebrev till viss man vare lag samma, där den, som verkställde överlåtelsen, kunde till stöd för sin rätt åberopa lydelsen av sammanhängande till honom fortgående skriftliga överlåtelser, till viss man eller in blanco, eller han skäligen kunde hållas för den, å vilken aktiebrevet var ställt eller senast överlåtet, eller antagas vara berättigad att handla å dennes vägnar. Huruvida tidigare överlåtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

§ 45.

I Lov om aksjeselskaper og kommandittaksjeselskaper av 19 juli 1910 nr. 1 føies inn en ny

§ 34 a.

»Ved overdragelse av aksjer får reglene i § 14 (jfr. § 37 annet ledd) i Lov om gjeldsbrev av . . . tilsvarende anvendelse.

Dette gjelder dog ikke, hvis det i henhold til vedtektene er tatt tydelig forbehold i aksjebrevet om at det ikke er et omsetningspapir, ikke er negotiabelt eller lignende.»

----- E

Svensk text.

låtelse är äkta och i övrigt giltig, vare förvärfvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

Dansk text.

låtelse er ægte og i øvrigt giltig, vare forvärfvaren ej pliktig at prøve, med mindre særskild anledning dertil foreligger.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

Fördrag till lag om ändring i lagen den 2 maj 1888 om aktiebrev.

§ 23.

Har till innehavaren ställt sig ett aktiebrev skrivet av någon som hade till händer överlämnat och besattligt försatt, såsom bestämt, vare förvärfvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Överlämnat såsom till allmänna förtroget med mindre förvärfvaren visat sig vara förtroendevärd, såsom bestämt i § 22.

§ 24.

En aktiebrevs innehavare som har till händer ett aktiebrev skrivet av någon som hade till händer överlämnat och besattligt försatt, såsom bestämt, vare förvärfvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Överlämnat såsom till allmänna förtroget med mindre förvärfvaren visat sig vara förtroendevärd, såsom bestämt i § 22.

§ 25.

En aktiebrevs innehavare som har till händer ett aktiebrev skrivet av någon som hade till händer överlämnat och besattligt försatt, såsom bestämt, vare förvärfvaren ej pliktig att pröva, med mindre särskild anledning därtill föreligger.

Överlämnat såsom till allmänna förtroget med mindre förvärfvaren visat sig vara förtroendevärd, såsom bestämt i § 22.

Finsk text.

Norsk text.

Vad nu är sagt om överlåtelse av aktiebrev har avseende jämväl å pantsättning av dylik handling.

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

1881
Lag

Förslag

till

Lag

angående vissa utfästelser om gåva.

1 §.

Utfästelse om gåva av lös egendom varom i denna lag sägs vare, så länge gåvan ej fullbordats, utan verkan, med mindre utfästelsen gjorts i skuldebrev eller annan urkund som blivit till gåvotagaren överlämnad, eller omständigheterna vid dess tillkomst utmärka att den varit avsedd att komma till allmännares kännedom.

Har gåvan ej fullbordats, vare mot givarens borgenärer utfästelsen ogiltig, ändå att den gjorts så som i första stycket är sagt.

2 §.

Gåva av penningar eller lösören gälle ej såsom fullbordad, med mindre det som givet är kommit i gåvotagarens besittning.

3 §.

Bortgiver någon aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, gälle gåvan såsom fullbordad då gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. Efterskänkes sådan fordran, vare gåvan för fullbordad hållen först då handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Förslag

till

Lag

angående vissa utfästelser om gåva.

1 §.

Utfästelse om gåva av lös egendom, varom i denna lag sägs, vare, så länge gåvan ej fullbordats, utan verkan, med mindre utfästelsen gjorts i skuldebrev eller annan urkund, som blivit till gåvotagaren överlämnad, eller omständigheterna vid dess tillkomst utmärka, att den varit avsedd att komma till allmännares kännedom.

Har gåvan ej fullbordats, vare mot givarens borgenärer utfästelsen ogiltig, ändå att den gjorts så som i första momentet är sagt.

2 §.

Gåva av penningar eller lösören gälle ej såsom fullbordad, med mindre det, som givet är, kommit i gåvotagarens besittning.

3 §.

Bortgiver någon aktiebrev eller löpande skuldebrev eller annan handling, vars företeende utgör villkor för rätt att kräva betalning eller för utövande av annan rättighet, gälle gåvan såsom fullbordad, då gåvotagaren fått handlingen i sin besittning. Efterskänkes sådan fordran, vare gåvan för fullbordad hållen först, då handlingen återställts eller gjorts obrukbar.

Svensk text.

Bortgives annan fordran än i första stycket är sagd, vare överlåtelsen för fullbordad ansedd då gäldenären underrättats av givaren. Har gåvan tillkommit genom skriftlig utfästelse varom sägs i 1 § första stycket, eller under sådana särskilda omständigheter som där avses, och sker underrättelse genom gåvotagaren, gälle överlåtelsen ock såsom fullbordad. Efterskänkes fordran varom här är fråga, gälle gåvan strax såsom fullbordad.

4 §.

Varda, efter det gåvan blivit utfäst men innan den fullbordats, givarens förmögenhetsvillkor så försämrade att, i betraktande jämväl av gåvotagarens villkor, gåvans utkrävande skulle vara uppenbart obilligt, må den återkallas eller minskas.

5 §.

Gör gåvotagaren givaren märklig orätt, och är gåvan ännu ej fullbordad, stående givaren fritt att den återkalla; give dock, inom ett år från det han fick kunskap om orätten, återkallelsen till känna för gåvotagaren.

6 §.

Om utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat stadgas i giftermålsbalken.

Att viss utfästelse om gåva skall gälla allenast såsom testamente stadgas i lagen om arvsavtal.

Finsk text.

Bortgives annan fordran än i första momentet är sagd, vare överlåtelsen för fullbordad ansedd, då gäldenären underrättats av givaren. Har gåvan tillkommit genom skriftlig utfästelse, varom sägs i 1 § första momentet, eller under sådana särskilda omständigheter som där avses, och sker underrättelse genom gåvotagaren, gälle överlåtelsen ock såsom fullbordad. Efterskänkes fordran, varom här är fråga, gälle gåvan strax såsom fullbordad.

4 §.

Varda, efter det gåvan blivit utfäst men innan den fullbordats, givarens förmögenhetsvillkor så försämrade, att, i betraktande jämväl av gåvotagarens villkor, gåvans utkrävande skulle vara uppenbart obilligt, må den återkallas eller minskas.

5 §.

Gör gåvotagaren givaren märklig orätt, och är gåvan ännu ej fullbordad, stående givaren fritt att den återkalla; give dock, inom ett år från det han fick kunskap om orätten, återkallelsen till känna för gåvotagaren.

6 §.

Om utfästelse av trolovad eller make att under äktenskapet till andra maken utgiva penningar eller annat gälle, vad därom stadgas i äktenskapslagen.

INNEHÅLLSÖVERSIKT.

Skrivelse till Konungen	Sid. III—VI
--	------------------------

Lagförslag.

Förslag till

Lag om skuldebrev	3—10
Lag angående införande av lagen om skuldebrev	11—12
Lag angående vissa utfästelser om gåva	13—14
Lag om tillägg till 6 kap. giftermålsbalken	15
Lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 juni 1928 om arv	16
Lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 april 1930 om arvs- avtal	17
Lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken	18
Lag om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man . .	19
Lag om ändrad lydelse av 75 § utsökningslagen	20
Lag angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag	21
Lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag . .	22
Lag angående tillägg till lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse	23
Lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse	24
Lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 om spar- banker	25
Förordning om ändrad lydelse av § 7 förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken	26
Lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om dö- dande av förkommen handling	27
Lag angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer .	28

Motiv.

Förslag till lag om skuldebrev.

Inledning	31—41
Allmänna synpunkter s. 31—32. Utländsk rätt s. 32—39. Svensk och finsk rätt s. 39—41.	
1 kap. Allmänna bestämmelser.	
1 §. Skuldebrevets allmänna innebörd	41—43
2 §. Skuldebrev av flere	43—49
Solidarisk ansvarighet s. 43—47. Regressrätt s. 47—49.	
3 §. Betalningsorten	49—52
4 §. Betalningsort för obligationer m. m.	52—53
Betalningsort för insättningsbevis	53—54
5 §. Betalningstiden	54
6 §. Uppskovsränta	55—57
Skadestånd utöver uppskovsränta	57—59
7 §. Skuldebrev i utländskt mynt	59—62
Ersättning för förlust genom kursfall	62—65
8 §. Otillbörlig tillämpning av villkor	65—68
9 §. Överlåtares ansvarighet för fordringen	68—69
10 §. Pantsättning	69
2 kap. Om löpande skuldebrev.	
Inledning	70
11 §. Olika slag av löpande skuldebrev	70—73
12 §. Innehavareskuldebrevs »sättande ur kurs»	73—75
13 §. Legitimationen vid löpande skuldebrev	75—78
Innehavareskuldebrev s. 75—76. Orderskuldebrev s. 76—78.	
14 §. Förvärv i god tro av löpande skuldebrev	78—81
15 §. Olika slag av invändningar mot löpande skuldebrev	81—82
Invändningar som förloras mot godtroende förvärvare	82—85
16 §. Invändning om verkställd räntebetalning eller amortering	85—87
17 §. Invändningar som bibehållas mot godtroende förvärvare	87—90
18 §. Invändning om genfordran hos föregående innehavare av lö- pande skuldebrev	90—91
19 §. Betalning i god tro till orätt person	91—92
20 §. Särskilda regler om räntebetalning och amortering	92—93
21 §. Skuldebrevets återställande vid betalning; kvitto m. m.	93—95
22 §. Borgenärsskydd vid överlåtelse	95—99
23 §. Räntekuponger	100—105
24 §. Utdelningskuponger	105—107
25 §. Upphörande av kupongs giltighet	107—108
Betalning för förkommen kupong	108—109

3 kap. Om enkla skuldebrev.

Inledning	109
26 §. Begreppet enkelt skuldebrev	110
27 §. Senare borgenärs rätt	110—112
28 §. Invändning om genfordran hos tidigare borgenär	112—113
29 §. Verkan av betalning till tidigare borgenär	113—114
30 §. Verkan av betalning enligt ogiltig överlåtelsehandling	114—115
31 §. Borgenärsskydd vid överlåtelse. Dubbelöverlåtelse	115—118

4 kap. Särskilda bestämmelser angående vissa enkla skuldebrev.

Inledning	118—119
32 §. Presentationspapper	119—122
33 §. Legitimationspapper	123—125

Förslag till lag angående införande av lagen om skuldebrev . . . . . 126—129*Förslag till lag angående vissa utfästelser om gåva.*

Inledning	130—131
1 §. Gåvoutfästelsens verkan mot givaren	131—132
Utfästelsens verkan mot givarens borgenärer	132
Utfästelsens verkan mot givarens arvingar och maka	132—133
»Remuneratorisk gåva»	134—135
2 §. Fullbordande av lösöregåva	135—136
3 §. Fullbordande av gåva av fordringar m. m.	136—138
4 och 5 §§. Återkallande av gåvoutfästelse	138
6 §. Särskilda lagbestämmelser angående vissa gåvoutfästelser	138

Förslag till lag om tillägg till 6 kap. giftermålsbalken . . . . . 139—140*Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 juni 1928 om arv . . . . .* 141*Förslag till lag angående ändrad lydelse av 3 § lagen den 25 april 1930 om arvsavtal . . . . .* 142*Förslag till lag om ändrad lydelse av 10 kap. 11 § handelsbalken . . . . .* 143*Förslag till lag om pantsättning av lös egendom som innehaves av tredje man . . . . .* 144*Förslag till lag om ändrad lydelse av 75 § utsökningslagen . . . . .* 145

<i>Förslag till lag angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen den 28 juni 1895 om handelsbolag och enkla bolag . . . . .</i>	146—147
<i>Förslag till lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 om aktiebolag . . . . .</i>	148—154
<i>Förslag till lag angående tillägg till lagen den 25 maj 1917 om försäkringsrörelse . . . . .</i>	155
<i>Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om bankrörelse . . . . .</i>	156
<i>Förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 29 juni 1923 om sparbanker . . . . .</i>	157
<i>Förslag till förordning om ändrad lydelse av § 7 förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanken . . . . .</i>	158
<i>Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om dödande av förkommen handling . . . . .</i>	159—161
<i>Förslag till lag angående ändrad lydelse av §§ 5 och 13 förordningen den 4 mars 1862 om tioårig preskription och om kallelse å okända borgenärer . . . . .</i>	162
Parallelltexter	163—207

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 49—51 §§ lagen den 22 juni 1905 om handelsbolag och andra bolag 147

Förslag till lag angående tillägg till lagen den 12 augusti 1910 om allmänna förordningen . . . . . 148—151

Förslag till lag angående ändring till lagen den 22 juni 1917 om förvaltningsföretag 152

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1911 om handelsbolag 153

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 23 § lagen den 22 juni 1913 om sparbanker 157

Förslag till förordning om ändrad lydelse av 8 § förordningen den 21 juni 1922 angående postsparbanks 158

Förslag till lag angående ändring i vissa delar av lagen den 8 april 1927 om förordningen om förkommen handling . . . . . 159—161

Förslag till lag angående ändrad lydelse av 22 § och 18 förordningen den 1 mars 1902 om förordning om registrering och om kallelse i skilda ärenden 162

Förslagsförteckning . . . . . 163—207

Förslag till lag om tillägg till 5 kap. 11 § handelsbolagslagen . . . . . 201—202

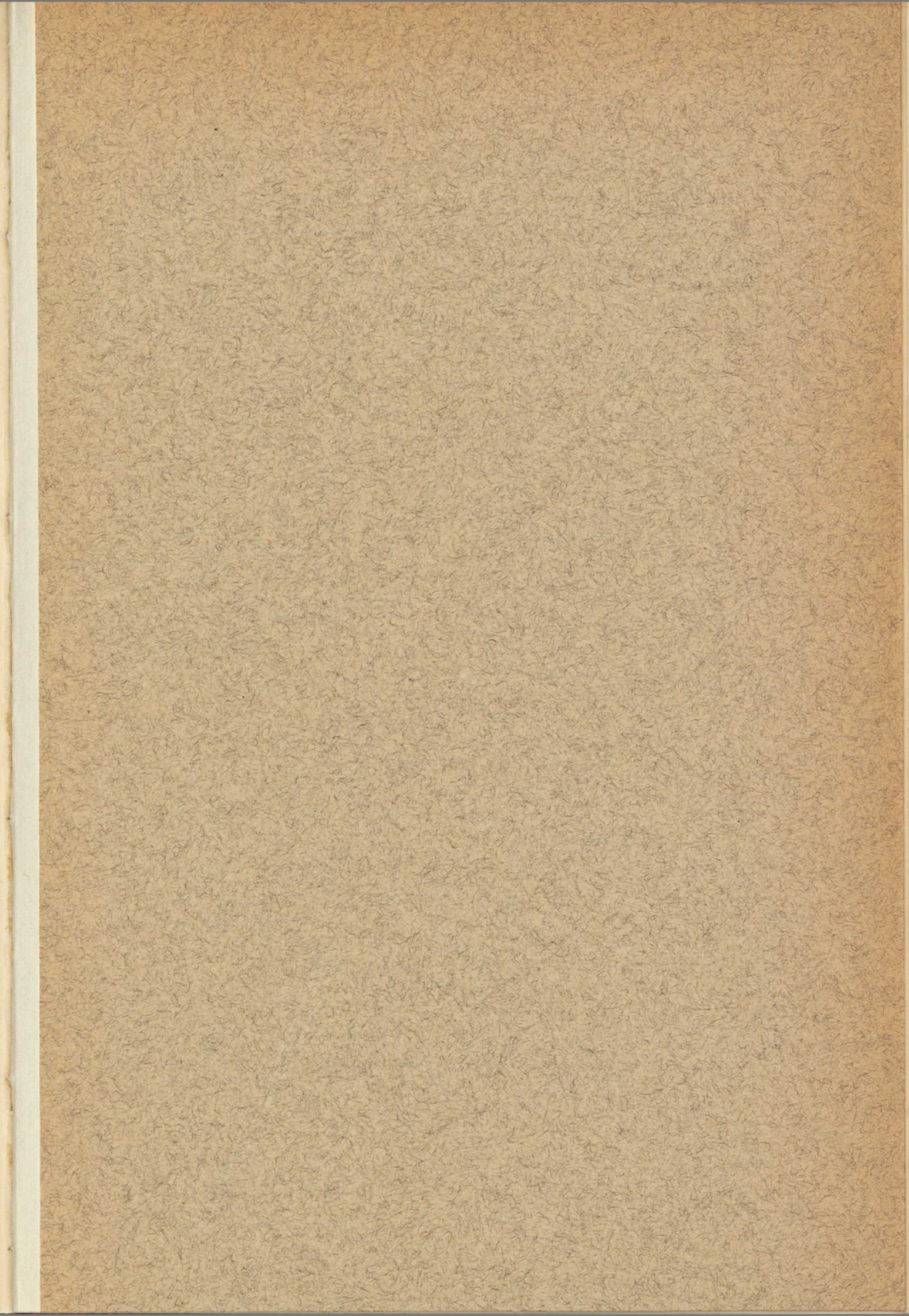
Förslag till lag om ändring i vissa delar av lagen den 22 juni 1905 om 203

Förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1905 om 204

Förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1905 om 205

Förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1905 om 206

Förslag till lag om ändring i lagen den 22 juni 1905 om 207

Statens offentliga utredningar 1935

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättsskipning. Fångvård.

Betänkande med förslag ang. åtgärder mot statsfientlig verksamhet. [8]

Yttranden över preliminärt förslag till lagstiftning om avbrytande av havadeskap. [13]

Lagberedningens förslag till lag om skuldebrev m. m. [14]

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Förslag till ändrade bestämmelser rörande allmänna handlingars offentlighet. [5]

Kommunalförvaltning.

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Betänkande med förslag rörande lån och årliga bidrag av statsmedel för främjande av bostadsförsörjning för mindre bemedlade barnrika familjer jämte därtill hörande utredningar. [2]

Kortfattad framställning av organisationsakkunnigas betänkande med utredning och förslag rörande den samhälleliga hjälpverksamhetens organisation m. m. [3]

Arbetslöshetsutredningens betänkande. 2. Åtgärder mot arbetslöshet. [6]

Hälso- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Betänkande med förslag ang. åtgärder för spannmålsodlingens stödjande. [1]

Promemoria ang. tillsynen över fastighetsregistreringen och fastighetsbildningen. [4]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Betänkande med förslag till omorganisation av den högre skogsundervisingen. [9]

Industri.

Handel och sjöfart.

Kommunikationsväsen.

Teknisk-ekonomiska utredningar rörande vägväsendet. Del 2. Broar. [7]

Betänkande med förslag till förordning ang. allmän automobiltrafik. [12]

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Utredning och förslag ang. rundradion i Sverige. [10]

Betänkande med utredning och förslag ang. inrättande av en statsvetenskaplig examen. [11]

Försvarsväsen.

Utrikes ärenden. Internationell rätt.